

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W ŁODZI**

z dnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii zazieleniania Łodzi” do 2030 r. z perspektywą do 2050 r.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 2 i 6 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 1 i 12 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 609 i 721), Rada Miejska w Łodzi

uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię zazieleniania Łodzi” do 2030 r. z perspektywą do 2050 r., w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Łodzi.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Przewodniczący
Rady Miejskiej w Łodzi**

Bartosz DOMASZEWICZ

Projektodawcą jest
Prezydent Miasta Łodzi

PIERWSZY WICEPREZIDENT
MIASTA ŁODZI
Adam Pustelnik

DYREKTOR
Departamentu Ekologii i Klimatu

[Signature]

Projekt zgodny z przepisami prawa,
opiniuję pozytywnie
pod względem formalno-prawnym

DYREKTOR
Wydziału Kształtowania Środowiska

[Signature]
Anna Wierzbicka

RADCA PRAWNY

[Signature]
Hubert Brzeziński
LS-M-1557
u. 09. 2024r.

GLÓWNY SPECJALISTA

[Signature]
Monika Zielińska-Drużka
04.09.2024r.

Załącznik
do uchwały Nr
Rady Miejskiej w Łodzi
z dnia

ŁÓDZKI PAKIET
KLIMATYCZNY

STRATEGIA ZAZIELENIANIA ŁODZI DO 2030 R. Z PERSPEKTYWĄ DO 2050 R.

Autorzy dokumentu
Paweł Dryl
Patryk Deleńgowski
Łukasz Głowacki
Magdalena Golińska
Emilia Łodzińska
dr Łukasz Kamiński
Piotr Keller
Katarzyna Kobiela
Piotr Łangowski
Noemi Macura
Danuta Muszer
Halina Pawłowska
Magdalena Polus
Mykola Shlapak
Maria Młodzianowska-Synowiec
Amelia Szafrńska
Rafał Szporko
Piotr Wierzbicki
Prof. Maciej Zalewski
Bartłomiej Zgorzelski

Lider Konsorcjum: Arcadis Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 142B

02-305 Warszawa

Partner Konsorcjum: DS CONSULTING Sp. z o.o.

ul. Jałkowa Dolina 11b/3

80-252 Gdańsk

Spis treści

1.	WPROWADZENIE	4
1.1.	Czym jest Strategia zazieleniania Łodzi i dlaczego jej potrzebujemy?	4
1.2.	Jak pracowaliśmy?	4
1.3.	Co jest treścią dokumentu?	4
2.	OCENA STANU AKTUALNEGO	5
2.1.	Charakterystyka Miasta Łodzi	5
2.1.1.	Położenie	5
2.1.2.	Uwarunkowania klimatyczne wynikające z lokalizacji	5
2.1.3.	Temperatura, opady i jakość powietrza	6
2.1.4.	Warunki akustyczne miasta	7
2.1.5.	Warunki geobotaniczne i bioróżnorodność	7
2.1.6.	Woda w mieście	8
2.2.	Stan obecny zieleni i jej zróżnicowanie przestrzenne	13
2.2.1.	Powierzchnia i charakterystyka terenów zieleni	13
2.2.2.	Formy ochrony przyrody	23
2.2.3.	Zieleń w poszczególnych częściach Miasta	27
2.3.	Zgodność z najważniejszymi dokumentami strategicznymi	42
2.4.	Proekologiczne działania miasta, w tym inicjatywy partycypacyjne	46
2.5.	Zagadnienia prawne i instytucjonalne	50
2.5.1.	Zieleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	50
2.5.2.	System instytucjonalny zarządzania zielenią miejską	51
2.5.3.	Dokumenty wykonawcze dotyczące zarządzania zielenią	52
2.6.	Zieleń w Łodzi na tle innych miast	54
2.7.	Wnioski z diagnozy	57
3.	WIZJA I CELE STRATEGII	60
3.1.	Wizja zielonej Łodzi	60
3.2.	Cele strategiczne	60
3.3.	Planowane efekty działań	64
4.	PLAN DZIAŁANIA	67
4.1.	Sposoby wdrażania Strategii zazieleniania Łodzi	67
4.2.	Plan działań inwestycyjnych	67
4.2.1.	Działania z zakresu rewaloryzacji parków i zieleńców	67
4.2.2.	Tworzenie nowych terenów zieleni	76
4.2.3.	Tworzenie zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą	83

4.2.4.	Tworzenie specjalnych form zieleni	99
4.2.5.	Działania z zakresu renaturyzacji rzek	106
4.2.6.	Wdrażanie rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody	113
4.3.	Działania edukacyjne, partycypacyjne i regulacyjne	125
4.3.1.	Edukacja w zakresie zieleni	125
4.3.2.	Działania partycypacyjne	130
4.3.3.	Działania regulacyjne	131
4.3.4.	Rekomendowane zmiany w prawie krajowym	132
4.4.	System zarządzania zielenią w okresie wdrażania dokumentu	133
4.4.1.	Aspekty instytucjonalne	133
4.4.2.	Standardy utrzymania terenów zieleni	134
4.5.	Zbiorcze koszty działań inwestycyjnych i miękkich	147
	Spis wykresów, tabel, map, zdjęć	148
	Załącznik 1. Projekty inwestycyjne – rewaloryzacja parków i zieleńców	150
	Załącznik 2. Projekty inwestycyjne – tworzenie nowych terenów zieleni	151
	Załącznik 3. Projekty inwestycyjne – tworzenie zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym	152
	Załącznik 4. Projekty inwestycyjne – tworzenie specjalnych form zieleni	153
	Załącznik 5. Projekty inwestycyjne – działania z zakresu renaturyzacji rzek	154
	Załącznik 6. Projekty inwestycyjne – rozwiązania poprawiające retencję i infiltrację wody	155
	Załącznik 7. Masterplan	156

1. WPROWADZENIE

1.1. Czym jest Strategia zazieleniania Łodzi i dlaczego jej potrzebujemy?

Łódź chce być miastem neutralnym klimatycznie do 2050 r. Aby to osiągnąć, konieczne stało się opracowanie kompleksowego planu działań służących przeciwdziałaniu obserwowanym negatywnym skutkom zmian klimatycznych. Łódzki Pakiet Klimatyczny stanowi odpowiedź miasta na te wyzwania w ujęciu wieloaspektowym – uwzględniającym wymiar przestrzenny, ekologiczno-środowiskowy, infrastrukturalny, komunikacyjny, finansowy oraz społeczno-ekonomiczny.

Jednym z elementów dążenia do neutralności klimatycznej miasta jest Strategia zazieleniania Łodzi do 2030 roku z perspektywą do 2050 r. Dokument ten stanowi plan rozwoju zieleni w mieście i zarządzania nią w nadchodzących latach. Jego wdrożenie pozwoli kształtować i rozwijać zieleń w poszanowaniu zasad zrównoważonego rozwoju, zgodnie z wymaganiami, jakie stawia przed miastem prawo krajowe i międzynarodowe oraz, co najważniejsze, odpowiadając na potrzeby mieszkańców i użytkowników miasta.

1.2. Jak pracowaliśmy?

Strategia zazieleniania Łodzi tworzony był w modelu partycypacyjnym, we współpracy z przedstawicielami różnych środowisk, którzy uczestniczyli w spotkaniach, warsztatach i konsultacjach organizowanych na poszczególnych etapach opracowania dokumentu.

W ramach pierwszego etapu prac dokonano oceny stanu obecnego systemu zieleni w mieście na podstawie danych zastanych. Zdiagnozowano problemy i bariery rozwoju zieleni, wykorzystując przy tym efekty współpracy z lokalną społecznością (m.in. w ramach panelu obywatelskiego), opracowania naukowe, jak również wiedzę ekspertów zajmujących się planowaniem zieleni oraz praktyków odpowiedzialnych w mieście za jej pielęgnowanie.

Drugi etap prac pozwolił określić priorytetowe kierunki rozwoju systemu zieleni oraz zaplanować działania, których wdrożenie umożliwi realizację wizji zielonej Łodzi. Propozycje konkretnych inwestycji były przedmiotem dyskusji z mieszkańcami w czasie dwóch spotkań konsultacyjnych o charakterze warsztatowym. Dzięki współpracy różnych środowisk opracowano dokument, który odpowiada na potrzeby użytkowników miasta i jednocześnie będzie planem działania dla samorządu na najbliższe lata.

1.3. Co jest treścią dokumentu?

Dokument składa się z trzech części. Pierwsza z nich ma charakter analityczno-diagnostyczny. Dokonano w niej oceny stanu obecnego zieleni w mieście i przeanalizowano jej zróżnicowanie przestrzenne. Przeprowadzono analizę najważniejszych miejskich dokumentów strategicznych w kontekście znaczenia zieleni dla rozwoju Łodzi. Przenalizowano system instytucjonalny zarządzania zielenią oraz zidentyfikowano prowadzone w mieście działania proekologiczne.

Część druga opracowania ma charakter strategiczny i operacyjny. Określono w niej wizję zielonej Łodzi, planowane do zrealizowania cele oraz priorytetowe przestrzenne kierunki rozwoju zieleni. W ramach każdego z kierunków rozwoju wskazano przedsięwzięcia, których wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia wyznaczonych celów.

Ostatnia część dokumentu zawiera opis systemu zarządzania zielenią w okresie wdrażania Strategii zazieleniania Łodzi oraz włączenia we wspólne zazielenianie miasta przedstawicieli lokalnej społeczności. Znalazł się tu również harmonogram rzeczowo-finansowy wdrażania dokumentu.

2. OCENA STANU AKTUALNEGO

2.1. Charakterystyka Miasta Łodzi

2.1.1. Położenie

Łódź jest zlokalizowana w sercu Polski. To największe miasto województwa łódzkiego i czwarte pod względem liczby ludności w kraju.

Położone jest na historycznych obszarach Polski Środkowej, co sprawia, że stanowi istotne centrum kulturalne, naukowe i gospodarcze dla tego regionu. Dzięki temu stanowi centrum transportowe, łączące różne części kraju poprzez rozbudowaną sieć dróg i kolei. Łódź jest znana z przemysłu tekstylnego i filmowego. Wyróżnia się bogatą ofertą kulturalną i rozrywkową.

Lokalizacja Łodzi w centrum Polski (w odległości 30 km od geometrycznego środka kraju) oraz w pobliżu punktu przecięcia dwóch z największych polskich autostrad (A1 i A2) daje miastu ogromne możliwości związane np. z rozwojem centrów logistycznych. Dodatkowo bliskość warszawskiego, największego w Polsce lotniska oraz lotnisko regionalne w Łodzi zapewniają dobrą dostępność komunikacyjną.

Mapa 1: Położenie Łodzi na mapie Polski

Źródło: opracowanie własne

2.1.2. Uwarunkowania klimatyczne wynikające z lokalizacji

Klimat w Łodzi jest uwarunkowany głównie przez przemieszczające się masy powietrza pochodzące zarówno z obszaru polarno-morskiego, jak i kontynentalnego. Z tego względu przez cały rok występuje tu znacząca zmienność pogodowa, co powoduje, że – podobnie jak w innych regionach Polski – można wyróżnić tu sześć pór roku.

Klimat Łodzi kształtuje się w dużej mierze pod wpływem gęstej zabudowy miejskiej. Antropogeniczne zróżnicowanie klimatu lokalnego na obszarze miasta przejawia się m.in. występowaniem nadwyżki ciepła w mieście w stosunku do terenów zamiejskich. Różnice temperatury między centrum miasta a obszarami peryferyjnymi latem wynoszą 3–6°C, natomiast zimą jest to 2–3°C¹.

KLIMAT LOKALNY

Dodatkowo, na klimat tego obszaru znaczący wpływ wywierają Wzniesienia Łódzkie, które wpływają na spowolnienie ruchu mas powietrznych oraz ilość opadów atmosferycznych docierających do miasta.

¹ K. Fortuniak, K. Kłysik, *Osobliwości klimatu miast na przykładzie Łodzi*, w: *Klimat i bioklimat miast*, K. Kłysik, J. Wibig, K. Fortuniak (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008, s. 477–488.

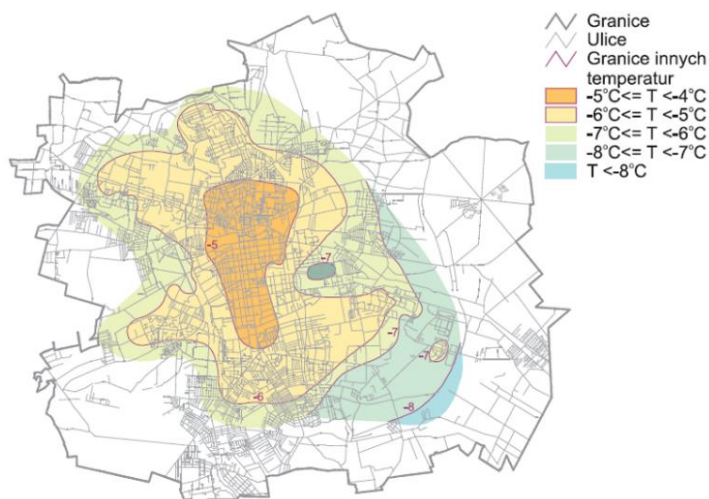

2.1.3. Temperatura, opady i jakość powietrza

Temperatura

Łódź doświadcza wpływu zmian klimatu, które objawiają się m.in. wzrostem temperatur. Obserwuje się tendencję do wzrostu średnich temperatur w mieście w ciągu ostatnich dziesięcioleci. Wiąże się to

Mapa 2: Miejska wyspa ciepła

Źródło: Atlas miasta Łodzi (2002) Plansza X. Klimat

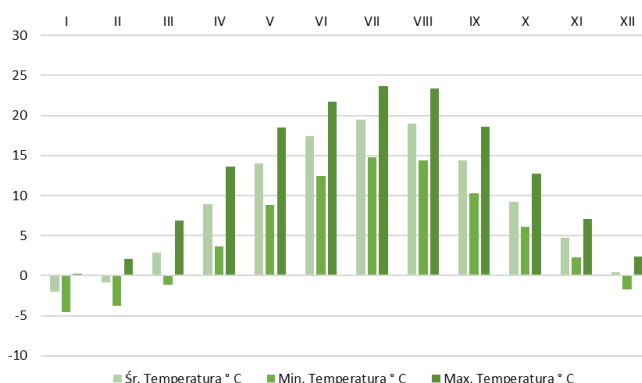
Zmiany klimatu wpływają na całą infrastrukturę miasta, a ich skutki są widoczne w różnych dziedzinach życia. Adaptacja do tych zmian staje się coraz bardziej istotna, zarówno na poziomie lokalnym, jak i globalnym. Współpraca i inwestycje w zrównoważoną infrastrukturę są niezbędne, aby ograniczyć wpływ tych zmian na jakość życia mieszkańców.

Opady

Charakterystyczne w ostatnich latach deszcze nawałne mogą powodować podtopienia i krótkie, ale gwałtowne powodzie (tzw. *flash floods*). Łódź charakteryzuje się najwyższym w centralnej Polsce średniorocznym poziomem opadów (600 mm i więcej), a ilość opadów w mieście jest większa niż na terenach okalających. W przeszłości samorząd rozbudowywał systemy kanalizacji deszczowej, by nadmiar wody odprowadzić do odbiorników. Jednak inwestycje w kanalizację deszczową są często drogie i nieskuteczne. Konieczna staje się zmiana

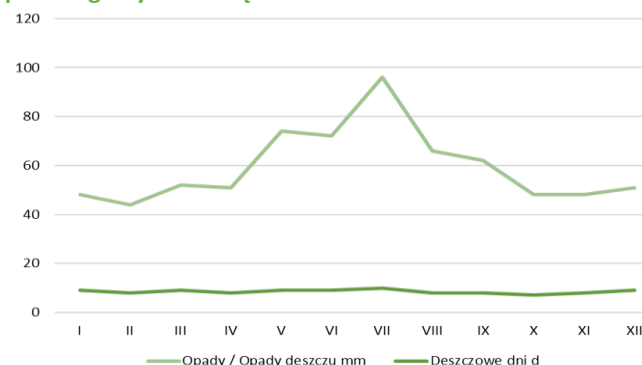
w dużej mierze ze zmianami klimatycznymi prowadzącymi do ekstremalnych zjawisk, takich jak fale upałów, nawałne deszcze i gwałtowne wahania temperatury. Zmiany te wpływają na życie mieszkańców i funkcjonowanie infrastruktury. Wymagają one również podejmowania działań w zakresie adaptacji. Warto zaznaczyć, że wzrost temperatur wpływa również na czas trwania okresów wegetacji, co może prowadzić do zmian w lokalnych ekosystemach, w tym funkcjonowaniu flory.

Wykres 1: Wykres temperatur w Łodzi w poszczególnych miesiącach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych climate-data.org

Wykres 2: Średnie opady atmosferyczne w Łodzi w poszczególnych miesiącach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych climate-data.org

paradygmatu, aby poradzić sobie z nadmiarem wody opadowej i zatrzymywać ją w miejscu opadów, wprowadzając tzw. małą retencję. Z kolei susze wpływają negatywnie na dostęp do wody pitnej i stan zieleni miejskiej, co wymaga zarządzania zasobami wodnymi i promocji jej oszczędzania.

Jakość powietrza

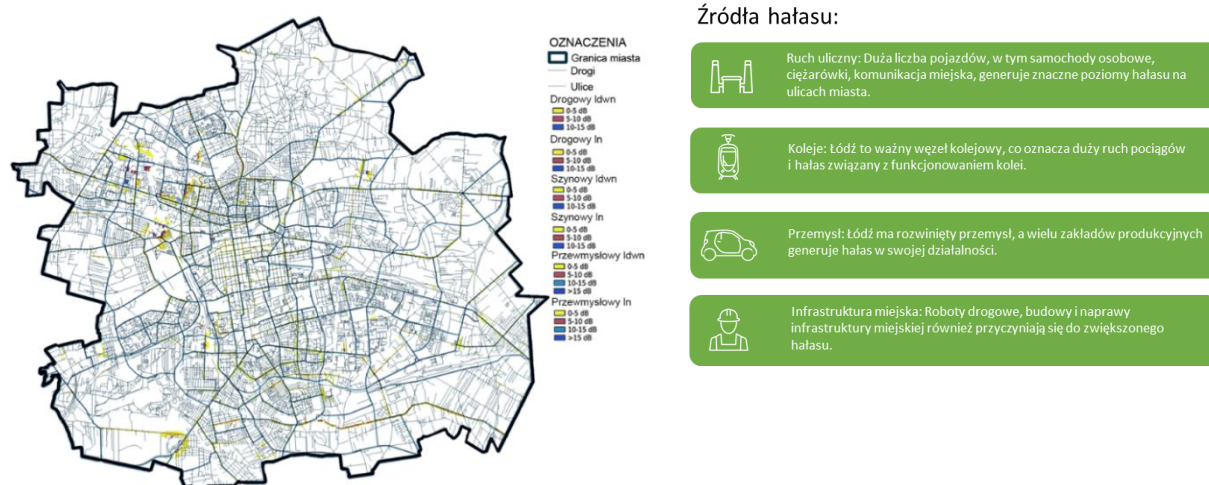
Jakość powietrza w Łodzi, podobnie jak w wielu innych miastach na całym świecie, jest narażona na zmiany w zależności od sezonu, warunków meteorologicznych oraz poziomu emisji zanieczyszczeń. W przeszłości w mieście odnotowywano problemy związane z jakością powietrza, głównie spowodowane emisjami pochodzącymi z sektora przemysłowego oraz transportu.

W celu poprawy jakości powietrza wdrożono w ostatnich latach różnorodne środki i programy. Inicjatywy te obejmowały działania zmierzające do zwiększenia efektywności energetycznej, promocję źródeł energii odnawialnej oraz kontrolę emisji przemysłowych. Istotne elementy walki o lepszą jakość powietrza stanowią również edukacja społeczeństwa w zakresie środowiska i rozwijanie alternatywnych środków transportu. W procesie tym znaczącą rolę odgrywa zielen miejska.

2.1.4. Warunki akustyczne miasta

Łódź, jak wiele innych dużych miast, boryka się z problemem zanieczyszczenia hałasem. Wzmożony ruch uliczny, działalność przemysłowa i komercyjna oraz rosnąca liczba użytkowników przestrzeni miejskiej przyczyniają się do wzrostu natężenia tego zjawiska².

Mapa 3: Hałas w Łodzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ŁOG miasta Łodzi

2.1.5. Warunki geobotaniczne i bioróżnorodność

Bogactwo flory Łodzi, stanowiące około 75% gatunków roślin naczyniowych Polski środkowej, wynika głównie z różnorodności wpływu człowieka, a w mniejszym stopniu z naturalnego zróżnicowania siedlisk. Struktura tej flory jest charakterystyczna dla dużego miasta, podobna do flory Warszawy czy Poznania.

Niestety, naturalna różnorodność biocenoz w Łodzi została zaburzona przez intensywną zabudowę miejską. Im bliżej centrum miasta, tym mniejsza różnorodność roślin (w niektórych miejscach tylko

² Strategiczna mapa hałasu miasta Łodzi,

<https://mapa.lodz.pl/portal/apps/webappviewer/index.html?id=7a84312582ae41edb504f1e7ab52d8d6/> (dostęp: 05.06.2024).

100 gatunków na km²). Wraz z oddalaniem się od centrum liczba gatunków rośnie, osiągając maksimum na obszarze, gdzie przenikają się strefy miejska i podmiejska (ponad 330 gatunków na km²). Na terenach podmiejskich liczba gatunków zmniejsza się (maksymalnie 295 gatunków na km²)³.

Postępująca urbanizacja powoduje, że rośnie udział roślin zdomowionych przez człowieka (antropofitów) – od niespełna 3% na przedmieściach do ponad 45% w centrum miasta. W miarę wzrostu presji urbanistycznej we florze pojawia się coraz więcej gatunków kenofitów (czyli zdomowionych antropofitów).

Najliczniej występującymi gatunkami drzew w Łodzi są: brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy, jesion pensylwański, jesion wyniosły, kasztanowiec zwyczajny, klon jawor, klon jesionolistny, robinia akacjowa, śliwa wiśniowa, topola kanadyjska, wierzba płacząca. Wśród drzew pozostających w złym stanie najczęściej jest przedstawiciele następujących gatunków: klon srebrzysty, lipa krymska, klon jesionolistny, jesion pensylwański, robinia akacjowa⁴.

Proces urbanizacji powoduje również, że zmieniają się wymagania siedliskowe roślin. W centrum Łodzi, w porównaniu ze strefą podmiejską, przeważają gatunki ciepłolubne i o specyficznych siedliskach, takich jak obszary o dużej ekspozycji słonecznej, suche i zasadowe.

W Łodzi można zaobserwować ponad 430 gatunków antropofitów, czyli roślin obcego pochodzenia przystosowanych do życia w nowym środowisku. Wśród nich są gatunki rzadkie w skali Polski, takie jak koniczyna wąskolistna, gorczycznik pośredni czy rzepień kolczasty. Większość z nich stanowi nietrwałe składniki flory, które nie zdomowiły się na stałe. Niektóre były używane w przeszłości jako surowce włókiennicze, ale wraz ze zmianą struktury przemysłu w mieście stają się coraz radsze lub zupełnie zanikają.

Zagrożeniem dla bioróżnorodności są tzw. inwazyjne gatunki obce (IGO). Negatywnie wpływają one na środowisko przyrodnicze, m.in. poprzez przekształcanie siedlisk, wypieranie gatunków rodzimych, a nawet ograniczanie bazy pokarmowej dla zwierząt. Zagrożenia płynące z ich strony są co prawda największe w siedliskach nieprzekształconych przez człowieka, jednak i w mieście ograniczają one szanse rozwoju zróżnicowanej flory. Spośród roślin naczyniowych uznawanych za inwazyjne w skali Polski⁵ we florze Łodzi występuje 49 gatunków⁶. Gatunkami najczęściej spotykanymi są: moczarka kanadyjska, dąb czerwony, czeremcha amerykańska, robinia akacjowa, klon jesionolistny, niecierpek drobnokwiatowy, uczepek amerykański, niecierpek gruczołowaty, nawłóć kanadyjska i nawłóć późna. Na południu Łodzi odnotowano również stanowiska barszczu Sosnowskiego.

2.1.6. Woda w mieście

Rzeki, zbiorniki wodne i wody podziemne

Sieć rzeczna Łodzi jest złożona i odgrywa ważną rolę w historii miasta. Od średniowiecza rzeki były źródłem wody i energii dla mieszkańców. Nad ich brzegami powstały liczne młyny (m.in. Wójtowski, Księży Młyn, Chachuły, Mania, Charzew). W okresie rewolucji przemysłowej rzeki były kluczowe dla rozwoju przemysłu włókienniczego, dostarczając energii i wody dla fabryk. Po wprowadzeniu maszyny parowej i odwierceniu licznych studni straciły na znaczeniu, stając się odbiornikiem ścieków.

³ S. Liszewski (red.), *Atlas Miasta Łodzi*, Urząd Miasta Łodzi. Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2002.

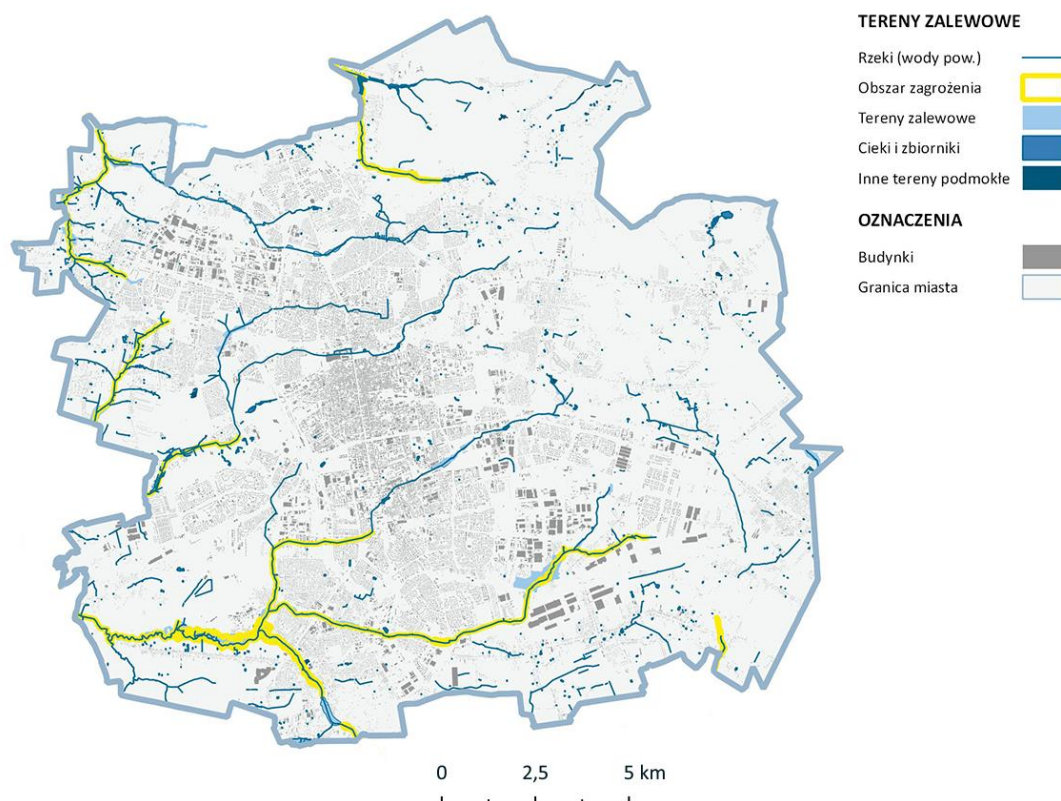
⁴ *Mapa drzew Łodzi*, <https://www.mapadrzewlodzi.pl/> (dostęp: 20.10.2023).

⁵ B. Tokarska-Guzik, Z. Dajdok, M. Zajac, A. Zajac, A. Urbisz, W. Danielewicz, Cz. Hołdyński, *Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych*, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 2012.

⁶ Zgodnie z wykazem gatunków inwazyjnych stwarzających zagrożenie dla Unii Europejskiej i Polski określonych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 2649).

Mapa 4: Sytuacja hydrologiczna Łodzi

Źródło: opracowanie własne

Położona na wododziale I-go rzędu Wisła-Odra Łódź znajduje się między zlewniami Bzury-Ner i Pilica-Ner. To unikalne położenie wpływa na rozkład i kierunek przepływu rzek, które przecinają miasto.

W Łodzi formalnie tylko dwa cieki – Bzura i Ner – spełniają kryteria pozwalające zaklasyfikować je do rzek. Istnieje jednak wiele strug i potoków, które potocznie nazywane są rzekami. Dodatkowo miasto przecina ponad 50 nazwanych cieków⁷ oraz wiele mniejszych strumieni. Urbanizacja miała znaczący wpływ na rzeki w Łodzi – wiele z nich zostało przekształconych w przydrożne rowy lub zasypane w wyniku procesów zabudowy. Wśród nich można wskazać rzeki Dąbrówka i Lamus, które zostały włączone do systemu kanalizacji ogólnospławnej. Wiele innych cieków również uległo przekształceniom lub skanalizowaniu, co zmieniło ich naturalny charakter.

⁷ P. Wierzbicki, A. Waack-Zajac, T. Kośka, *Układ hydrograficzny miasta Łodzi*, „Zeszyty Naukowe. Budownictwo / Politechnika Łódzka” 2010, Z. 61, s. 145–156.

Tabela 1: Zestawienie rzek występujących w Łodzi (długość obejmuje również odcinki poza granicami miasta)

Lp.	Rzeka	Długość [m]	Obszar źródłowy
1	Aniołówka	3 015	ul. Szczecińska 83
2	Augustówka	2 070	Augustów EC-4/cm. Zarzew
3	Bałutka	7 546	Przelew burzowy B1 al. Włókniarzy/ul. Limanowskiego
4	Brzoza	2 000	ul. Bema 16/18
5	Bzura	170 150	ul. Strykowska 92/Rogowska
6	Jasieniec	8 572	ul. Brynickiej/Wiernej Rzeki
7	Jasień	12 660	ul. Pomorska/Henrykowska
8	Karolewka	3 062	Przelew burzowy K2 ul. Bandurskiego
9	Łagiewniczanka	3 970	ul. Okólna/Żółwiowa
10	Łódka	20 860	ul. Brzezińska/Giewont
11	Miazga	29 450	ul. Grabińska/granica miasta
12	Ner	134 520	ul. Pomorska 356
13	Olechówka	12 464	ul. Księcia Janusza Mazowieckiego
14	Sokołówka	13 317	ul. Strykowska 78
15	Wrząca	7 050	ul. Marczyńskich/granica miasta
16	Zimna Woda	4 236	ul. Szczecińska 14

Źródło: opracowanie własne na podstawie Projektów generalnych dla poszczególnych rzek wymienionych w bibliografii

Zanieczyszczenie i brak odpowiedniej infrastruktury kanalizacyjnej doprowadziły jednak do problemów sanitarnych, co skłoniło władze miasta do budowy nowoczesnego systemu kanalizacji. W ostatnich latach Łódź zainicjowała proces odkrywania rzek i ich naturalizacji, by stały się one ponownie dostępne dla mieszkańców. Jeden z pierwszych tego typu projektów dotyczy rzeki Lamus.

Nadmierna eksploatacja wód węglnych przez przemysł włókienniczy w XIX i XX wieku, postępująca urbanizacja, a ostatnio także zmiany klimatyczne doprowadziły do obniżania poziomu wód gruntowych i przesunięcia źródeł rzek. W odpowiedzi na te problemy miasto podjęło działania odtwarzające małą retencję, obejmujące odbudowę i tworzenie nowych zbiorników wodnych. 62 zinwentaryzowane łódzkie zbiorniki wodne charakteryzuje różne pochodzenie – część z nich to dawne stawy młyńskie, część stanowi efekt spiętrzenia rzek, zaś niektóre to wykopane stawy. Większość stworzona została przez człowieka. Ponad połowa tych zbiorników znajduje się w zlewni Bzury. Największy zbiornik, Staw Stefańskiego, ma 11 ha, ale większość jest niewielka (średnio 0,6–2,3 ha) i płytka (średnia głębokość 1,2 m). Większość zbiorników jest przepływowa, a tylko 5 nie łączy się bezpośrednio z rzekami. Część, szczególnie małe, cierpi na zamulenie i zarośnięcie roślinnością z powodu braku przepływu. Najlepiej utrzymane są duże zbiorniki w parkach. Unikalny zespół stawów i bagien znajduje się przy ul. Grabińskiej, w rejonie źródłowym rzeki Miazgi.

Pomimo podejmowania przez miasto szeregu działań na rzecz zwiększenia naturalnej retencji nadal występują problemy związane z powodziami miejskimi, szczególnie w miejscach historycznych cieków, które zostały skanalizowane lub zasypane. Miasto przygotowało generalne projekty rzek, zbiorników i kanalizacji deszczowej oraz wykonało mapę hydrograficzną, co jest ważnym krokiem w zarządzaniu zasobami wodnymi. Projekty generalne opisują stan obecny wraz z identyfikacją problemów i wskazują oczekiwane kierunki rozwoju.

Według obecnie obowiązującego podziału kraju na jednolite części wód podziemnych na terenie Łodzi wydzielono 3 jednolite części wód podziemnych (JCWPd):

- JCWPd nr 72 (centralna, południowa i zachodnia część miasta),

SIEĆ RZECZNA ŁODZI – 115,2 km

- koryta otwarte – 95,5 km
- koryta zamknięte – 19,7 km

SIEĆ ROWÓW – 43,7 km

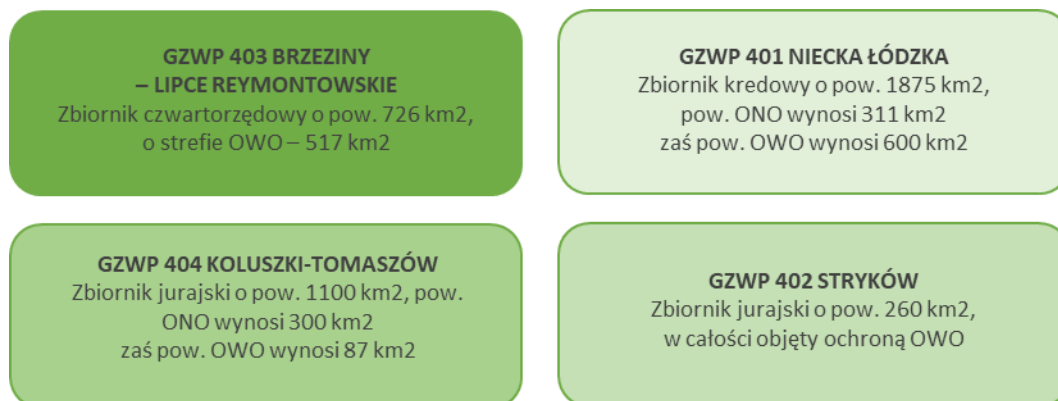
- koryta otwarte – 37,0 km
- koryta zamknięte – 6,7 km

- JCWPd nr 63 (północna część miasta),
- JCWPd nr 84 (wschodnia część miasta).

Na obszarze Łodzi wyznaczono cztery Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP), w obrębie których określono strefy o najwyższym poziomie ochrony (ONO) oraz strefy wymagające wysokiego stopnia ochrony (OWO)⁸.

Wykres 3: Charakterystyka zbiorników wód podziemnych na terenie Łodzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu aktualizacji Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+, Łódź 2016

Ryzyko powodzi i podtopień

Powódzie były istotnym zjawiskiem w historii Łodzi. Miasto jest położone nad rzekami, m.in. Nerem, Bzurą, Łódką, Jasieńcem oraz ich dopływami, co sprawia, że jest podatne na ryzyko powodzi. W historii miasta zapisały się zwłaszcza:

- wielka powódź w lipcu 1903 roku – jedna z najbardziej katastrofalnych powodzi w historii Łodzi; w wyniku intensywnych opadów deszczu rzeka Ner wystąpiła z brzegów, zalewając znaczny obszar miasta;
- powódź w maju 2010 roku – była wynikiem gwałtownych opadów deszczu w rejonie Łodzi i okolic. Woda zaczęła wylewać się z brzegów rzek, co spowodowało zalanie kilku osiedli mieszkaniowych.

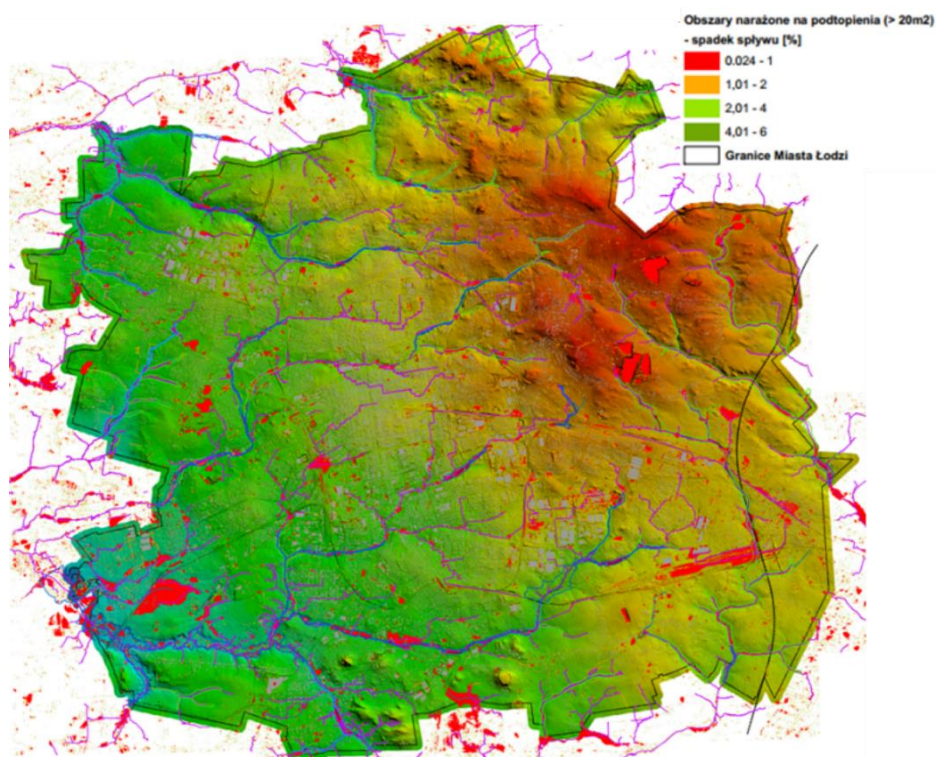
Podsystem gospodarki ściekowej jest szczególnie podatny na intensywne opady deszczu i w konsekwencji podtopienia. Te ostatnie w przypadku długotrwałych opadów mogą prowadzić do miejskich powodzi. Wysoki stopień uszczelnienia centralnej części miasta, gdzie dominuje kanalizacja ogólnospławna, występują zabetonowane koryta cieków i niska zdolność wchłaniania wód przez odbiorniki, powoduje szybki odpływ wód deszczowych i topniejących, zwiększając ryzyko powodzi nagłych.

W mieście dominują płaskie tereny, na których wody z obszarów dopływających do zlewni mogą ulegać stagnacji. Zjawisko to występuje szczególnie na obszarach zalewowych i w ich sąsiedztwie, co z kolei prowadzi do rozszerzania strefy zalewu wód wezbraniowych. Tereny te są narażone na ryzyko podtopień, zwłaszcza w przypadku obfitych opadów deszczu lub gwałtownego topnienia śniegu.

⁸ PSH – Dane hydrologiczne, Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy, <https://www.pgi.gov.pl/psh/dane-hydrogeologiczne-psh.html> (dostęp: 6.06.2024).

Mapa 5: Mapa ryzyka podtopień Miasta Łódź

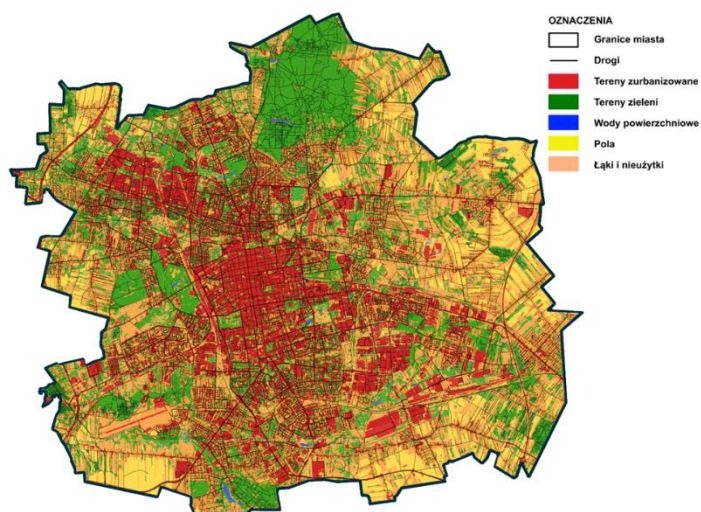
Źródło: Identyfikacja przestrzeni Łodzi wskazanych do ograniczenia zainwestowania z uwagi na zagrożenia związane ze spływem wód powierzchniowych, 2013, WIND-HYDRO

Susze w mieście

Susze są zjawiskiem pogodowym, które może wpłynąć na Łódź i okoliczne obszary, choć nie jest ono tak powszechne jak powódzie. Susza została zdefiniowana jako okres braku opadów deszczu lub występowania opadów poniżej przeciętnej, co może prowadzić do niedoboru wody, zarówno w glebie, jak i w źródłach wodnych. Warto odnotować następujące historyczne wystąpienia suszy w Łodzi:

- wiosną i latem 2015 roku susza była odczuwalna w różnych regionach Polski, w tym również w Łodzi. Niskie opady deszczu wpłynęły na poziomy wód gruntowych i dostępność wody;
- w roku 2018 Polska, w tym Łódź, doświadczyła wyjątkowo suchego lata, które wpłynęło na rolnictwo i dostępność wody;

Mapa 6: Tereny zurbanizowane a tereny zieleni w Łodzi

Źródło: opracowanie własne

- latem 2023 roku miasto odnotowało nadzwyczaj niskie opady deszczu, co wywarło wpływ na sektor rolny oraz dostępność zasobów wodnych. Lipiec 2023 roku był najgorętszym miesiącem w historii światowych pomiarów.

2.2. Stan obecny zieleni i jej zróżnicowanie przestrzenne

2.2.1. Powierzchnia i charakterystyka terenów zieleni

Zgodnie z definicją ustawową⁹ terenami zieleni są tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, jak również zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym.

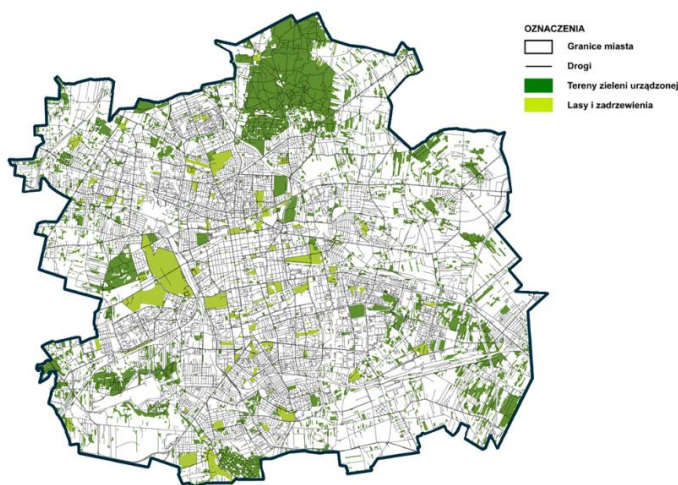
Na obszarze Łodzi znajdują się rozległe tereny zieleni publicznej o łącznej powierzchni przekraczającej 3 000 ha, w tym parki miejskie, skwery, zieleńce, lasy komunalne, tereny zieleni towarzyszącej miejskiej zabudowie, a także ogrody dydaktyczne, w tym Ogród Botaniczny i Miejski Ogród Zoologiczny.

Tereny zieleni zgodnie z definicją GUS stanowią 13,92% całkowitej powierzchni miasta. Jeśli jednak uwzględnimy całą powierzchnię pokrytą roślinnością¹⁰, to jej udział wynosi nawet około 59%¹¹. Wliczona zieleń nieformalna – nieurządzona, towarzysząca infrastrukturze i budynkom, ogrodowa, rolnicza – odgrywa ogromną rolę w budowaniu jakości życia mieszkank i mieszkańców.

W Łodzi znajduje się 68 publicznych parków o różnorodnych charakterze, z czego 11 ma status zabytków. Lasy, w tym Las Łągiewnicki, wywierają znaczący wpływ na krajobraz miasta, pełniąc różnorodne funkcje – biocenotyczne, społeczne, gospodarcze oraz klimatyczne. Stanowią także istotne miejsca rekreacji i wypoczynku dla użytkowników miasta. Dzięki lasom możliwe jest zachowanie równowagi między urbanistycznym otoczeniem a naturalnymi obszarami zieleni, co ma duży wpływ na jakość życia w mieście. W Łodzi znajduje się również 99 rodzinnych ogrodów działkowych (ROD), które zajmują powierzchnię około 700 ha (rozproszone w 117 lokalizacjach na terenie całego miasta).

Zielona rewolucja prowadzona w Łodzi przez samorząd lokalny w ostatnich latach zwiększyła udział nowych terenów zieleni w ogólnej powierzchni. Miasto jest zazieleniane zarówno w ramach projektów bezpośrednio związanych z zielenią (np. tworzenie nowych parków leśnych), jak również w ramach

Mapa 7: Lokalizacja ogólnodostępnych terenów zieleni w Łodzi

Źródło: opracowanie własne

⁹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2014 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 z późn. zm.).

¹⁰ Obliczenia własne na podstawie <https://www.openstreetmap.org>. Przyjęto, że tereny pokryte roślinnością to tereny zieleni urządzonej powiększone m.in. o lasy, łąki, gospodarstwa rolne, sady, trawniki.

¹¹ Według opisu wskaźnika GUS powierzchnia terenów zieleni ogółem obejmuje: parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce, zieleń uliczną, tereny zieleni osiedlowej, cmentarze i lasy gminne. Wartość całkowitego pokrycia roślinnością jest jednak znacznie większa. Doliczając wszystkie powierzchnie zielone, pokrycie terenu zielenią wynosi około 51% – taką wartość, nieznacznie mniejszą niż średnia dla badanych dużych polskich miast, wykazuje np. badanie satelitarne przeprowadzone przez Instytut Rozwoju Miast i Regionów. Zob.: W. Łachowski, A. Łęczek, *Tereny zielone w dużych miastach Polski. Analiza z wykorzystaniem Sentinel 2*, „Problemy Rozwoju Miast” 2020, 68(1), s. 77–90.

różnorodnych inwestycji infrastrukturalnych dotyczących rozwoju przestrzeni miejskich. Wykaz kluczowych działań inwestycyjnych związanych z zazielenianiem miasta zrealizowanych w ostatnich latach, jak również prowadzonych w sposób ciągły prezentują tabele na kolejnych stronach.

Tabela 2: Kluczowe zielone inwestycje zrealizowane w Łodzi w ostatnich latach

Lp.	Lokalizacja	Okres realizacji	Opis	Zdjęcia
Zielone inwestycje				
1	Plac Wolności	2022–2024	W ramach rewitalizacji Placu Wolności w miejscach, gdzie do niedawna był beton, pojawiła się zielen. Zasadzono tu 64 klony i grusze, tysiące krzewów, bylin, ozdobnych traw i roślin cebulowych. W południowej części placu blisko 1200 m ² zajmuje murawa z wytrzymałych gatunków traw, odpornych na deptanie. Od strony północnej oraz przy ul. Pomorskiej powstały ozdobne rabaty kwiatowe, a przy wlocie tej ulicy także dwa kameralne skwery z ogródkami gastronomicznymi.	 Źródło: https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/aktualnosci/arttykul/zielony-plac-wolnosci-tetni-zyciem-lodzianie-pokochali-go-po-metamorfozie-zdjecia-id20325/2024/4/29/
2	Stary Rynek	2022–2024	Rynek Starego Miasta zyskał całkowicie nową nawierzchnię, pozbawioną barier architektonicznych, brakującą czwartą „ścianę” drzew wzdłuż ul. Nowomiejskiej oraz pawilon, w którym pod dachem może powstać kawiarnia i kwiaciarnia. Na środku placu urządzone zostały nowe gazony z rabatami i drzewami. Dosadzono nowe drzewa, tak by wraz z już istniejącymi przyjęły kształt podkowy otwartej na Park Staromiejski. W cieniu stanęły liczne ławki i kosze na śmieci. Obelisk z tablicą upamiętniającą nadanie Łodzi praw miejskich został przeniesiony na stronę północną.	 Źródło: fot. Paweł Augustyniak

Lp.	Lokalizacja	Okres realizacji	Opis	Zdjęcia
3	Park Staromiejski	2022–2024	W ramach odnowy parku dokonano odświeżenia szaty roślinnej, inwentaryzacji zieleni, wprowadzono nowe nasadzenia, w tym rabat i parterów kwiatowych. Przeprowadzono rekultywację trawników wraz z wprowadzeniem nowych nasadzeń roślin cebulowych. Pojawiło się nowe oświetlenie parku, altany, ławki, fontanny, kosze, stojaki na rowery, gazony, odnowione zostały również istniejące rzeźby parkowe. Park zapewnia możliwość aktywności dla mieszkańców w każdym wieku: jest tu tor rolkowy, nowoczesny plac zabaw z podziałem na strefy dla dzieci w różnym wieku, zielony amfiteatr, siłownia na świeżym powietrzu. Wejścia do parku od strony ul. Wolborskiej zostały przebudowane i przystosowane do korzystania dla osób z niepełnosprawnościami. Park uzyskał połączenie z Rynkiem Starego Miasta poprzez system iluminacji „Promienie Światła”.	 Źródło: https://www.facebook.com/lodzpolka
4	Pasaż Róży	2020–2021	W ramach modernizacji Pasażu Róży urządzono pasy zieleni z drzewami, krzewami i inną roślinnością. Istniejące drzewa zostały zabezpieczone kratami, a część z nich podświetlono. Liczne altany i pergole obsadzono pnączami, które dają cień. Przy budynkach sąsiadujących z pasażem powstały 3 zielone ściany obsadzone bluszczem. Zielen jest utrzymywana w dobrym stanie dzięki automatycznemu systemowi nawadniającemu. Dodatkowo chodniki zostały zaprojektowane w sposób umożliwiający odpływ wody w kierunku sąsiadujących terenów zieleni. Mieszkańcy i turyści mają do dyspozycji 33 ławki, 10 koszy na śmieci, 8 stojaków rowerowych i 3 podświetlane gabloty <i>citylight</i> informujące o wydarzeniach w mieście. Aby zwiększyć poczucie bezpieczeństwa, pasaż został dobrze doświetlony. Zamontowano również monitoring miejski.	 Źródło: https://lodz.pl/

Lp.	Lokalizacja	Okres realizacji	Opis	Zdjęcia
4	Pasaż Schillera	2022–2023	Wielka zielona metamorfoza pasażu Schillera uwzględniła posadzenie 57 nowych drzew. Ich uzupełnienie stanowią krzewy, rośliny i trawy ozdobne na rabatach, jak również donice z niskimi sosnami i cisami. Główna oś pasażu, prowadząca aleję drzew od ul. Piotrkowskiej do Sienkiewicza, została podkreślona roślinami kwitnącymi na biało. Liście niektórych z nich, głównie zimozielonych, zabarwiają się jesienią na brunatno-czerwono. Gatunki roślin zostały dobrane tak, aby dobrze znosiły trudne miejskie warunki pogodowe. Wymieniono również nawierzchnię, wyposażono teren w nowe ławki, kosze na śmieci, lampy i fontannę.	 Źródło: https://lodz.pl/
5	Plac WOŚP	2023	Plac przy skrzyżowaniu ul. Ogrodowej i ul. Zachodniej był przestrzenią wyłożoną granitowymi płytami, którą miasto zdecydowało się zazielenić. Część płyt została zdemonstrowana, a w ich miejscu urządzono nowe rabaty z bylinami, zasadzono krzewy i 10 nowych drzew. Zielona przestrzeń zajmuje obecnie powierzchnię 300 m². Inwestycja została doceniona w ogólnopolskim konkursie Miasto z Klimatem, którego organizatorem jest Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Łódź otrzymała nagrodę za zieloną metamorfozę tego miejsca i stworzenie przestrzeni, która zachęca do odpoczynku. W zazielenienie placu WOŚP zaangażowały się firmy mające swoje siedziby w jego najbliższej okolicy, przekazując na ten cel 170 tys. zł.	 Źródło: https://lodz.pl/

Lp.	Lokalizacja	Okres realizacji	Opis	Zdjęcia
6	Plac Reymonta	2023	W ramach rewitalizacji plac został wzbogacony o dodatkową zielen w postaci bylin, traw ozdobnych, krzewów oraz łąki kwietnej. Dosadzone zostały także nowe drzewa. Teren wyposażono w elementy małej architektury. Powstała również mini ścieżka edukacyjna, która opowiada o ważnej roli przyrody w życiu człowieka w kontekście twórczości Reymonta. Rewaloryzacja przestrzeni Placu Reymonta została przeprowadzona we współpracy z łódzkim biznesem.	 Źródło: https://lodz.wyborcza.pl/

Źródło: opracowanie własne

Tabela 3: Działania w zakresie zazieleniania miasta realizowane w sposób ciągły

L.p.	Działanie	Opis	Zdjęcia
1	Zielone arterie	W ostatnich latach w mieście realizowany jest program nasadzeń drzew w dużych arteriach. Dzięki temu na niedługich odcinkach udało się zasadzić od kilkudziesięciu do kilkuset drzew, co przekształciło przestrzeń między jezdniami w zielone skwery. W ten sposób zazieleniono m.in. trasę W–Z, al. Włókniarzy, ul. Brzezińską, ul. Rokicińską, ul. Dąbrowskiego czy al. Bartoszewskiego.	Drzewa wzdłuż trasy WZ Źródło: https://uml.lodz.pl
2	Drzewa przy ulicach w centrum	W procesie zazieleniania miasta ważną rolę odgrywa też zieleń przyuliczna. W Łodzi standardem stało się sadzenie drzew przy każdej inwestycji w centrum oraz na obrzeżach, gdzie wcześniej brakowało zieleni. To doprowadziło do zmiany wyglądu takich ulic jak Próchnika, Rewolucji 1905 r., Nawrot, Wschodniej czy Jaracza.	Drzewa na ul. Rewolucji 1905 r. Źródło: https://uml.lodz.pl
3	Dosadzanie drzew	W ramach zazieleniania Łodzi zwiększa się również liczba drzew w miejscach, w których już dziś one rosną. Dosadzanie zrealizowano m.in. przy ulicach Pogonowskiego, 1 Maja czy Strzelców Kaniowskich. U zbiegu ulic Lipowej i Próchnika zostało posadzone największe w historii łódzkiego samorządu drzewo – lipa o obwodzie metra.	Drzewa na Pogonowskiego Źródło: https://uml.lodz.pl

L.p.	Działanie	Opis	Zdjęcia
4	Woonerfy	Woonerf jest przestrzenią publiczną z uspokojonym ruchem, drzewami i klombami, łączącą funkcje ulicy, deptaku, parkingu i miejsca spotkań mieszkańców. Jedną z pierwszych inwestycji tego typu w Polsce był woonerf na ul. 6 Sierpnia. Woonerfy powstają zarówno z inicjatywy mieszkańców, jak i stanowią element rewitalizacji obszarowej. Wśród zrealizowanych inwestycji znalazły się woonerfy przy ulicach: 6 Sierpnia i Traugutta (ciąg ulic), Lindleya, Knychalskiego, Składowej, Piramowicza, Zacisze, zbiegu Wólczańskiej z 1 Maja (układ przylegających ulic w kształcie T), Lipowej, Strzelców Kaniowskich, Pogonowskiego, Napoleońskiej, Szarotki, Knychalskiego, Kozińskiego, Pszennej, Mundurowej i Selekcyjnej.	Pierwszy łódzki woonerf, ul. 6 Sierpnia Źródło: https://uml.lodz.pl
5	Parki leśne	Tworzenie nowych parków leśnych to jeden z elementów poszerzania terenów zieleni w Łodzi i ich skutecznej ochrony. Do tej pory w mieście otworzono 16 takich miejsc o łącznej powierzchni prawie 150 hektarów. W parkach tych wytyczono ścieżki, uporządkowano teren i postawiono tablice informacyjne oraz elementy małej architektury (ławki, kosze na odpady).	Park leśny na Janowie Źródło: https://uml.lodz.pl
6	Parki kieszonkowe	Parki kieszonkowe to publiczne tereny zieleni o niewielkiej powierzchni, zlokalizowane między budynkami, przeznaczone do rekreacji i wypoczynku. Założeniem parków kieszonkowych jest wprowadzenie zielonych stref relaksu w otoczeniu gęstej zabudowy mieszkaniowej. Ich cechą charakterystyczną stanowi ogólnodostępność i wyposażenie w elementy małej architektury (do odpoczynku lub zachęcające do aktywności fizycznej dzieci i dorosłych). Jest to również miejsce integracji sąsiedzkiej mieszkańców. Pierwsze łódzkie parki kieszonkowe powstały na Starym Polesiu, a kolejne na Bałutach.	Park kieszonkowy w miejscu dawnego parkingu przy ulicach Jaracza i Kilińskiego Źródło: fot. Paweł Łecheta, UM Łódź

L.p.	Działanie	Opis	Zdjęcia
7	Ogrody deszczowe	Ogrody deszczowe to forma aranżacji terenu, która niesie ze sobą szereg korzyści dla środowiska. Pozwala bowiem zbierać wodę deszczową, usuwać z niej zanieczyszczenia i stopniowo oddawać do ekosystemu. Ogrody deszczowe stanowią nie tylko formę walki z suszą, lecz także chronią przed podtopieniami w czasie ulew. Na terenie ponad 100 łódzkich szkół powstają ogrody deszczowe współtworzone przez uczniów. Ogrody deszczowe znalazły się również na przebudowanym Placu Wolności.	 Źródło: https://uml.lodz.pl
8	Zielone dachy i zielone ściany	Zielony dach, czyli dach obsadzony roślinnością, może stanowić miejsce rekreacji i wypoczynku, sprzyjając przy okazji polepszeniu jakości powietrza w mieście. Może mieć również charakter dachu wyłączanego z użytku. Taka konstrukcja przeciwdziała nadmiernemu nagrzewaniu się budynku. Ponadto zatrzymuje wodę deszczową, co poprawia poziom wilgotności powietrza w mieście. Podobną funkcję spełniają zielone ściany. Zielone dachy powstały dotychczas na budynku przy ul. Jaracza 78 czy na dachu Orientarium. Zielone ściany znajdują się m.in. na budynku Przedszkola Miejskiego nr 75 przy al. Tadeusza Kościuszki 81, kamienicy przy ul. Lipowej 44, kamienicy przy ul. Radwańskiej 31 oraz na ścianie szczytowej kamienicy Piotrkowska 113.	 Źródło: https://uml.lodz.pl
9	Zielone parkingi	Zielone parkingi w Łodzi zrealizowane zostały w ramach Budżetu Obywatelskiego na Teofilowie i Kozinach. Zamiast tradycyjnej kostki brukowej na całym terenie położona została tzw. geokrata, na którą wysypano przepuszczalne warstwy kruszywa, piasku i ziemi oraz zasiano trawę.	 Źródło: https://uml.lodz.pl

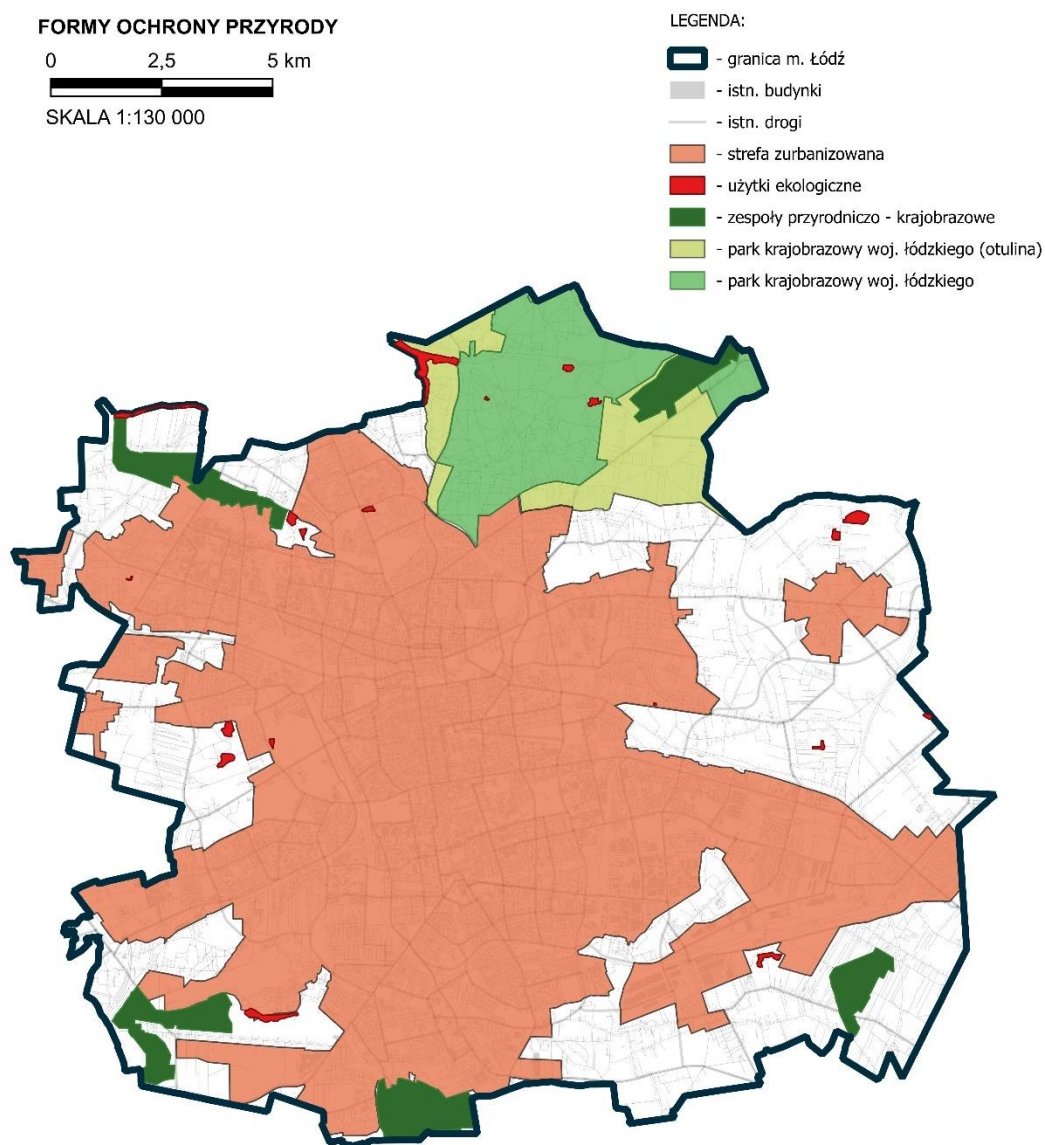
L.p.	Działanie	Opis	Zdjęcia
10	Zielone strefy	Zielone zakątki zlokalizowane są przy skrzyżowaniu ulic Czahary i Prądyńskiego oraz przy ulicy Pięknej 35/39. W ramach zielonej strefy zasadzono drzewa, krzewy, stworzono przestrzeń wypoczynku wyposażoną w ławki, kosze na odpady, latarnie solarne oraz ścieżki z nawierzchni przepuszczalnej, po których można jeździć i spacerować.	Zielona strefa przy skrzyżowaniu ul. Prądyńskiego i ul. Czahary Źródło: https://uml.lodz.pl
11	Zielone podwórka	Zielone podwórka w zabudowie śródmiejskiej powstają w ramach programu ZazieleniaMY, który zastąpił program Zielone Podwórka (organizowany w latach 2012–2020). W ramach dotacji można otrzymać środki na zakup i urządzenie zieleni na podwórkach – nasadzenia drzew, krzewów i bylin, zakładanie łąg kwietnych oraz trawników. Po realizacji inwestycji utrzymaniem zieleni zajmują się sami wnioskodawcy.	Zielone podwórko przy ul. Gdańskiej 19 Źródło: https://uml.lodz.pl/

Źródło: opracowanie własne

2.2.2. Formy ochrony przyrody

Ochrona przyrody w Łodzi stanowi kluczowy element ekologicznej strategii miasta. Jej głównym celem jest zachowanie różnorodności biologicznej. Różnorodność ta obejmuje zarówno zróżnicowanie w obrębie poszczególnych gatunków, jak i różnorodność gatunków w danym siedlisku oraz na poziomie ekosystemów. W odpowiedzi na wyzwania zmian klimatycznych Łódź dąży do harmonijnego włączenia przyrody w strukturę miejską, co jest realizowane poprzez prawną ochronę przyrody.

Mapa 8: Formy ochrony przyrody w granicach miasta Łodzi

Źródło: opracowanie własne

Około 9,2% powierzchni miasta stanowią obszary prawnie chronione, w tym Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich oraz pięć zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Obszary te powołano w celu ochrony walorów krajobrazowych i naturalnych siedlisk. Dodatkowo w Łodzi znajdują się 2 rezerваты przyrody (Polesie Konstantynowskie i Las Łągiewnicki) oraz 18 użytków ekologicznych, które chronią

relikty naturalnej przyrody i służą zachowaniu różnorodności siedlisk w nieprzekształconym stanie. Na terenie miasta ustanowiono także 321 pomników przyrody¹².

Tabela 4: Formy ochrony przyrody w Łodzi

Forma ochrony przyrody	Charakterystyka
park krajobrazowy	Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich obejmuje północno-wschodnią część Łodzi, zajmując około 1 676 ha, co stanowi 15,6% jego całkowitej powierzchni. Utworzony w celu ochrony naturalnej struktury fizjograficznej park chroni różnorodne formy dolin i stoków, zjawiska erozyjne oraz fragmenty naturalnej roślinności i ostoi fauny. W parku znajdują się cenne obiekty krajobrazu kulturowego, w tym zespół Klasztorny Franciszkanów w Łagiewnikach, stanowiący ważny zabytek architektoniczny. Park oferuje malownicze krajobrazy związane z bogatą historią geologiczną terenu, w tym liczne formy geomorfologiczne. Jego ochrona ma kluczowe znaczenie dla zachowania przyrodniczego i kulturowego dziedzictwa regionu.
rezerваты przyrody	Polesie Konstantynowskie Polesie Konstantynowskie, zajmujące 9,8 ha, jest jednym z najstarszych rezerwatów w Polsce, powstałym w 1930 roku. Znajduje się w centrum Łodzi, co stanowi unikatową cechę dla rezerwatu w obrębie dużego miasta. Jego głównym celem jest ochrona wielogatunkowego lasu zawierającego łęg jesionowo-olszowy i grąd subkontynentalny. W rezerwacie dominują drzewostany olszy czarnej, grabu, brzozy, dębu, a także sosny zwyczajnej. Cennym elementem rezerwatu jest występujący tu bluszcz pospolity, będący zimozieloną lianą, oraz zachowane pomniki przyrody. Rezerwat stanowi miejsce realizacji licznych badań naukowych i jest wykorzystywany do celów dydaktycznych. Las Łagiewnicki Las Łagiewnicki, obejmujący 69,86 ha, jest częścią większego kompleksu leśnego w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich. Został utworzony w celu ochrony różnorodności postaci grądu i dąbrowy świetlistej, odzwierciedlających bogactwo roślinności i flory. W rezerwacie wyróżniono 6 typów leśnych zbiorowisk roślinnych, w tym łęg jesionowo-olszowy oraz różne podzespoły grądu subkontynentalnego. Flora rezerwatu zawiera 279 gatunków roślin naczyniowych, w tym wiele ważnych dla ochrony przyrody. Rezerwat ma duże znaczenie naukowe i dydaktyczne, stanowi miejsc obserwacji i badań dla przedstawicieli różnych dziedzin naukowych. Zwiedzanie rezerwatu odbywa się wyłącznie wzdłuż wyznaczonych szlaków i ścieżki dydaktycznej.
zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	Międzyrzecze Neru i Dobrzyńki Międzyrzecze Neru i Dobrzyńki zajmuje powierzchnię 217,02 ha. Chroni krajobraz dolin rzek Ner i Dobrzyńki znajdujące się w południowo-zachodniej części Łodzi. Nieuregulowane koryta rzek tworzą malownicze meandry otoczone różnorodną roślinnością. W dolinach występują szuwary i łąki wilgotne, zadrzewienia łęgowe i roślinność typowa dla muraw napiaskowych. Obszar ten jest ważny dla ochrony różnorodnych form życia roślinnego i zwierzęcego, w tym rzadkich gatunków ptaków. Zespół tworzy cenny krajobraz kulturowy i naturalny, będąc jednocześnie istotnym elementem systemu ekologicznego miasta. Dolina Sokołowski Dolina Sokołowski, zajmująca 219,78 ha, chroni półotwarty krajobraz kulturowy wzdłuż doliny rzeki Sokołowski. Na obszarze tym zlokalizowane są ważne siedliska flory i fauny, w tym rzadkie gatunki ptaków. W dolinie występują zróżnicowane zbiorowiska leśne, szuwary, ziołorośla i różne stadia sukcesji roślinnej. Zespół pełni ważną rolę w zachowaniu bioróżnorodności regionu. Sucha Dolina w Moskulach Sucha Dolina w Moskulach o powierzchni ok. 162 ha jest częścią systemu hydrologicznego rzeki Młynówki i pełni rolę północnego ramienia źródłiskowego odcinka rzeki. Jest to obszar o wyjątkowych walorach krajobrazowych, stanowiący ważny punkt widokowy dla regionu. Występują tu zróżnicowane zespoły przyrodnicze odzwierciedlające lokalne warunki siedliskowe. Obszar ten

¹² Stan na maj 2024.

Forma ochrony przyrody	Charakterystyka
	zawiera bogate florystycznie łąki, murawy napiaskowe oraz zadrzewienia i lasy. Jest to kluczowe miejsce dla zachowania naturalnej rzeźby terenu Wzniesień Łódzkich, mające również znaczenie dla edukacji przyrodniczej.
	Ruda Willowa Obszar o powierzchni 225,23 ha obejmuje krajobraz doliny górnego odcinka Neru oraz przyległy kompleks leśny Ruda Popioły. Charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu i bogatym zespołem leśnym, będącym częścią historycznego lasu rozciągającego się od Chojen do Zgierza. Las Rudzki to mozaika różnych form zagospodarowania, oferująca różnorodne siedliska roślinne, w tym grąd subkontynentalny. W kompleksie znajdują się zabytkowe wille, w tym zespół willowy rodziny Kindermanów, dodające obszarowi walorów kulturowych. Ruda Willowa pełni funkcję korytarza ekologicznego i jest ważnym miejscem edukacji przyrodniczej i historycznej.
	Źródła Neru Zespół przyrodniczo-krajobrazowy o powierzchni 134,07 ha chroni walory krajobrazowe obszaru źródłowego rzeki Ner oraz fragment górnego odcinka jej doliny. Rzeka Ner ma swój początek w okolicach ulicy Gminnej. Obszar objęty ochroną charakteryzuje się malowniczymi panoramami będącymi połączeniem krajobrazu naturalnego i stworzonego przez człowieka. Dolina rzeki ma różnorodny charakter: początkowo jest wąska i płytka, dalej pogłębia się i staje się szersza. Wzdłuż doliny występują zbiorowiska roślinne o charakterze półnaturalnym i naturalnym, takie jak szuwały, łąki, ziołorośla oraz lasy olszowe. Na okalającej wysoczyźnie dominują tereny upraw rolnych, młode lasy sosnowe i roślinność murawowa.
użytki ekologiczne	Międzyrzecze Bzury i Łągiewniczanki (32,39 ha) Ochrona obszaru o wybitnych walorach przyrodniczych związanych z występowaniem siedlisk mokradłowych – wilgotnych łąk, szuwarów, ziołorośli, zarośli wierzbowych oraz łęgów przysrumykowych – ze względu na znaczenie tych ekosystemów dla zachowania różnorodności biologicznej.
	Stawy w Nowosolnej (15,63 ha) Zachowanie kompleksu naturalnych i półnaturalnych zbiorników wodnych wraz z towarzyszącą im bogatą szatą roślinną jako cennej ostoje florystycznej i faunistycznej o znaczącej wartości dla zachowania różnorodności biologicznej.
	Mokradła Brzozy (2,41 ha) Ochrona płatu łęgu olszowo-jesionowego oraz sąsiadujących z nim szuwarów i zarośli ze względu na znaczenie tych ekosystemów dla zachowania różnorodności biologicznej.
	Stawy w Milestkach (2,26 ha) Ochrona kompleksu śródpolnych zbiorników wodnych wraz z towarzyszącą im roślinnością wodną i mokradłową jako cennej ostoje florystycznej i faunistycznej o znaczącej wartości dla zachowania różnorodności biologicznej.
	Mokradła przy Pomorskiej (0,32 ha) Zachowanie niewielkiego kompleksu mokradeł powstałych w miejscu dawnych glinianek, stanowiących miejsce rozrodu płazów, o wyróżniających walorach przyrodniczych i dużym znaczeniu dla zachowania lokalnej różnorodności biologicznej.
	Jeziorko Wiskitno (6,88 ha) Zachowanie i ochrona unikatowej formy geomorfologicznej – fragmentu obniżenia wytopiskowego z jeziorkiem, o dużych wartościach przyrodniczych i znaczeniu dla zachowania lokalnej różnorodności biologicznej.
	Międzyrzecze Sokołówki i Brzozy (2,04 ha) Ochrona dobrze zachowanych płatów mezofilnych i higrofilnych lasów (grądu, olsu i łęgu) o znaczącej wartości dla zachowania różnorodności biologicznej doliny Sokołówki.

Forma ochrony przyrody	Charakterystyka
	Łąka w Wiączyńcu (1,40 ha) Ochrona fragmentu bogatych florystycznie łąk oraz niewielkiego śródpolnego zbiornika wodnego o znaczącej wartości dla zachowania różnorodności biologicznej.
	Łąki na Modrzewiu (2,93 ha) Trwałe zachowanie cennych siedlisk przyrodniczych o cechach naturalnych, w tym zbiorowisk łąk wilgotnych z fragmentami łąk trzęślicowych i zarośli wierzbowych oraz rozlewisk źródliskowych rzeki Łągiewniczanki, stanowiących ostoję dla roślin i zwierząt.
	Majerowskie Błota (6,14 ha) Ochrona pozostałości dawnego zbiornika wodnego oraz szuwarów, łąk i zarośli jako cennej ostoji florystycznej i faunistycznej, o znaczącej wartości dla zachowania różnorodności biologicznej zachodniej części Łodzi.
	Dolina dolnej Wrzącej (10,13 ha) Ochrona mozaiki ekosystemów łągowych, ziołorośli, szuwarów i łąk oraz nieuregulowanego koryta cieków o znaczącej wartości dla zachowania różnorodności biologicznej doliny rzeki Wrzącej.
	Olisy na Żabieńcu (4,67 ha) Ochrona dobrze zachowanego płatu higrofilnych lasów (olsu i łągu) o znaczącej wartości dla zachowania różnorodności biologicznej doliny Sokołowskiej.
	Majerowskie Pole (6,79 ha) Ochrona dobrze wykształconych ekosystemów muraw napiaskowych oraz wrzosowisk o znaczącej wartości dla zachowania różnorodności biologicznej Łodzi, w tym bogatej fauny bezkręgowców.
	Olisy nad Nerem (14,61 ha) Ochrona dobrze zachowanego płatu bagiennej lasu (olsu) ze śródleśnymi oczkami wodnymi o znaczącej wartości dla zachowania różnorodności biologicznej doliny Neru.
	Źródła na Mikołajewie (0,50 ha) Ochrona siedlisk i ostoji gatunków chronionych zwierząt, roślin oraz cennych siedlisk podmokłych i wodnych, w szczególności czynnych źródeł i zbiornika wodnego, wraz z towarzyszącą im roślinnością.
	Międzyrzecze Łódki i Bałutki (1,55 ha) Ochrona płatu mezofilnego lasu liściastego o dużej wartości zoologicznej, fitogeograficznej i estetycznej, stanowiącego pozostałość po dawnym Lesie Konstantynowskim i będącego ważnym ośrodkiem różnorodności biologicznej.
	Bagno Ługi (3,43 ha) Ochrona śródleśnego mokradła z mozaiką zbiorowisk leśnych, szuwarowych i wodnych o dużych wartościach krajobrazowych i przyrodniczych oraz będącego ważnym ośrodkiem różnorodności biologicznej.
	Opadówka (0,48 ha) Ochrona półnaturalnych biocenoz higrofilnych, ważnych dla zachowania różnorodności biologicznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>; <https://uml.lodz.pl/ekoportal/klimat/zielen/formy-ochrony-przyrody>; Opracowanie Ekofizjograficzne Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Łodzi, Łódź 2017

W Łodzi znajduje się **18 użytków ekologicznych**. Trzy z nich (Bagno Ługi, Opadówka, Międzyrzecze Łódki i Bałutki) zostały powołane w 2021 roku. Każdy z użytków pełni ważną rolę w ochronie specyficznych siedlisk i gatunków, stanowiąc istotny element lokalnego systemu ochrony przyrody. Cele ochrony wielu

z tych obszarów skoncentrowane są wokół zachowania i ochrony cennych siedlisk podmokłych i wodnych wraz z towarzyszącymi im gatunkami roślin i zwierząt.

Większość pomników przyrody zarejestrowanych w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody dla Łodzi stanowią pojedyncze drzewa (311), choć w rejestrze znajdują się także trzy aleje, jedna grupa drzew oraz trzy głązy narzutowe i trzy inne obiekty przyrodnicze: park Źródłiska I i II, zespół kwitnących i owocujących bluszczy w parku im. T. Rejtana oraz pomnikowy okaz bluszczu na budynku Muzeum Przyrodniczego Uniwersytetu Łódzkiego. Najnowsze pomniki przyrody (23) zostały powołane w 2024 r.¹³

2.2.3. Zieleń w poszczególnych częściach Miasta

Dostęp do terenów zieleni jest w poszczególnych dzielnicach Łodzi bardzo zróżnicowany. Ze względu na historyczny przebieg procesów urbanistycznych (w szczególności intensywną zabudowę centrum miasta w okresie najbardziej gwałtownego rozwoju oraz „wdzieranie się” miasta w tereny leśne) rodzaj i intensywność zieleni przybiera różną formę.

Wiele terenów zielonych wywodzi się z XIX-wiecznych założeń ogrodów prywatnych należących do właścicieli łódzkich fabryk. Piękne kompleksy pałacowo-ogrodowe i mniejsze założenia ogrodowe przy willach fabrykantów z czasem przekształciły się w parki i były udostępniane mieszkańcom. Najstarsze z nich objęte zostały ochroną konserwatorską.

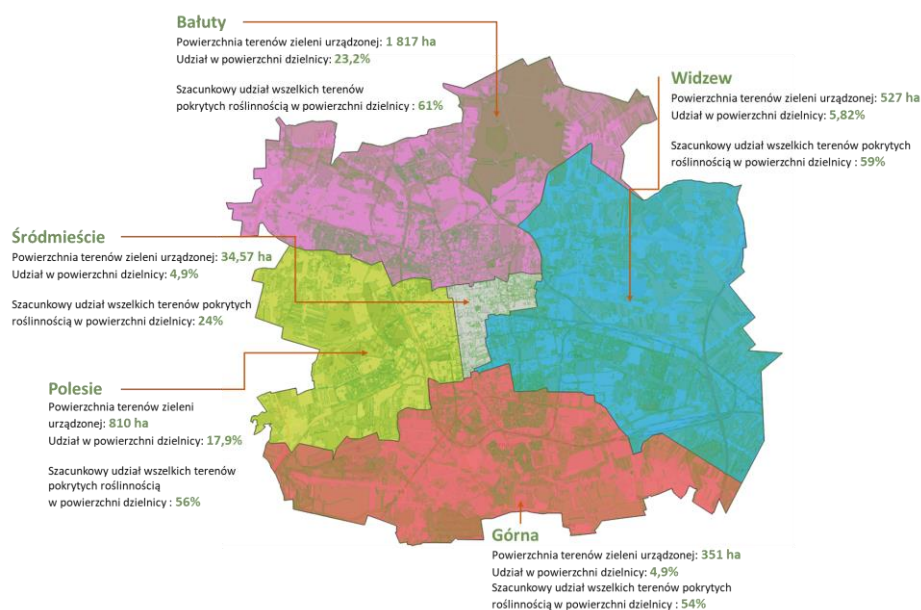
Dzielnicą o relatywnie największym pokryciu zielenią zarządzaną przez jednostki miejskie¹⁴ są Bałuty (23,12% powierzchni całkowitej stanowią parki, skwery i zieleńce, lasy komunalne, cmentarze, Rodzinne Ogrody Działkowe oraz tereny rekreacyjne zarządzane przez MOSIR). Drugie miejsce zajmuje Polesie (17,86%). Pokrycie zielenią miejską pozostałych dzielnic nie przekracza 6%. Biorąc pod uwagę wszystkie tereny biologicznie czynne¹⁵, rozkład szacowanego udziału tego typu terenów w powierzchni dzielnic waha się od około 24% w Śródmieściu do około 61% na Bałutach.

¹³ Na podstawie Uchwały nr LXXXVIII/2674/24 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.

¹⁴ Dla uproszczenia wliczono również park zarządzany przez Politechnikę Łódzką.

¹⁵ Na podstawie danych z <https://www.openstreetmap.org>. Wliczono w tę wartość powierzchnię lasów, parków, mokradel, łąk, trawników, cmentarzy, ogrodów działkowych, ogrodów i sadów, nieużytków oraz terenów wykorzystywanych rolniczo.

Mapa 9: Udział terenów zieleni w poszczególnych dzielnicach Łodzi

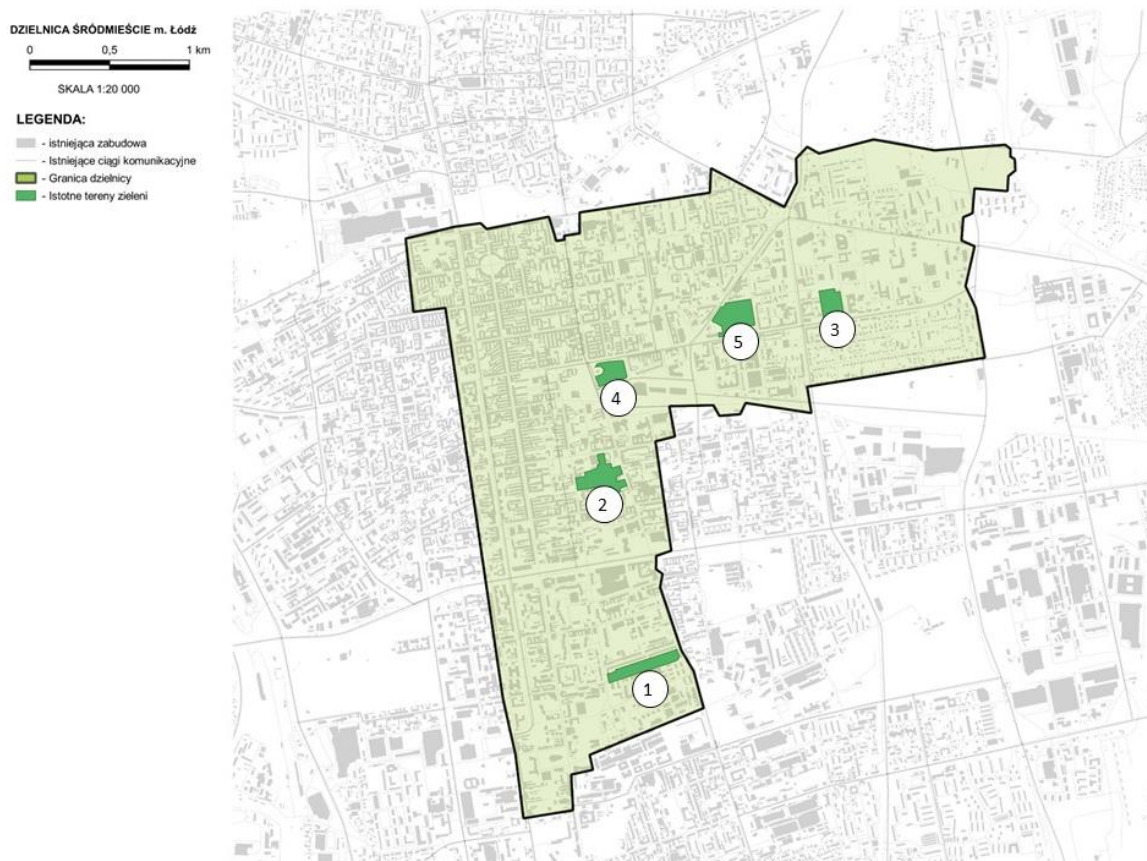

Źródło: opracowanie własne

Śródmieście

Dzielnica Śródmieście charakteryzuje się zwartą zabudową, obejmuje obszar 7,13 km² i jest zamieszkiwana przez około 64,8 tys. osób. Stanowi ona centralny punkt miasta, granicząc z każdą z pozostałych dzielnic. W Śródmieściu znajduje się 34,57 ha terenów zieleni, co stanowi 4,85% jego powierzchni. Wśród tych przestrzeni wyróżnia się pięć parków, z których największe to Park im. Henryka Sienkiewicza oraz Park im. Stanisława Staszica, zajmujące odpowiednio 4,36 ha i 4,15 ha. Ponadto w dzielnicy zlokalizowane są różnorodne skwery i mniejsze obszary zieleni. We wschodniej części Śródmieścia rzeczywista dostępność do terenów zieleni jest znacznie lepsza niż w centrum i na zachodzie, znajdują się tu bowiem rozległe tereny uniwersyteckie oraz ogrody działkowe. Z kolei gęsto zabudowana zachodnia część jest najmniej zasobnym w zielen fragmentem miasta. Szacuje się, że jedynie około 24% powierzchni dzielnicy zajęte jest przez tereny pokryte roślinnością. Jest to wartość wyraźnie niższa niż w pozostałych częściach miasta.

Mapa 10: Parki w dzielnicy Śródmieście

Źródło: opracowanie własne

Tabela 5: Główne tereny zielone w Śródmieściu

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
Obiekty ujęte na mapie			
1	Park Abramowskiego	parki	3,08
2	Park im. H. Sienkiewicza	parki	4,36
3	Park im. J. Matejki	parki	2,40
4	Park im. St. Moniuszki	parki	2,03
5	Park im. St. Staszica	parki	4,15
Pozostałe obiekty			
6	Pasaż A. Rubinsteina	skwery i zieleńce	0,71
7	Pasaż A. Rynkowskiej	skwery i zieleńce	0,23
8	Pasaż H. Józewskiego	skwery i zieleńce	0,54
9	Pasaż L. Schillera	skwery i zieleńce	0,16
10	Plac Jana Pawła II (wokół Katedry)	skwery i zieleńce	0,99
11	Plac Komuny Paryskiej (razem ze skwerami K. Balda i Wiedźmina)	skwery i zieleńce	0,99
12	Plac Wolności	skwery i zieleńce	0,85
13	Skwer im. Powstania Węgierskiego 1956 r.	skwery i zieleńce	0,12

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
14	Zieleniec Aleja PCK	skwery i zieleńce	0,97
15	Zieleniec Piotrkowska/Brzeźna	skwery i zieleńce	0,12
16	Zieleniec Sienkiewicza/Traugutta	skwery i zieleńce	0,11
17	Zieleniec Sienkiewicza/Tuwima	skwery i zieleńce	0,10
18	Zieleniec Tymienieckiego/Piotrkowska	skwery i zieleńce	0,39
19	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	2,70
20	Rodzinny Ogród Działkowy „Sielanka”	ROD	1,36
21	Rodzinny Ogród Działkowy „Bankowiec”	ROD	4,62
22	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	3,59
RAZEM			34,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZZM w Łodzi oraz <https://www.openstreetmap.org>

Ze względu na duże uszczelnienie powierzchni dzielnicy warto stosować tu rozwiązania zwiększające powierzchnię zieleni w postaci parków kieszonkowych, ogrodów deszczowych i innych form umożliwiających infiltrację wody, a także rozważyć wykorzystanie zieleni wertykalnej (pionowe ogrody, zielone ściany), o ile tylko pozwalają na to zapisy planów miejscowych.

Polesie

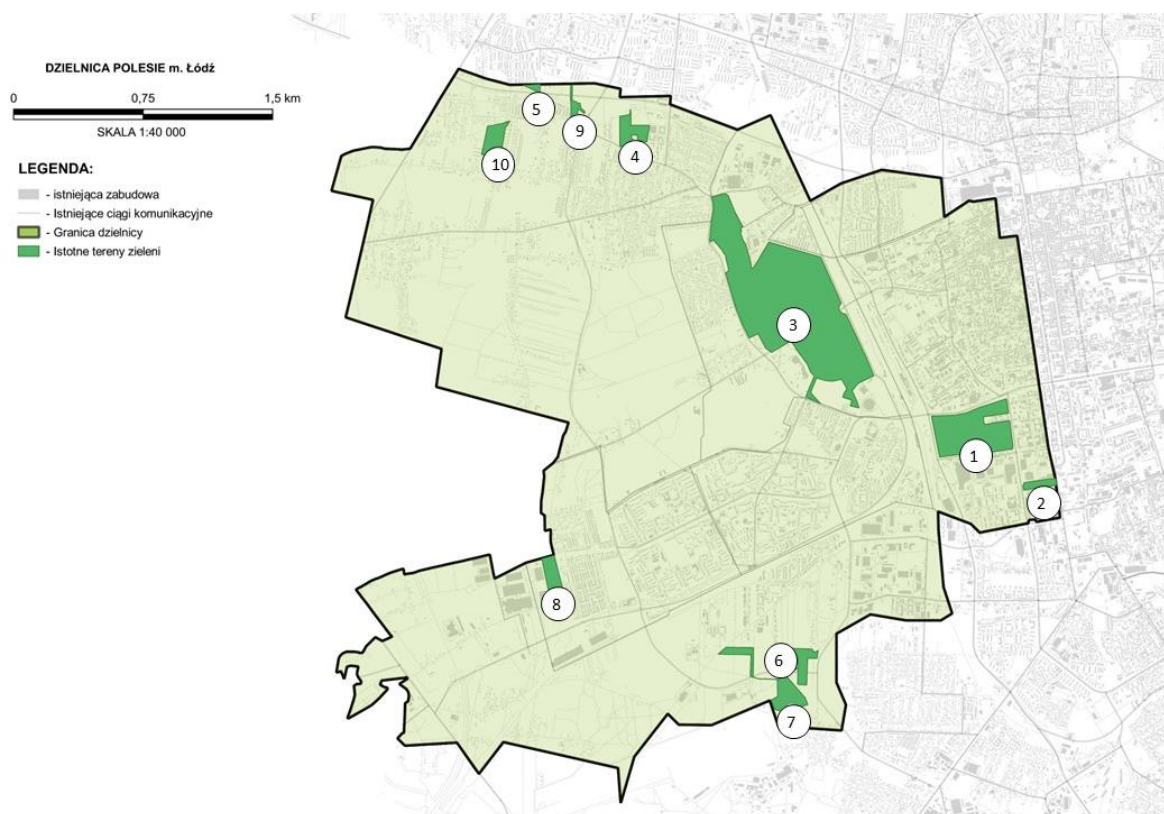
Polesie jest dzielnicą Łodzi rozciągającą się na powierzchni 45,37 km² i zamieszkaną przez 134,6 tys. mieszkańców. Położona w zachodniej części miasta graniczy z Bałutami, Śródmieściem oraz Górną. Na obszarze dzielnicy zlokalizowane są liczne tereny zieleni w postaci parków, skwerów, zieleńców, cmentarzy i rodzinnych ogródków działkowych o łącznej powierzchni 810 ha. Wśród dziewięciu znajdujących się tu parków największym jest Park im. Józefa Piłsudskiego, który zajmuje 173,33 ha. Trwają prace nad powstaniem nowego parku – Parku Lotnika – zlokalizowanego nieopodal portu lotniczego.

Dodatkowo w dzielnicy Polesie znajdują się Łódzkie Błonia, czyli rozległy skwer o powierzchni 33,96 ha stanowiący ważne miejsce rekreacji i odpoczynku mieszkańców. Największą atrakcję wśród terenów zieleni stanowi Miejski Ogród Botaniczny (67 ha), który jest istotnym punktem edukacji ekologicznej i bioróżnorodności, oraz Miejski Ogród Zoologiczny (16,64 ha) dający możliwość kontaktu ze zwierzętami.

Głównymi rzekami na terenie dzielnicy są rzeki Łódka, wpadająca do niej Bałutka oraz Jasieniec. Użytek Ekologiczny Międzyrzecze Łódki i Bałutki położony jest w Parku im. marszałka Józefa Piłsudskiego – chroni on miejsce, gdzie Bałutka wpada do Łódki. Na terenie dzielnicy zlokalizowane są również m.in. chronione mokradła Majerowskie Błota (użytek ekologiczny).

Dostęp do terenów zieleni w dzielnicy Polesie zwiększają lasy (szczególnie Las na Brusie i Las Lublinek) oraz formy zieleni nieurządzonej. Znaczące tereny w północno-zachodniej części wciąż przeznaczone są na cele rolnicze. Analiza form zagospodarowania terenu pozwala przyjąć, że obszary z różnymi postaciami zieleni stanowią około 56% powierzchni dzielnicy.

Mapa 11: Parki w dzielnicy Polesie

Źródło: opracowanie własne

W dzielnicy znajduje się również nieadministrowany przez Zarząd Zieleni Miejskiej, około 145-hektarowy obszar byłego poligonu na Brusie, stanowiący obecnie rozległy teren zieleni spontanicznej. Na terenie dzielnicy zlokalizowane są także doliny rzek Jasieniec i Łódka, które wymagają szczególnej ochrony ze względu na swoje walory krajobrazowe. Wyzwanie stanowi również ochrona zieleni przy drodze ekspresowej nr 14.

Tabela 6: Główne tereny zieleni w dzielnicy Polesie

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
Obiekty ujęte na mapie			
1	Park im. J. Poniatowskiego	parki	38,20
2	Park im. ks. bp. M. Klepacza	parki	3,30
3	Park im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	parki	173,33
4	Park leśny im. W. Pileckiego (park leśny)	parki	6,88
5	Park leśny Trzy Wyspy (park leśny)	parki	1,00
6	Park leśny Zielony Lublinek (park leśny)	parki	37,00
7	Park Lotnika (park leśny) - projektowany	parki	b.d.
8	Park na Smulsku	parki	9,06
9	Park nad Jasieńcem (park leśny)	parki	2,50
10	Park Podchorążych (park leśny)	parki	6,29
Pozostałe obiekty			
11	28 Pułku Strzelców Kaniowskich 34	skwery i zieleńce	0,05
12	28 Pułku Strzelców Kaniowskich/Więckowskiego	skwery i zieleńce	0,07
13	Brus (teren byłego poligonu)	skwery i zieleńce	145,62
14	Cieplarniana 2	skwery i zieleńce	1,53
15	Cyganka 36	skwery i zieleńce	1,27

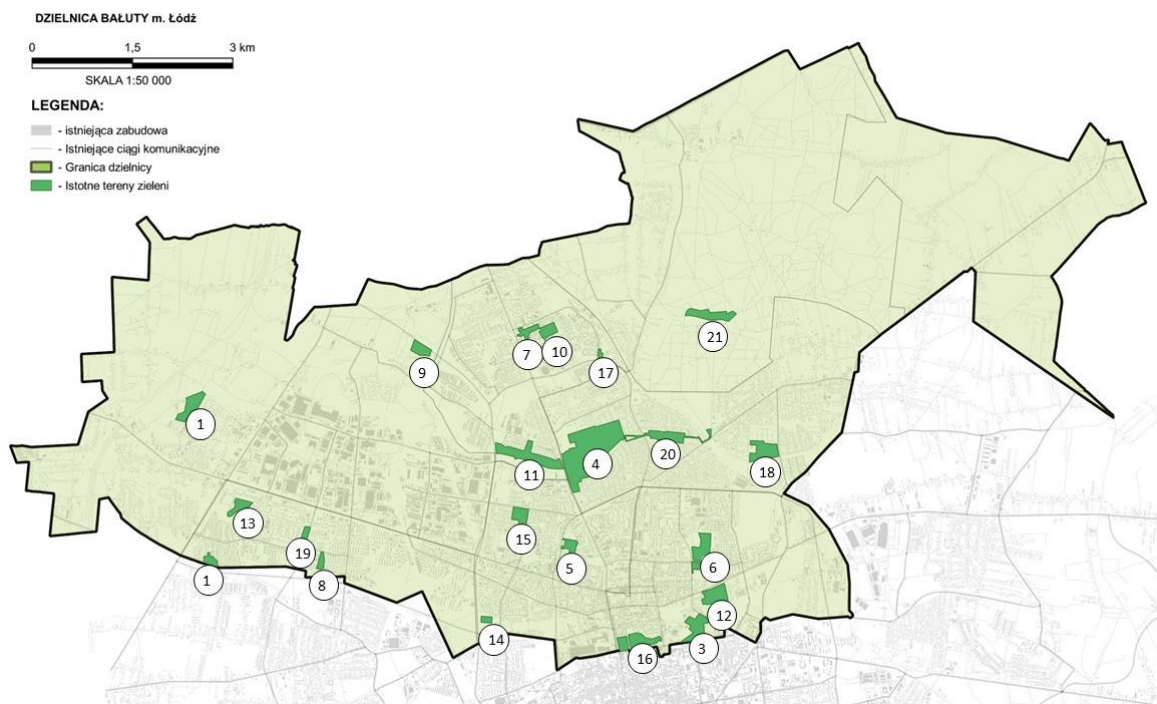
Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
16	Kusocińskiego	skwery i zieleńce	1,13
17	Legionów 39	skwery i zieleńce	0,13
18	Legionów 65	skwery i zieleńce	0,10
19	Łódzkie Błonia (ul. Kusocińskiego, Konstantynowska)	skwery i zieleńce	33,96
20	Ogrodowa (Ogrody Karskiego)	skwery i zieleńce	3,94
21	Pienista/Denna	skwery i zieleńce	0,98
22	Skłodowskiej-Curie/Żeromskiego	skwery i zieleńce	0,16
23	Skwer Maratońska	skwery i zieleńce	7,56
24	Skwer przy ul. Skłodowskiej- Curie 48	skwery i zieleńce	0,11
25	Struga/Gdańska (skwer latających Bab z Plusem)	skwery i zieleńce	0,05
26	Struga/Gdańska (skwer Waldemara Presi)	skwery i zieleńce	0,03
27	Struga/Gdańska (teren za przystankiem)	skwery i zieleńce	0,03
28	Struga/Lipowa (park kieszonkowy)	skwery i zieleńce	0,14
29	Zieleniec miejski między ul. Gdańską a ul. Kopernika (Skwer Hanny Ożogowskiej)	skwery i zieleńce	0,38
30	Zieleniec miejski między ul. Gdańską a ul. Wólczańską (Skwer im. L. Kunki)	skwery i zieleńce	0,42
31	Zieleniec miejski między ul. Wyspiańskiego a ul. Chodkiewicza	skwery i zieleńce	0,27
32	Zieleniec miejski pl. Hallera	skwery i zieleńce	0,86
33	Zieleniec miejski przy ul. Wileńskiej 57	skwery i zieleńce	0,43
34	Miejski Ogród Zoologiczny	inne	16,64
35	Ogród Botaniczny	inne	67,00
36	Rokicie	las komunalne	14,68
37	Uroczysko Lublinek	las komunalne	90,21
38	Cmentarz św. Antoniego (na Mani)	cmentarze	10,92
39	Cmentarz w Łodzi-Retkini	cmentarze	1,01
40	Cmentarz żołnierzy radzieckich	cmentarze	0,17
41	Cmentarz żołnierzy radzieckich	cmentarze	0,29
42	Pozostałości XIX-wiecznego cmentarza ewangelickiego	cmentarze	0,74
43	Cmentarz ewangelicko-augsburski	cmentarze	9,48
44	Cmentarz prawosławny św. Aleksandra Newskiego	cmentarze	0,56
45	Cmentarz rzymsko-katolicki św. Józefa	cmentarze	10,66
46	Rodzinny Ogród Działkowy „1 Maja”	ROD	2,75
47	Rodzinny Ogród Działkowy „Brus”	ROD	13,47
48	Rodzinny Ogród Działkowy „Pienista”	ROD	12,68
49	Rodzinny Ogród Działkowy „Nowe Sady”	ROD	11,91
50	Rodzinny Ogród Działkowy „Olimpijka”	ROD	2,03
51	Rodzinny Ogród Działkowy „Forsycja”	ROD	4,09
52	Rodzinny Ogród Działkowy „Azalia”	ROD	12,66
53	Rodzinny Ogród Działkowy „Uniprot”	ROD	5,45
54	Rodzinny Ogród Działkowy „Pigwa”	ROD	6,22
55	Rodzinny Ogród Działkowy „Lodex”	ROD	4,67
56	Rodzinny Ogród Działkowy „Sierakowskiego”	ROD	4,25
57	Rodzinny Ogród Działkowy „Karolew”	ROD	6,92
58	Rodzinny Ogród Działkowy „Zdrowie”	ROD	7,69
59	Rodzinny Ogród Działkowy „Rogowicza”	ROD	4,91
60	Rodzinny Ogród Działkowy „Witamina”	ROD	1,29
61	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	0,6
62	Rodzinny Ogród Działkowy im. „Montwiłła” Mireckiego	ROD	3,82
63	Rodzinny Ogród Działkowy „Łączność”	ROD	2,71
64	Rodzinny Ogród Działkowy „Krokus”	ROD	3,17
RAZEM			810,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZZM w Łodzi oraz <https://www.openstreetmap.org>

Bałuty

Bałuty, zajmujące 78,51 km², są drugą co do wielkości dzielnicą Łodzi, zamieszkaną przez 195,1 tys. osób. Położona w północnej części miasta, charakteryzuje się bogactwem terenów zieleni miejskiej, które obejmują łącznie 1 817 ha, w tym dwadzieścia dwa parki – ze szczególnie interesującym Parkiem Staromiejskim – oraz liczne skwery i zieleńce.

Mapa 12: Parki w dzielnicy Bałuty

Źródło: opracowanie własne

Największymi zlokalizowanymi tu parkami są: Park im. Adama Mickiewicza (49,40 ha), Park nad Sokołówką (11,22 ha), Park im. Szarych Szeregów (10,44 ha) oraz ww. Park Staromiejski o powierzchni 10,08 ha tworzące wraz z innymi parkami i mniejszymi obiektami sieć terenów zieleni urządzonej dostępną dla społeczności lokalnej. Bałuty wyróżniają się również unikalnymi terenami rekreacyjnymi łączącymi elementy wodne i zielone, takimi jak Arturówek, Stawy Wasiaka i Stawy Pabianka, które oferują mieszkańcom możliwość wypoczynku w bliskim kontakcie z naturą.

Charakterystyczne dla tej dzielnicy jest zróżnicowanie ze względu na rozmieszczenie i rodzaj zieleni. W północnej części przeważają większe tereny zieleni, natomiast w części południowej dominują mniejsze przestrzenie, takie jak skwery i zieleńce, których powierzchnia nie przekracza 1,5 ha. Powierzchnię terenów zieleni urządzonej uzupełnia kompleks leśny Las Łągiewnicki, będący największym lasem komunalnym w Łodzi. Funkcjonuje on jako ogólnodostępny teren zieleni służący wypoczynkowi i rekreacji, zajmuje powierzchnię ponad 1200 ha. Jest on również częścią Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, a na jego obszarze znajduje się Rezerwat Przyrody Las Łągiewnicki, użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Dobry dostęp do terenów zieleni nieformalnej widoczny jest również w północno-zachodniej części dzielnicy (Dolina Sokołówki), a na południu znaczący udział w powierzchni mają ogrody działkowe.

W dzielnicy Bałuty znajduje się kilka rzek, z których największą jest Sokołówka. W zachodniej części dzielnicy zlokalizowana jest rzeka Zimna Woda, w części południowej – Bałutka, a w części centralnej – rzeka Brzoza. Obszary dolin rzecznych chronią m.in. zespół przyrodniczo-krajobrazowy Dolina Sokołówki i użytki ekologiczne Międzyrzecze Bzury i Łagiewniczanki, Międzyrzecze Sokołówki i Brzozy oraz Mokradła Brzozy.

Analiza zagospodarowania przestrzeni miejskiej pokazuje, że na Bałutach pokrycie zielenią jest największe spośród wszystkich dzielnic, bowiem aż 61% jej powierzchni zajmują różne formy zieleni, które wraz bogatą ofertą terenów rekreacyjnych zapewniają mieszkańcom różnorodne możliwości spędzania czasu wolnego w otoczeniu przyrody. Wyzwanie stanowi ochrona otuliny Parku Krajobrazowego przed nadmierną wycinką drzew we wschodniej części dzielnicy, a także wprowadzenie zieleni oddzielającej strefę przemysłową od mieszkaniową w części zachodniej.

Tabela 7: Główne tereny zieleni w dzielnicy Bałuty

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
Obiekty ujęte na mapie			
1	Park „Grabieński Las”	parki	2,21
2	Park Armii Łódź	parki	1,69
3	Park Helenów	parki	8,71
4	Park im. A. Mickiewicza	parki	49,4
5	Park im. A. Struga	parki	2,78
6	Park im. Szarych Szeregów	parki	10,44
7	Park im. W. Puchalskiego (park leśny)	parki	3,13
8	Park Kielecki	parki	4,15
9	Park leśny na Radogoszczu (park leśny)	parki	4,00
10	Park Łódzkich Harcerzy	parki	2,18
11	Park nad Sokołówką	parki	11,22
12	Park Ocalałych	parki	6,62
13	Park Piastowski	parki	4,39
14	Park przy Gandhiego	parki	4,16
15	Park przy ul. Hipotecznej	parki	6,15
16	Park Staromiejski	parki	10,08
17	Park Świtezianki	parki	1,61
18	Park Zielona Ostoja im. S. Rogowicza (park leśny)	parki	8,42
19	Park Żeromskiego	parki	2,47
20	Stawy Wasiaka	parki	4,12
21	Arturówek	tereny zieleni urządzonej z naczelną funkcją sportowo-rekreacyjną w zarządzie MOSiR	8,70
Pozostałe obiekty			
23	Skwer im. W. Jagiełły u zbiegu ulic Zgierskiej i Julianowskiej	skwery i zieleńce	1,04
24	Zieleniec przy ul. Kalinowej	skwery i zieleńce	0,61
25	Zieleniec Jesionowa	skwery i zieleńce	1,31
26	Świtezianka przy Nastrojowej (boisko)	skwery i zieleńce	3,12
27	Ks. Brzóska	skwery i zieleńce	0,27
28	Plac Pamięci Narodowej/Sowińskiego	skwery i zieleńce	0,84
29	Liściasta 44	skwery i zieleńce	1,22
30	Zieleniec między ul. Strykowską i ul. Zmienną	skwery i zieleńce	1,16
31	Zieleniec u zbiegu ulic Strykowskiej i Oświatowej	skwery i zieleńce	0,16
32	Skwer Gdański u zbiegu ulic Głowackiego i Wojska Polskiego	skwery i zieleńce	2,00

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
33	Skwer Powstańców Warszawskich	skwery i zieleńce	0,24
34	Zieleniec przy ul. Wojska Polskiego	skwery i zieleńce	3,34
35	Zieleniec przy al. Palki	skwery i zieleńce	0,22
36	Zieleniec przy zbiegu ul. Pankiewicza i al. Palki	skwery i zieleńce	0,08
37	Zieleniec u zbiegu ulic Spornej i Pankiewicza	skwery i zieleńce	0,30
38	Zieleniec u zbiegu ulic Wojska Polskiego i Franciszkańskiej	skwery i zieleńce	0,80
39	Zieleniec u zbiegu ulic Wojska Polskiego i Pankiewicza (Skwer im. J. Szustrowej)	skwery i zieleńce	1,33
40	Park Hillera (Zieleniec przy ASP)	skwery i zieleńce	2,12
41	Bulwar nad Łódką	skwery i zieleńce	0,94
42	Zieleniec przy ul. Wojska Polskiego (przy ASP)	skwery i zieleńce	0,29
43	Zieleniec między ul. Lutomierską a Drewnowską	skwery i zieleńce	3,51
44	Plac Piastowski	skwery i zieleńce	0,84
45	Zieleniec u zbiegu ulic Drewnowskiej i Włóknarzy	skwery i zieleńce	0,77
46	Zieleniec u zbiegu ulic Zachodniej i Drewnowskiej	skwery i zieleńce	0,55
47	Las przy ul. Romanowskiej	skwery i zieleńce	1,34
48	Las przy ul. Romanowskiej 12	skwery i zieleńce	1,60
49	Zieleniec przy ul. Salomei Brynickiej	skwery i zieleńce	0,70
50	Pasjonistów 1/3	skwery i zieleńce	0,57
51	Inowrocławska	skwery i zieleńce	2,76
52	Rojna 66/Banachewicza	skwery i zieleńce	0,38
53	Helenówek	las komunalne	3,97
54	Las Łagiewnicki	las komunalne	1 245,13
55	Uroczysko Harcerski Las	las komunalne	34,71
56	Uroczysko Żabieniec	las komunalne	11,69
57	Cmentarz Komunalny Doły	cmentarze	11,94
58	Cmentarz Rzymskokatolicki pw. św. Wincentego à Paulo	cmentarze	17,23
59	Cmentarz Rzymsko-Katolicki Parafii św. Antoniego w Łagiewnikach	cmentarze	2,04
60	Cmentarz Rzymskokatolicki pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy	cmentarze	21,23
61	Nowy cmentarz żydowski w Łodzi	cmentarze	39,33
62	Cmentarz Św. Rocha	cmentarze	5,53
63	Cmentarz Kościoła Zielonoświątkowego	cmentarze	2,47
64	Cmentarz Komunalny „Szczecińska”	cmentarze	9,39
65	Cmentarz Kościoła Chrześcijan Baptystów	cmentarze	1,88
66	Cmentarz Prawosławny Doły	cmentarze	1,66
67	Cmentarz mariawicki	cmentarze	0,84
68	Cmentarz Wojskowy pw. św. Jerzego	cmentarze	1,22
69	Pozostałości XIX-wiecznego cmentarza ewangelickiego	cmentarze	0,74
70	Rodzinny Ogród Działkowy „Delta”	ROD	2,35
71	Rodzinny Ogród Działkowy „Storczyk” A	ROD	1,37
72	Rodzinny Ogród Działkowy „Kwiaty Polskie”	ROD	3,09
73	Rodzinny Ogród Działkowy „Budowlani”	ROD	2,33
74	Rodzinny Ogród Działkowy „Łagiewniki” B	ROD	12,83
75	Rodzinny Ogród Działkowy „Łagiewniki” A	ROD	11,01
76	Rodzinny Ogród Działkowy „Ciżemka”	ROD	4,46
77	Rodzinny Ogród Działkowy „Czeremcha”	ROD	9,29
78	Rodzinny Ogród Działkowy „Nad Łódką”	ROD	7,84
79	Rodzinny Ogród Działkowy „Słoneczny Ogród”	ROD	5,28
80	Rodzinny Ogród Działkowy „Saturn”	ROD	3,73

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
81	Rodzinny Ogród Działkowy „Storczyk”	ROD	3,20
82	Rodzinny Ogród Działkowy „Reymonta”	ROD	16,73
83	Rodzinny Ogród Działkowy „Słowackiego”	ROD	10,45
84	Rodzinny Ogród Działkowy „Radość”	ROD	15,02
85	Rodzinny Ogród Działkowy „Tramwajarz II”	ROD	7,71
86	Rodzinny Ogród Działkowy „Konwalia Pod Dębem”	ROD	3,17
87	Rodzinny Ogród Działkowy „Zielona Polana”	ROD	4,11
88	Rodzinny Ogród Działkowy „Teofilek”	ROD	4,28
89	Rodzinny Ogród Działkowy „Wilanów”	ROD	2,28
90	Rodzinny Ogród Działkowy „Elektromontaż”	ROD	9,06
91	Rodzinny Ogród Działkowy „Jarzębina”	ROD	5,28
92	Rodzinny Ogród Działkowy „Harnama”	ROD	2,20
93	Rodzinny Ogród Działkowy „Chemic”	ROD	5,13
94	Rodzinny Ogród Działkowy „Przylaszczka”	ROD	5,91
95	Rodzinny Ogród Działkowy „Stokrotka”	ROD	3,35
96	Rodzinny Ogród Działkowy „Milenium”	ROD	16,76
97	Rodzinny Ogród Działkowy „Odrodzenie” A	ROD	1,08
98	Rodzinny Ogród Działkowy „Odrodzenie” B	ROD	0,53
99	Rodzinny Ogród Działkowy „Odrodzenie” C	ROD	0,74
100	Rodzinny Ogród Działkowy „Odrodzenie” D	ROD	1,08
101	Rodzinny Ogród Działkowy „Odrodzenie” E	ROD	3,45
102	Rodzinny Ogród Działkowy „Wisienka” 1	ROD	0,44
103	Rodzinny Ogród Działkowy „Wisienka” 2	ROD	0,82
104	Rodzinny Ogród Działkowy „Wisienka” 3	ROD	0,26
105	Rodzinny Ogród Działkowy „Wisienka” 4	ROD	0,54
106	Rodzinny Ogród Działkowy „Wisienka” 5	ROD	0,59
107	Rodzinny Ogród Działkowy „Tramwajarz I”	ROD	7,86
108	Rodzinny Ogród Działkowy „Głowackiego”	ROD	1,88
109	Rodzinny Ogród Działkowy „Demeter”	ROD	7,12
110	Rodzinny Ogród Działkowy „Brzezina”	ROD	10,05
111	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	0,69
RAZEM			1 817,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZZM w Łodzi oraz <https://www.openstreetmap.org>

Widzew

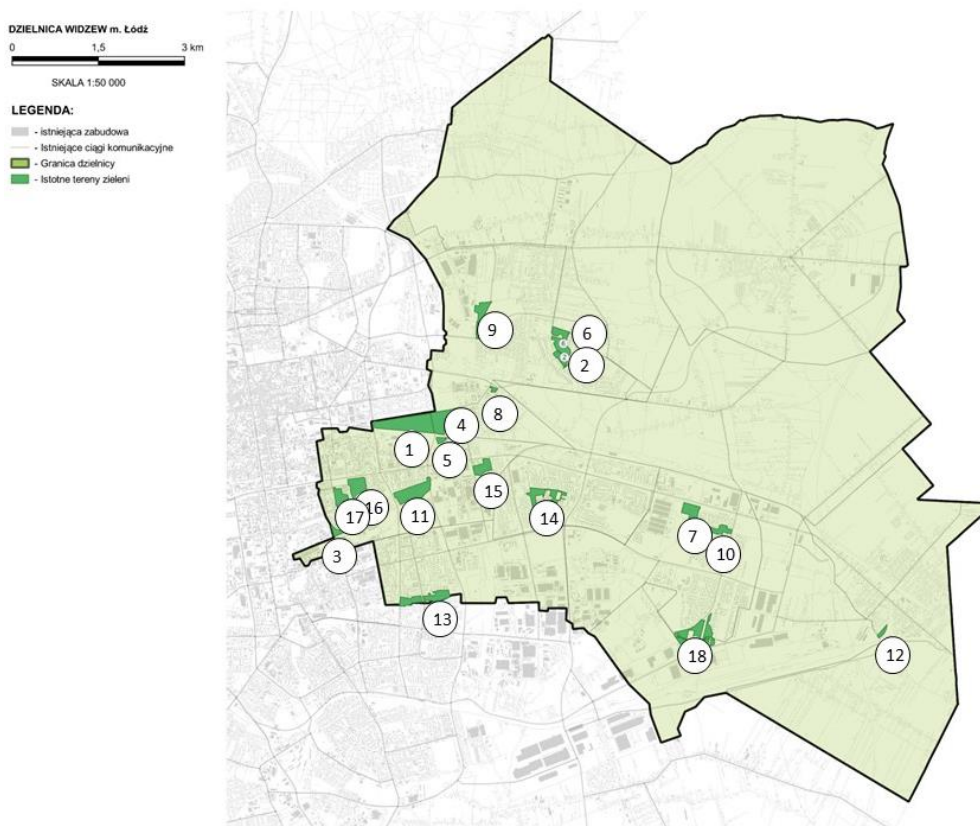
Dzielnica Widzew, będąca największą powierzchniowo dzielnicą miasta, rozciąga się na 90,44 km² i jest zamieszkiwana przez 134,1 tys. osób. Położona we wschodniej części Łodzi, charakteryzuje się bogatym zasobem terenów zieleni, w tym kilkoma dużymi parkami. Wśród największych z nich wymienić należy Park im. R. Baden-Powella (15,78 ha), Park 3 Maja (14,99 ha), Park Nad Jasieniem (14,47 ha) oraz Park Źródła Olechówki (14,40 ha). Największym zieleńcem w dzielnicy jest Zieleniec Konstytucyjna/ Małachowskiego o powierzchni 10,06 ha.

W dzielnicy zlokalizowany jest również historyczny Park Źródliska założony w 1840 roku, obecnie podzielony na dwie części (I i II). Park Źródliska I przeszedł kompleksową rewaloryzację w latach 2013–2015. Park 3 Maja położony w niedalekiej odległości od Parków Źródliska I i II, graniczący od wschodu z Parkiem im. R. Baden-Powella, tworzy wspólnie z nim znaczącą przestrzeń zieleni w tej części Łodzi. Park 3 Maja jako pierwszy w mieście wprowadził program sportowy i miał charakter parku ludowego.

W dzielnicy znajdują się również inne parki średniej wielkości, zlokalizowane głównie wzdłuż doliny rzeki Jasień oraz w korycie rzeki Lamus.

Mapa 13: Parki w dzielnicy Widzew

Źródło: opracowanie własne

Ze względu na położenie dzielnicy Widzew na obszarze wysoczyzny, swoje źródła ma tam wiele łódzkich rzek, m.in. Ner, Łódka, Jasień, Augustówka, Olechówka i Miazga. Miasto chroni te tereny przed zabudową poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Na terenie Widzewa znajduje się niewielki kompleks mokradeł powstały na miejscu dawnych glinianek – użytek ekologiczny Mokradła przy Pomorskiej – oraz Stawy w Milestkach – użytek ekologiczny chroniący niewielkie zbiorniki wodne położone na dawnym obszarze źródłowym Neru.

Około 59% powierzchni dzielnicy zajmują różne formy zieleni, przy czym silnie zaznacza się zieleń nieuporządkowana – liczne tereny mają charakter rolniczy, jednak są one wyłączone z użytkowania (ugór), z kolei przy granicy miasta rozległe tereny wykorzystywane są jako sady i pola uprawne. Na północy dzielnica łączy się z Lasem Łągiwnickim. Zieleń urządzona, obejmująca parki, zieleńce, skwery, ROD oraz cmentarze, zajmuje 527 ha, co stanowi 5,82% powierzchni dzielnicy. Najczęściej spotykaną formą zieleni w dzielnicy jest zieleń nieuporządkowana.

Tabela 8: Główne tereny zieleni w dzielnicy Widzew

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
Obiekty ujęte na mapie			
1	Park 3 Maja	parki	14,99
2	Park im. Gen. Mariusza Zaruskiego	parki	8,86
3	Park im. J. Kilińskiego	parki	2,22
4	Park im. R. Baden-Powella	parki	15,78
5	Park Jordanka	parki	1,33
6	Park leśny Giewont – projektowany	parki	4
7	Park leśny na Janowie	parki	6,5
8	Park leśny Podgórze	parki	0,8
9	Park leśny Zbójnicki	parki	9,55
10	Park na Janowie	parki	5,3
11	Park Nad Jasieniem	parki	14,47
12	Park pod Brzozami (park leśny)	parki	1,25
13	Park Podolski	parki	12,74
14	Park Widzewska Górka	parki	8,35
15	Park Widzewski	parki	6,08
16	Park Źródłiska I	parki	9,25
17	Park Źródłiska II	parki	6,38
18	Park Źródła Olechówki	parki	14,4
Pozostałe obiekty			
19	Czajkowskiego 14	skwery i zieleńce	0,84
20	Skwer Leona Niemczyka	skwery i zieleńce	1,73
21	Wodny Rynek	skwery i zieleńce	0,6
22	Zieleniec Konstytucyjna – Małachowskiego	skwery i zieleńce	10,06
23	Zieleniec Mazowiecka – Lawinowa	skwery i zieleńce	0,87
24	Zieleniec Oliwkowa/Byszewska	skwery i zieleńce	2,39
25	Zieleniec przy Niciarnianej	skwery i zieleńce	1,37
26	Zieleniec ul. Junacka	skwery i zieleńce	1
27	Zieleniec ul. Paryska	skwery i zieleńce	0,99
28	Feliksin	las komunalne	7,62
29	Las przy Olechówce	las komunalne	2,67
30	Las przy Zakładowej	las komunalne	9,75
31	Uroczysko Augustów	las komunalne	19,67
32	Uroczysko Opolska-Beskidzka	las komunalne	17,66
33	Zjazdowa	las komunalne	7,08
34	Cmentarz Rzymskokatolicki pw. Wszystkich Świętych	cmentarze	8,36
35	Cmentarz parafialny pw. Świętej Doroty	cmentarze	1,73
36	Cmentarz Parafii Rzymskokatolickiej Łódź – Nowosolna	cmentarze	0,94
37	Cmentarz Komunalny „Zarzew”	cmentarze	11,42
38	Cmentarz pw. św. Anny na Zarzewie	cmentarze	18,12
39	Cmentarz dla zwierząt „Cerber”	cmentarze	0,59
40	Cmentarz Ewangelicko-Augsburski z XIX w.	cmentarze	0,25
41	Cmentarz Parafii NMP Nieustającej Pomocy w Andrzejskim	cmentarze	1,37
42	Cmentarz ewangelicko-augsburski z XIX w.	cmentarze	0,28
43	Cmentarz Parafii Niepokalanego Poczęcia NMP w Łodzi-Andrzejskim	cmentarze	1,21
44	Cmentarz ewangelicko-augsburski w Łodzi Andrzejskim	cmentarze	0,15
45	Cmentarz ewangelicko-augsburski w Wiączyńcu Górnym	cmentarze	0,31

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
46	Rodzinny Ogród Działkowy „Wspólna Praca”	ROD	9,46
47	Rodzinny Ogród Działkowy „Morwa”	ROD	5,39
48	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	2,56
49	Rodzinny Ogród Działkowy „BRT”	ROD	1,54
50	Rodzinny Ogród Działkowy „Wiarus”	ROD	7,17
51	Rodzinny Ogród Działkowy „Księży Młyn”	ROD	27,65
52	Rodzinny Ogród Działkowy „Księży Młyn”	ROD	1,78
53	Rodzinny Ogród Działkowy „Księży Młyn”	ROD	2,94
54	Rodzinny Ogród Działkowy „Magnolia”	ROD	6,73
55	Rodzinny Ogród Działkowy „Kolejarz Stoki”	ROD	7,62
56	Rodzinny Ogród Działkowy „Poranek”	ROD	14,50
57	Rodzinny Ogród Działkowy „Poranek”	ROD	5,33
58	Rodzinny Ogród Działkowy „Źródełko” II	ROD	1,70
59	Rodzinny Ogród Działkowy „Przedwiośnie”	ROD	4,40
60	Rodzinny Ogród Działkowy „Poranek” 3	ROD	2,26
61	Rodzinny Ogród Działkowy „Dalia”	ROD	8,24
62	Rodzinny Ogród Działkowy „Przy Torze”	ROD	4,14
63	Rodzinny Ogród Działkowy „Relaks” C	ROD	6,91
64	Rodzinny Ogród Działkowy „Polanka”	ROD	17,79
65	Rodzinny Ogród Działkowy „Tulipan”	ROD	10,30
66	Rodzinny Ogród Działkowy „Zacisze”	ROD	3,64
67	Rodzinny Ogród Działkowy „Limba” II	ROD	1,12
68	Rodzinny Ogród Działkowy „Ponar Jotes”	ROD	2,31
69	Rodzinny Ogród Działkowy „Elektron”	ROD	5,43
70	Rodzinny Ogród Działkowy „Stary Widzew”	ROD	1,04
71	Rodzinny Ogród Działkowy „Stoki”	ROD	4,25
72	Rodzinny Ogród Działkowy „Relaks” A	ROD	16,71
73	Rodzinny Ogród Działkowy „Jaśmin”	ROD	3,00
74	Rodzinny Ogród Działkowy „Źródełko” I	ROD	1,89
75	Rodzinny Ogród Działkowy „Zimowit”	ROD	6,07
76	Rodzinny Ogród Działkowy „Trans-Mlecz”	ROD	3,39
77	Rodzinny Ogród Działkowy „Relaks” B	ROD	8,06
78	Rodzinny Ogród Działkowy „Kolejarz Olechów”	ROD	7,37
79	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	0,83
80	Rodzinny Ogród Działkowy „Zarzew”	ROD	3,08
81	Rodzinny Ogród Działkowy „Kościuszki”	ROD	20,62
82	Rodzinny Ogród Działkowy „Limba” I	ROD	1,82
83	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	1,17
84	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	2,97
85	Rodzinny Ogród Działkowy „Poranek”	ROD	2,02
86	Rodzinny Ogród Działkowy „Poranek”	ROD	5,08
87	Rodzinny Ogród Działkowy „Stary Widzew”	ROD	0,47
88	ROD „Wspólna praca”	ROD	2,40
89	Rodzinny Ogród Działkowy „Janosika”	ROD	2,15
RAZEM			526,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZZM w Łodzi oraz <https://www.openstreetmap.org>

Ważnym miejscem dla mieszkańców dzielnicy jest również Park Podolski, w którym w ostatnich latach zrealizowano liczne projekty z budżetu obywatelskiego.

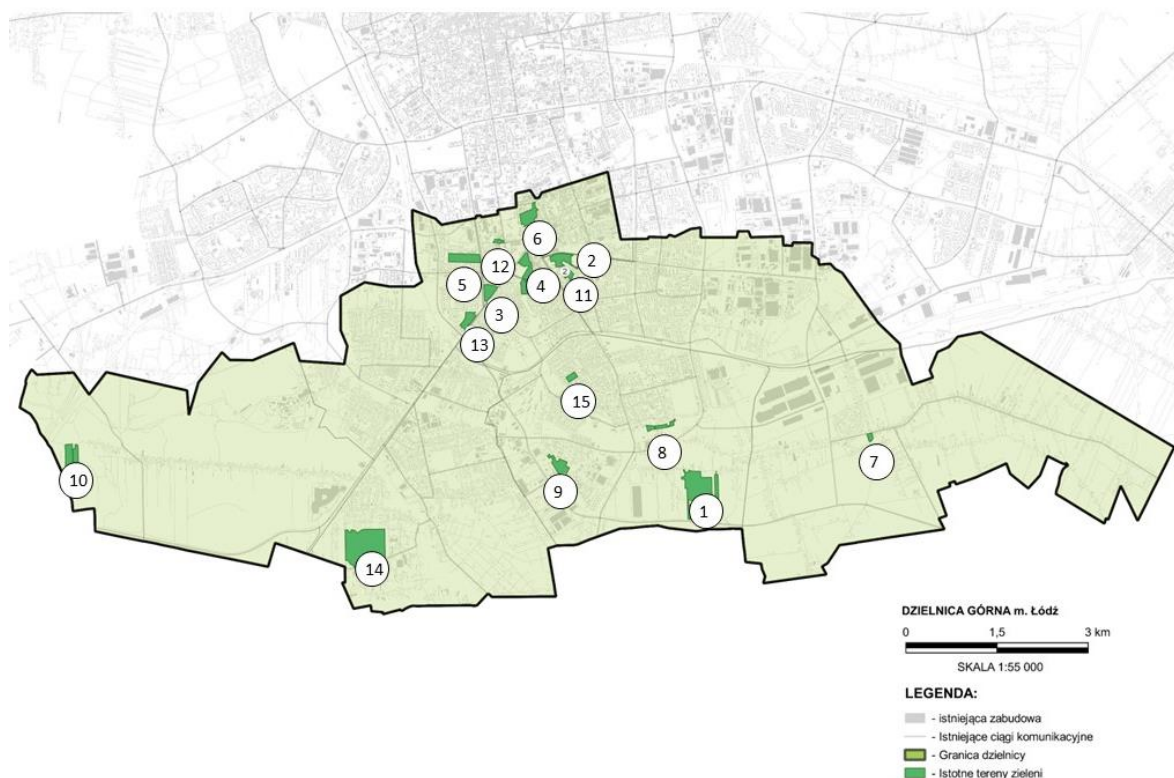
Dzielnica Widzew z jej bogatą ofertą terenów zieleni zapewnia mieszkańcom różnorodne możliwości spędzania czasu wolnego w otoczeniu przyrody. Podobnie jak w przypadku innych dzielnic wyzwaniem na przyszłość jest tu ochrona dolin rzecznych oraz innych terenów zieleni przed niekontrolowaną zabudową.

Górna

Dzielnica Górna położona w południowej części Łodzi rozciąga się na obszarze 71,9 km² i jest zamieszkiwana przez 161,9 tys. osób. Na jej terenie zlokalizowane są przede wszystkim średniej wielkości parki oraz mniejsze skwery i zieleńce. Wśród największych parków w dzielnicy wyróżnić można Park osiedlowy nad Nerem (9,56 ha) i Park im. Legionów (9,42 ha). Jednym z najbardziej interesujących parków w dzielnicy jest Park im. St. W. Reymonta, który w ostatnich latach przeszedł gruntowną rewaloryzację. Największym skwerem w dzielnicy jest, zajmujący 3,37 ha, Skwer im. H. Dubaniewicza.

Oprócz terenów zieleni urządzonej istotne znaczenie mają również cenne przyrodniczo tereny zieleni nieurządzonej, w tym znajdujące się wzdłuż rzek, mokradeł, rozlewisk i użytków ekologicznych. W dzielnicy Górna są to tereny związane z rzekami Ner i Olechówka. Te cenne przyrodniczo obszary są chronione m.in. poprzez objęcie ich formami ochrony przyrody: użytkiem ekologicznym (Olsa nad Nerem) i zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi (Źródło Neru oraz Międzyrzecze Neru i Dobrzyńki). Dodatkowo miasto zabezpiecza je przed zabudową poprzez odpowiednie zapisy w planach miejscowych.

Mapa 14: Parki w dzielnicy Górna

Źródło: opracowanie własne

Na południowym wschodzie i południowym zachodzie zlokalizowane są tereny z zielenią niską – łąki, pola uprawne. Różne formy zieleni zajmują około 54% powierzchni dzielnicy.

Tabela 9: Główne tereny zieleni w dzielnicy Górna

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
Obiekty ujęte na mapie			
1	Las Nowe Górki (park leśny)	parki	2,14
2	Park im. J. Dąbrowskiego	parki	5,50
3	Park im. J. Słowackiego	parki	3,45
4	Park im. Legionów	parki	9,42
5	Park im. T. Rejtana	parki	7,07
6	Park im. W. Reymonta	parki	6,04
7	Park Jana Gibusa	parki	0,94
8	Park leśny Chojeński (park leśny)	parki	2,61
9	Park leśny Mirabelka (park leśny)	parki	5,00
10	Park osiedlowy nad Nerem	parki	9,56
11	Park przy ul. Leczniczej	parki	1,85
12	Park przy ul. Skrzywana	parki	0,88
13	Park Sielanka	parki	3,80
14	Park Wyścigi (park leśny) – projektowany	parki	39,00
15	Park Zatorze	parki	1,59
Pozostałe obiekty			
16	Zielony Rynek Rudy	skwery i zieleńce	3,14
17	Cyklodrom	skwery i zieleńce	1,75
18	Plac im. Wł. Reymonta	skwery i zieleńce	0,14
19	Przednia/Sczanieckiej (skwer Sóweczki)	skwery i zieleńce	0,70
20	Skwer im. H. Dubaniewicza	skwery i zieleńce	3,37
21	Skwer im. św. M. Kolbego	skwery i zieleńce	2,14
22	Skwer leśny (ul. Odrzańska)	skwery i zieleńce	1,39
23	Skwer leśny przy ul. Kosynierów	skwery i zieleńce	2,41
24	Skwer św. siostry Faustyny Kowalskiej	skwery i zieleńce	0,71
25	Stawy w Wiskitnie	skwery i zieleńce	0,93
26	Skwer przy zbiegu ulic Ustronnej, Przedniej i Leszczyńskiej	skwery i zieleńce	0,85
27	Skwer przy Zwrotnikowej 2	skwery i zieleńce	0,33
28	Park „na Młynku”	tereny zieleni urządzonej z naczelną funkcją sportowo-rekreacyjną w zarządzie MOSiR	12,6
29	Stawy Jana	tereny zieleni urządzonej z naczelną funkcją sportowo-rekreacyjną w zarządzie MOSiR	18,00
30	Stawy Stefańskiego (Park 1 Maja)	tereny zieleni urządzonej z naczelną funkcją sportowo-rekreacyjną w zarządzie MOSiR	11,4
31	Las przy Rudzkiej	las komunalne	2,98
32	Uroczysko Ruda-Popioły	las komunalne	70,4
33	Cmentarz katolicki św. Wojciecha (na Kurczakach)	cmentarze	12,00
34	Cmentarz ewangelicko-augsburski	cmentarze	1,23
35	Cmentarz Ewangelicko-Reformowany	cmentarze	0,32
36	Relikt cmentarza ewangelickiego	cmentarze	0,07
37	Cmentarz rzymskokatolicki w Rudzie Pabianickiej	cmentarze	3,38
38	Cmentarz świętego Franciszka	cmentarze	4,72

Lp.	Nazwa	Grupa	Powierzchnia [ha]
39	Rodzinny Ogród Działkowy „Wójcika”	ROD	8,27
40	Rodzinny Ogród Działkowy „Aster”	ROD	12,14
41	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	0,85
42	Rodzinny Ogród Działkowy „Dąbrowa”	ROD	11,44
43	Rodzinny Ogród Działkowy „Modrzewie”	ROD	3,49
44	Rodzinny Ogród Działkowy „Rekreacja”	ROD	2,72
45	Rodzinny Ogród Działkowy „Pod Różą”	ROD	3,06
46	Rodzinny Ogród Działkowy „Błaszczka”	ROD	2,28
47	Rodzinny Ogród Działkowy „Elester”	ROD	4,98
48	Rodzinny Ogród Działkowy „Brzoskwinia”	ROD	1,10
49	Rodzinny Ogród Działkowy „Energetyk”	ROD	2,03
50	Rodzinny Ogród Działkowy „Róża”	ROD	3,79
51	Rodzinny Ogród Działkowy „Albalen”	ROD	4,97
52	Rodzinny Ogród Działkowy „Dubois”	ROD	1,71
53	Rodzinny Ogród Działkowy „Ariadna”	ROD	3,48
54	Rodzinny Ogród Działkowy „Nadzieja”	ROD	2,76
55	Rodzinny Ogród Działkowy „Nad Stawem”	ROD	2,57
56	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	0,65
57	Rodzinny Ogród Działkowy „Nowe Rokicie”	ROD	4,14
58	Rodzinny Ogród Działkowy	ROD	2,39
59	Rodzinny Ogród Działkowy „Konopnickiej”	ROD	6,87
60	Rodzinny Ogród Działkowy im. Dąbrowskiego	ROD	2,46
61	Rodzinny Ogród Działkowy „Szarotka”	ROD	5,82
62	Rodzinny Ogród Działkowy „Stokrotka”	ROD	3,23
RAZEM			351,01

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZZM w Łodzi oraz <https://www.openstreetmap.org>

W dzielnicy znajdują się też administrowane przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (MOSiR) znaczące tereny zieleni rekreacyjnej. Należą do nich Stawy Jana (18 ha), Park „na Młynku” (12,6 ha) oraz Stawy Stefańskiego (11,4 ha). Sercem kompleksu Stawy Stefańskiego jest staw przepływowy o powierzchni ponad 10 ha położony na rzece Ner, obecnie wykorzystywany jako największe kąpielisko zlokalizowane w granicach administracyjnych miasta. W południowej części dzielnicy znajduje się zespół przyrodniczo-krajobrazowy Ruda Willowa wyznaczony w celu ochrony cennego krajobrazu naturalnego i kulturowego fragmentu doliny górnego odcinka Neru oraz przylegającego do niego kompleksu leśnego.

Dzielnica Górna, z jej różnorodnością terenów zieleni i rekreacyjnych, odgrywa ważną rolę w zapewnianiu mieszkańcom Łodzi przestrzeni do wypoczynku i aktywności na świeżym powietrzu. Ważnym wyzwaniem jest tu ochrona cieków, rowów melioracyjnych i oczek wodnych przed postępującą urbanizacją.

2.3. Zgodność z najważniejszymi dokumentami strategicznymi

Strategia zazieleniania Łodzi jest zgodny z celami oraz priorytetami określonymi w kluczowych dokumentach strategicznych, w tym w: Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, Strategii przestrzennego rozwoju Łodzi 2020+, Strategii Rozwoju Miasta Łodzi 2030+, Strategii rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (ŁOM), Gminnym Programie Rewitalizacji dla miasta Łodzi 2026+ oraz Polityce komunalnej i ochronie środowiska Miasta Łodzi 2020+.

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 wskazuje, że zielone przestrzenie miejskie, takie jak parki, ogrody, zielone dachy i miejskie gospodarstwa rolne, oferują liczne korzyści dla ludzi. Stanowią one nie tylko schronienie dla przyrody, ale także przyczyniają się do ograniczenia zanieczyszczenia powietrza, wody, hałasu oraz zapewniają ochronę przed ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, takimi jak powódzie, susze i fale upałów. Ponadto te zielone obszary umacniają więź między ludźmi a naturą.

Pandemia COVID-19 uwydatniła rolę zielonych przestrzeni miejskich w zapewnieniu fizycznego i psychicznego dobrostanu ludzi. Mimo rosnącej ochrony niektórych terenów zieleni często przegrywają one rywalizację o grunty z powodu stale rosnącej liczby ludności w obszarach miejskich.

Strategia ma na celu odwrócenie tych trendów i zatrzymanie utraty ekologicznych ekosystemów miejskich. W dokumencie podkreślona została konieczność systematycznego włączania promowania zdrowych ekosystemów, zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na naturze do planowania przestrzennego, w tym planowania przestrzeni publicznych i infrastruktury oraz projektowania budynków i ich otoczenia.

Komisja Europejska zachęca europejskie miasta z populacją co najmniej 20 000 mieszkańców do opracowania planów zazieleniania, które powinny obejmować szeroki zakres działań na rzecz zróżnicowania biologicznego i dostępności terenów zieleni. Planowane działania mają również na celu poprawę połączeń między terenami zielonymi, eliminację stosowania pestycydów, ograniczenie nadmiernego koszenia oraz zastosowanie innych praktyk korzystnych dla bioróżnorodności. Realizacja tych planów może wiązać się z uruchomieniem różnorodnych instrumentów politycznych, regulacyjnych i finansowych.

Kluczowe cele postawione w Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, do realizacji których przyczynia się Strategia zazieleniania Łodzi, to m.in.:

- ustanowienie obszarów chronionych min. 30% powierzchni lądowej i morskiej Europy;
- odtworzenie zdegradowanych ekosystemów;
- odtworzenie min. 25 000 km rzek i przywrócenie do stanu swobodnego przepływu;
- zasadzenie 3 miliardów drzew, poszanowanie ekologii i ochrona pozostałych lasów i starodrzewów.

Strategia przestrzennego rozwoju Łodzi 2020+ wyznacza główny cel rozwoju jako „zrównoważone miasto kompaktowe, czyli rozwój Miasta do wewnątrz”. Jednym z działań sprzyjających jego osiągnięciu jest ochrona terenów nieurbanizowanych oraz istotnych ekologicznie. Strategia podkreśla znaczenie zieleni miejskiej w kontekście rozwoju przestrzennego miasta, zwracając uwagę na potrzebę ochrony i rozwijania istniejących zasobów. Zielen w Strefie Wielkomiejskiej i Obszarze Współczesnego Rozwoju Strefy Wielkomiejskiej obejmuje parki miejskie, nieliczne szpalery drzew wzdłuż ulic oraz enklawy zieleni wewnątrz kwartałów. Parki miejskie, jako cenna przestrzeń publiczna, wymagają szczególnej ochrony i dbałości o uzupełnienia zieleni wysokiej i sezonowej. W strategii podkreślono potrzebę zwiększenia dostępności do enklaw zieleni wewnątrz kwartałów, włączania ich w system nowych przestrzeni publicznych oraz nadawania im charakteru skwerów miejskich. Istniejące szpalery drzew powinny być zachowywane i uzupełniane, a tam, gdzie jest to możliwe – wprowadzane nowe. Nową zielen należy planować w sposób uporządkowany, zgodnie z geometrią wynikającą z układu urbanistycznego. Ponadto doliny rzeczne powinny być chronione jako niezabudowane użytki zielone.

Na znaczenie zieleni miejskiej dla rozwoju miasta wskazuje jej priorytetowe ujęcie w **Strategii Rozwoju Miasta Łodzi 2030+**. Dokument wyznacza cztery cele strategiczne, z których aż trzy odnoszą się do kwestii ochrony środowiska, kształtowania zieleni miejskiej czy rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury.

W ramach Celu I – Łódź silna i odporna Miasto stawia bezpieczeństwo i odporność, w tym odporność na zmiany klimatu, która ma zostać osiągnięta dzięki poprawie jakości inwestycji miejskich (m.in. poprzez wdrożenie standardów ochrony i rozwoju zieleni przy inwestycjach, rozwiązań retencyjnych i ekologicznych źródeł zasilania inwestycji); zmniejszeniu antropogenicznej emisji ciepła; rozwojowi i utrzymaniu błękitno-zielonej infrastruktury pod kątem świadczenia usług ekosystemów na rzecz poprawy odporności miasta na zmiany klimatu; zwiększeniu retencji ze szczególnym uwzględnieniem retencji gruntowej i środowiskowej oraz budowie systemów zatrzymywania wody w mieście. Istotnym obszarem tematycznym w ramach tego celu strategicznego jest również efektywne kształtowanie przestrzeni, w tym inwentaryzacja i monitorowanie terenów zieleni oraz wprowadzenie standardów ochrony i kształtowania zieleni czy też uwzględnienie w planowaniu przestrzennym potrzeby kształtowania środowiska z perspektywy adaptacji do zmian klimatu, w sposób umożliwiający ochronę przed naturalnymi ekstremalnymi czynnikami mającymi wpływ na jego stan.

Zgodnie z założeniami Strategii tereny zieleni w Łodzi mają ponadto stanowić dla mieszkańców miejsca wartościowego wypoczynku. Służyć temu ma m.in. rozwój funkcji i powierzchni parków oraz tworzenie i rozwój innych terenów zieleni urządzonej, a także uwzględnienie kwestii ochrony środowiska w procesach opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Wśród celów operacyjnych realizujących Cel IV – Łódź zachwycająca znalazły się cele zebrane w obszarze tematycznym „Błękitno-zielona sieć”, dotyczącym wzmocnienia systemu ekologicznego miasta w oparciu o zachowane systemy dolin rzecznych i tereny niezabudowane poprawiające potencjał ekosystemu do świadczenia usług na rzecz mieszkańców i mieszkank, oraz „Miasto ogród”, który obejmuje kompleksowe i wielopłaszczyznowe działania prowadzące do zdecydowanego zwiększenia udziału zieleni w kształtowaniu sieci przestrzeni publicznych.

W raporcie dotyczącym wdrażania **Planu Adaptacji do Zmian Klimatu dla Miasta Łodzi za lata 2018–2022** miejska zieleń została wyróżniona jako jeden z najkorzystniejszych aspektów życia w Łodzi. Zaznaczono, że zieleń miejska, rekreacja i przestrzenie publiczne są wysoko oceniane przez mieszkańców, podobnie jak oferta sportowa, kulturalna, bezpieczeństwo oraz edukacja. Raport przedstawia również przykład realizacji nowego parku – Parku Chojeńskiego. W ramach tego projektu przebudowano chodniki, uporządkowano zieleń wysoką i zrealizowano nowe nasadzenia krzewów. Dodatkowo w zakresie działania 16. związanego z zielonymi inwestycjami realizowanymi w ramach budżetów obywatelskich wdrożono inicjatywy mające na celu zwiększenie różnorodności biologicznej w mieście, co przynosi korzyści grupom szczególnie wrażliwym.

Obecnie trwają prace nad aktualizacją dokumentu.

Strategia rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+ zawiera m.in. priorytet 4.3 Wsparcie efektywnego wykorzystania zasobów przyrodniczych, w tym gospodarka odpadami i ochrona środowiska. Dokument wskazuje, że oszczędne i efektywne korzystanie z zasobów przyrodniczych jest dziś wyzwaniem dla wszystkich gmin ŁOM. Zabezpieczenie usług ekosystemowych poprzez ochronę powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych, gleb oraz obszarów cennych przyrodniczo jest niezbędne dla efektywnej realizacji celów społecznych i gospodarczych, takich jak m.in. poprawa stanu zdrowia, warunków życia, a także jakości żywności produkowanej na obszarach wiejskich ŁOM. Ochrona i pielęgnacja terenów zieleni, zabezpieczenie terenów otwartych, a zwłaszcza odbudowywanie systemu przyrodniczego tworzącego spójną infrastrukturę zieloną, powinny

towarzyszyć projektom rewitalizacyjnym. System przyrodniczy będzie bowiem z jednej strony chronił najcenniejsze walory przyrodnicze ŁOM, a z drugiej zapewni możliwości rozwoju funkcji rekreacyjnej i turystycznej, które sprzyjają integracji społecznej oraz poznawaniu walorów dziedzictwa przyrodniczego.

Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Łodzi 2026+ skupia się na Obszarze Rewitalizacji obejmującym swoim zasięgiem centralną część miasta. Wśród wyznaczonych celów znalazło się m.in.: tworzenie konsekwentnej preferencji dla ruchu pieszego z uwzględnieniem dostosowania do zmian klimatycznych (Cel 4.4.) oraz poprawa wyposażenia w błękitno-zieloną infrastrukturę pozwalającą na adaptację do zmian klimatycznych (Cel 4.6.).

Dla tak określonych celów wyznaczono następujące kierunki działań:

- uwzględnić systemowo fakt, że pieszy w mieście użytkuje przestrzeń inaczej niż osoba w samochodzie; stworzyć dostęp do zieleni: miejsc zacienionych i przewietrzanych oraz w możliwie największym stopniu lokalizować źródła wody w formie m.in. fontann płaskich, źródeł ulicznych etc.;
- przygotować i wdrożyć strategię zazieleniania miasta;
- przygotować i wprowadzić lokalny sposób wartościowania różnych form zieleni i rozwiązań opartych na naturze w planowaniu przestrzennym, uwzględniający ich wpływ na sytuację hydrologiczną, m.in. na retencję;
- projektować i tworzyć we współpracy z mieszkańcami nowe tereny zieleni, w tym poprzez zagospodarowanie nieużytków, promowanie zieleni pnącej, ogrodów wertykalnych, oraz chronić i pielęgnować istniejącą zielenią, w szczególności wysoką i przyuliczną;
- zmierzać do zwiększania powierzchni wodochłonnych lub biologicznie czynnych, w szczególności przy realizacji inwestycji w centrum miasta;
- dążyć do wyrównania deficytów w częściach homogenicznych obszaru rewitalizacji w zakresie zieleni publicznej różnego typu oraz funkcji społecznych;
- zadbać o inne elementy dostosowania obszaru rewitalizacji do zmian klimatycznych.

Dokument **Polityka komunalna i ochrona środowiska Miasta Łodzi 2020+** obszernie odnosi się do kwestii zieleni w mieście. Dokument identyfikuje tereny zieleni jako kluczowy element systemu przyrodniczego miasta, podkreślając ich znaczenie dla rekreacji, ekologii i zdrowia mieszkańców. W dokumencie zieleń miejska jest rozpatrywana nie tylko jako element estetyczny, ale również jako integralna część ekosystemu miasta, wpływająca na mikroklimat, jakość powietrza, bioróżnorodność i komfort życia mieszkańców. Dokument podkreśla również znaczenie edukacji mieszkańców w zakresie wartości i funkcji terenów zieleni, wskazując na potrzebę uświadamiania lokalnej społeczności o korzyściach płynących z dostępu do tego typu przestrzeni w mieście.

Dokument podkreśla potrzebę:

- uporządkowania i urządzenia nowo utworzonych parków,
- wsparcia dla inicjatyw tworzenia zieleńców przez wspólnoty mieszkaniowe,
- rewitalizacji istniejących parków i zieleńców, w tym poprawy infrastruktury i walorów estetycznych,

- odtwarzania i pielęgnacji drzewostanów przydrożnych,
- rozbudowy i rewitalizacji Miejskiego Ogrodu Zoologicznego.

Dokument opisuje dwa programy ochrony drzew: Program prac leczniczo-pielęgnacyjnych przy starodrzewiu w łódzkich parkach i przy pomnikach przyrody oraz Program ochrony kasztanowców.

2.4. Proekologiczne działania miasta, w tym inicjatywy partycypacyjne

Miasto podejmuje szereg działań, w tym we współpracy z różnymi podmiotami, które zmierzają do ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz zwiększaniu powierzchni zieleni w przestrzeni miejskiej. Poniżej omówiono najważniejsze z nich.

Ekopak dla Łodzi

Ekopak dla Łodzi to kompleksowy program, który łączy różne dziedziny życia miasta w drodze do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, podkreślając rolę zarówno władz miejskich, jak i aktywnego zaangażowania mieszkańców, biznesu i innych interesariuszy w procesie tworzenia zielonej i zdrowej przestrzeni życiowej. Dokument ten, pełniący rolę strategii, odpowiada na ambitny plan Unii Europejskiej dotyczący neutralności klimatycznej kontynentu do roku 2050. Ekopak obejmuje koordynowaną i skuteczną politykę proekologiczną, która uwzględnia wszystkie aspekty życia w mieście, poczynając od wyeliminowania plastikowych sztućców w urzędach, po zwiększenie liczby ekologicznych autobusów miejskich.

Ekopak podkreśla rolę edukacji ekologicznej, inicjując szeroką akcję edukacyjną w szkołach i przedszkolach, aby dzieci uczyły się proekologicznych zachowań już od najmłodszych lat. Wśród innych ważnych założeń Ekopaku znalazły się również: rozwój i ochrona terenów zieleni, poprawa jakości powietrza atmosferycznego, racjonalizacja gospodarowania wodą, w tym wodą opadową, oraz poprawa efektywności gospodarowania odpadami.

W ramach Ekopaku Łódź planuje przyspieszyć wymianę starych pieców, zwiększyć współpracę z dostawcami ciepła oraz podłączyć jak najwięcej lokali do miejskich mediów. Dąży również do zwiększenia powierzchni terenów zieleni, inwestowania w ekologiczny transport zbiorowy, wsparcia komunikacji rowerowej i elektrycznej oraz gromadzenia deszczówki. Ważnymi elementami planu są również ograniczenie zużycia energii i wody w miejskich instytucjach bez obniżania jakości świadczonych usług oraz zachęcanie mieszkańców do redukcji ilości wytwarzanych odpadów i ich konsekwentnej segregacji.

Łódzki Panel Obywatelski

Panel Obywatelski jest inicjatywą demokracji deliberacyjnej organizowaną przez organizacje pozarządowe (NGO) na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi. W prowadzonej dyskusji biorą udział losowo wybrane osoby reprezentujące zróżnicowane grupy mieszkańców miasta, a także eksperci z różnych dziedzin. Celem panelu jest wspólne wypracowanie zaleceń dla miasta z uwzględnieniem różnorodnych poglądów i potrzeb mieszkańców.

Pierwszy panel odbył się w 2020 roku i dotyczył zagadnienia zazieleniania miasta. W ramach burzy mózgów zaproponowano wiele rozwiązań, m.in. zagospodarowanie nieużytków miejskich pod zielenią, rozwijanie parków miejskich, tworzenie łąk kwietnych oraz promowanie działalności ekologicznej wśród mieszkańców.

Drugi Łódzki Panel Obywatelski, przeprowadzony na przełomie lat 2022 i 2023, skupiał się na znalezieniu sposobów redukcji szkodliwej emisji gazów cieplarnianych o 55% do 2030 roku. Panel został zorganizowany w odpowiedzi na wniosek Młodzieżowego Strajku Klimatycznego. Uczestniczyło w nim 70 mieszkańców Łodzi reprezentujących różne środowiska. W ramach pięciu spotkań (trzech edukacyjnych i dwóch deliberacyjnych) uczestnicy zgłębiali zagadnienia z zakresu transportu, budownictwa, energetyki oraz gospodarki odpadami. Bogatsi o wiedzę nabytą podczas spotkań zgłosili wiele innowacyjnych pomysłów, niekonwencjonalne zastosowanie tradycyjnych rozwiązań oraz wspólnie wypracowali kompleksowe rekomendacje dla Łodzi.

W ramach pierwszego panelu 75 wypracowanych rekomendacji zostało poddanych pod głosowanie. Aż 64 z nich uzyskały aprobatę ponad 80% głosujących. W ramach drugiego panelu opracowano 96 rekomendacji, z których 78 zostało zakwalifikowanych do głosowania. Ostatecznie 39 z nich zostało wybranych do realizacji. Wyniki panelu Prezydent Miasta przedłożyła Radzie Miejskiej w Łodzi.

Oba panele stanowiły istotny krok w kierunku zrównoważonego rozwoju miasta i bezpośredniego zaangażowania mieszkańców w procesy decyzyjne dotyczące lokalnych wyzwań ekologicznych.

Ekobudżet dla Łodzi

Ekobudżet dla Łodzi będzie stanowił specjalnie wydzieloną pulę środków finansowych przeznaczonych na rozwój nowych terenów zieleni w mieście. Celem tej inicjatywy jest finansowanie projektów, w realizację których zaangażowani zostaną mieszkańcy. Utworzenie Ekobudżetu dla Łodzi była jedną z rekomendacji wypracowanych w ramach Łódzkiego Panelu Obywatelskiego „Zieleń w Mieście”, stanowi on również część Ekopaktu podpisanego przez miasto i obywateli. Ekobudżet jest działaniem odrębnym w stosunku do Łódzkiego Budżetu Obywatelskiego. Jego forma zostanie określona w procesie konsultacji społecznych, które rozpoczęły się w kwietniu 2024 roku. Uruchomienie projektu zaplanowano na jesień 2024 roku.

Projekt „Zielona Łódź”

Projekt „Zielona Łódź” to inicjatywa mająca na celu obcowanie mieszkańców z naturą, oferująca różnorodne bezpłatne wydarzenia i aktywności realizowane przez cały rok na łódzkich terenach zieleni miejskiej. Program obejmuje m.in. letnie koncerty, spotkania muzyczne, zajęcia sportowe (joga, tai-chi oraz fitness), a także wycieczki rowerowe. Ofertę wzbogacają cykliczne spacer z przewodnikami, warsztaty fotograficzne, entomologiczne, rysunku pejzażowego oraz obserwacje astronomiczne. Aktywności odbywają się również zimą – w tym okresie organizowane są m.in. zajęcia narciarskie i jazda na nartorolkach.

Dotacje miejskie na zazielenianie, małą retencję i ogrody społeczne

Inicjatywa ZazieleniaMy, polegająca na dotowaniu przez urząd miasta działań służących urządzaniu terenów zieleni, jest skierowana do mieszkańców miasta, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych oraz innych podmiotów zainteresowanych poprawą stanu zieleni miejskiej, które mają siedzibę na obszarze rewitalizacji. Inicjatywa służy zmniejszeniu negatywnego oddziaływania zjawiska miejskiej wyspy ciepła poprzez wprowadzenie zieleni do centrum. Dofinansowanie można otrzymać na zakładanie łąk kwietnych oraz trawników, jak również nasadzenia drzew, krzewów i bylin. Projekt ma na celu nie tylko poprawę estetyki przestrzeni miejskiej, ale także stworzenie zdrowszego środowiska dla wszystkich mieszkańców Łodzi. W edycji 2023 zrealizowano 16 zadań i wypłacono łącznie 224,7 tys. zł dotacji.

Kolejną inicjatywą realizowaną w Łodzi są dotacje na urządzenie małej retencji, czyli program ZbieraMY deszczówkę. Ma on na celu przeciwdziałanie skutkom suszy i poprawę gospodarki wodnej w mieście. Zapewnia wsparcie finansowe dla projektów związanych z małą retencją, takich jak budowa oczek wodnych, zbiorników retencyjnych czy systemów nawadniania. Dotacje można wykorzystać na zakup zbiorników na deszczówkę wraz podłączeniem do systemu rynnowego, stworzenie systemów bioretencji, wykonanie nawierzchni przepuszczalnych oraz systemów nawadniania. Ze wsparcia skorzystać mogą różne podmioty, w tym mieszkańcy, wspólnoty mieszkaniowe oraz organizacje pozarządowe. Inicjatywa ta ma na celu nie tylko zwiększenie ilości magazynowanej wody w mieście, ale także promowanie zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi. Program jest kluczowym elementem strategii ekologicznej Łodzi, zmierzającej do stworzenia bardziej zielonego i przyjaznego dla środowiska miasta. W 2022 roku podpisano 34 umowy na łączną kwotę 182,9 tys. zł.

Od roku 2021 w Łodzi funkcjonuje również system wsparcia dla osób chcących założyć ogród społeczny. Projekt realizowany jest przez Miasto we współpracy z Zespołem Szkół Rzemiosła w Łodzi. Pomoc polega na zapewnieniu niezbędnych roślin, podłoża i elementów konstrukcyjnych ogrodu oraz prowadzeniu doradztwa przy jego założeniu i późniejszej pielęgnacji. Miasto zapewnia wsparcie finansowe o wartości 3 tys. zł na jeden ogród, za które Zespół Szkół Rzemiosła dokonuje zakupów roślin oraz potrzebnego sprzętu do uprawy ogrodu objętego wnioskiem. W roku 2022 w ramach tej formy wsparcia powstało 15 ogrodów społecznych. O pomoc z programu najczęściej zwracają się nieformalne grupy mieszkańców (np. sąsiedzkie, rodzinne, towarzyskie), formalne grupy mieszkańców (np. wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie) oraz instytucje społeczne lub inne (np. świetlice, kluby seniora, biblioteki).

Łódzkie szkoły dla klimatu

W roku szkolnym 2022/2023 Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi realizował pilotaż projektu „Łódzkie szkoły dla klimatu. Kompetencje przyszłości”. W projekcie wzięły udział trzy szkoły podstawowe i trzy licea. Ich uczniowie uczestniczyli w lekcjach na świeżym powietrzu, tworzyli ogrody, sadzili rośliny jadalne i uczyli się o ochronie klimatu. Ważnym elementem było również szkolenie nauczycieli. Warto, by projekt był kontynuowany w kolejnych latach na większą skalę.

Biznes dla Środowiska

Biznes coraz bardziej angażuje się w społeczną odpowiedzialność biznesu (CSR – *Corporate Social Responsibility*) m.in. poprzez włączanie się przedsiębiorstw w rozwój środowiskowy i społeczny miasta, równoległe z działalnością nastawioną na zysk. Miasto Łódź, chcąc zaangażować przedsiębiorców, proponuje im współpracę w postaci współfinansowania zielonych inwestycji – sadzenia drzew, tworzenia ogrodów deszczowych i fasadowych, aranżacji zielonych ścian, zakładania łąk kwietnych i rabat kwiatowych. Istnieje również możliwość współpracy przy realizacji większych inwestycji, takich jak zakup ekologicznych wiat przystankowych czy stworzenie systemu motywacyjnego do segregacji odpadów. Dofinansowanie ze strony firm obejmuje aranżację danej formy zieleni oraz jej utrzymanie przez określony czas.

Kultura dla Środowiska

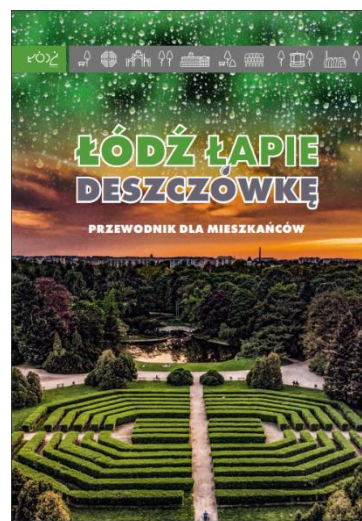
Program „Kultura dla Środowiska” to inicjatywa mająca na celu wspieranie postaw proekologicznych poprzez szereg działań kulturalnych. Program ten integruje ekologię z kulturą, promując świadomość ekologiczną wśród mieszkańców miasta. Skupia się na organizowaniu wydarzeń kulturalnych, które jednocześnie edukują i angażują publiczność w kwestie ochrony środowiska. Inicjatywa ta zachęca

artystów do poruszania tego typu zagadnień w swej twórczości i w ten sposób inspirowania mieszkańców. „Kultura dla Środowiska” jest przykładem na to, jak sztuka i kultura mogą przyczyniać się do promowania zrównoważonego rozwoju i ekologicznych postaw w społeczeństwie.

Seria przewodników dla obywateli

Urząd Miasta Łodzi wydał serię przewodników dla mieszkańców, które mają na celu edukację w zakresie małej retencji, oszczędzania wody i walki z suszą. Poradniki dostarczają praktycznych informacji i strategii, jak efektywnie zarządzać zasobami wodnymi i minimalizować skutki suszy w środowisku miejskim. Seria ta jest częścią szerszych działań miasta mających na celu promowanie zrównoważonego rozwoju i świadomego korzystania z zasobów naturalnych.

Las Młodej Łodzi

Inicjatywa „Las Młodej Łodzi”, zapoczątkowana w 2017 roku przez Małgorzatę Moskwę-Wodnicką, ówczesną Radną, a obecnie Wiceprezydent Miasta Łodzi, jest projektem społecznym i ekologicznym. Ma on na celu ożywienie tradycji sadzenia drzew jako trwałego upamiętnienia narodzin dziecka. Drzewo jest zarazem cennym darem dla nowo narodzonego członka rodziny i formą dbałości o środowisko naturalne. Inicjatywa jest realizowana cyklicznie wiosną i jesienią każdego roku. Wówczas rodzice nowo narodzonych w Łodzi dzieci sadzą dęby dla chłopców i lipy dla dziewczynek. Projekt cieszy się rosnącym zainteresowaniem i przyczynia się do zazieleniania miasta.

Budżet Obywatelski

Pierwsza edycja Łódzkiego Budżetu Obywatelskiego odbyła się w 2014 roku, inaugurując proces demokratycznego zaangażowania mieszkańców w życie miasta. Łódzki Budżet Obywatelski jest szczególną formą partycypacji, w ramach której mieszkańcy zgłaszają swoje pomysły na projekty, a następnie w bezpośrednim głosowaniu decydują, które z nich zostaną wybrane do realizacji. W edycji 2023/2024, dla której przeznaczona kwota wynosiła 29,8 mln zł, wybrano aż 245 projektów. Wsparcie uzyskało 226 projektów z tzw. puli osiedlowej oraz 19 z puli ponadosiedlowej.

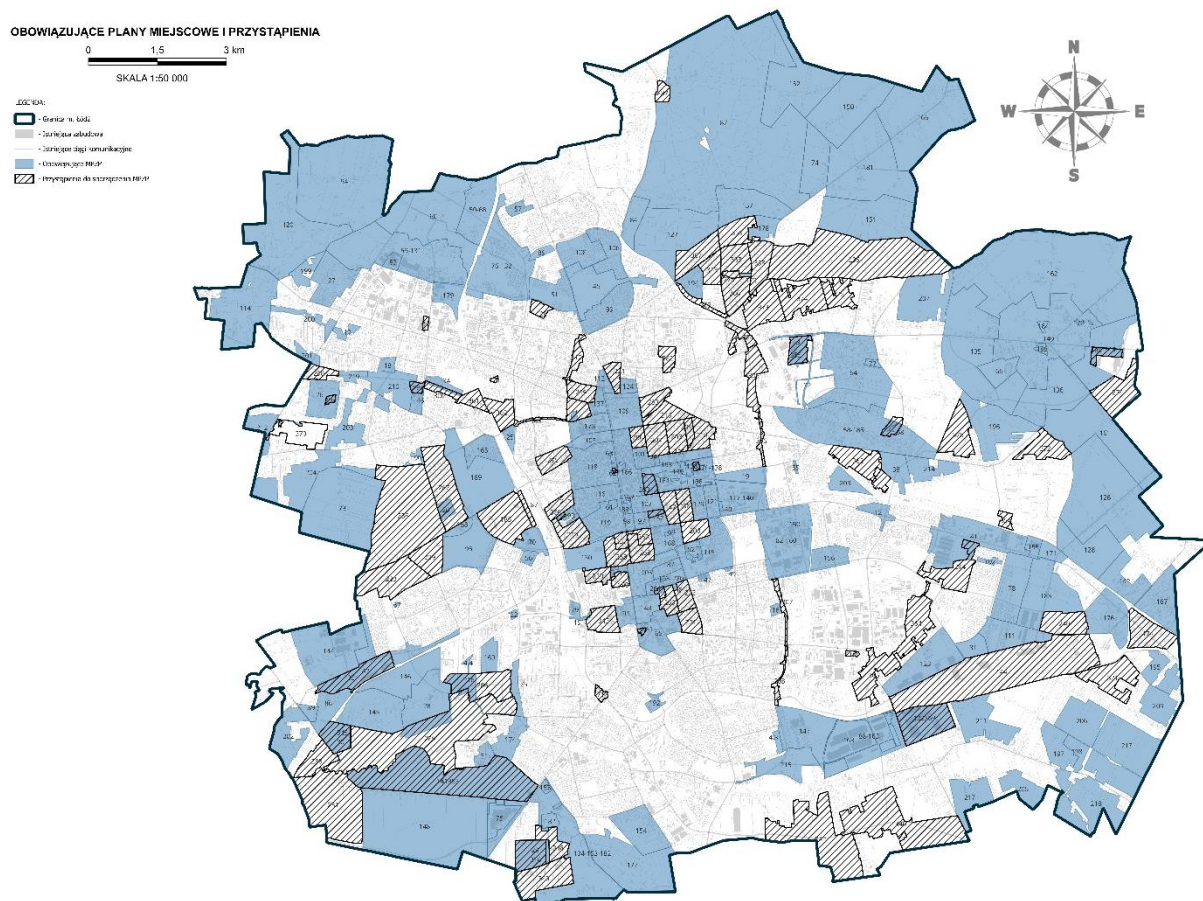
Wiele z projektów zgłaszanych w ramach budżetu obywatelskiego dotyczy ochrony środowiska i zazieleniania miasta. Takie inicjatywy jak nasadzenia drzew, rewitalizacja parków, tworzenie łąk kwietnych czy działania edukacyjne w zakresie ochrony środowiska są świadectwem dużej świadomości ekologicznej obywateli Łodzi. Zaangażowanie to przyczynia się do poprawy jakości życia w mieście, czyniąc je bardziej zielonym, przyjaznym i zrównoważonym

2.5. Zagadnienia prawne i instytucjonalne

2.5.1. Zieleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Polityka urbanistyczna Łodzi jest obecnie konsekwentnie skierowana na ochronę terenów zieleni i tych o wyjątkowych walorach przyrodniczych, między innymi dolin rzecznych.

Mapa 15: Pokrycie miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Stan na czerwiec 2024 r.

Źródło: Miejska Pracownia Urbanistyczna

W grudniu 2023 roku miasto Łódź przyjęło nowe plany zagospodarowania przestrzennego dla dwunastu dodatkowych rejonów (ok. 600 hektarów). Koncentrują się one na ochronie obszarów o znaczących wartościach przyrodniczych, zabezpieczając tereny naturalne zlokalizowane zwłaszcza na obrzeżach miejskich. Kluczowym celem tych działań jest bardziej efektywne zarządzanie nowo powstającą zabudową w harmonii z otaczającym środowiskiem.

Zakres ochrony obejmuje głównie doliny rzek Ner, Zimna Woda i Jasieniec, a także tereny do nich przyległe. W obszarach mniej znaczących pod względem krajobrazu i przyrody plany przestrzenne przewidują wykorzystanie terenów pod instalacje fotowoltaiczne.

Do tej pory Łódź włączyła do planów zagospodarowania przestrzennego ponad 40% powierzchni miasta. Dla porównania dekadę wcześniej (2013) było to 6,8%.

2.5.2. System instytucjonalny zarządzania zielenią miejską

W zakresie zarządzania zielenią w Łodzi kluczową rolę pełni **Zarząd Zieleni Miejskiej**. ZZM sprawuje pieczę nad następującymi obiektami: Ogród Botaniczny (66,66 ha), palmiarnia z towarzyszącym jej ogrodem (1,17 ha), ośrodek rehabilitacji dzikich zwierząt, trzy cmentarze komunalne (Doły, Zarzew, Szczecińska – łącznie 29,06 ha), a także na terenami Leśnictwa Miejskiego o łącznej powierzchni 1 611,28 ha, z czego 1 534,87 ha stanowią lasy. Zarząd zajmuje się też wykonywaniem bieżących prac w 127 parkach i zieleńcach (49 parków o pow. 555,13 ha oraz 78 skwerów i zieleńców o pow. 280,78 ha).

Niektóre nowe obiekty są we władaniu **Wydziału Gospodarki Komunalnej** – Park Kielecki na Teofilowie wraz z szeregiem gminnych terenów zieleni urządzonej, towarzyszących zabudowie komunalnej, placom lub przestrzeniom publicznym. Wydział zajmuje się też licznymi terenami zieleni na obszarach mieszkaniowych, realizując utrzymywanie zieleni w trybie awaryjnym. Główne obowiązki Wydziału Gospodarki Komunalnej obejmują grabienie i usuwanie liści, koszenie trawników, oczyszczanie terenów gminnych niezabudowanych oraz pasów drogowych, a także opróżnianie koszy ulicznych. Zielenią wysoką na terenach będących we władaniu WGK zajmuje się Zarząd Zieleni Miejskiej.

Obowiązki **MOSiR** obejmują pielęgnację zieleni przy zarządzanych przez ośrodek obiektach rekreacyjnych, takich jak Arturówek (pow. 8,7 ha), Stawy Jana (pow. 18 ha), Stawy Stefańskiego (11,4 ha) i Młynek (pow. 12,6 ha).

Wydział Kształtowania Środowiska realizuje ogólne zadania dotyczące kształtowania środowiska, w tym urządzania terenów zieleni. Jego rola związana jest bardziej z programowaniem i planowaniem rozwoju (opracowywaniem polityk, sporządzaniem koncepcji i projektów inwestycji, pozyskiwaniem zewnętrznych źródeł finansowania) niż bieżącym zarządzaniem zielenią miejską. Oprócz planowania i realizacji projektów inwestycyjnych Wydział opiniuje również projekty przygotowane na zlecenie innych jednostek miejskich i komórek UMŁ w zakresie ochrony i kształtowania zieleni.

W obszarze inwestycji związanych z zielenią ważną rolę pełnią **Zarząd Inwestycji Miejskich i Łódzkie Inwestycje Sp. z o.o.** – jednostki planujące i realizujące inwestycje miejskie. Po realizacji inwestycji i upływie okresu gwarancji utrzymaniem zieleni zajmuje się ZZM.

Jeden z ważnych zabytkowych parków (Park im. ks. Bpa M. Klepacza) znajduje się we władaniu Politechniki Łódzkiej.

Jak widać, podział obowiązków z zakresu zarządzania zielenią jest złożony, co może prowadzić do niejasności, a czasem konfliktów kompetencyjnych. Na podstawie analizy statutów poszczególnych jednostek i wydziałów wypisano ich główne zadania w obszarze zarządzania zielenią miejską.

Tabela 10: Zadania jednostek i wydziałów Urzędu Miasta Łodzi zaangażowanych w zarządzanie zielenią miejską

Jednostka/Wydział	Czego dotyczy zadanie?	Zakres obowiązków
Zarząd Zieleni Miejskiej	parki i zieleńce	wykonywanie zadań pozostających w zakresie utrzymania urządzonych terenów zieleni w mieście (Wydział Zieleni Publicznej ZZM, Wydział Projektowania i Pielęgnacji Zieleni ZZM)
	zielen w pasach drogowych	utrzymywanie zieleni wysokiej (drzew i krzewów) oraz zieleni dekoracyjnej w pasach drogowych
	ogród botaniczny	całościowy zarząd (Wydział Ogród Botaniczny ZZM)
	las komunalne	utrzymanie lasów komunalnych, sprawowanie nadzoru nad gospodarką leśną w lasach prywatnych zlokalizowanych na terenie miasta, niestanowiących własności Skarbu Państwa (Wydział Leśnictwo Miejskie ZZM)

Jednostka/Wydział	Czego dotyczy zadanie?	Zakres obowiązków
	nowe inwestycje	urządzanie nowych parków i zieleńców na terenie miasta Łodzi
	inne	sprawowanie ochrony nad rezerwatami przyrody na terenie miasta Łodzi
MOSIR	obiekty rekreacyjne, zieleń towarzysząca obiektom sportowym	utrzymanie drzewostanu, zapewnienie czystości, porządku i estetyki na terenie obiektów oraz dbanie o tereny zieleni Ośrodka (Obiekt rekreacyjny „Stawy Jana” w Łodzi przy ul. Rzgowskiej 247; Obiekt rekreacyjny „Stawy Stefańskiego” w Łodzi przy ul. Patriotycznej 3 i ul. Wirowej 7a; Obiekt rekreacyjny „Młynek” w Łodzi przy ul. Śląskiej 168; Obiekt rekreacyjny „Arturówek” w Łodzi przy ul. Skrzydlatej 75).
	inne	przewodzenie spraw wynikających z obowiązku wykonywania prac społecznie użytecznych na terenie obiektów MOSIR
Wydział Gospodarki Komunalnej	inne	przewodzenie spraw związanych z letnim i zimowym utrzymaniem czystości dróg, zieleni towarzyszącej oraz nieruchomości niezabudowanych stanowiących własność miasta i Skarbu Państwa lub będących w jego władaniu i nieprzekazanych w administrowanie innym komórkom organizacyjnym; w zarządzie WGK pozostaje też obszar Parku Wyścigi (40 ha)
Zarząd Inwestycji Miejskich	nowe inwestycje	nowe inwestycje – planowanie, projektowanie i realizacja
Łódzkie inwestycje Sp. z o.o.	nowe inwestycje	nowe inwestycje – planowanie, projektowanie i realizacja
Wydział Kształtowania Środowiska	nowe inwestycje	• prowadzenie spraw dotyczących kształtowania środowiska, w tym kształtowania i urządzania terenów zieleni; • rekomendowanie i sporządzanie projektów standardów i procedur zarządzania projektami i programami związanymi z zielenią i ochroną środowiska w urzędzie oraz miejskich jednostkach organizacyjnych; • nadzorowanie i koordynowanie projektów i programów związanych z zielenią i ochroną środowiska; • opiniowanie i wydawanie zaleceń w zakresie inwestycji miejskich, w których występuje komponent związany z zielenią lub ochroną środowiska; • sporządzanie koncepcji i projektów inwestycji na terenach zieleni i innych inwestycji oraz bieżących remontów związanych z ochroną środowiska; • nadzór nad formami ochrony przyrody ustanawianymi przez gminę
Zarząd Dróg i Transportu	zielen w pasach drogowych	wykonywanie obowiązków zarządcy dróg publicznych i wewnętrznych znajdujących się we władaniu ZDiT, w szczególności: planowanie, budowa, przebudowa i remonty dróg wraz z wykonywaniem nasadzeń zieleni podczas ww. prac, wyłącznie na wybranych drogach; wyżej wymienione obowiązki nie dotyczą utrzymania zieleni, z wyłączeniem okresu trwania gwarancji obowiązujących na modernizowanych i remontowanych drogach
Łódzkie Nieruchomości Sp. z o.o.	inne	utrzymanie terenów zieleni na posesjach i wokół posesji gminnych po rewitalizacji powierzonych do zarządzania Spółce

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów UM Łodzi

2.5.3. Dokumenty wykonawcze dotyczące zarządzania zielenią

Standardy kształtowania, utrzymania i ochrony zieleni w Łodzi (tzw. Standardy kształtowania zieleni), są kompleksowym dokumentem wydanym na mocy Zarządzenia Nr 8378/VIII/21 Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 24 września 2021 r. Dokument ten określa standardy ochrony, projektowania, zakładania i utrzymania zieleni, zalecenia i normy dla różnych typów terenów zieleni w mieście oraz wymagania formalne wobec wykonawców i osób uczestniczących w procesach inwestycyjnych związanych z zielenią miejską.

Proponowane standardy i zalecenia dotyczą w szczególności terenów wyłączonych spod zabudowy w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, tj.:

- terenów zieleni miejskiej i dolin rzecznych w mieście,
- terenów rekreacyjno-wypoczynkowych,
- zieleni w pasie drogowym,
- terenów zieleni położonych w Strefie Wielkomiejskiej i Ogólnomiejskiej, wyznaczonych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Dokument jest kierowany do szerokiego grona odbiorców, w tym urzędników, zarządców terenów, projektantów, wykonawców prac oraz specjalistów nadzorujących. Informacje zawarte w standardach mogą być również pomocne dla zarządców innych terenów publicznych.

Standardy kształtowania zieleni dotyczą metod ochrony wszystkich form zieleni, ze szczególnym uwzględnieniem drzew i krzewów oraz ich warunków siedliskowych, na wszystkich etapach inwestycji realizowanych na terenach zieleni oraz wpływających na nie. Dokumentacja obejmuje również szczegółowe procedury ochrony zieleni dla jednostek realizujących inwestycje miejskie.

Zarządzenie nakłada obowiązek stosowania Standardów na kierowników komórek organizacyjnych Urzędu Miasta Łodzi oraz miejskich jednostek organizacyjnych podczas wszystkich etapów przygotowania i realizacji inwestycji, a także w ramach świadczenia usług i innych działań związanych z kształtowaniem i utrzymaniem zieleni. W uzasadnionych przypadkach Dyrektor Departamentu Ekologii i Klimatu Urzędu Miasta Łodzi może wyrazić zgodę na częściowe lub całkowite odstępstwo od stosowania standardów.

Zarządzenie wprowadza ponadto katalog gatunków roślin do nasadzeń w trudnych warunkach miejskich. Wybór konkretnej palety gatunków z katalogu wymaga uzyskania zgody Dyrektora Departamentu Ekologii i Klimatu. Odstępstwa od tego katalogu również wymagają zgody Dyrektora.

Standardy kształtowania zieleni w Łodzi są szczegółowym dokumentem, który ma na celu ujednolicenie procedur dotyczących zieleni miejskiej i podniesienie jakości związanych z nią prac. Dokument wskazuje na potrzebę przeprowadzenia inwentaryzacji dendrologicznej, opracowania operatów dendrologicznych, planowania ochrony zieleni na etapie projektowym oraz stosowania odpowiednich technologii minimalizujących kolizje z roślinami podczas prac wykonawczych.

Wytyczne te są szczególnie ważne w kontekście inwestycji w infrastrukturę techniczną, budynki czy drogi, gdzie zieleń często koliduje z planowanymi pracami. Standardy zawierają również szczegółowe zalecenia dotyczące projektowania nowych terenów zieleni, nasadzeń roślinnych oraz elementów poprawiających retencję wód opadowych.

Realizacja dokumentu wymaga również monitorowania stanu zieleni po zakończeniu inwestycji oraz podejmowania w razie potrzeby działań naprawczych. Wszystkie zadania związane z kształtowaniem i utrzymaniem zieleni muszą być prowadzone zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, uwzględniającymi aspekty ekologiczne, społeczne i ekonomiczne.

Standardy są nie tylko narzędziem administracyjnym, ale także edukacyjnym, podnoszącym świadomość znaczenia zieleni miejskiej w kontekście jakości życia mieszkańców i adaptacji do zmian klimatu. Dzięki temu dokumentowi Łódź stara się utrzymać i rozwijać swoje tereny zieleni w sposób przemyślany i zgodny z najnowszymi standardami ochrony środowiska.

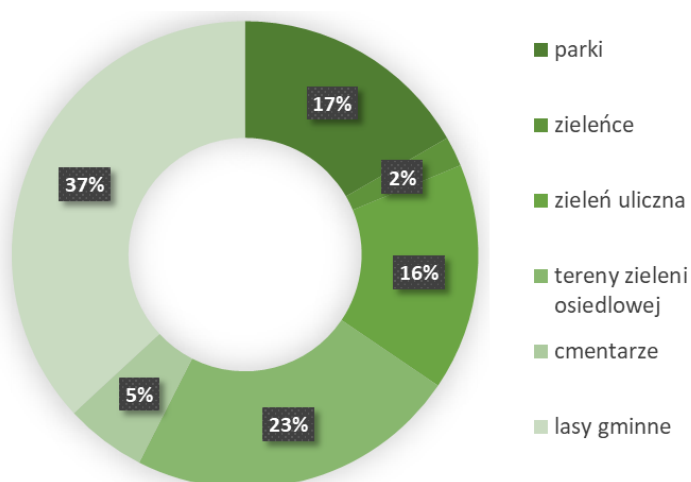

Standardy pielęgnacji trawników i łąk miejskich w Łodzi (stanowiące element Standardów kształtowania zieleni) zawierają wytyczne dotyczące utrzymania różnych typów terenów trawiastych w mieście, wskazując definicje i charakterystykę trawników miejskich i gazonowych oraz łąk miejskich, a także podkreślając ich znaczenie ekologiczne i estetyczne. Są one kierowane do wykonawców odpowiedzialnych za pielęgnację miejskich terenów zieleni. Określają standardy pielęgnacyjne, takie jak częstotliwość koszenia, aeracji, wertykulacji, oraz wytyczne dotyczące nawożenia i usuwania chwastów. Wskazują również na konieczność wyznaczenia specjalnych stref pielęgnacyjnych z różnymi poziomami intensywności prac – w zależności od rodzaju terenu i jego funkcji. Dokument podkreśla potrzebę ochrony przyrody i zachowania bioróżnorodności przy jednoczesnym dbaniu o estetykę i funkcjonalność miejskich terenów zieleni.

2.6. Zieleń w Łodzi na tle innych miast

Do końca XVIII wieku obszar dzisiejszej Łodzi był regionem bogatym w lasy. Rozwój Łodzi jako ośrodka produkcyjnego nastąpił intensywnie w XIX wieku. Mimo iż był on ściśle związany z przemysłem, Łódź wyróżnia się na tle innych miast przemysłowych obecnością licznych terenów zieleni miejskiej. Obszary te, w większości zaplanowane i pielęgnowane, uzupełnione są o naturalne enklawy leśne.

Wykres 4: Udział poszczególnych typów obszarów zieleni

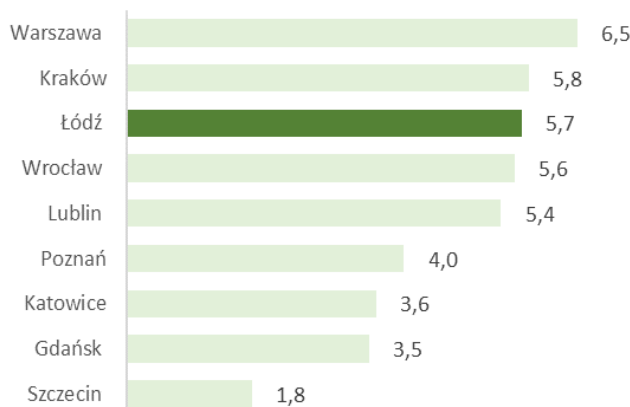
Znaczną rolę wśród terenów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2021)

zieleni odgrywają parki (666 ha w 2021 wg danych GUS)¹⁶ oraz lasy (1 473,78 ha), z największym łódzkim lasem – Lasem Łągiewnickim. Duży udział stanowią również tereny zieleni osiedlowej (919 ha). W statystykach nieujęte są Ogród Botaniczny (67,8 ha) oraz Miejski Ogród Zoologiczny (17 ha). Warto również podkreślić, że wśród terenów zieleni znajdują się miejsca o znaczącej wartości historycznej i edukacyjnej, takie jak Park Źródłiska I, Park im. J. Poniatowskiego oraz Park im. H. Sienkiewicza.

Biorąc pod uwagę udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni miasta, Łódź – z wynikiem 5,7% – znajduje się w czołówce polskich miast regionalnych, ustępując Warszawie (6,5%) i – nieznacznie – Krakowowi (5,8%).

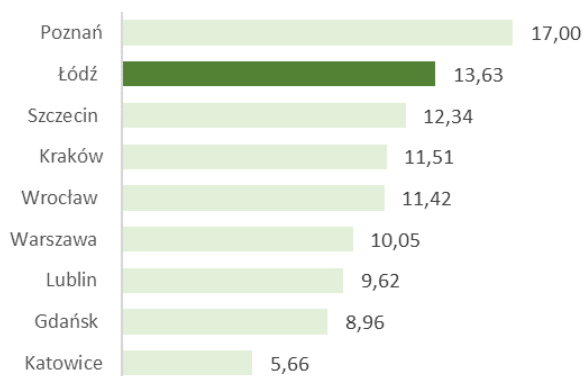
¹⁶ Dane GUS mogą się różnić od niektórych danych prezentowanych w innych rozdziałach.

Wykres 5: Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem miast (%)

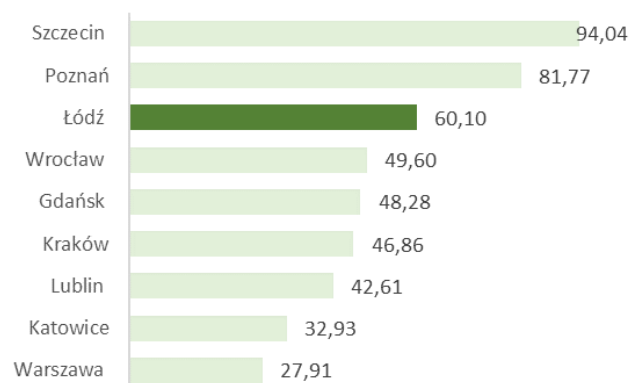
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2021)

Jednak biorąc pod uwagę wszystkie tereny zieleni, można zauważyć, że jedynie Poznań charakteryzuje się większym ich udziałem w powierzchni miasta (17%) niż Łódź, która z udziałem na poziomie 13,6% zajmuje w tym zestawieniu drugą lokatę.

W 2021 roku na każdego mieszkańca Łodzi przypadało średnio 60,1 m² terenów zieleni, wyraźnie więcej niż średnia dla mieszkańców innych dużych miast Polski. Na przykład w Warszawie na osobę przypadało 27,91 m² terenów zieleni, w Krakowie 46,86 m², a we Wrocławiu – 49,6 m². Można zatem stwierdzić, że Łódź posiada ponadprzeciętną ilość terenów zieleni o zróżnicowanym charakterze.

Wykres 6: Udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem (%)

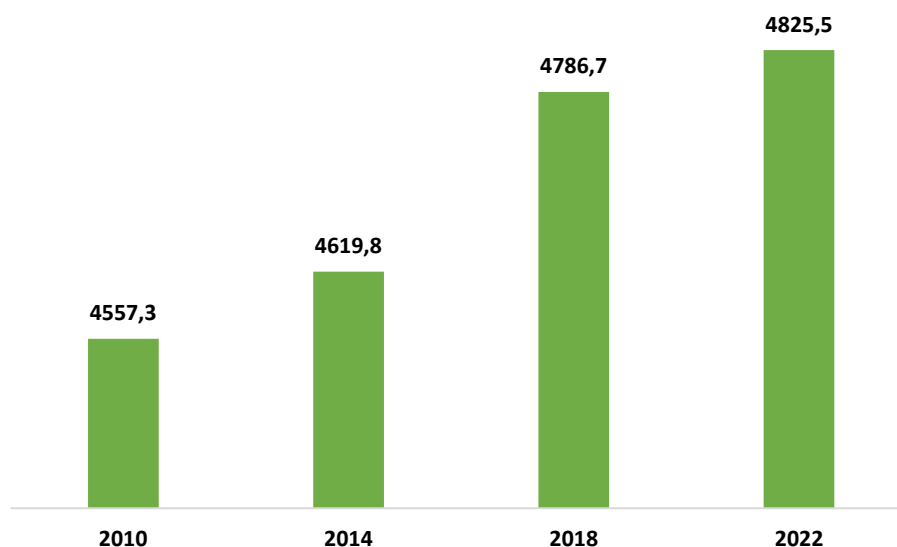
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2021)

Wykres 7: Tereny zieleni przypadające na jednego mieszkańca (w m. kw.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2021)

Kolejny wykres przedstawia znaczący wzrost powierzchni terenów zieleni w Łodzi na przestrzeni lat, co jest dowodem na skuteczność działań podejmowanych przez miasto na rzecz rozwoju zieleni.

Wykres 8: Powierzchnia zieleni (ha) w Łodzi w latach 2010–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Parki spacerowe, zieleńce, zieleń uliczna, zieleń osiedlowa, lasy)

Regularne powiększanie parków, zieleni osiedlowej, ulicznej oraz lasów potwierdza, że zieleń ma priorytetowe znaczenie w prowadzonej przez miasto polityce rozwoju. Dzięki temu Łódź staje się coraz bardziej zielona i przyjazna mieszkańcom.

Kolejna tabela zawiera porównanie różnych wielkości dotyczących zieleni w 9 wybranych miastach regionalnych.

Tabela 11: Wybrane dane o zieleni w miastach regionalnych

Wyszczególnienie	JM	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Szczecin	W-wa	Wrocław
powierzchnia lasów ogółem	ha	1 114	127	1 270	344	2 447	3 048	2 833	3 390	997
udział powierzchni gminnych gruntów leśnych w powierzchni ogółem	%	4,1	0,3	3,3	0,0	5,2	10,0	9,2	0,2	3,3
powierzchnia gminnych gruntów leśnych na 1 mieszkańca	m2	22	2	14	0	23	48	71	1	14
parki spacerowo-wypoczynkowe	ha	219	212	470	186	666	361	173	977	801
zieleńce	ha	161	89	408	105	83	78	107	245	252
zieleń uliczna	ha	284	223	603	530	629	950	246	1 323	563
tereny zieleni osiedlowej	ha	545	287	1 032	504	919	581	275	2 153	601
cmentarze	ha	94	77	187	91	225	252	213	385	171
las gminne	ha	1 045	44	1 060	2	1 474	2 235	2 697	117	957
RAZEM	ha	2 348	931	3 761	1 418	3 996	4 457	3 710	5 200	3 344
udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem	%	3,5	3,6	5,8	5,4	5,7	4,0	1,8	6,5	5,6

Wyszczególnienie	JM	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Szczecin	W-wa	Wrocław
udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem	%	9,0	5,7	11,5	9,6	13,6	17,0	12,3	10,1	11,4
powierzchnia terenów zieleni na 1 mieszkańca	%	48	32,9	46,9	42,6	60,1	81,8	94,0	27,9	49,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2021

2.7. Wnioski z diagnozy

Łódź dysponuje ponad 3 tys. ha zieleni. Na terenie miasta zlokalizowanych jest 68 parków, z czego 11 to zabytki. Na tle innych polskich miast porównywalnej wielkości jest ośrodkiem bogatym w zieleni. Miasto od lat rozwija różnorodne formy zieleni miejskiej, by podnieść jakość życia mieszkańców oraz przeciwdziałać skutkom zmian klimatycznych. Celem szeroko zakrojonych działań inwentaryzacyjnych, pielęgnacyjnych i inwestycyjnych, w tym licznych nowych nasadzeń (ok. 100 tys. w 2023 r.), jest zapewnienie szerokiego dostępu do terenów zieleni wszystkim mieszkańcom miasta. Roślinność chroni ponadto budynki i ulice przed nagrzewaniem, ograniczając efekt miejskiej wyspy ciepła i wspierając wymianę powietrza. Na szczególną uwagę zasługują działania zwiększające powierzchnię zieleni w historycznym centrum, w tym programy dotacyjne na tworzenie nowych obszarów zieleni i rewitalizację istniejących, a także rozszczelnienie przestrzeni w celu zapewnienia większej naturalnej retencji.

Przyjętym kierunkiem, który powinien być kontynuowany i wzmocniony, jest tworzenie sieci terenów zieleni miejskiej. Temu celowi służyły opracowane koncepcje błękitno-zielonej sieci oraz zielonych szlaków.

Priorytetem miasta powinno pozostać **wprowadzanie zieleni w historycznym centrum**, gdzie w stosunku do innych dzielnic widoczny jest deficyt większych terenów zieleni oraz brak połączeń pomiędzy istniejącymi terenami zieleni. Szersza dostępność zieleni w centrum przyczyni się do złagodzenia warunków termicznych w zabudowanej tkance miejskiej, co zredukuje stres cieplny mieszkańców i poprawi ich jakość życia.

W kontekście zazieleniania miasta istotna jest realizowana od lat **koncepcja błękitno-zielonej sieci**, zakładająca utworzenie spójnej sieci obszarów zieleni, z naciskiem na ochronę terenów wzdłuż łódzkich dolin rzecznych. Ochrona tych obszarów przed niekontrolowaną urbanizacją jest widoczna również w podejściu miasta do planowania przestrzennego i uchwalanych w ostatnich latach MPZP.

Łódź realizuje również **koncepcję miasta-gąbki**, promując retencję wody i tworzenie systemów jej zagospodarowania, co pomaga w zwalczaniu problemów związanych z urbanizacją – jak podtopienia czy efekt wyspy ciepła. Inicjatywy te, w tym rozwój parków, skwerów, ogrodów prywatnych oraz bardziej zaawansowanych form zieleni, jak zielone dachy, są kluczowe dla lokalnego mikroklimatu, bioróżnorodności i termoregulacji. Zaangażowanie mieszkańców i biznesu oraz innych interesariuszy w proces tworzenia przyjaznego otoczenia jest fundamentem tych działań.

Nie można jednak nie zauważyć, że w ciągu ostatnich 20 lat liczba mieszkańców Łodzi zmniejszyła się o ok. 100 tys. osób, które przeprowadziły się do gmin ościennych. Proces suburbanizacji jest znacząco niekorzystny dla miasta, bowiem wymaga zwiększonych nakładów na infrastrukturę, zwiększa ruch uliczny i emisję zanieczyszczeń powietrza, a jednocześnie zmniejsza wpływy z podatków. Dlatego poprawa atrakcyjności miasta jako miejsca do pracy i życia – również poprzez zapewnienie nowych terenów zieleni – jest niezbędna dla odwrócenia tych tendencji.

Przeprowadzoną diagnozę podsumowano w kilku poniższych punktach.

Zieleni dużo, ale nie wszędzie

Łódź jest miastem o dużym udziale terenów zieleni. Lasy zajmują ok. 9% powierzchni, w tym największy las miejski w Polsce – Las Łągiewnicki. Ogólnie dostępne tereny zieleni urządzonej (parki, zieleńce i obiekty MOSiR) stanowią 2,4% powierzchni. Udział terenów zieleni na 1000 mieszkańców jest wysoki w porównaniu z sytuacją w innych polskich miastach regionalnych. Obszarami o najbogatszych zasobach są doliny rzeczne i lasy. Jednakże dużej wielkości terenów zieleni towarzyszy nierównomierne jej rozłożenie. Wyzwanie stanowi deficyt większych założeń parkowo-ogrodowych lub terenów zieleni urządzonej w ścisłym centrum oraz połączenie istniejących terenów zieleni w spójną sieć.

Zieleń coraz ważniejsza

Na przestrzeni lat kwestia zieleni miejskiej staje się coraz istotniejsza dla samorządu. Dotyczy to zarówno jej traktowania w dokumentach strategicznych i planistycznych, jak też praktyki: znaczne przyspieszenie w działaniach związanych z zazielenianiem miasta w ostatnich latach, natężenie działań edukacyjnych oraz inicjatyw podejmowanych wspólnie z partnerami społecznymi. Samo opracowanie Łódzkiego Pakietu Klimatycznego, w tym niniejszego dokumentu, pokazuje, że Miasto nadaje zieleni priorytet.

Łódź rozwija zieleni partycypacyjnie

Łódź prowadzi szereg inicjatyw zmierzających do „uspołecznienia” procesu rozwoju zieleni miejskiej, wykorzystując instrumenty administracyjne, wsparcie dotacyjne (np. program ZazieleniaMY) oraz edukując. W realizację konkretnych inicjatyw włączany jest biznes. Dzięki programom dotacyjnym mieszkańcy mogą otrzymać dofinansowanie do projektów związanych z gromadzeniem wody deszczowej i tworzeniem zieleni.

W 2020 r. w Łodzi odbył się pierwszy Panel Obywatelski na temat miejskiej zieleni, realizujący ideę demokracji uczestniczącej. Grupa losowo wybranych mieszkańców dyskutowała o kluczowych zagadnieniach dotyczących ekologii, takich jak rozwój zielonych obszarów i walka z suszą. Spotkanie składało się z części edukacyjnej prowadzonej przez ekspertów oraz części dyskusyjnej nadzorowanej przez neutralnych moderatorów. Efektem było opracowanie praktycznych rekomendacji dla władz miejskich. W kolejnych latach miasto sukcesywnie realizowało zgłoszone postulaty.

Rokrocznie w ramach Łódzkiego Budżetu Obywatelskiego zgłaszanych jest szereg projektów związanych z zagospodarowaniem terenów zieleni. Z tego względu postanowiono w najbliższych latach utworzyć odrębny Ekobudżet, który skupi się na projektach dotyczących zieleni w mieście. Powstanie Ekobudżetu było również jedną z rekomendacji I Panelu Obywatelskiego „Zieleń w Mieście”.

Łódź rozwija zieleni wieloaspektowo

Większość stosowanych rozwiązań dotyczących rozwoju zieleni miejskiej jest już obecna w Łodzi. Powstają ogrody deszczowe, zielone przystanki, zakładane są nowe parki, skwery i zieleńce. Imponuje duża liczba nowych nasadzeń, ambitne cele związane z tworzeniem lasów miejskich. Prowadzone są też działania edukacyjne i informacyjne.

W kierunku uporządkowania i rozwiązań systemowych

Bardzo intensywne i czasem nieskoordynowane działania związane z rozwojem zieleni miejskiej przechodzą do fazy uporządkowanego systemu zarządzania (pojawianie się standardów, więcej koordynacji itp.). Ujednolicono standardy inwentaryzacji zieleni na terenie Miasta, przyjęta została

karta inwentaryzacji drzew. Standardy kształtowania zieleni są szczegółowe i podają konkretne rozwiązania dla podmiotów zaangażowanych w procesy związane z projektowaniem, realizacją i utrzymaniem terenów zieleni.

Jednocześnie zarządzanie zielenią w mieście jest rozporoszone pomiędzy kilka instytucji, co rodzi wyzwania w zakresie koordynacji. Aktualnie obowiązujący podział kompetencji nie zawsze jest jasny dla mieszkańców.

W aspekcie przestrzennym wciąż brakuje łączników i minikorytarzy ekologicznych łączących większe założenia zieleniarskie. Działania w zakresie zieleni są często fragmentaryczne (od projektu do projektu, od konkursu do konkursu).

Odporność na zmiany klimatu kluczowa

Na podatność miasta na zmiany klimatu wpływa szereg czynników. Są to m.in.: położenie na wododziale pomiędzy dorzeczem Wisły i Odry, niski poziom bioróżnorodności terenów centralnych (niska przepuszczalność, natężenie ruchu, zanieczyszczenie powietrza), susze i miejskie wyspy ciepła spowodowane gęstą zabudową, niedostatek miejscowej retencji krajobrazowej i infiltracji wód opadowych, spływ wód opadowych do kanalizacji ogólnospławnej i w konsekwencji podtopienia. Konieczne jest uwzględnienie działań adaptacyjnych przy wszystkich inwestycjach miejskich.

Woda. Powrót do przeszłości

Łódź zainicjowała bezprecedensowy proces odkrywania rzek, który odmieni wizerunek miasta. Odkryte rzeki wzmocnią błękitno-zielone korytarze, zwiększą bioróżnorodność, dostarczą nowych terenów rekreacyjnych, stworzą korytarze przewietrzania miasta, zwiększą odporność na zmiany klimatu, a także będą mieć pozytywny wpływ na zdrowie mieszkańców. Planowany jest dalszy wzrost liczby zbiorników małej retencji.

Uważność na zieleń przy projektowaniu infrastruktury

Wydaje się, że brakuje pełnej integracji zieleni w projektach inwestycyjnych i rozwoju infrastruktury. Zieleń często jest ostatnim elementem brany pod uwagę przy projektowaniu. Konieczna jest zmiana paradygmatu – zieleń powinna być traktowana jako cenny zasób i niezbędny element inwestycji. Powinna być również uwzględniana od początku prac projektowych.

Edukacja

Miasto chce edukować w zakresie roli zieleni i promować dobre praktyki wśród mieszkańców, organizując wydarzenia, publikując poradniki. Wciąż jednak wielokrotnie wygrywa myślenie o tym, że zieleń jest wartościowa, „ale nie na mojej działce”. Dlatego konieczne jest dalsze edukowanie, zwłaszcza dzieci i młodzieży, oraz realizacja projektów we współpracy z lokalną społecznością, która wzmocni przekonanie, że zieleń miejska należy do wszystkich.

3. WIZJA I CELE STRATEGII

3.1. Wizja zielonej Łodzi

Łódź przyszłości realizuje ideę miasta będącego dobrem wspólnym wszystkich pokoleń, dlatego dla mieszkańców oraz przy ich udziale staje się coraz bardziej zielona, pełna roślinności skupionej w różnorodnych ekosystemach. Miasto oplecione jest dostępną dla wszystkich błękitno-zieloną siecią, zwiększającą odporność na zmiany klimatu i poprawiającą jakość życia oraz funkcjonalnie powiązaną z nowoczesną infrastrukturą i architekturą. Zieleń na terenie Łodzi przyczynia się do osiągnięcia przez miasto neutralności klimatycznej.

3.2. Cele strategiczne

Głównym celem Strategii zazieleniania Łodzi jest **zwiększenie ilości i funkcjonalności zieleni na terenie Miasta**.

Realizacja celu głównego pozwoli na przyspieszenie osiągnięcia przez Łódź neutralności klimatycznej, poprawi jakość życia mieszkanki i mieszkańców oraz podniesie atrakcyjność miasta dla obecnych i przyszłych pokoleń.

Cele szczegółowe sprzyjające realizacji celu głównego to:

1

Zwiększenie dostępu do zieleni dla mieszkanki i mieszkańców Łodzi

Biorąc pod uwagę walory przyrodnicze, estetyczne i rekreacyjno-zdrowotne najważniejsze dla mieszkańców Łodzi są tereny publicznej zieleni urządzonej (parki, zieleńce, zazielenione skwery w narożnikach ulic, tereny towarzyszące zabudowie mieszkaniowej z udziałem zieleni wysokiej i niskiej oraz urządzonej placami zabaw wśród zieleni), położone blisko ich miejsca zamieszkania lub w łatwej do pokonania odległości.

Miejskie obszary zielone, od terenów leśnych, przez parki i ogrody, aż po zielone dachy i miejskie farmy, przynoszą ludziom szereg korzyści. Są również miejscem rozwoju biznesów i stanowią azyl dla dzikiej przyrody. Pomagają zmniejszać zanieczyszczenie powietrza i wody, niwelują hałas, zapewniają ochronę przed ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, jak powódzie, susze i fale upałów, ponadto zapewniają mieszkańcom bliski kontakt z naturą.

Choć przeciętna powierzchnia zieleni na jednego mieszkańca w Łodzi jest duża, to jednak istnieją takie obszary miasta, dla których wskaźnik ten przyjmuje wyraźnie niższe wartości. Są to osiedla z dużym udziałem historycznej zabudowy XIX-wiecznej (Śródmieście Wschód, Stary Widzew, Górniak, Stare Polesie, Bałuty Doły), w których miejscami na jednego mieszkańca przypada mniej niż 2,5 m² terenów zieleni i zajmują one mniej niż 1% ogólnej powierzchni. Interwencja wynikająca z Strategii zazieleniania Łodzi powinna koncentrować się szczególnie na tych obszarach. Jednocześnie samorząd będzie realizował projekty dotyczące zieleni w innych częściach miasta w taki sposób, by tworzyć cały system terenów zieleni i doprowadzić do powstania w Łodzi korytarzy ekologicznych.

Aktualne Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określa zasady kształtowania zieleni dla poszczególnych stref miasta. W przypadku intensywnej zabudowy

wielorodzinnej (np. Strefa Wielkowiejska) jako normę przyjęto zapewnienie dostępu do parku o powierzchni nie mniejszej niż 3 ha w odległości nie większej niż 500 m w linii prostej, lub parku o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha w odległości nie większej niż 400 m, lub do terenu zieleni urządzonej o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha w odległości nie większej niż 200 m. Przewidziane w Strategii zazieleniania Łodzi działania dotyczące rozwijania obszarowych form zieleni zwiększają szansę na zrealizowanie tego wymogu.

W kontekście tych warunków największe znaczenie będą miały plany tworzenia nowych terenów zieleni miejskiej w formie parków, parków leśnych, parków kieszonkowych, terenów zieleni w otoczeniu rzek i zbiorników wodnych. Do zrealizowania przedmiotowego celu przyczyni się również wyznaczanie nowych obszarów prawnej ochrony zieleni¹⁷ oraz tworzenie form zieleni funkcjonalnie powiązanej z obiektami (np. szkołami) czy układem komunikacyjnym.

Realizacja tego celu przyczyni się do osiągnięcia celu wyznaczonego w Miejskim Planie Adaptacji do zmian klimatu dla Miasta Łodzi na lata 2024–2030, tj.: zwiększenie terenów aktywnych biologicznie.

2

Poprawa jakości życia w centralnej części miasta (Strefa Wielkowiejska) dzięki zwiększeniu nasycenia zielenią

Intensywność zabudowy w Strefie Wielkowiejskiej jest źródłem istotnych utrudnień dla przebywających tam osób. Ocieplanie się klimatu połączone z dużą koncentracją antropogenicznych źródeł ciepła na terenie Strefy Wielkowiejskiej prowadzą do nadmiernego nagrzewania centralnych części miasta. Problemem dla mieszkańców jest również utrudniony dostęp do terenów rekreacyjnych.

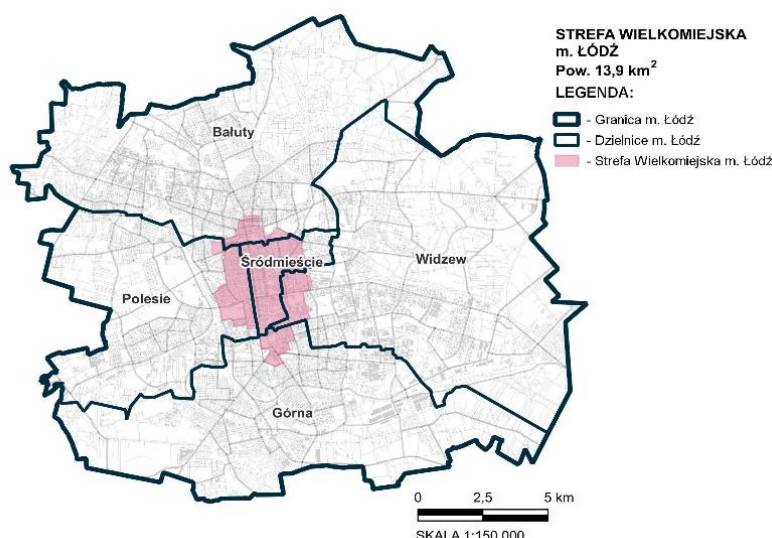
Zwiększenie ilości zieleni w obszarze występowania wyspy ciepła oraz w jej otoczeniu może przyczynić się do zmniejszenia presji na dalszy nadmierny (w stosunku do terenów nieurbanizowanych) wzrost temperatury powietrza w Strefie Wielkowiejskiej. Z tego powodu należy dążyć do jak największej koncentracji form zieleni dającej cień w otoczeniu ulic, placów, murów i dachów. Cel ten jest zgodny z zapisami obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łodzi dotyczącymi Strefy Wielkowiejskiej. Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni centralnej części Łodzi przyczyni się także do poprawy komfortu mieszkańców, ułatwi odpoczynek i poprawi estetykę miasta.

Strefa Wielkowiejska podlega obecnie procesowi rewitalizacji obszarowej, który ma na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego zdegradowanych części miasta. Działanie to wykracza poza zwykłe remonty budynków. Głównym jego celem jest odnowienie obszarów miejskich i nadanie im

Strefa Wielkowiejska Łodzi to obszar o powierzchni 1 400 ha, będący największym w Polsce terenem miejskim pod względem liczby obiektów z okresu przedwojennego (ponad 10 tysięcy). Obszar ten ma ogromny potencjał rozwojowy, wykazując jednocześnie znaczne rezerwy przestrzeni możliwej do zagospodarowania. Mimo intensywniej zabudowy charakteryzuje się różnorodnym krajobrazem kulturowym i obecnością zieleni zorganizowanej w postaci parków miejskich, drzew przy ulicach oraz zielonych enklaw we wnętrzach kwartałów. Planowany rozwój tego terenu zakłada racjonalne łączenie różnorodnych funkcji przestrzeni.

¹⁷ Jak wskazują zapisy obowiązującego Studium, na terenie Łodzi istnieje nadal potencjał do wskazywania kolejnych form ochrony przyrody („Uroczyska Lublinek” jako potencjalny zespół przyrodniczo-krajobrazowy oraz „Bzura i Dorzecze Sokołówek” i „Górny Ner” jako potencjalne obszary chronionego krajobrazu).

Mapa 16: Strefa Wielkomiejska na tle podziału administracyjnego Łodzi

Źródło: opracowanie własne

3

Wsparcie odtwarzania zasobów wodnych Łodzi

Wiele działań opisanych w Strategii wiąże się z renaturyzacją terenów dolin rzecznych, gdyż to one stanowią ważny rezerwar terenów zieleni w mieście. Błękitna infrastruktura towarzyszy planom zazieleniania Łodzi, szczególnie poprzez **inicjatywy Błękitno-Zielonej Sieci**¹⁸ czy projekty mające na celu **odbetonowanie miasta**¹⁹. Opisane w dalszej części dokumentu plany tworzenia ogrodów deszczowych będą służyły również lepszemu zarządzaniu zasobami wodnymi miasta.

Błękitno-zielona sieć ma na celu stworzenie zintegrowanego systemu socjoekologicznego, który wzmacnia naturalne procesy samoregulacji ekosystemów miejskich. Jest to podejście łączące zarówno elementy związane

nowych funkcji. W ramach działań inwestycyjnych modernizowane są przestrzenie publiczne, w tym parki (Sienkiewicza, Moniuszki, Staromiejski).

Oprócz rewitalizacji parków działania w Strefie będą dotyczyć m.in. tworzenia zielonych promenad pomiędzy parkami poprzez nowe nasadzenia przyuliczne, wprowadzania rabat kwiatowych, projektowania ogrodów deszczowych, wymiany nawierzchni na wodoprzepuszczalne, zakładania ogrodów wertykalnych oraz zielonych zadaszeń.

Błękitno-zielona sieć to inicjatywa, która nawiązuje do idei ekologicznego systemu miasta, integrując w sobie zarówno aspekty błękitne (wodne), jak i zielone (roślinność). Realizacja koncepcji sieci doprowadzi do poprawy kondycji miasta w 4 kluczowych obszarach:

- 1) W – wody,
- 2) B – bioproduktywności/bioróżnorodności/biokompleksowości,
- 3) S – korzyści dla społeczeństwa (*ecosystem services*) oraz
- 4) R – resiliencji, czyli zdolności elastycznej adaptacji do zmian klimatu i różnych form antropopresji.

Koncepcja ta występuje już obecnie w strategicznych dokumentach ONZ i Komisji Europejskiej oraz wyraża konieczność holistycznego podejścia do zarządzania gospodarką wodną i środowiskiem oraz tworzenia rozwiązań systemowych dla osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju ONZ i GREEN DEAL CE.

¹⁸ Błękitno-zielona sieć jest koncepcją opracowaną przez Europejskie Regionalne Centrum Ekohydrologii działające pod auspicjami UNESCO, we współpracy z Uniwersytecie Łódzkim, Urzędem Miasta Łodzi, Instytutem Medycyny Pracy, Uniwersytecie Medycznym oraz Instytutem Badań nad Przedsiębiorczością i Rozwojem Ekonomicznym.

¹⁹ Istotnym elementem jest również prawidłowe skanalizowanie spływu powierzchniowego z terenów komunikacyjnych na tereny zielone – najprostsze rozwiązanie w tym zakresie to obniżenie krawężników lub tzw. „szczerbate” krawężniki.

z wodą (takie jak rzeki, stawy, zbiorniki wodne), jak i z roślinnością (parki, ogrody, zielone dachy, pasy zieleni). Celem podejmowanych działań jest nie tylko poprawa estetyki i funkcjonalności miasta, ale przede wszystkim wzmacnianie jego zdolności do radzenia sobie z wyzwaniami ekologicznymi, takimi jak zmiany klimatu, zanieczyszczenie czy utrata bioróżnorodności.

4

Zwiększenie bioróżnorodności na terenie Łodzi

Miasto może być różnorodne biologicznie, o ile tylko jego mieszkańcy o to zadbają. Kluczowe w tym celu jest zapewnienie zróżnicowanych form i pięter roślinności oraz dbałość o różnorodność gatunkową. Należy zachować różnego rodzaju siedliska: stare parki i ogrody, roślinność przydrożną, lasy, oczka wodne, miejsca podmokłe, zieleni towarzyszącą budynkom, sady i ogrody działkowe, stare cmentarze obrosłe dojrzałymi drzewami, pnącza na murach. Potrzeba zachowania bioróżnorodności powinna być uwzględniana nie tylko w projektach bezpośrednio związanych z zakładaniem zieleni i jej pielęgnacją, ale również we wszelkich inicjatywach wpływających na sposób funkcjonowania ekosystemów – poprzez oddziaływanie na gleby, wody, szatę biologiczną oraz ekspozycję na światło.

Cel ten będzie realizowany poprzez:

- a) prowadzenie racjonalnego planowania nowych nasadzeń, uwzględniające potrzebę wyboru bogatej gamy rodzimych gatunków. Szczególnego znaczenia nabierają w tym względzie plany dotyczące **realizacji programu kompleksowej rewaloryzacji parków miejskich i terenów zieleni**, równie ważne będzie współdziałanie z mieszkankami i mieszkańcami Łodzi, właścicielami prywatnych ogrodów, sadów i rodzinnych ogródków działkowych;
- b) prowadzenie racjonalnej pielęgnacji roślin, przy czym największe znaczenie mają tu kwestie odpowiedzialnego stosowania środków owadobójczych oraz zasady koszenia traw;
- c) zwalczanie gatunków zagrażających bioróżnorodności. Zagęszczenie i dynamika populacji gatunków inwazyjnych stanowiących realne zagrożenie dla różnorodności biologicznej powinny być monitorowane. W uzasadnionych przypadkach, np. na terenach przyrodniczo cennych, należy podejmować próby likwidacji ich populacji. Należy także bezwzględnie egzekwować zakazy w stosunku do gatunków inwazyjnych wskazanych w rozporządzeniu Rady Ministrów o gatunkach obcych z dnia 9 grudnia 2022 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 1589);
- d) promocję odpowiedzialnego ogrodnictwa, w szczególności w oparciu o zasady opracowanego przez GDOŚ „Kodeksu dobrych praktyk. Ogrodnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia”²⁰;
- e) kształtowanie przestrzeni miejskich w sposób umożliwiający funkcjonowanie zróżnicowanych, ale charakterystycznych dla tego regionu biotopów (z uwzględnieniem tego, jak wpływają na nie czynniki glebowe, akustyczne, oświetleniowe, atmosferyczne itp. oraz sąsiedztwo ludzi).

Ważnym narzędziem służącym ochronie bioróżnorodności będzie również stosowanie Standardów kształtowania zieleni w Łodzi.

²⁰ Kodeks dobrych praktyk. Ogrodnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, https://projekty.gdos.gov.pl/files/artykuly/36446/Kodeks_Dobrych_Praktyk_icon.pdf (dostęp: 12.04.2024).

5

Zwiększenie kompetencji, wiedzy i zaangażowania partnerów społecznych w tworzenie i gospodarowanie zielenią na terenie miasta

Wiedza mieszkańców na temat wpływu zieleni na jakość życia obecnych i przyszłych pokoleń zachęci ich do współtworzenia zielonej Łodzi. Uczenie o tym, jak ważne dla przyszłości miasta są jego zasoby zieleni, ma szansę wpłynąć na większe zaangażowanie jednostek, społeczności (np. wspólnot mieszkaniowych), firm i instytucji w realizowane działania. Świadomi partnerzy społeczni będą wspierać jednostki miejskie w tworzeniu i pielęgnacji zieleni – zarówno na terenach miejskich, jak i prywatnych. Strategia zazieleniania Łodzi opisuje sposoby na osiągnięcie tego celu, proponując **katalog działań edukacyjnych oraz partycypacyjnych**.

Realizacji tego celu posłużą również szeroko pojęte działania zwiększające sprawność zarządzania zielenią w mieście przez jednostki za to odpowiedzialne. Warto również systematycznie inwentaryzować zasoby zieleni w mieście, rozwijać narzędzia cyfrowe usprawniające zarządzanie zielenią (w szczególności systemy informacji przestrzennej GIS), a także podnosić kompetencje pracowników samorządowych w zakresie planowania, tworzenia i pielęgnowania zieleni.

Cel ten jest zgodny z celem Zwiększenie świadomości i wiedzy mieszkańców w zakresie neutralności klimatycznej i odporności na zmiany klimatu wyznaczonym w Miejskim Planie Adaptacji do zmian klimatu dla Miasta Łodzi na lata 2024–2030.

Wymienione cele szczegółowe są ze sobą wzajemnie powiązane i pozwolą na osiągnięcie celu głównego na poziomie zarządczym i operacyjnym, przez co przyczynią się do realizacji celów Łódzkiego Pakietu Klimatycznego oraz Strategii Rozwoju Miasta Łodzi 2030+.

3.3. Planowane efekty działań

Realizacja wyznaczonego celu głównego oraz wspierających go celów szczegółowych pozwoli na zwiększenie odporności miasta na skutki zmian klimatu. Wdrożenie Strategii zazieleniania Łodzi nie tylko przyczyni się do zwiększenia powierzchni terenów zielonych w mieście, ale wpłynie również na aspekty zarządzania miastem, a nawet – na sposób funkcjonowania całej wspólnoty samorządowej.

Łódź stanie się miastem bardziej zielonym. Roślinność towarzyszyć będzie mieszkańcom i mieszkańcom Łodzi w otoczeniu ich mieszkań, w drodze do pracy czy szkoły, w miejscach spędzania wolnego czasu. Roślinność ta będzie bardziej zróżnicowana, pozwalająca na utrzymanie wysokiego stopnia bioróżnorodności. Na terenie miasta będą dostępne zarówno formy zieleni typowo miejskiej (np. parki, klomby), jak i zieleni noszącej cechy naturalne (np. lasy, parki leśne, łąki kwietne). Zwiększy się udział przestrzeni zajmowanej przez chronione formy krajobrazu. Na terenie miasta pojawią się także liczne formy zazielenienia, których do tej pory było w mieście niewiele (np. zielone przystanki, dachy, ściany).

Dzięki Strategii zazieleniania Łodzi Miasto będzie lepiej zarządzać zielenią – rozsądnie w nią inwestować oraz skutecznie utrzymywać ją w należytym standardzie. Zwiększy się umiejętność kształtowania przestrzeni miejskich w zgodzie z naturą, przestrzeń projektowana będzie z poszanowaniem zastanego krajobrazu, zieleń będzie integrowana z zabudową, zachowana zostanie spójność i ciągłość przyrodnicza i funkcjonalna. Realizacja dokumentu ma szansę zwiększyć poziom współpracy z partnerami społecznymi dzięki skuteczniejszemu informowaniu mieszkańców o planowanych działaniach, edukacji ekologicznej oraz docenianiu starań osób i podmiotów, które zachcą włączyć się w działania na rzecz zazieleniania Łodzi.

Realizowane przedsięwzięcia pozwolą lepiej chronić krajobraz, środowisko oraz klimat, co będzie mieć wpływ na jakość życia w Łodzi dla obecnych i przyszłych pokoleń.

Wymierne efekty wdrażania dokumentu oceniane będą dzięki monitorowaniu poniższych wskaźników.

Tabela 12: Wskaźniki monitorujące

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa 2022	Wartość docelowa 2030	Źródło weryfikacji
1	Udział powierzchni zabytkowych parków poddanych rewaloryzacji w ramach Strategii zazieleniania Łodzi w ogólnej powierzchni zabytkowych łódzkich parków	Nie dotyczy	93,9%	Dane UMŁ
2	Liczba nowych nasadzeń	ok. 100 tys.	800 000 sztuk w okresie 2024–2030	Dane UMŁ
3	Powierzchnia nowych nasadzeń leśnych	5,37 ha	147 ha	Dane UMŁ
4	Powierzchnia nowych parków, w tym parków leśnych	Nie dotyczy	200 ha	Dane UMŁ
5	Efekt ekologiczny realizowanych działań – ograniczenie emisji CO ²	930 Mg CO ² /rok	16 000 Mg CO ² /rok	Szacunek na podstawie danych UMŁ
6	Liczba rzek i cieków poddanych działaniom renaturyzacyjnym i zabezpieczającym	Nie dotyczy	10 odcinków	Dane UMŁ

Źródło: opracowanie własne

Ad 1

Wskaźnik zlicza udział procentowy powierzchni zabytkowych parków miejskich poddanych rewaloryzacji w ogólnej powierzchni zabytkowych parków zlokalizowanych na terenie Miasta Łodzi. Przez zabytkowy park miejski rozumie się park wpisany do rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego²¹. Na 11 znajdujących się tam parków 922 zostanie poddanych rewaloryzacji według zasad opisanych w punkcie 4.2.1. UMŁ prowadził podobne procesy rewaloryzacyjne w wybranych parkach historycznych (w latach 2013–2019 poddano częściowej rewaloryzacji parki: Źródłiska 1, Reymonta, Poniatowskiego i Sienkiewicza).

Ad 2

Wskaźnik zlicza nowe nasadzenia w ramach zieleni urządzonej bez terenów zalesionych. Przez nasadzenia zieleni rozumie się nasadzenia drzew i krzewów w arteriach, zieleńcach, parkach kieszonkowych oraz na nowo powstałych terenach zieleni w mieście.

²¹ Rejestr zabytków nieruchomych województwa łódzkiego, https://nid.pl/wp-content/uploads/2024/07/LDZ-rej_23.07.2024.pdf (dostęp: 06.06.2024).

²² Jedyne zabytkowe parki, dla których w Strategii zazieleniania Łodzi nie przewidziano prac rewaloryzacyjnych, to Park im. H. Sienkiewicza oraz Park 3 Maja.

Ad 3

Wskaźnik zlicza powierzchnię terenów przekształconych w lasy miejskie zgodnie z celem strategicznym IV Łódź zachwycająca Strategii Rozwoju Miasta Łodzi 2030+, cel operacyjny „Dążenie do przekształcania gruntów rolnych oraz nieużytków w tereny leśne i zieleni”.

Ad 4

Wskaźnik zlicza powierzchnię nowo utworzonych parków miejskich i parków leśnych, to jest wszystkich form parkowych tworzonych na podstawie uchwały Rady Miasta.

Ad 5

Wskaźnik emisji CO² stosowany do oceny efektu działań na rzecz ograniczenia wpływu człowieka na środowisko mówi o tym, ile dwutlenku węgla wygenerowało konkretne źródło energii (np. piec), przedsiębiorstwo lub obszar. Zastosowany w Strategii zazieleniania Łodzi wskaźnik emisji CO² pozwala ocenić, w jakim stopniu działania związane z zazielenianiem Łodzi przyczynią się do ograniczenia emisji generowanej przez całe miasto, koniecznej do osiągnięcia przez nie neutralności klimatycznej.

Wartość wskaźnika została ustalona na podstawie szacowanej liczby nowych nasadzeń drzew i krzewów w terenach zieleni urządzonej (800 000 sztuk) oraz liczby nasadzeń drzew leśnych w tworzonych na terenie Łodzi lasach komunalnych (przyjmuje przy tym ostrożny szacunek 5 500 sadzonek na hektar, co przy planowanej powierzchni nowych lasów daje około 800 000 sztuk).

Ustalenie precyzyjnej wartości ograniczonej emisji nie jest możliwe z uwagi na to, że bilans absorpcji/emisji CO² przez drzewa zależy od bardzo wielu czynników, takich jak: gatunek drzewa, wiek drzewa, powierzchnia liści, ekspozycja na zanieczyszczenia i warunki atmosferyczne. Do obliczeń przyjęto ostrożny wskaźnik 10 kg CO²/rok/nasadzenie, co w przybliżeniu odpowiada poziomowi absorpcji dla kilkuletniego drzewa liściastego z dobrym dostępem do światła i składników odżywczych.

Ad 6

Wskaźnik zlicza odcinki rzek i cieków wodnych poddane działaniom renaturyzacyjnym i zabezpieczającym w okresie obowiązywania Strategii zazieleniania Łodzi.

4. PLAN DZIAŁANIA

4.1. Sposoby wdrażania Strategii zazieleniania Łodzi

Poniższy rozdział zawiera propozycje zmian służących realizacji opisanych wyżej celów. Proponowane w nim rozwiązania to przede wszystkim konkretne działania inwestycyjne, uzupełnione o sugerowane rozwiązania w zakresie organizacji zarządzania zielenią, prowadzenie aktywności edukacyjnej i promocyjnej. Podsumowanie tego rozdziału stanowi lista działań inwestycyjnych.

Przedstawione dalej przedsięwzięcia cechują się różną złożonością, zakresem oraz stopniem przygotowania do realizacji. Podzielone zostały na siedem kategorii działań, którym przypisano poszczególne cele szczegółowe. Powiązanie planowanych działań z celami szczegółowymi prezentuje poniższa grafika.

Rysunek 1: Powiązanie planowanych działań z celami szczegółowymi

Działania		Powiązane cele szczegółowe		
1	Działania z zakresu rewaloryzacji parków i zieleńców	1	2	4
2	Tworzenie nowych terenów zieleni	1	2	4
3	Tworzenie zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z towarzyszącą infrastrukturą	1	2	
4	Tworzenie specjalnych form zieleni	1	2	3
5	Działania z zakresu renaturyzacji rzek	1	3	4
6	Wdrażanie rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody	1	2	3
7	Realizacja działań edukacyjnych i angażujących mieszkańców	5	4	
8	Poprawa efektywności zarządzania zielenią miejską w Łodzi.	5		

Źródło: opracowanie własne

4.2. Plan działań inwestycyjnych

4.2.1. Działania z zakresu rewaloryzacji parków i zieleńców

Pierwszą grupę działań stanowią projekty skupiające się na poprawie stanu i dostępności obecnie istniejących parków i zieleńców. Część z nich objęta jest ochroną konserwatorską, co należy wziąć pod uwagę przy planowaniu konkretnych inwestycji.

W przypadku parków nieobjętych ochroną konserwatorską planuje się w szczególności prace pielęgnacyjne oraz doposażenie w dodatkową zieleni, obiekty małej architektury oraz infrastrukturę (np. ścieżki). Ponadto zakłada się tworzenie nowej infrastruktury rekreacyjnej. Rodzaj i zakres działań będzie uzależniony od wielkości danego terenu zieleni.

Zdjęcie 1: Park Staromiejski

Źródło: <https://zsm.lodz.pl>

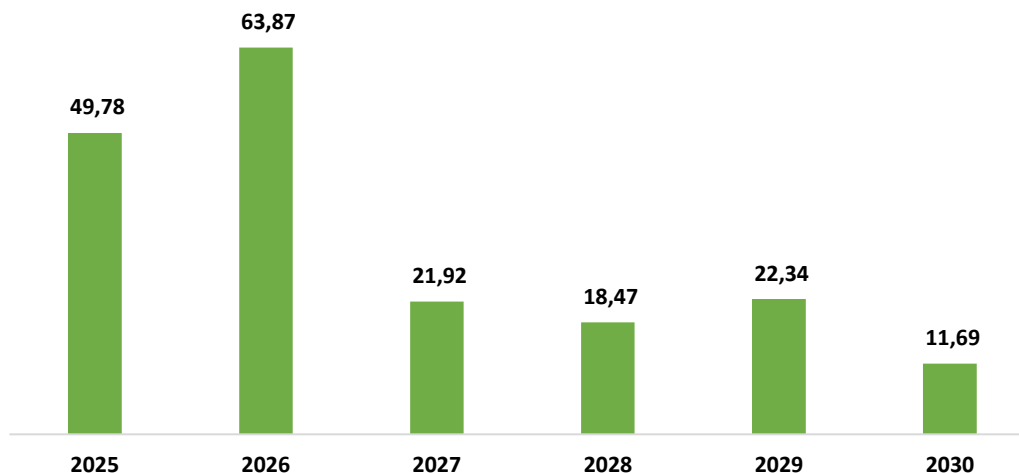
Odrębną grupę zadań przewidziano dla parków objętych ochroną konserwatorską. Historyczne, zabytkowe założenia zieleni miejskiej w Łodzi, rozwijane przez wieki, są cennym dziedzictwem kulturowym o znaczeniu zarówno materialnym, jak i niematerialnym. Te obszary mają kluczowe znaczenie dla jakości życia mieszkańców, gdyż poprawiają warunki środowiska naturalnego i umożliwiają aktywny oraz pasywny wypoczynek w przestrzeni publicznej, co sprzyja kontaktowi z naturą i tworzeniu więzi społecznych. Planowane są prace rewaloryzacyjne mające na celu odnowienie tych przestrzeni i eksponowanie ich dziedzictwa kulturowego. Kluczowym celem rewaloryzacji istniejących parków jest przywrócenie ich pierwotnego wyglądu poprzez rekonstrukcję elementów charakterystycznych dla epoki, w której zostały zaprojektowane. W miarę możliwości rekonstrukcja ta będzie obejmowała roślinność, ścieżki, meble miejskie i inne elementy wyposażenia parkowego.

Oprócz działań rewaloryzacyjnych istotną rolę odgrywa bieżące utrzymanie parków podkreślające ich walory kulturowe i przyrodnicze. Wyznaczane będą strefy funkcjonalne, które odpowiadają za różne usługi ekosystemowe i w zakresie których zasadne jest stosowanie różnych form utrzymania: od bardziej intensywnych w strefach sportu i rekreacji czynnej do bardziej ekstensywnych (interwencyjnych) w strefach zieleni dzikiej.

Graficzną prezentację rozmieszczenia proponowanych rozwiązań w zakresie rewaloryzacji parków zawiera mapa *Rewaloryzacja parków*, stanowiąca załącznik do opracowania.

Realizacja działań z zakresu rewaloryzacji parków zaplanowana została na cały okres wdrażania Strategii zazieleniania Łodzi, ale największe wydatki na ten cel zostaną poniesione w 2026 roku.

Wykres 9: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu rewaloryzacji parków i zieleni w mln zł w podziale na lata

Źródło: opracowanie własne

Tabela 13: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu rewaloryzacji parków i zieleni na lata 2025–2030

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	Park im. S. Staszica						
2	Park im. J. Matejki						
3	Park im. A. Mickiewicza						
4	Park nad Sokołową						
5	Park im. J. Poniatowskiego						
6	Park im. J. Piłsudskiego (Zdrowie, Ludowy)						
7	Park Źródlika I						
8	Park Źródlika II						
9	Park im. Legionów						
10	Park im. W. Reymonta						
11	Ogród przy Szpitalu im. K. Jonschera						
12	Skwer przy Źródłowej (Bulwar nad Łódką)						
13	Zieleniec przy Wojska Polskiego						
14	Park kieszonkowy Legionów 65						
15	Park kieszonkowy Strzelców Kaniowskich 34						
16	Park im. Juliusza Słowackiego						
17	Mini Park Wierzbowa						
18	Aleja Anny Rynkowskiej i Lecha Kunki						
19	Świątynia Czwartej Przyrody w sąsiedztwie parkingu podziemnego dworca Łódź Fabryczna						
20	Park Helenów						

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawione zostały zadania planowane do realizacji ze wskazaniem ich zakresu oraz szacowanych nakładów inwestycyjnych.

Tabela 14: Planowane zadania z zakresu rewaloryzacji parków i zieleńców

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²³ [TAK/CZĘŚCIO WO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁴ [PLN]
1	Park im. S. Staszica	Zakres obejmuje m.in. przesadzenie drzew zasłaniających widok w osi poprzecznej stawu, wymianę nawierzchni na mineralne, wyznaczenie ścieżek do joggingu, wymianę ławek, lamp i koszy, umiejscowienie parkingu rowerowego.	Plan NR 190, LXXVIII/2337/23 – obowiązujący	106105_9.0002.2 28/9 S2-228/9	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2026	2027	4,51	NIE	N/A
2	Park im. J. Matejki	Zakres obejmuje remont i uruchomienie fontanny, wprowadzenie rabat roślin okrywowych, renowację muraw, renowację zegara słonecznego, remont placu zabaw, wymianę opraw oświetleniowych w celu minimalizacji zanieczyszczenia światłem.	brak	106105_9.0004.9 7/2 S4-97/2	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2026	2027	8,37	NIE	N/A
3	Park im. A. Mickiewicza	Zakres obejmuje pielęgnację zieleni, korektę drzewostanu oraz – w dalszej perspektywie, tj. przed rokiem 2030 – renowację nawierzchni i elementów małej architektury.	Plan NR 45, XVII/301/11 – obowiązujący	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania oraz Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania	2028	2030	13,77	NIE	N/A
4	Park nad Sokołówką	Zakres obejmuje pielęgnację drzew, budowę ścieżek i wymianę obecnych nawierzchni, wymianę ławek i koszy na śmieci, montaż lornetek do obserwacji ptaków.	Plan nr 51, XXVI/420/11 – obowiązujący	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność prywatna; Własność Skarbu	2028	2029	1,61	NIE	N/A

²³ Wieloletnia Prognoza Finansowa zgodna z uchwałą Nr IV/86/24 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 3 lipca 2024 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej miasta Łodzi na lata 2024–2050.

²⁴ Finansowanie działań, dla których w budżecie miasta Łodzi nie zabezpieczono całkowitej kwoty niezbędnej do ich realizacji, odbywać się będzie przy udziale środków finansowych podmiotów innych niż Urząd Miasta Łodzi odpowiedzialnych za realizację działań, jak również z wykorzystaniem dofinansowań ze środków zewnętrznych (już zabezpieczonych lub możliwych do pozyskania). W przypadku zadań stanowiących kontynuację działań realizowanych w poprzednich latach część kosztów została już poniesiona.

STRATEGIA ZAZIELENIANIA ŁODZI DO 2030 ROKU Z PERSPEKTYWĄ DO 2050 R.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²³ [TAK/CZĘŚCIO WO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁴ [PLN]
					Państwa i inna własność					
5	Park im. J. Poniatowskiego	Zakres przewiduje kontynuację działań podjętych w latach poprzednich i obejmuje: renowację labiryntu, pielęgnację i korektę rabat różanych, remont deszczochronu nad stawem, działania związane z oczyszczeniem stawu, remont mostków oraz remont amfiteatru.	Plan nr 130, XVII/711/19 – obowiązujący	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Skarbu Państwa z użytkowaniem wieczystym; Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania; Własność Skarbu Państwa i inna własność	2026	2028	15,00	NIE	N/A
6	Park im. J. Piłsudskiego (Zdrowie, Ludowy)	Zakres prac rewaloryzacyjnych obejmuje: przebudowę muszli koncertowej, budowę nowego oświetlenia wraz z przebudową istniejącego, renowację stawów wraz z budową przystani kajakowej, remont alejek poprzez wymianę istniejących nawierzchni na nowe wykonane jako przepuszczalne. Planuje się też uzupełnienie wyposażenia strefy rekreacyjnej dawnego lunaparku i zmianę technologii wykonania alejek utwardzonych prowadzących do rezerwatu przyrody Polesie Konstantynowskie.	Plan nr 189, LXXVII/2315/23 – obowiązujący, Przystąpienie nr 185, XLII/1113/17 – przystąpienie	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność prywatna Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania	2025	2027	66,61	NIE	N/A
7	Park Źródłiska I	Zakres prac obejmuje: renowację, odświeżenie i uzupełnienie parterów kwiatowych na osiach kompozycyjnych, wprowadzenie rabat roślin przywodnych i wodnych, ujednolicenie nawierzchni alejek, wymianę ławek,	Przystąpienie nr 200, LXXII/1908/18 – przystąpienie	106106_9.0025.54/11 W25-54/11 06106_9.0025.53 W25-53 106106_9.0025.54/3 W25-54/3	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania;	2026	2027	10,13	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²³ [TAK/CZĘŚCIO WO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁴ [PLN]
		koszy na śmieci, latarni i stolików szachowych.		106106_9.0025.5 4/5 W25-54/5	Własność Gminy Łódź w trwałym zarządzie; Własność Gminy Łódź w trwałym zarządzie					
8	Park Źródlika II	Zakres prac obejmuje: uzupełnienie krzewów, rekonstrukcję i dekorację grotu, zagospodarowanie skweru im. L. Niemczyka, wymianę koszy, ławek i latarni oraz uzupełnienie nasadzeń drzew z uwzględnieniem zmieniających się warunków wodnych.	Przystąpienie nr 200, LXXII/1908/18 – przystąpienie	106106_9.0025.4 9 W25-49	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2025	2027	4,13	NIE	N/A
9	Park im. Legionów	Zakres prac obejmuje: renowację muraw, doposażenie placu zabaw, renowację boskietów, odtworzenie rabat bylinowych i kwietników willi Leonharda, zmniejszenie placu parkingowego przy USC, posadzenie pnączy przy ogrodzeniach, wymianę nawierzchni na wodoprzepuszczalne.	Plan nr 65, LXXXVIII/1823/14 – obowiązujący częściowo brak (część południowa)	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź w trwałym zarządzie	2025	2027	12,24	NIE	N/A
10	Park im. W. Reymonta	Zakres prac obejmuje: wprowadzenie roślin przywodnych, wymianę latarni, doposażenie placu zabaw, wymianę nawierzchni na wodoprzepuszczalne, wprowadzenie rabat roślin okrywowych, a także renowację lub rearanżację pergoli z pnączami oraz dodanie rabaty lub suchego potoku jako oznaczenia obecności rzeki w programie historycznego parku (od ul. Milionowej do stawu).	Plan nr 143, XLII/1302/21 – obowiązujący	106103_9.0003.3 3/26 G3-33/26 106103_9.0003.3 3/16 G3-33/16 106103_9.0003.3 3/19 G3-33/19 106103_9.0003.6 6/6 G3-66/6 106103_9.0003.6 6/3 G3-66/3	Własność Gminy Łódź w użytkowaniu; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2028	2029	5,25	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²³ [TAK/CZĘŚCIO WO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁴ [PLN]
11	Ogród przy Szpitalu im. K. Jonschera	Zakres prac obejmuje: urządzenie ogrodów kwaterowych, posadzenie labiryntu z grabu, budowę fontanny, urządzenie ścieżki sensorycznej bosych stóp, pielęgnację drzew, renowację ogrodzenia.	Plan nr 115, III/58/18 – obowiązujący	106106_9.0025.1 68/3 W25-168/3 106106_9.0025.1 68/4 W25-168/4 106106_9.0025.1 68/3 W25-168/3	Własność Gminy Łódź w użytkowaniu; Własność Gminy Łódź w użytkowaniu; Własność Gminy Łódź w użytkowaniu	2028	2029	12,21	NIE	N/A
12	Skwer przy Źródłowej (Bulwar nad Łódką)	Zakres prac obejmuje: renowację kładki, naprawę i uzupełnienie ścieżek pieszych, pielęgnację muraw, drzew i krzewów. Dodatkowo zamontowane zostanie oświetlenie.	brak	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność prywatna Własność nieustalona	2028	2029	2,74	NIE	N/A
13	Zieleniec przy Wojska Polskiego	Zakres prac obejmuje: renowację kwietników, pielęgnację drzew i krzewów, remont mostów, remont i uzupełnienie nawierzchni, wymianę ławek, stworzenie ogrodu deszczowego, przekształcenie muraw w łąki dwukośne.	brak	wiele działek	Własność Gminy Łódź; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania; Własność prywatna	2026	2027	7,62	NIE	N/A
14	Park kieszonkowy Legionów 65	Zakres prac obejmuje: powiększenie o sąsiednią działkę oraz renowację rabat krzewów i bylin, renowację muraw, wymianę żywopłotu, remont nawierzchni mineralnych, posadzenie pnączy, nowe nasadzenie drzew.	Plan nr 118, VI/211/19 – obowiązujący	106104_9.0009.1 01/2 P9-101/2 106104_9.0009.1 01/1 P9-101/1 106104_9.0009.1 00 P9-100	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2028	2029	0,54	NIE	N/A
15	Park kieszonkowy Strzelców Kaniowskich 34	Zakres prac obejmuje: powiększenie o sąsiednią działkę oraz nowe nasadzenia drzew, renowację rabat krzewów i bylin, posadzenie pnączy na trejściach, renowację muraw i nawierzchni mineralnych, zastosowanie murali.	Plan nr 116, VI/212/19 – obowiązujący	106104_9.0019.1 02/1 P19-102/1 106104_9.0019.1 03/2 P19-103/2	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2026	2027	0,54	NIE	N/A

STRATEGIA ZAZIELENIANIA ŁODZI DO 2030 ROKU Z PERSPEKTYWĄ DO 2050 R.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²³ [TAK/CZĘŚCIO WO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁴ [PLN]
16	Park im. Juliusza Słowackiego	Zakres prac obejmuje zagospodarowanie zbiornika wodnego – wprowadzenie nasadzeń roślin wspomagających retencję wód. Wspieranie wprowadzania wody na teren parku w aktualnie występujące obniżenia terenu. Wprowadzenie tablic edukacyjnych. Projekt stanowił będzie nawiązanie do dawnej nazwy „Wenecja”.	brak	G2-140/1; G2-139/3; G2-139/2; G12-1/2; G12-1/3; G12-82/1;	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2027	2028	6,90	NIE	N/A
17	Mini Park Wierzbowa	Zakres prac obejmuje remont parku kieszonkowego.	LXXII/1916/18 – przystąpienie	106105_9.0002.9 6/69	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2027	2028	0,40	NIE	N/A
18	Aleja Anny Rynkowskiej i Lecha Kunki	Zakres prac obejmuje rewitalizację ciągu zieleni (Pasażu Anny Rynkowskiej i skweru im. Lecha Kunki) od ul. Kościuszki do ul. Gdańskiej.	Plan nr 119, VI/213/19 – obowiązujący	106105_9.0006.3 35/5 S6-335/5 106104_9.0020.1 72/5 P20-172/5 106104_9.0020.1 72/7 P20-172/7	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania; Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania	2025	2026	3,00	NIE	N/A
19	Świątynia Czwartej Przyrody w sąsiedztwie parkingu podziemnego dworca Łódź Fabryczna	Zakres prac obejmuje: pozostawienie istniejącego skweru dla naturalnej sukcesji przyrodniczej jako dzikiego skrawka przyrody w centrum miasta, poddanie go niewielkiej pielęgnacji i umożliwienie korzystania przez mieszkańców i turystów (ławki, alejki).	Plan nr 72-139-159, III/40/14 – obowiązujący	S2-307/3, S2-307/7; S2-283/58, S2-283/38; S2-283/62	Własność Gminy Łódź; Własność Gminy Łódź; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź, Skarb Państwa	2026	2027	0,50	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²³ [TAK/CZĘŚCIO WO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁴ [PLN]
					jako wieczysty użytkownik					
20	Park Helenów	Zakres prac obejmuje: stworzenie ścieżek pieszo-rowerowych wraz z oświetleniem, naprawę istniejących nawierzchni, montaż nowych obiektów małej architektury, naprawę altany, uzupełnienie runa parkowego oraz odtworzenie pergoli.	Plan nr 216, Uchwała nr LXXII/1924/18 – przystąpienie	Zakres opracowania obejmuje działki ewidencyjne: 179/5, 179/8, 179/9, 172, 173/2, 173/5, 174, 176/1, 177/1, 178, 179/11, 180/3, 182, 183/4, oraz fragment działki 183/3 znajdujący się w Parku, na zachód od budynku nowej hali sportowej KS Społem, obręb Bałuty 48	Własność Gminy Łódź	2028	2030	12	NIE	N/A

Źródło: opracowanie własne

4.2.2. Tworzenie nowych terenów zieleni

Kolejną grupę inwestycji tworzą planowane do realizacji nowe tereny zieleni, w szczególności parki leśne, parki kieszonkowe oraz tereny rekreacyjne powiązane z zielenią (zielone place zabaw, labirynty czy ogrody sensoryczne). W ramach tej grupy działań planuje się zaprojektowanie nowych terenów zieleni rekreacyjnej poprzez uporządkowanie istniejącej roślinności (z jej poszanowaniem), nadanie przestrzeni funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej (z możliwym wprowadzeniem innych funkcji, np. edukacyjnej) oraz wyposażenie przestrzeni w niezbędne urządzenia.

Parkiem leśnym określa się obszar lasu położonego w granicach miejskich lub w strefie podmiejskiej wyłączony spod zarządu Lasów Państwowych i przystosowany do wypoczynku. W odróżnieniu od tradycyjnych parków, w parkach leśnych dominuje typowa dla danego obszaru roślinność wysoka. Utworzenie i utrzymanie parku leśnego jest mniej kosztowne niż powstanie i pielęgnacja tradycyjnego parku. Najczęściej parki leśne tworzone są poprzez przekształcenie istniejącego lasu. Największy potencjał do kreowania nowych parków leśnych mają tereny w zachodniej części dzielnicy Widzew.

Parki kieszonkowe, zwane również mini-parkami, to publicznie dostępne małe przestrzenie z zielenią wysoką, które powstają w miejskich środowiskach o ograniczonej dostępności terenów do tradycyjnej struktury parkowej. Znane są od lat 70. i zajmują niewielkie obszary takie jak wąskie pasy terenu pozostałe np. po rozbiórce budynków. Charakteryzują się wielofunkcyjnością: służą rekreacji, są miejscami spotkań mieszkańców, jak również stanowią atrakcje turystyczne. W ich projektowaniu uwzględnia się zieleń komponowaną oraz małą architekturę, co stwarza atrakcyjne wizualnie i funkcjonalne przestrzenie. Mimo niewielkich rozmiarów parki kieszonkowe zachowują wszystkie istotne elementy ich dużych odpowiedników. Mają pozytywny wpływ na mikroklimat i wygląd przestrzeni miejskich, przyczyniają się do poprawy jakości życia w miastach, wzbogacają bioróżnorodność i pomagają w redukcji efektu miejskiej wyspy ciepła.

Podczas projektowania mini-parków kluczowy jest odpowiedni dobór roślin i dostosowanie wyposażenia do rozmiaru parku, nasłonecznienia i specyfiki siedliska. Parki kieszonkowe można tworzyć praktycznie w każdej wolnej przestrzeni tkanki miejskiej.

Przy realizacji parku kieszonkowego dąży się do wypełnienia roślinnością/kompozycjami roślinnymi nawet niewielkich skrawków terenu – między budynkami, przy ulicach, pomiędzy chodnikami a ścieżkami rowerowymi, na wybetonowanych placach itp. Istnieje pewnego rodzaju dowolność co do formy i doboru roślin. Nie są to jednak proste rozwiązania, ponieważ by roślinność mogła się prawidłowo rozwijać na niewielkich przestrzeniach, należy wziąć pod uwagę wiele czynników środowiskowych.

Parki kieszonkowe przedmiejskie i pofabryczne są to raczej przestrzenie o większych rozmiarach i niskiej zabudowie urbanistycznej. Obszary wolne od zabudowy często posiadają pojedyncze dorosłe drzewa, które można szybko uzupełnić kwitnącymi krzewami i bylinami, by uatrakcyjnić teren. Przy wprowadzaniu roślinności w postaci nasadzeń pod koronami drzew należy dobierać gatunki cienioznośne, które powinny stanowić upiększenie parku nawet w okresach czasowej suszy oraz dać schronienie ptakom i sprzyjać bioróżnorodności. Wśród drzew i krzewów należy wymieć gatunki takie jak: grab pospolity, klon polny, niewielkie drzewa (m.in. śliwy i sosny) czy rośliny z rodzaju różowatych bądź hortensjowatych.

Przy tworzeniu parków kieszonkowych w zwartej zabudowie miejskiej należy wziąć pod uwagę warunki glebowe i pogodowe, czy nie pojawią się korytarze aerodynamiczne. Czasem może występować istniejące zadrzewienie. Dobór odpowiednich typów i gatunków roślin determinują przede wszystkim

warunki siedliskowe. W wąskich przestrzeniach przeznaczonych pod zieleni będą to raczej gatunki o zwartym pokroju lub ukształtowanej koronie, jak również drzewa wielopniowe o niewielkich rozmiarach. Z pewnością sprawdzą się pnącza prowadzone na podporach przy elewacjach budynków lub wolnostojących konstrukcjach. W tego typu parkach raczej nie ma miejsca na wprowadzanie jednolitych muraw.

Nowe parki kieszonkowe będą miały szczególne znaczenie dla Strefy Wielkomiejskiej Łodzi.

Tereny zieleni to doskonałe miejsce wypoczynku. Włączenie zieleni w projektowanie infrastruktury rekreacyjnej (np. placów zabaw) jest kluczowe dla tworzenia przestrzeni przyjaznych dla użytkowników. Zielone place zabaw oferują dzieciom możliwość bezpośredniego kontaktu z naturą, co ma pozytywny wpływ na ich rozwój fizyczny i emocjonalny. Dodatkowo roślinność poprawia estetykę przestrzeni, tworzy naturalne środowisko do zabawy, pochłania dwutlenek węgla i produkuje tlen, co poprawia jakość powietrza, zapewnia izolację termiczną i akustyczną. Zielone place zabaw wspierają ponadto oczyszczanie wód opadowych i pozytywnie wpływają na bioróżnorodność. Kluczowa jest ich odpowiednia pielęgnacja, aby przestrzeń pozostała bezpieczna i atrakcyjna.

Zielone place zabaw, labirynty czy ogrody sensoryczne można wykorzystać w przypadku niewielkich przestrzeni w centrum miasta, a także w sąsiedztwie parków, lasów, otoczenia osiedli mieszkaniowych, przedszkoli i szkół. Obiekt taki może funkcjonować jako niezależna przestrzeń lub stanowić część szerszej koncepcji urbanistycznej.

Odpowiedni dobór roślin na placach zabaw i w ogrodach jordanowskich jest niezwykle ważny pod względem bezpieczeństwa dzieci. Należy pamiętać, aby zastosowane gatunki nie były roślinami trującymi, uczulającymi, z kolcami lub cierniami, wytwarzającymi twarde owoce. Dla zapewnienia bezpieczeństwa nowo sadzone drzewa powinny mieć wysoko osadzoną koronę oraz możliwie gładką korę, tak aby dzieci nie wspiwały się na gałęzie. Do rekomendowanych na place zabaw gatunków drzew należą rodzime gatunki o rozłożystych koronach, tj.: grab pospolity, buk pospolity, klon jawor polny i pospolity, dąb szypułkowy, a także jabłonie ozdobne, które tworzą większe owoce (np. jabłoni ozdobna, na której owoce utrzymują się aż do pierwszych mrozów, jabłoni kwiecista), jak i płone (niezawijające owoców) wiśnie piłkowane czy też obcego pochodzenia – platan i ambrowiec. Z drzew iglastych bezpieczna będzie jodła jednobarwna oraz daglezia zielona.

Do krzewów wysokich, które powinny spełniać funkcję izolującą od zanieczyszczeń i hałasu w centrach miast, należą: tawuła, pęcherznica kalinolistna, forsycja pośrednia, hortensja bukietowa. Z roślin krzewiastych niższych i zadarniających na uwagę zasługuje natomiast budleja kartowa, lawenda wąskolistna oraz pięciornik krzewiasty.

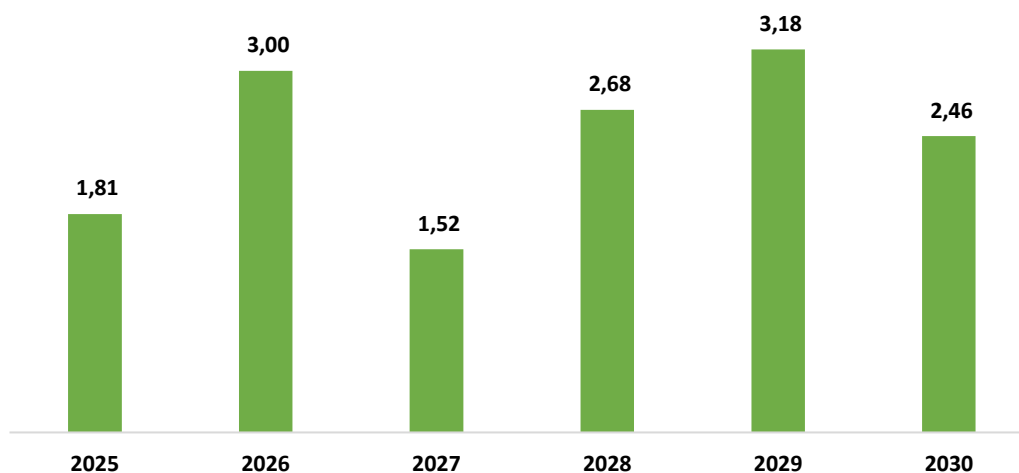
Podsumowując, należy zadbać o to, aby dobór gatunkowy roślin był zgodny z aktualnym katalogiem roślin Związku Szkółkarzy Polskich. Powinno się też unikać monokulturowych nasadzeń, za to aktywnie sprzyjać bioróżnorodności w mieście, dlatego wskazanych powyżej rekomendowanych grup roślin nie należy traktować jako katalogu zamkniętego.

Graficzną prezentację rozmieszczenia proponowanych działań w zakresie tworzenia nowych terenów zieleni zawiera mapa *Nowe tereny zieleni*, stanowiąca załącznik do opracowania.

Szacowane koszty tworzenia nowych rozwiązań z zakresu zieleni są wyraźnie niższe niż te planowane na realizację zadań związanych z rewaloryzacją parków. Największa intensywność wydatków przypada na lata 2027–2028.

Wykres 10: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu tworzenia nowych terenów zieleni w mln zł w podziale na lata

Źródło: opracowanie własne

Tabela 15: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu tworzenia nowych terenów zieleni

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	Park leśny Małpi Gaj						
2	Zieleniec przy ul. Inflanckiej						
3	Park Ogrody Karskiego						
4	Park leśny - zieleni izolacyjna Taborowa						
5	Park Jordanka						
6	Park Świtezianka						
7	Park przy Gandhiego						
8	Park kieszonkowy Żeligowskiego / 1 Maja						
9	Skwer ul. Sterlinga						
10	Skwer ul. Sterlinga / Pomorska						
11	Skwer przy ul. Łąkowej						
12	Skwer Mazowieckiego ul. Struga						
13	Skwer ul. Pogonowskiego						
14	Skwer Tymienieckiego 17						
15	Park Łukowa/ Opałowej						
16	Park Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki						
17	Park Kolejowy przy ul. Drewnowskiej						
18	Park kieszonkowy w okolicach ul. Zgierskiej i Zachodniej						
19	Zieleniec/ Sad na rogu Targowej i Nawrot						
20	Urządzenie Parku leśnego Wyścigi						

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawione zostały zadania planowane do realizacji ze wskazaniem ich zakresu oraz szacowanych nakładów inwestycyjnych.

Tabela 16: Planowane zadania z zakresu tworzenia nowych terenów zieleni

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁵ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁶ [PLN]
1	Park leśny Małpi Gaj	Zakres prac obejmuje zagospodarowanie terenu zielonego w sąsiedztwie ul. Rudzkiej.	LXVI/1681/18 – obowiązujący	106103_9.0040.484/3	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2026	2027	0,45	NIE	N/A
2	Zieleniec przy ul. Inflanckiej	Zakres prac obejmuje zabezpieczenie i zagospodarowanie terenu zielonego przy przystanku Łódź Marysin.	brak	106102_9.0051.1/4 106102_9.0051.1/2 6	Własność Gminy Łódź, Skarb Państwa jako wieczysty użytkownik	2028	2029	0,18	NIE	N/A
3	Park Ogrody Karskiego	Zakres prac obejmuje zagospodarowanie terenu przy ul. Ogrodowej i Karskiego oraz stworzenie nowego parku Ogrody Karskiego.	LXVI/1687/18 – obowiązujący	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2027	2028	0,32	NIE	N/A
4	Park leśny - zieleni izolacyjna Taborowa	Zakres prac obejmuje zastosowanie zadrzewień stanowiących izolację akustyczną dla domów jednorodzinnych w okolicy ulicy Taborowej.	Plan nr 126, XVI/672/19 – obowiązujący; Plan nr 128, XVII/710/19 – obowiązujący	wiele działek ograniczonych ulicą Taborową, zachodnią krawędzią autostrady A1 i torów kolejowych	Własność prywatna	2027	2028	1,17	NIE	N/A
5	Park Jordanka	Zakres prac obejmuje stworzenie nowego parku na terenie obszaru zadrzewionego przy ulicach Tuwima, Konstytucyjnej i Józefa.	Plan nr 117-140, VI/214/19 – obowiązujący; częściowo brak	wiele działek	Różne typy z przewagą własności Gminy Łódź i innego rodzaju władania	2025	2026	0,63	NIE	N/A

²⁵ Wieloletnia Prognoza Finansowa zgodna z uchwałą Nr IV/86/24 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 3 lipca 2024 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej miasta Łodzi na lata 2024–2050.

²⁶ Finansowanie działań, dla których w budżecie miasta Łodzi nie zabezpieczono całkowitej kwoty niezbędnej do ich realizacji, odbywać się będzie przy udziale środków finansowych podmiotów innych niż Urząd Miasta Łodzi odpowiedzialnych za realizację działań, jak również z wykorzystaniem dofinansowań ze środków zewnętrznych (już zabezpieczonych lub możliwych do pozyskania). W przypadku zadań stanowiących kontynuację działań realizowanych w poprzednich latach część kosztów została już poniesiona.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁵ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁶ [PLN]
6	Park Świtezianka	Zakres prac obejmuje utworzenie nowego parku poprzez zagospodarowanie zadrzewionego terenu na skrzyżowaniu ulic Świtezianki i Sikorskiego.	brak planu	106102_9.0009.92/14 B9-92/14 106102_9.0009.93/10 B9-93/10	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2025	2026	0,35	NIE	N/A
7	Park przy Gandhiego	Zakres prac obejmuje utworzenie nowego parku przy ul. Gandhiego, ul. Kasprzaka i al. Włókniarzy poprzez zagospodarowanie terenu tzw. oponki.	brak planu	wiele działek	różne typy z przewagą własności Gminy Łódź i innego rodzaju władania	2025	2026	0,56	NIE	N/A
8	Park kieszonkowy Żeligowskiego/1 Maja	Zakres prac obejmuje zagospodarowanie terenu na skrzyżowaniu ulic Żeligowskiego i 1 Maja – stworzenie alejek, nasadzenia roślin	VI/211/19 – obowiązujący	106104_9.0009.207/3, 106104_9.0009.207/1	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2027	2028	0,15	NIE	N/A
9	Skwer ul. Sterlinga	Zakres prac obejmuje remont skweru i aranżację parku kieszonkowego.	LXXII/1914/18 – przystąpienie	106105_9.0002.2/9, 243/4	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2028	2029	0,12	NIE	N/A
10	Skwer ul. Sterlinga/Po morską	Zakres prac obejmuje remont skweru i aranżację parku kieszonkowego.	LXXII/1914/18 – przystąpienie	106105_9.0002.7/6 106105_9.0002.30/3	Własność nieustalona	2029	2030	0,09	NIE	N/A
11	Skwer przy ul. Łąkowej	Zakres prac obejmuje aranżację parku kieszonkowego.	VI/212/19 – obowiązujący	106104_9.0020.16/4	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2028	2029	0,14	NIE	N/A
12	Skwer Mazowieckiego o ul. Struga	Zakres prac obejmuje aranżację parku kieszonkowego	VI/212/19 – obowiązujący	106104_9.0020.1/2 0, 1/19, 2/1 i fragmenty działek 43/27, 43/32 i 1/14;	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2029	2030	0,21	NIE	N/A
13	Skwer ul. Pogonowski ego	Zakres prac obejmuje remont skweru i aranżację parku kieszonkowego.	VI/211/19 – obowiązujący	106104_9.0019.46/3	Własność Gminy Łódź i inna własność	2026	2027	0,02	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁵ [TAK/ CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁶ [PLN]
14	Skwer Tymienieckiego o 17	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego skweru na skrzyżowaniu ulic Kilińskiego i Tymienieckiego – nasadzenia drzew i krzewów oraz stworzenie ogrodów deszczowych gromadzących wodę.	Plan nr 115, III/58/18 – obowiązujący	106106_9.0025.162 /1 W25-162/1	Własność Gminy Łódź z użytkownikiem wieczystym	2026	2027	0,23	NIE	N/A
15	Park Łukowa/Opatowa	Zakres prac obejmuje zagospodarowanie terenu i stworzenie nowego parku.	brak	106103_9.0024.83/10 G24-83/10 106103_9.0024.83/9 G24-83/9 106103_9.0024.83/4 G24-83/4	Własność nieustalona; Własność nieustalona; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2028	2029	0,12	NIE	N/A
16	Park Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki	Zakres prac obejmuje zagospodarowanie terenu zielonego – stworzenie miejsc do siedzenia w cieniu istniejących drzew.	brak	106103_9.0044.288 G44-288	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2027	2028	0,11	NIE	N/A
17	Park Kolejowy przy ul. Drewnowski ej	Zaaranżowanie parku na terenie nad zachodnią częścią tunelu kolejowego (ul. Kasprzaka - Odolanowska) i jego kontynuacja aż na przedmieścia przez Skwer na Lutomińskiej	brak	wiele działek	mozaika struktury własności z przewagą Własności Skarbu Państwa z użytkownikiem wieczystym oraz własności Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2025	2026	3,00	NIE	N/A
18	Park kieszonkowy w okolicach ul. Zgierskiej i Zachodniej	Zakres prac obejmuje zintegrowanie z ul. Zgierską opuszczonego, niezagospodarowanego terenu zieleni w rejonie ul. Zachodniej oraz wprowadzenie zieleni	Plan nr 112, LXXI/1860/18 – obowiązujący Przystąpienie nr 221, LXXII/1929/18 – przystąpienie; częściowo brak	B47-167/15; B28-616/55, B47-167/13, B47-167/19; B47-167/18; B47-167/14	Własność Gminy Łódź; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź	2027	2028	1,00	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁵ [TAK/ CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁶ [PLN]
		towarzyszącej przy projektowanym przebiegu do ul. Zgierskiej.			i Skarbu Państwa; Własność Gminy Łódź i inna własność					
19	Zieleniec/Sad na rogu Targowej i Nawrot	Zakres prac obejmuje ponowną aranżację skweru związaną z powstaniem nowej drogi.	Plan nr 238, LXXII/1946/18 – przystąpienie	106106_9.0024.58/17 W24-58/17 106106_9.0024.58/16 W24-58/16	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2028	2029	2,00	NIE	N/A
20	Urządzenie Parku leśnego Wyścigi	Zakres prac obejmuje urządzenie parku leśnego na terenie dawnego toru wyścigów konnych (teren w obszarze ulicy Długiej, ulicy Wyścigowej, ulicy Konnej, ulicy Ksawerowskiej).	Przystąpienie nr 316, LXVII/1973/22 – przystąpienie	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania: Od G49-131/1 do G49-131/8; Od G49-131/10 do G49-131/23; Od G49-131/26 do G49-131/41; Od G49-131/44 do G49-131/47; Od G49-131/48 do G49-131/72 (wyłącznie działki parzyste); Od G49-132/3 do G49-132/16.	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2029	2030	3,80	NIE	N/A

Źródło: opracowanie własne

4.2.3. Tworzenie zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą

W ramach tej grupy działań znalazły się projekty dotyczące zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym, w tym: zielone trasy rowerowe, przystanki i krańcówki, zielen przydrożna oraz zielone torowiska.

Infrastruktura rowerowa, obejmująca ścieżki rowerowe i dodatkowe udogodnienia, odgrywa kluczową rolę w tworzeniu zdrowych i zrównoważonych środowisk miejskich. Bezpieczne i efektywne trasy rowerowe łączą różne części miasta, wspierając aktywny tryb życia pozwalający na zmniejszenie wykorzystania spalinowych środków lokomocji. Zielone wiaty rowerowe z dachami pokrytymi roślinnością nie tylko zapewniają schronienie, ale także przyczyniają się do redukcji efektu miejskiej wyspy ciepła i lepszego zarządzania wodami opadowymi.

Dodatkowe elementy infrastruktury rowerowej, takie jak ławki i punkty naprawcze dla rowerów zlokalizowane w strategicznych miejscach, zapewniają rowerzystom przestrzeń do odpoczynku i niezbędne narzędzia do szybkich napraw. Te rozwiązania infrastrukturalne wzmacniają rolę roweru jako ekologicznego i efektywnego środka transportu w mieście, zachęcając mieszkańców do korzystania z rowerów jako alternatywy dla transportu samochodowego i sposobu na aktywny wypoczynek.

Przy tworzeniu wiat rowerowych i ciągów komunikacji rowerowej w miastach rekomenduje się stosowanie zielonej infrastruktury towarzyszącej. Kluczową rolę odgrywa powierzchnia biologicznie czynna bezpośrednio przylegająca do nawierzchni drogi rowerowej, która jest w stanie zagospodarować wody opadowe pochodzące ze ścieżki. Wśród elementów zielonej infrastruktury związanej z komunikacją rowerową możemy wyróżnić:

- nawierzchnie umożliwiające przenikanie wody, tj.: drogi szutrowe, nawierzchnie żwirowe ustabilizowane żywicą, beton porowaty;
- pasy powierzchni biologicznie czynnej wzdłuż ścieżek rowerowych (jednostronne lub dwustronne), które są zagospodarowane w postaci trawnika ekstensywnego, łąki kwietnej lub rabaty roślinnej. Zastosowane na rabacie rośliny powinny charakteryzować się dużą wytrzymałością na suszę oraz intensywne nasłonecznienie, być odporne na patogeny i wytrzymałe podczas zimowego utrzymania dróg, a także wymagać niskich nakładów na pielęgnację. Przy doborze roślin należy zwrócić uwagę przede wszystkim na ich wysokość, aby nie przysłaniały pola widzenia w trójkątach widoczności;
- stosowanie jednostronnych lub dwustronnych szpalerów drzew wzdłuż dróg rowerowych – jeśli jest możliwość wprowadzenia nasadzeń drzew, należy bezwzględnie dążyć do zapewnienia ciągłości zieleni wysokiej, która chroni użytkowników ścieżek przed nadmiernym promieniowaniem słonecznym. Gatunki drzew, które sprawdzą się przy ciągach komunikacji, muszą charakteryzować się dużą odpornością na złamanie oraz niską tendencją do samooczyszczania się, nie powinny wytwarzać owoców miękkich z tendencją do brudzenia oraz twardych i dużych, które mogą przyczynić się do wystąpienia niebezpieczeństwa dla uczestnika ruchu rowerowego. Bezpieczne drzewa liściaste to: klon pospolity, klon jawor i klon polny, grab pospolity (również w odmianie wąskokolumnowej), lipa drobnolistna, grusza droбноowocowa;
- stosowanie roślin pnących na konstrukcji wiat i dachów z zielenią ekstensywną. W celu zwiększenia komfortu i obniżenia temperatury zaleca się wzdłuż ścian wiaty wykonać nasadzenia pnączy, które otulą konstrukcję. Pnącza doskonale sprawdzające się nawet na

południowej wystawie to m.in.: winobluszcz pięciolistkowy, winorośl japońska, winorośl pachnąca, powojnik SUMMER SNOW, wiciokrzew zaostrowy. Dla wiat bardziej osłoniętych, gdzie występuje rozproszone światło, rekomenduje się zastosowanie bluszczu pospolitego oraz trzmieliny w różnych odmianach. Na dachy zielone zaleca się stosowanie rozchodników na matach wegetacyjnych.

Trasę rowerową, która spełnia opisane wyżej wymagania (zapewnienie możliwości absorpcji wód opadowych, zapewnienie zacienienia za pomocą drzew, wykorzystanie pasów biologicznie czynnych, wyposażenie w infrastrukturę towarzyszącą wykorzystującą zieleni), na potrzeby dokumentu określać będziemy jako „zieloną trasę rowerową”.

Zielone przystanki są rozwiązaniem z zakresu miejskiej małej architektury, które spełnia wiele funkcji – wpływa na poprawę walorów estetycznych przestrzeni, pozwala również na retencjonowanie wody deszczowej, oddziałuje na regulację warunków termicznych, chroniąc osoby oczekujące na transport przed przegrzaniem, jak również sprzyja poprawie jakości powietrza w mieście.

Wykorzystanie zielonych przystanków w przestrzeni miejskiej przyczynia się do zmniejszenia ryzyka lokalnych powodzi i przeciążeń kanalizacji deszczowej oraz ograniczania miejskich wysp ciepła. Rozwiązanie to wspiera również lokalną różnorodność biologiczną, ponieważ pozwala tworzyć minisiedliska dla owadów i ptaków.

Zielone przystanki można instalować na terenie całego miasta²⁷, jednak szczególnie warto wykorzystywać to rozwiązanie w centrum oraz na terenach silnie zurbanizowanych i uszczelnionych, z których woda deszczowa kierowana jest zwykle do kanalizacji, i gdzie brakuje przestrzeni na zaadaptowanie rozwiązań łagodzących skutki zmian klimatu i wspieranie różnorodności biologicznej.

Zaleca się stosowanie się do następujących uwarunkowań:

- zieleni na dachu przystanku posiada następujące warstwy: na konstrukcji warstwa izolująco-drenażowa, substrat i mata wegetacyjna (wykonana najczęściej z rozchodników, ale w tym celu zastosowane mogą być również trawy ozdobne, byliny albo rośliny okrywowe, np. irga, trzmielina lub iglaste krzewy jałowców);
- na ścianach mogą zostać zamontowane linki stalowe dla roślinności pnącej, a pozostałe rośliny powinny być posadzone w gruncie lub zabudowanej kwaterze, która – jeśli jest wyniesiona – tworzy donicę. Drugą technologią są ogrody wertykalne: jedna ze ścian bocznych jest wypełniona donicami, w których sadi się rośliny, najczęściej okrywowe lub przewieszające się, a także rośliny bylinowe lub krzewinki, np. barwinek pospolity, w celu utworzenia zielonej elewacji. W dolnej części znajduje się skrzynia retencyjno-infiltracyjna zapewniająca zasilanie roślin w wodę i chroniąca je przed mrozem;
- należy położyć silny nacisk na **zazielenienie ulic i torowisk** przy użyciu drzew i krzewów. Roślinność otaczająca układ komunikacyjny izoluje go od reszty miasta, chroniąc mieszkańców przed nadmiernym hałasem i zanieczyszczeniami. Przestrzenie komunikacyjne są zwykle miejscami utwardzonymi, z tego względu przyczyniają się do nagrzewania przestrzeni miejskiej, wpływają również negatywnie na możliwość zatrzymania wody w środowisku. Uzupełnienie infrastruktury komunikacyjnej o tereny zieleni pozwoli na zmniejszenie negatywnych

²⁷ W przypadku strefy wielkomiejskiej należy stosować wiaty przystankowe zgodne z katalogiem mebli miejskich:

https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/files/public/PORTAL_REWITALIZACJA/monitoring_zmian/3D_daneMPU/MATERIALY_DODATKOWE/KATALOG_MEBLI.pdf.

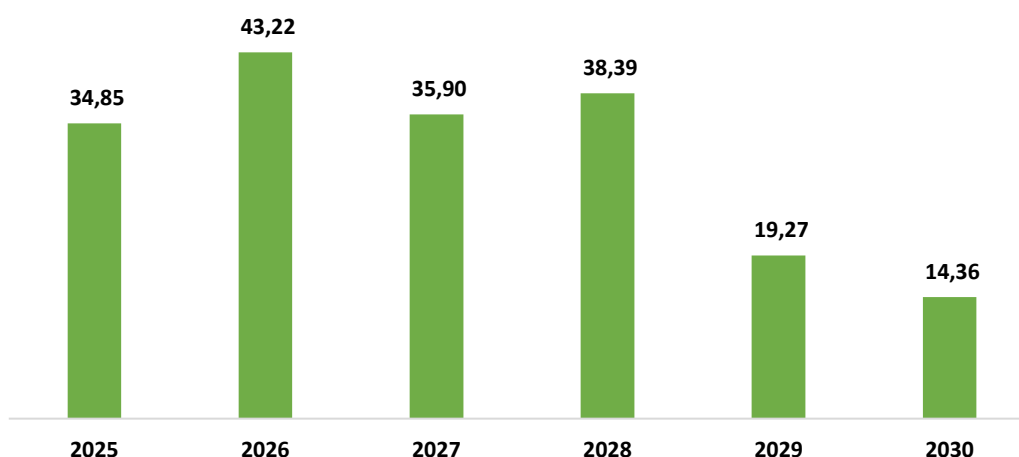

oddziaływań układu komunikacyjnego na środowisko. Miasto będzie uwzględniało zielen przy każdej przebudowie lub budowie nowego ciągu lub węzła komunikacyjnego.

Graficzną prezentację rozmieszczenia proponowanych rozwiązań w zakresie tworzenia zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym miasta zawiera mapa *Zieleń drogowa*, stanowiąca załącznik do opracowania.

Największe wydatki na tworzenie zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą zostaną poniesione w latach 2026–2028.

Wykres 11: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu tworzenia zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z towarzyszącą infrastrukturą w mln zł w podziale na lata

Źródło: opracowanie własne

Tabela 17: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu tworzenia zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	Zieleniec przy ul. Aleksandrowskiej i Traktorowej						
2	Ciąg zieleni „Pasaż Karskiego”						
3	Łącznik Nowego Centrum Łodzi z Parkiem 3 Maja						
4	Ścieżka rowerowa Bzura 1						
5	Ścieżka rowerowa Górna Łódka						
6	Ścieżka rowerowa Jasień/Cieszkowskiego						
7	Ścieżka rowerowa Jasień/Lamus						
8	Ścieżka rowerowa Jasień 1						
9	Ścieżka rowerowa Jasień 2						
10	Ścieżka rowerowa Kolej Scheiblera						
11	Ścieżka rowerowa Lamus						
12	Ścieżka rowerowa Łągiwniki 1						
13	Ścieżka rowerowa Łódka Środkowa						
14	Ścieżka rowerowa Ner/Lublinek						
15	Ścieżka rowerowa Ner1						
16	Ścieżka rowerowa Ner2						
17	Ścieżka rowerowa Ruda Willowa						
18	Ścieżka rowerowa Sokółówka 1						
19	Ścieżka rowerowa Ner górny						
20	Ścieżka rowerowa Brzoza						
21	Ścieżka rowerowa Dolna Łódka/Retkinia						
22	Ścieżka przy ul. Rzemieślniczej						
23	Pętla tramwajowa Retkinia						
24	Pętla tramwajowa Chocianowice IKEA						
25	Pętla tramwajowa Helenówek						

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	2025	2026	2027	2028	2029	2030
26	Pętla tramwajowa Stoki						
27	Pętla autobusowa Retkinia Kusocińskiego						
28	Przystanek Sienkiewicza - Narutowicza (2131)						
29	Przystanek Żeromskiego - Pl. Barlickiego (1516)						
30	Przystanek Sienkiewicza - Piłsudskiego (1048)						
31	Przystanek Tymienieckiego - Kilińskiego (1233)						
32	Przystanek Piotrkowska - Brzeźna (0769)						
33	Przystanek Zachodnia - Manufaktura (2316)						
34	Przystanek Kilińskiego - Piłsudskiego (0284)						
35	Zieleniec „Łopatka” przy Tkackiej						
36	Zieleniec „Łopatka” przy Zelwerowicza						
37	Aleja lipowa przy ul. Pabianickiej						
38	Wprowadzenie zieleni przydrogowej przy ul. Skorupki i wokół hali sportowej						
39	Zielone torowisko Aleksandrowska						
40	Zielone torowisko Warszawska						
41	Zielone torowisko Rzgowska						
42	Zielone torowisko Konstantynowska						
43	Zielone torowisko Telefoniczna						
44	Zielone torowisko Legionów						
45	Zielone torowisko Srebrzyńska						
46	Węzeł Koziny						
47	Zielone torowisko Żeromskiego i Politechniki						
48	Zielone torowisko Zielona						
49	Zielone torowisko Kilińskiego						
50	Zielone torowisko Franciszkańska						
51	Zielone torowisko Śmigłego-Rydza północ						
52	Łąka kwietna i rabaty - torowisko przy skrzyżowaniu Rokicińska-Augustów						
53	Zielone torowisko Kopcińskiego/Grohmanów						
54	Zielone torowisko Śmigłego-Rydza południe						
55	Zielony pas oddzielający ścieżkę rowerową od al. Grohmanów						
56	Rozwój zieleni towarzyszącej przy ul. Wierzbowej						
57	Rozwój zieleni towarzyszącej przy drogach na terenie Olechowa i Wiskitna						
58	Rozwój zieleni towarzyszącej w związku z budową i rozbudową dróg na osiedlach Złotno i Teofilów						
59	Rozwój zieleni towarzyszącej w ciągu przebudowywanej ul. Franciszkańskiej						
60	Rozwój zieleni towarzyszącej w ciągu przebudowywanej ul. Krakowskiej						
61	Wykonanie zieleni towarzyszącej przy ul. Biegunowej						
62	Wykonanie zieleni towarzyszącej przy ul. Szczecińskiej						
63	Rozwój zieleni towarzyszącej na osiedlu Sikawa						
64	Łąka Kwietna przy Uniwersytecie Łódzkim						

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawione zostały zadania planowane do realizacji ze wskazaniem ich zakresu oraz szacowanych nakładów inwestycyjnych.

Tabela 18: Zadania z zakresu tworzenia zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
1	Zieleniec przy ul. Aleksa ndrowskiej i Traktorowej	Zakres prac obejmuje zagospodarowanie terenu i stworzenie nowego parku kieszonkowego.	brak	106102_9.0034.84/27 B34-84/27 106102_9.0034.84/26 B34-84/26 106102_9.0034.84/42 B34-84/42	Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i Skarbu Państwa; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2026	2027	0,35	NIE	N/A
2	Ciąg zieleni „Pasaż Karskiego”	Zakres prac obejmuje stworzenie ciągu małych przestrzeni zieleni tymczasowej (z wykorzystaniem obecnych terenów zieleni) łączącego centrum miasta z Julianowem i Łagiewnikami do czasu budowy nowego ciągu w ul. Karskiego. Tereny te nie mogą kolidować z planowaną inwestycją, a w dalszej perspektywie powinny stanowić zieleni przydrożną i izolacyjną trasy.	Plan nr 1, 24, 45, 99 – obowiązujące; Plan nr 310, 215, 214; częściowo brak	wiele działek	mozaika struktury własności	2028	2029	5,00	NIE	N/A
3	Łącznik Nowego Centrum Łodzi z Parkiem 3 Maja	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego ciągu od Parku 3 Maja do Dworca Łódź Fabryczna.	Plan nr 71-138, III/40/14 – obowiązujący	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania: S2-283/38, S2-283/50 Własność Gminy	2025	2026	0,88	NIE	N/A

²⁸ Uchwała Nr IV/86/24 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 3 lipca 2024 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej miasta Łodzi na lata 2024-2050.

²⁹ Finansowanie działań, dla których w budżecie miasta Łodzi nie zabezpieczono całkowitej kwoty niezbędnej do ich realizacji, odbywać się będzie przy udziale środków finansowych podmiotów innych niż Urząd Miasta Łodzi odpowiedzialnych za realizację działań, jak również z wykorzystaniem dofinansowań ze środków zewnętrznych (już zabezpieczonych lub możliwych do pozyskania). W przypadku zadań stanowiących kontynuację działań realizowanych w poprzednich latach część kosztów została już poniesiona.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
					Łódź: S2-283/47, S2-283/48, W24-163/19 Własność Gminy Łódź, Skarb Państwa jako wieczysty użytkownik: S2-283/64, S2-283/46, S2-283/62					
4	Ścieżka rowerowa Bzura 1	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 2,9 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2025	2026	4,45	NIE	N/A
5	Ścieżka rowerowa Górna Łódka	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 3,4 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2026	2028	5,74	NIE	N/A
6	Ścieżka rowerowa Jasień/Cieszko wskiego	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 1,1 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2026	2028	1,85	NIE	N/A
7	Ścieżka rowerowa Jasień/Lamus	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 2,75 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2025	2026	4,22	NIE	N/A
8	Ścieżka rowerowa Jasień 1	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 2,9 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2028	2030	5,41	NIE	N/A
9	Ścieżka rowerowa Jasień 2	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 3 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2026	2028	5,06	NIE	N/A
10	Ścieżka rowerowa Kolej Scheiblera	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 1,45 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2026	2028	2,46	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
11	Ścieżka rowerowa Lamus	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 1,9 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2025	2026	2,90	NIE	N/A
12	Ścieżka rowerowa Łągiewniki 1	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 9,2 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2025	2026	14,11	NIE	N/A
13	Ścieżka rowerowa Łódka Środkowa	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 4,2 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2025	2026	6,47	NIE	N/A
14	Ścieżka rowerowa Ner/Lublinek	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 7 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	Plan nr 141, XXXVIII/1172/21, Plan nr 145 – XLV/1426/21, Plan nr 146 – XLV/1425/21, Plan nr 28 – LXXIV/1746/02	-	-	2026	2028	11,82	NIE	N/A
15	Ścieżka rowerowa Ner 1	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 4,8 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2026	2028	8,11	NIE	N/A
16	Ścieżka rowerowa Ner 2	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 2,7 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	Plan nr 141 – XXXVIII/1172/21, Plan nr 148 – XLVIII/1476/21	-	-	2026	2028	4,63	NIE	N/A
17	Ścieżka rowerowa Ruda Willowa	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 3,7 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2026	2028	6,32	NIE	N/A
18	Ścieżka rowerowa Sokołówka 1	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 8,2 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2025	2026	12,59	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
19	Ścieżka rowerowa Ner górny	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 0,9 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2026	2028	1,54	NIE	N/A
20	Ścieżka rowerowa Brzoza	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 0,75 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2028	2030	1,27	NIE	N/A
21	Ścieżka rowerowa Dolna Łódka/Retkinia	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki rowerowej o długości 4,5 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	-	-	-	2026	2028	8,44	NIE	N/A
22	Ścieżka przy ul. Rzemieślniczej	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki pieszko-rowerowej.	-	-	-	2027	2029	3,10	NIE	N/A
23	Pętla tramwajowa Retkinia	Zakres prac obejmuje zazielenienie pętli tramwajowej.	-	-	-	2027	2028	0,05	NIE	N/A
24	Pętla tramwajowa Chocianowice IKEA	Zakres prac obejmuje zazielenienie pętli tramwajowej.	-	-	-	2027	2028	0,18	NIE	N/A
25	Pętla tramwajowa Helenówek	Zakres prac obejmuje zazielenienie pętli tramwajowej.	-	-	-	2028	2029	0,04	NIE	N/A
26	Pętla tramwajowa Stoki	Zakres prac obejmuje zazielenienie pętli tramwajowej.	-	-	-	2028	2029	0,13	NIE	N/A
27	Pętla autobusowa Retkinia Kusocińskiego	Zakres prac obejmuje zazielenienie pętli autobusowej.	-	-	-	2028	2029	0,04	NIE	N/A
28	Przystanek Sienkiewicza –	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego przystanku.	Plan nr 85, XXIX/756/16 – obowiązujący	106105_9.0001.407/19	Własność Gminy Łódź	2026	2026	0,05	NIE	N/A

STRATEGIA ZAZIELENIANIA ŁÓDZI DO 2030 ROKU Z PERSPEKTYWĄ DO 2050 R.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
	Narutowicza (2131)									
29	Przystanek Żeromskiego – Pl. Barlickiego (1516)	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego przystanku.	Plan nr 118, VI/211/19 – obowiązujący	106104_9.0019.178	Własność Gminy Łódź	2026	2026	0,05	NIE	N/A
30	Przystanek Sienkiewicza – Piłsudskiego (1048)	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego przystanku.	Przystąpienie nr 296, XLV/1424/21 – przystąpienie	106105_9.0007.79/14	Własność Gminy Łódź	2026	2026	0,05	NIE	N/A
31	Przystanek Tymienieckiego – Kilińskiego (1233)	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego przystanku.	Plan nr 37, LXV/1219/06 – obowiązujący	106105_9.0009.103/24	Własność Gminy Łódź	2029	2029	0,05	NIE	N/A
32	Przystanek Piotrkowska – Brzeźna (0769)	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego przystanku.	Plan nr 105, LXVI/1684/18 – obowiązujący	106105_9.0009.23/16	Własność Gminy Łódź	2026	2026	0,05	NIE	N/A
33	Przystanek Zachodnia – Manufaktura (2316)	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego przystanku.	-	-	-	2026	2026	0,05	NIE	N/A
34	Przystanek Kilińskiego – Piłsudskiego (0284)	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego przystanku.	Plan nr 168, LXV/1938/22 – obowiązujący	106105_9.0007.132/10	Własność Gminy Łódź	2026	2026	0,05	NIE	N/A
35	Zieleniec „Łopatką” przy Tkackiej	Zakres prac obejmuje renowację muraw, dosadzenie kwiatów cebulowych, dosadzenie krzewów, posadzenie róż.	brak	106105_9.0005.181/67 S5-181/67 106105_9.0005.181/20 S5-181/20 106105_9.0005.181/46 S5-181/46	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2026	2027	0,77	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
36	Zieleniec „Łopatka” przy Zelwerowicza	Zakres prac obejmuje zabiegi pielęgnacyjne m.in.: renowację muraw, dosadzenie kwiatów cebulowych, dosadzenie krzewów, budowę ścieżki i uzupełnienie o meble miejskie.	brak	106105_9.0005.75/42 S5-75/42 106105_9.0005.75/45 S5-75/45 106105_9.0005.75/62 S5-75/62 106105_9.0005.75/60 S5-75/60	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2026	2027	0,63	NIE	N/A
37	Aleja lipowa przy ul. Pabianickiej	Zakres prac obejmuje uzupełnienie szpaleru drzew i wymianę drzew będących w złym stanie, od skrzyżowania z ul. Stanisława Dubois do skrzyżowania z ul. Leszczową.	brak	-	-	2025	2025	1,00	NIE	N/A
38	Wprowadzenie zieleni przydrożnej przy ul. Skorupki i wokół hali sportowej	Zakres prac obejmuje wprowadzenie zieleni na ulicach, parkingu przy hali i połączenie z ulicą Stefanowskiego.	Przystąpienie nr 199, LXXII/1907/18 – przystąpienie; Plan nr 17, LI/1098/2000 – obowiązujący; Plan 105, LXVI/1684/18 – obowiązujący	wiele działek	różne typy własności, w większości własność Gminy Łódź, własność prywatna i inne	2028	2030	14,46	NIE	N/A
39	Zielone torowisko Aleksandrowska	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska.	-	-	-	2025	2028	7,20	TAK	1.3.2.57. Modernizacja sieci tramwajowej w ciągu ulic Aleksandrowskiej i Limanowskiego od ul. Szczecińskiej do ul. Woronicza wraz

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
										z budową węzła multimodalnego Łódź Żabieniec (*) cel: Łódź silna i odporna - Bezpieczne miasto; 74 000 000,00
40	Zielone torowisko Warszawska	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska.	-	-	-	2025	2028	7,20	NIE	N/A
41	Zielone torowisko Rzgowska	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska na północ od ul. Paderewskiego.	-	-	-	2025	2028	2,18	TAK	1.3.2.51. Modernizacja i budowa linii tramwajowej w ciągu ul. Rzgowskiej; 134 337 340,00 1.3.2.89. Przebudowa sieci tramwajowej w ul. Rzgowskiej na odcinku od ul. Broniewskiego do pętli "Kurczaki" (*) cel: Łódź silna i odporna - Bezpieczne miasto; 45 000 000,00
42	Zielone torowisko Konstantynowska	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska.	-	-	-	2025	2029	3,00	TAK	1.1.2.5. Kompleksowa modernizacja linii tramwajowej w ul. Konstantynowskiej na odcinku od pętli tramwajowej ZDROWIE do granic miasta wraz z infrastrukturą towarzyszącą (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
										zmiany klimatu; 16 219 000,00
43	Zielone torowisko Telefoniczna	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska na odcinku pomiędzy ulicami Czorszyńską i Weselną.	-	-	-	2025	2027	2,40	NIE	N/A
44	Zielone torowisko Legionów	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska na odcinku od ul. Żeligowskiego do al. Unii.	-	-	-	2025	2029	2,40	NIE	N/A
45	Zielone torowisko Srebrzyńska	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska w ramach przebudowy ul. Srebrzyńskiej na odcinku ok. 950 metrów.	-	-	-	2025	2029	2,16	NIE	N/A
46	Węzeł Koziny	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska przy przystanku PKP Łódź Koziny i al. Włókniarzy.	-	-	-	2029	2030	1,35	NIE	N/A
47	Zielone torowisko Żeromskiego i Politechniki	Zakres prac obejmuje przebudowę torowiska wraz z utworzeniem zielonego torowiska na ulicach Żeromskiego i Politechniki wraz z fragmentami na rondzie Lotników Lwowskich oraz ulicach Pabianickiej i Cieszyńskiej.	-	-	-	2029	2030	9,12	NIE	N/A
48	Zielone torowisko Zielona	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska na ul. Zielonej na odcinku ok. 400 m.	-	-	-	2025	2029	1,00	NIE	N/A
49	Zielone torowisko Kilińskiego	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska na ul. Kilińskiego i Rondzie Insurekcji Kościuszkowskiej na odcinku ok. 620 m.	-	-	-	2025	2027	1,49	NIE	N/A

STRATEGIA ZAZIELENIANIA ŁODZI DO 2030 ROKU Z PERSPEKTYWĄ DO 2050 R.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
50	Zielone torowisko Franciszkańska	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska na odcinku ok. 100 m.	-	-	-	2025	2028	0,24	NIE	N/A
51	Zielone torowisko Śmigłego-Rydza północ	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska na odcinku ok. 1 km od ulicy Dąbrowskiego do ul. Przybyszewskiego.	-	-	-	2024	2025	2,4	NIE	N/A
52	Łąka kwietna i rabaty – torowisko przy skrzyżowaniu Rokicińska – Augustów	Zakres prac obejmuje wprowadzenie łąki kwietnej w przestrzeni skrzyżowania Rokicińska – Augustów.	Plan nr 115, III/58/18 – obowiązujący	W19-183/14	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2025	2025	0,11	NIE	N/A
53	Zielone torowisko Kopcińskiego/Grohmanów	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska (Aleja Rodziny Grohmanów – Piłsudskiego) na odcinku ok. 900 m.	-	-	-	2025	2027	2,16	NIE	N/A
54	Zielone torowisko Śmigłego-Rydza południe	Zakres prac obejmuje utworzenie zielonego torowiska po dwóch stronach Ronda Broniewskiego na odcinkach o łącznej długości ok. 440 m (Śmigłego-Rydza – Niżna).	-	-	-	2025	2027	1,06	NIE	N/A
55	Zielony pas oddzielający ścieżkę rowerową od al. Grohmanów	Zakres prac obejmuje zakrzewienie na pasie oddzielającym drogę jezdnią od ścieżki rowerowej po północnej stronie Al. Grohmanów – odcinek od ul. Tramwajowej do wiaduktu. Realizacja zadania uzależniona będzie od planowanej inwestycji tramwajowej.	Plan nr 71-138, III/40/14 – obowiązujący	106105_9.0002.283/38 S2-283/38	Własność Gminy Łódź, Skarb Państwa jako wieczysty użytkownik	2025	2026	0,80	NIE	N/A
56	Rozwój zieleni towarzyszącej	Zakres prac obejmuje rozwój zieleni towarzyszącej w związku z budową drogi publicznej na odcinku od	-	nr 221/3	-	2024	2025	0,07	TAK	1.3.2.6. Budowa drogi publicznej na odcinku od wysokości posesji

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
	przy ul. Wierzbowej	wysokości posesji przy ul. Wierzbowej 22 do rejonu działki nr 221/3.								przy ul. Wierzbowej 22 do rejonu działki nr 221/3 w systemie zaprojektuj i wybuduj cel: Łódź zachwycająca - Miasto Ogród; 3 300 000,00
57	Rozwój zieleni towarzyszącej przy drogach na terenie Olechowa i Wiskitna	Zakres prac obejmuje rozwój zieleni towarzyszącej w związku z budową dróg na terenie Olechowa i Wiskitna.	-	-	-	2024	2026	0,45	TAK	1.3.2.7. Budowa dróg na terenie Olechowa i Wiskitna; 22 500 000,00
58	Rozwój zieleni towarzyszącej w związku z budową i rozbudową dróg na osiedlach Złotno i Teofilów	Zakres prac obejmuje rozwój zieleni towarzyszącej w związku z budową i rozbudową dróg dojazdowych do drogi ekspresowej S-14 i poprawą komunikacji na osiedlach Złotno i Teofilów.	-	-	-	2024	2027	1,65	TAK	1.3.2.27. Budowa/rozbudowa dróg dojazdowych do drogi ekspresowej S-14 i poprawa komunikacji na osiedlach Złotno/Teofilów (*) cel: Łódź silna i odporna - Bezpieczne miasto; 110 000 000,00
59	Rozwój zieleni towarzyszącej w ciągu przebudowywanej ul. Franciszkańskiej	Zakres prac obejmuje rozwój zieleni towarzyszącej w ciągu przebudowywanej ul. Franciszkańskiej, od ul. Wojska Polskiego do ul. Północnej, wraz z przebudową pętli tramwajowej przy ul. Północnej.	-	-	-	2026	2027	0,86	TAK	1.3.2.91. Przebudowa ul. Franciszkańskiej od ul. Wojska Polskiego do ul. Północnej wraz z przebudową pętli tramwajowej przy ul. Północnej (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 56 000 000,00

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
60	Rozwój zieleni towarzyszącej w ciągu przebudowywanej ul. Krakowskiej	Zakres prac obejmuje rozwój zieleni towarzyszącej w ciągu przebudowywanej ul. Krakowskiej na odcinku od ul. Minerskiej do ul. Barskiej.	-	-	-	2025	2025	0,36	TAK	1.3.2.92. Przebudowa ul. Krakowskiej na odc. od ul. Minerskiej do ul. Barskiej cel: Łódź silna i odporna - Bezpieczne miasto; 20 000 000,00
61	Wykonanie zieleni towarzyszącej przy ul. Biegunowej	Zakres prac obejmuje wykonanie zieleni towarzyszącej układowi komunikacyjnemu w związku z rozbudową ul. Biegunowej.	-	-	-	2025	2025	0,2	CZĘŚCIOWO	1.3.2.72. Opracowanie dokumentacji projektowej na przebudowę ul. Biegunowej wraz z parkingami cel: Łódź silna i odporna - Bezpieczne miasto; 184 500,00
62	Wykonanie zieleni towarzyszącej przy ul. Szczecińskiej	Zakres prac obejmuje wykonanie zieleni towarzyszącej układowi komunikacyjnemu w związku z rozbudową ul. Szczecińskiej na odcinku od ul. Aleksandrowskiej do granic Konstantynowa Łódzkiego.	-	-	-	2024	2026	2,83	TAK	1.3.2.109. Rozbudowa/przebudowa ul. Szczecińskiej na odcinku od ul. Aleksandrowskiej do granicy miasta w systemie zaprojektuj i wybuduj (*) cel: Łódź silna i odporna - Bezpieczne miasto; 96 366 563,00
63	Rozwój zieleni towarzyszącej na osiedlu Sikawa	Zakres prac obejmuje rozwój zieleni towarzyszącej w ciągu przebudowywanych dróg na osiedlu Sikawa.	-	-	-	2024	2026	1,45	TAK	1.3.2.88. Przebudowa dróg na osiedlu Sikawa (*) cel: Łódź zachwycająca - Miasto Ogród; 60 804 576,00

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ²⁸ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ²⁹ [PLN]
64	Łąka kwietna przy Uniwersytecie Łódzkim	Zakres prac obejmuje wprowadzenie łąki kwietnej pomiędzy akademikami a halą sportową Uniwersytetu Łódzkiego.	Plan nr 115, III/58/18 – obowiązujący	P17-16/159	Własność Uniwersytet Medyczny w Łodzi	2025	2025	0,38	NIE	N/A

Źródło: opracowanie własne

4.2.4. Tworzenie specjalnych form zieleni

Kolejna grupa inwestycji uwzględnia specjalne formy zieleni, w szczególności zielone elewacje, dachy, a także rabaty i łąki kwietne.

Zastosowanie zieleni na elewacjach i dachach budynków przynosi wiele korzyści, takich jak m.in. poprawa estetyki obiektów, poprawa jakości powietrza przez pochłanianie CO₂ i wydzielanie O₂, izolacja termiczna dzięki regulacji temperatury w budynku, poprawa komfortu akustycznego. Dobrze zaprojektowana i wykonana zieleń fasadowa może naturalnie oczyszczać wody deszczowe oraz przyczynić się do zwiększenia bioróżnorodności w środowisku miejskim. Zieleń na dachach ułatwia z kolei zatrzymanie części wód opadowych.

Zielony dach to przestrzeń roślinna na dachu budynku, która staje się popularnym rozwiązaniem stosowanym w miastach pozwalającym na zwiększenie ilości zieleni tam, gdzie brakuje miejsca na zagospodarowanie typowych terenów zieleni. Zielone dachy mogą też tworzyć dodatkową przestrzeń rekreacyjną i służyć jako siedlisko dla dzikiej fauny i flory. Wyróżnia się dachy intensywne, semi-intensywne oraz ekstensywne:

- dachy w uprawie intensywnej mogą być użytkowane całorocznie. Są bardzo atrakcyjnie wizualnie. Wyglądem przypominają klasyczny ogród. Roślinność jest zróżnicowana i wysoka, może obejmować nawet drzewa. Proces adaptacji dachu jest jednak czasochłonny, a obciążenia mogą dochodzić nawet do 1000 kg/m². Dachy intensywne służą jako miejsce rekreacji i z tego powodu często instalowane są na nich oczka wodne i inne elementy małej architektury ogrodowej;
- dachy w uprawie semi-intensywnej są zwykle dostępne do wykorzystania przez użytkowników, przeznaczone są dla roślin zielonych i kwitnących przez cały rok. Grubsze warstwy substratu pozwalają rozwijać się korzeniom w głębszych warstwach. Konieczna jest regularna konserwacja i nawadnianie, a do projektu takiego dachu włączone są często chodniki i powierzchnie rekreacyjne. Taki dach wymaga strukturalnej integralności dla obciążeń statycznych o wartości powyżej 250 kg /m²;
- dachy w uprawie ekstensywnej pełnią funkcję przyrodniczą, a różnorodność zastosowanych gatunków roślin jest ograniczona. Nie mogą one spełniać roli użytkowej z powodu niedostatecznej grubości warstwy substratu. Miąższość tej warstwy zawiera się w granicach od 2 do 20 cm, a waga obciążenia od 50 do 170 kg/m². Roślinność na dachach ekstensywnych ma płytki system korzeniowy i nie wymaga specjalistycznych zabiegów pielęgnacyjnych. Na dachy ekstensywne nadają się maty rozchodnikowe.

Zielone dachy wymagają kąta nachylenia 0–5°, ale mogą być zrealizowane również przy większym spadku – przy zastosowaniu odpowiednich zabezpieczeń. Tego typu dachy mogą być wykorzystane na różnych budynkach (nowych i już istniejących), zarówno mieszkalnych, komercyjnych (w tym nad stacjami benzynowymi), jak i publicznych – niezbędne jest tylko, by były one w stanie udźwignąć takie obciążenie.

Zielone elewacje można wykorzystać w przypadku nieatrakcyjnych wizualnie budynków zlokalizowanych w centrum miasta, by poprawić estetykę otoczenia, na łącznikach Zielonych Szlaków, a także w celu zastąpienia żywopłotowych osłon w gruncie. Konieczne jest jednak uwzględnienie zapisów planów miejscowych – w niektórych miejscach zielone elewacje będą możliwe do stosowania tylko na wybranych ścianach budynków.

Najtańszym i najprostszym sposobem tworzenia zielonych elewacji i pionowych ścian jest posadzenie pnączy u podstawy ściany w odpowiednio przygotowanym i zaprawionym dole. W celu prawidłowego wzrostu roślin pnących należy przeanalizować kilka kwestii:

- dobór gatunku do wymagań świetlnych,
- uwzględnienie siły wzrostu gatunku do odpowiedniej konstrukcji wsporczej,
- sposób wspinania się gatunku po ścianie lub linie.

Pnącza dzielimy ze względu na liście, które mogą być:

- zimozielone, np. bluszcz pospolity, wiciokrzew zaostrowy, wiciokrzew oraz trzmielina;
- półzimozielone, np. wiciokrzew japoński;
- sezonowe, często o barwnych liściach, np. aktinidia pstrolistna, hortensja pnąca.

Najbardziej znanym w Polsce pnączem jest bluszcz pospolity, który można sadzić zarówno w miejscach zacienionych, jak i półzacienionych oraz osłoniętych od wiatru i zastoisk mrozowych. Powszechnie stosowanym i uniwersalnym pnączem jest winobluszcz pięciolistkowy odmiany murowej, który wyróżnia się wysoką wytrzymałością na niekorzystne warunki glebowo-wodne oraz tolerancją zarówno na intensywne nasłonecznienie, jak i półcień. Pnączami szybko wzrastającymi i dającymi dużą powierzchnię zieleni, ale wymagającymi linek, są winorośl pachnąca i winorośl japońska oraz dławisz okrągłolistny, akebia pięciolistkowa, kokornak wielkolistny, jak również kwitnące powojniki.

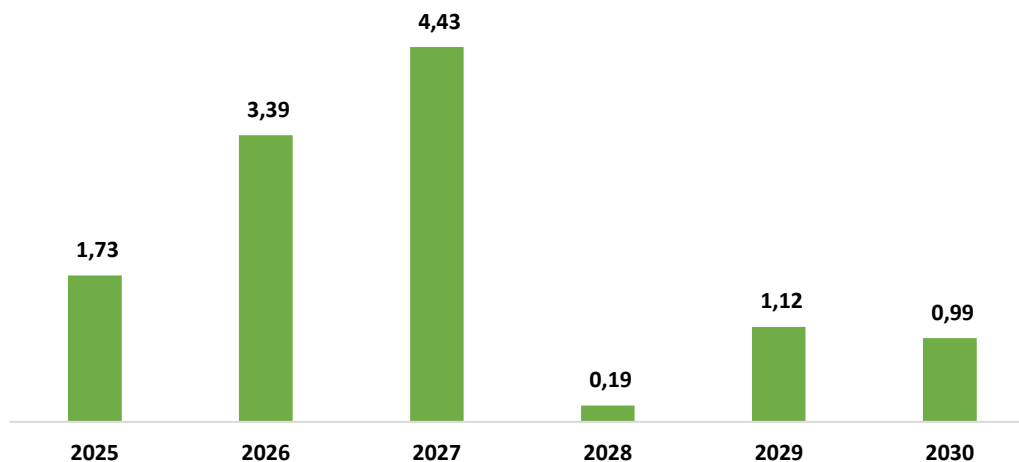
Innym sposobem na zazielenienie elewacji jest zastosowanie **ogrodów wertykalnych**. Są to pionowe instalacje na ścianach budynków, na których umieszczone zostają różnego rodzaju żywe rośliny. Rozwiązanie to umożliwia wprowadzenie dużej ilości zieleni w obszarach silnie zabudowanych przy minimalnym wykorzystaniu terenu. W celu zapewnienia skuteczności tej formy zazielenienia konieczne jest stworzenie odpowiednich warunków wodno-powietrznych i swobodnego wzrostu bryły korzeniowej. Najbardziej popularna i najprostsza forma zielonej fasady wykorzystuje gatunki mchów i paprotników. Ogród wertykalny można również stworzyć z różnych gatunków ziół (m.in. mięta pieprzowa, szalwia omszona), kwitnących bylin oraz ozdobnych traw i turzyc.

Na liście proponowanych działań w zakresie tworzenia specjalnych form zieleni umieszczono również **inne formy, np. rabaty i łąki kwietne, zielone tereny rekreacyjne** (np. zielone place zabaw, obiekty typu park linowy czy ogród sensoryczny). Wykorzystanie takich rozwiązań urozmaici krajobraz miejski i stworzy przestrzeń przyjazną dla mieszkańców.

Rabaty i łąki kwietne mogą być stosowane jako tereny zieleni tymczasowej (przejściowej) na obszarach, gdzie w przyszłości planowana jest realizacja inwestycji infrastrukturalnych.

Graficzną prezentację rozmieszczenia proponowanych działań w zakresie specjalnych form zieleni zawiera mapa *Specjalne formy*, stanowiąca załącznik do opracowania.

Największe wydatki na działania realizowane w ramach omówionego zakresu zostaną poniesione w latach 2025–2027.

Wykres 12: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu tworzenia specjalnych form zieleni w mln zł

Źródło: opracowanie własne

Tabela 19: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu tworzenia specjalnych form zieleni

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	Tymczasowa łąka kwietna Kościuszki						
2	Pas wzdłuż Przędzalnianej (ul. Fabryczna do ul. Millionowej)						
3	Pas wzdłuż Przędzalnianej (ul. Fabryczna - al. Piłsudskiego)						
4	Ogród przy Domu Dziecka Nr 5						
5	Utworzenie tymczasowego zielonego korytarza od Parku 3 Maja, przez Zieleniec przy ul. Paryskiej do Parku nad Jasieniem						
6	Łącznik zieleni między parkiem Skrzywana a skwerem św. Faustyny						
7	Zielony plac zabaw przy ul. Felińskiego						
8	Zielony plac rekreacyjny z agility dla psów na rogu ul. Gojawczyńskiej i Felińskiego						
9	Tymczasowa zieleń przy ul. Tuwima						
10	Zielona ściana Radwańska 9						
11	Zielona ściana Legionów 7						
12	Zielona ściana Struga 50						
13	Zazielenienie paneli akustycznych w ciągu ul. Zgierskiej i al. Władysława Bartoszewskiego						
14	Rozwój zieleni w otoczeniu ul. Piotrkowskiej						

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawione zostały zadania planowane do realizacji ze wskazaniem ich zakresu oraz szacowanych nakładów inwestycyjnych.

Tabela 20: Zadania z zakresu tworzenia specjalnych form zieleni

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁰ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³¹ [PLN]
1	Tymczasowa łąka kwietna Kościuszki	Zakres prac obejmuje wprowadzenie łąki kwietnej pomiędzy pasami al. Tadeusza Kościuszki na długości od skrzyżowania z ul. Radwańską do skrzyżowania z ul. Żwirki.	Przystąpienie nr 268, XLV/1423/21 – przystąpienie	106105_9.0008.28/59 S8-28/59	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2025	2026	0,10	NIE	N/A
2	Pas wzdłuż Przędzalnianej (ul. Fabryczna do ul. Milionowej)	Zakres prac obejmuje przywrócenie szpaleru drzew (np. robinie kuliste) z rabatami/zielonymi wyspami po stronie famu wzdłuż ul. Przędzalnianej.	Uchwała nr III/58/18 – obowiązująca	W25-126/7	Własność Gminy Łódź	2028	2029	0,05	NIE	N/A
3	Pas wzdłuż Przędzalnianej (ul. Fabryczna – al. Piłsudskiego)	Zakres prac obejmuje wprowadzenie szpaleru drzew z rabatami/zielonymi wyspami po stronie famu wydłuż ul. Przędzalnianej, od ul. Fabrycznej do ul. Tymienieckiego.	Uchwała nr III/58/18 – obowiązująca	W25-100/3	Własność Gminy Łódź	2029	2030	0,05	NIE	N/A
4	Ogród przy Domu Dziecka Nr 5 ³²	Zakres prac obejmuje renowację muraw, dosadzenie krzewów i pnączy, wymianę nawierzchni, budowę rampy dla wózków dziecięcych, urządzenie nowego	brak	106105_9.0005.37/5 S5-337/5	Własność Gminy Łódź w użytkowaniu	2026	2027	1,44	NIE	N/A

³⁰ Wieloletnia Prognoza Finansowa zgodna z uchwałą Nr IV/86/24 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 3 lipca 2024 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej miasta Łodzi na lata 2024-2050.

³¹ Finansowanie działań, dla których w budżecie miasta Łodzi nie zabezpieczono całkowitej kwoty niezbędnej do ich realizacji, odbywać się będzie przy udziale środków finansowych podmiotów innych niż Urząd Miasta Łodzi odpowiedzialnych za realizację działań, jak również z wykorzystaniem dofinansowań ze środków zewnętrznych (już zabezpieczonych lub możliwych do pozyskania). W przypadku zadań stanowiących kontynuację działań realizowanych w poprzednich latach część kosztów została już poniesiona.

³² Inwestycja będzie działaniem pilotażowym, które pozwoli ocenić, czy w przyszłości możliwa jest realizacja podobnych działań w pozostałych obiektach tego typu.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁰ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³¹ [PLN]
		placu zabaw, urządzenie ogródka społecznego.								
5	Utworzenie tymczasowego zielonego korytarza od Parku 3 Maja, przez Zieleniec przy ul. Paryskiej, do Parku nad Jasieniem	Zakres prac obejmuje połączenie niezagospodarowanego terenu leśnego wraz z zielenią osiedlową poprzez pielęgnację i tworzenie nowych form zieleni w miejscach planowanych inwestycji drogowych. W wyniku podjętych prac powstanie zielony korytarz prowadzący od Parku Baden-Powella i Parku 3 Maja, przez Park Jordanka, Zieleniec przy ul. Paryskiej, do Parku nad Jasieniem. Docelowo zielony korytarz utworzą nasadzenia zieleni wysokiej wzdłuż projektowanej ul. Konstytucyjnej, kompozycje utworzone z krzewów jako zieleni towarzysząca wzdłuż projektowanych ścieżek rowerowych oraz ogrody deszczowe wspomagające odwodnienie ścieżek rowerowych. Tereny te nie mogą kolidować z planowanymi inwestycjami drogowymi. Będą stanowić zieleni przydrożną i izolacyjną dla nowych inwestycji mieszkaniowych i usługowych.	Plan nr 117-140, VI/214/19 – obowiązujący; Plan nr 82-160, XXIII/566/16 – obowiązujący	wiele działek W23-5/6; W23-22/49; W22-1/5; W22-4/9; W23-6/4; W22-3/11; W23-22/66, W23-30/36, W23-30/37; W23-5/5; W23-5/7; W23-34/27	Własność Gminy Łódź; Własność Gminy Łódź z użytkownikiem wieczystym; Własność Skarbu Państwa z użytkownikiem wieczystym; Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź, Skarb Państw jako użytkownik wieczysty; Własność inna; Własność inna; Własność inna; Własność inna; Własność prywatna; Własność prywatna; Własność prywatna	2029	2030	1,60	NIE	N/A
6	Łącznik zieleni między parkiem	Zakres prac obejmuje stworzenie łącznika zieleni między parkiem	Plan nr 143, XLII/1302/21 – obowiązujący	106103_9.0003.20/4	Własność Gminy Łódź z użytkowaniem wieczystym	2025	2027	6,44	NIE	N/A

STRATEGIA ZAZIELENIANIA ŁÓDZI DO 2030 ROKU Z PERSPEKTYWĄ DO 2050 R.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁰ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³¹ [PLN]
	Skrzywana a skwerem św. Faustyny	Skrzywana a skwerem św. Faustyny.		106103_9.0003.20/7						
7	Zielony plac zabaw przy ul. Felińskiego	Zakres prac obejmuje stworzenie nowego placu zabaw pomiędzy blokami mieszkalnymi na ul. Felińskiego.	brak	G17-170/36	Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania	2028	2029	0,20	NIE	N/A
8	Zielony plac rekreacyjny z agility dla psów na rogu ul. Gojawiczyńskiej i Felińskiego	Zakres prac obejmuje zagospodarowanie terenu zielonego dla placu rekreacyjnego z agility dla psów	Plan nr 308, LX/1825/22 – przystąpienie, częściowo brak	G17-201/102	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2028	2029	0,14	NIE	N/A
9	Tymczasowa zieleń przy ul. Tuwima	Zakres prac obejmuje stworzenie rekreacyjnego terenu zieleni w obszarze znajdującym się pomiędzy Parkiem 3 Maja a nieużytkiem graniczącym z ul. J. Tuwima	Plan nr 71-138, III/40/14 – obowiązujący	W23-1/10; W23-1/8; W23-1/13; W23-1/7; W23-1/9; W23-1/12	Własność Gminy Łódź, Skarb Państwa jako wieczysty użytkownik; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź; Własność Gminy Łódź; Własność Gminy Łódź;	2025	2026	0,40	NIE	N/A
10	Zielona ściana Radwańska 9	Zakres prac obejmuje instalację roślinności i infrastruktury pomocniczej na elewacji budynku w formie zielonej ściany.	Przystąpienie nr 268, XLV/1423/21 – przystąpienie	106105_9.0008.34/1 S8-34/1	Własność Gminy Łódź i inna własność	2025	2025	0,35	NIE	N/A
11	Zielona ściana Legionów 7	Zakres prac obejmuje instalację roślinności i infrastruktury pomocniczej na elewacji budynku w formie zielonej ściany.	Plan nr 85-186, XXIX/756/16 – obowiązujący	106105_9.0001.64/12 S1-64/12	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2025	2025	0,35	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁰ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³¹ [PLN]
12	Zielona ściana Struga 50	Zakres prac obejmuje instalację roślinności i infrastruktury pomocniczej na elewacji budynku w formie zielonej ściany przy skwerze Ireny Tuwim.	Plan 116, VI/212/19 – obowiązujący	106104_9.0020.49 P20-49	Własność Gminy Łódź z użytkownikiem wieczystym	2027	2027	0,35	NIE	N/A
13	Zazielenienie paneli akustycznych w ciągu ul. Zgierskiej i al. Władysława Bartoszewskiego	Zakres prac obejmuje zazielenienie paneli akustycznych zlokalizowanych na ul. Zgierskiej oraz na al. W. Bartoszewskiego na południe od skrzyżowania z ul. Pabianicką.	brak	-	-	2029	2029	0,26	TAK	1.3.2.9. Budowa ekranów dźwiękochłonnych w ciągu ulic Zgierskiej oraz al. Bartoszewskiego cel: Łódź silna i odporna - Bezpieczne miasto; 12 887 000,00
14	Rozwój zieleni w otoczeniu ul. Piotrkowskiej	Zakres prac obejmuje rozwój zieleni w otoczeniu projektowanej instalacji artystycznej oraz adaptację części oficyny północnej przy ul. Piotrkowskiej 110.	-	-	-	2024	2025	0,23	TAK	1.3.2.10. Budowa instalacji artystycznej oraz adaptacja części oficyny północnej przy ul. Piotrkowskiej 110 cel: Łódź silna i odporna - Łódź efektywnie kształtująca przestrzeń; 4 500 000,00

Źródło: opracowanie własne

4.2.5. Działania z zakresu renaturyzacji rzek

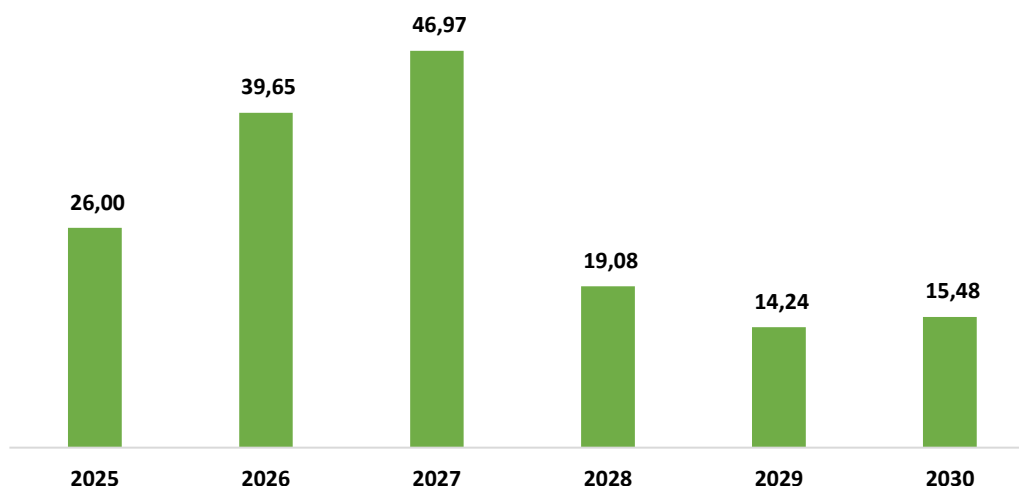
Koncepcja renaturyzacji łódzkich rzek wpisuje się w plan tworzenia błękitno-zielonej sieci. Dla każdego projektu renaturyzacji we współpracy z miastem powstanie koncepcja opracowana przez interdyscyplinarny zespół naukowców: ekohydrologów, hydrologów, botaników, ekologów populacyjnych, biochemików. Konieczne będzie przygotowanie analiz wykonalności poszczególnych przedsięwzięć.

W wybranych obszarach zasadne jest częściowe odtworzenie naturalnych siedlisk, co oznacza ograniczenia w zakresie użytkowania tych terenów na cele rekreacyjne. W miejscach udostępnionych dla mieszkańców przynajmniej 50% doliny (na jednym z brzegów) nadal powinna zajmować przyroda: siedliska, ścieżki migracji etc. Tam gdzie planuje się trasy pieszo-rowerowe oraz inne miejsca rekreacji dla mieszkańców, stosowane będą rozwiązania oparte na naturze (NBS – *nature based solutions*). Aby ograniczyć ingerencję w tereny natury, dokonane zostaną inwentaryzacje istniejących ścieżek i punktów dostępu do rzek. Na podstawie tych inwentaryzacji zaplanowane zostaną działania w zakresie udroźnienia, usunięcia (często nielegalnych) ogrodzeń, wysypisk etc.

Graficzną prezentację rozmieszczenia proponowanych działań związanych z renaturyzacją rzek zawiera mapa *Renaturyzacja rzek*, stanowiąca załącznik do opracowania.

Plan renaturyzacji rzek i kanałów wymaga znacznych nakładów finansowych. W strategii przewiduje się, że największa część tych wydatków zostanie poniesiona w latach 2025–2027.

Wykres 13: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu renaturyzacji rzek w mln zł

Źródło: opracowanie własne

Tabela 21: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu renaturyzacji rzek

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	Szlak Doliny Sokołówki						
2	Łódka cz.III - Błękitno-zielony szlak przez Brus						
3	Bałutka – Ścieżka na zdrowiu						
4	Stawy na Zdrowiu – Kajaki i plaża w parku						
5	Jasień cz. I – Oczyszczenie rzeki u źródła						
6	Jasień cz. II – Przywrócenie rzeki w Parku Reymonta						
7	Jasień cz. III – Błękitno-zielony szlak na Rokiciu						
8	Odkrycie rzeki Lamus						
9	Olechówka cz. I-II: Błękitno-zielony szlak na Chojnach						
10	Olechówka cz. III – Błękitno-zielony szlak na Rokiciu						
11	Augustówka – Błękitno-zielony szlak na Widzewie						
12	Ner cz. I – Błękitno-zielony szlak na Rudzie						
13	Ner cz. II – Olsy nas Nerem – projekt środowiskowy						
14	Kanał Anilany						
15	Jasieniec						
16	Leśny park rzeczny Skrzyżowanie ul. Bławatnej i Tomaszowskiej						
17	Ochrona korytarza ekologicznego w dolinie Zimnej Wody						

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawione zostały zadania planowane do realizacji ze wskazaniem ich zakresu oraz szacowanych nakładów inwestycyjnych.

Tabela 22: Zadania z zakresu renaturyzacji rzek

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³³ [TAK/CZĘŚCIOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁴ [PLN]
1	Szlak Doliny Sokołówki	Zakres prac obejmuje utworzenie ciągów pieszych i rowerowych wzdłuż Sokołówki, renaturyzację Sokołówki na odcinku pomiędzy stawami, Zgierską i Św. Teresy, zastosowanie fitoremediacji. W obrębie poszczególnych parków planuje się remont urządzeń zabawowo-rekreacyjnych, pielęgnację drzew, wymianę nawierzchni, stworzenie rabat przywodnych, wymianę i uzupełnienie ławek i koszy, urządzenie murawy piknikowej.	Plan nr 51, Plan nr 45	wiele działek	przeważające obszary Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania, własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania, własność prywatna	2024	2026	24,00	NIE	N/A
2	Łódka cz. III – błękitno-zielony szlak przez Brus	Zakres prac obejmuje renaturyzację koryta rzeki Łódki, utworzenie ciągów pieszych i rowerowych wraz z małą architekturą, stworzenie nowego terenu zieleni z infrastrukturą rekreacyjną.	brak MPZP	wiele działek	Własność nieustalona, Własność prywatna oraz Własność Gminy Łódź	2024	2026	12,00	NIE	N/A
3	Bałutka – ścieżka na Zdrowiu	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki pieszo-rowerowej i wprowadzenie małej architektury towarzyszącej ścieżce oraz elementy renaturyzacji.	Plan nr 189	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2026	2028	6,00	NIE	N/A
4	Stawy na Zdrowiu – Kajak i plaża w parku	Zakres prac obejmuje oczyszczenie i udrożnienie stawów w północnej części parku, odtworzenie plaży i przystani kajakowej, stworzenie małego zaplecza	Plan nr 189	wiele działek	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2025	2027	2,40	NIE	N/A

³³ Wieloletnia Prognoza Finansowa zgodna z uchwałą Nr IV/86/24 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 3 lipca 2024 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej miasta Łodzi na lata 2024–2050.

³⁴ Finansowanie działań, dla których w budżecie miasta Łodzi nie zabezpieczono całkowitej kwoty niezbędnej do ich realizacji, odbywać się będzie przy udziale środków finansowych podmiotów innych niż Urząd Miasta Łodzi odpowiedzialnych za realizację działań, jak również z wykorzystaniem dofinansowań ze środków zewnętrznych (już zabezpieczonych lub możliwych do pozyskania). W przypadku zadań stanowiących kontynuację działań realizowanych w poprzednich latach część kosztów została już poniesiona.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³³ [TAK/ CZĘŚCIOWO/ NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁴ [PLN]
		gastronomicznego i sanitarnego oraz uzupełnienie o elementy małej architektury.								
5	Jasień cz. I – oczyszczenie rzeki u źródła	Zakres prac obejmuje zabezpieczenie źródeł Jasienia przed zabudową, zlikwidowanie źródeł zanieczyszczeń rzeki, oczyszczenie wody w korycie z wykorzystaniem biofiltracji, udostępnienie przejścia między stawami oraz utworzenie plaży przy zbiorniku Przędzalniana.	częściowo brak, Plan nr 82-160	wiele działek	Mozaika własności (w znacznej części Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania i Własność Gminy Łódź z użytkownikiem wieczystym)	2024	2026	6,00	NIE	N/A
6	Jasień cz. II – przywrócenie rzeki w Parku Reymonta	Zakres prac obejmuje zaznaczenie koryta rzeki w Parku Reymonta. Zostanie podjęta próba renaturyzacji stawu, planuje się również zwiększenie bioróżnorodności w celu poprawienia jakości wody i zmianę sposobu zasilania w oparciu o wody opadowe.	Plan nr 143	wiele działek	Własność Gminy Łódź z użytkownikiem wieczystym i Własność Gminy Łódź w użytkowaniu	2024	2026	6,00	NIE	N/A
7	Jasień cz. III – błękitno-zielony szlak na Rokiciu	Zakres prac obejmuje elementy renaturyzacji rzeki Jasień od ul. Pięknej do ujścia do Neru, stworzenie szlaku pieszo-rowerowego, utworzenie miejsc wypoczynku i rekreacji, retencję wód opadowych, jak również zagospodarowanie Stawu Piecha i terenów zieleni okalających zbiornik.	Plan nr 175	wiele działek	Mozaika własności (głównie Własność prywatna i Własność nieustalona)	2024	2026	20,60	NIE	N/A
8	Odkrycie rzeki Lamus	Zakres prac obejmuje wyłączenie Lamusa z kanalizacji ogólnospławnej w Parku Kilińskiego, udostępnienie rzeki przez budowę tarasów i schodów, renaturyzację cieku, rewaloryzację parku, retencję wody z terenu ul. Targowej.	Plan nr 115	wiele działek	Mozaika własności (głównie Własność prywatna i Własność nieustalona)	2024	2025	18,00	CZĘŚCIOWO	1.3.2.65. Odkrycie rzeki Lamus - najszybszej z łódzkich rzek cel: Łódź silna i odporna - Miasto

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³³ [TAK/ CZĘŚCIOWO/ NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁴ [PLN]
										odporne na zmiany klimatu; 430 000,00
9	Olechówka cz. I-II: błękitno-zielony szlak na Chojnach	Zakres prac obejmuje elementy renaturyzacji rzeki Olechówki na odcinku od źródła do Młynka, stworzenie szlaku pieszo-rowerowego, utworzenie miejsc wypoczynku i rekreacji, retencję wody z terenów utwardzonych.	Częściowo brak, Plan nr 123 – XV/636/19; Plan nr 81 – XXV/590/16	wiele działek	Mozaika własności (głównie Własność prywatna Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania oraz Własność Gminy Łódź)	2025	2027	6,00	NIE	N/A
10	Olechówka cz. III – błękitno-zielony szlak na Rokiciu	Zakres prac obejmuje elementy renaturyzacji koryta rzeki Olechówki na odcinku od ul. Pokładowej do ujścia do Jasienia, stworzenie szlaku pieszo-rowerowego, utworzenie miejsc wypoczynku i rekreacji, retencję wody z terenów utwardzonych.	Plan nr 174, częściowo brak	wiele działek	Mozaika własności (głównie Własność prywatna, Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania i Własność nieustalona)	2025	2027	6,00	NIE	N/A
11	Augustówka – błękitno-zielony szlak na Widzewie	Zakres prac obejmuje zabezpieczenie obszarów źródłowych przed zabudową, wprowadzenie elementów renaturyzacji koryta rzeki na odcinku od źródła do ujścia do Augustówki, stworzenie szlaku pieszo-rowerowego, utworzenie miejsc wypoczynku i rekreacji, retencję wody z terenów utwardzonych.	brak MPZP	wiele działek	Mozaika własności (głównie Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania, Własność prywatna)	2025	2027	6,00	NIE	N/A
12	Ner cz. I – błękitno-	Zakres prac obejmuje zwiększenie bioróżnorodności pierwszego stawu na	Plan nr 182, Plan nr 104-153-182	wiele działek	Mozaika własności (głównie	2024	2026	12,00	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³³ [TAK/ CZĘŚCIOWO/ NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁴ [PLN]
	zielony szlak na Rudzie	terenach Stawów Stefańskiego w celu poprawy jakości wody, oczyszczenie koryta rzeki Ner na odcinku od Stawów Stefańskiego do połączenia z Jasieniem, stworzenie szlaku pieszo-rowerowego, utworzenie miejsc wypoczynku i rekreacji, retencję wody z terenów utwardzonych.			Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania oraz Własność Prywatna)					
13	Ner cz. II – Olsy nad Nerem – projekt środowiskowy	Zakres prac obejmuje stworzenie szlaku pieszego wzdłuż Neru, wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej w celu wzmocnienia ochrony dla terenu użytków ekologicznych, utworzenie ścieżki edukacyjnej z punktami widokowymi na rzekę i rozlewiska.	Plan nr 141	wiele działek	Mozaika własności (głównie Własność prywatna, Własność nieustalona i Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania)	2024	2026	2,40	NIE	N/A
14	Kanał Anilany	Zakres prac obejmuje zwiększenie retencji i infiltracji na terenie parku Podolskiego w rejonie doliny rzeki Dąbrowki.	Plan nr 82-160, XXIII/566/16 – obowiązujący; częściowo brak	wiele działek	mozaika własności	2028	2030	12,00	NIE	N/A
15	Jasieniec	Zakres prac obejmuje elementy renaturyzacji i poprawy retencji wodnej w obszarze doliny rzeki Jasieniec.	Plan nr 203, LXXXIV/2524/23 – obowiązujący	wiele działek	Głównie własność prywatna i Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania	2028	2030	12,00	NIE	N/A
16	Leśny park rzeczny – Skrzyżowanie ul. Bławatnej i Tomaszowskiej	Zakres prac obejmuje utworzenie obszaru ochrony doliny rzecznej na skrzyżowaniu ul. Bławatnej i Tomaszowskiej oraz na ujściu Augustówki do Olechówki. Stworzenie korytarza ekologicznego łączącego powstały park rzeczny z Parkiem na Młynku, z uwzględnieniem projektowanego przedłużenia ulicy Puszkina, wybudowanej	Przystąpienie nr 365, LXXXVII/2637/24	wiele działek	różne typy własności z przewagą Własności prywatnej	2028	2030	11,60	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³³ [TAK/ CZĘŚCIOWO/ NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁴ [PLN]
		z zastosowaniem rozwiązań chroniących wody doliny i okolicznej zlewni.								
17	Ochrona korytarza ekologicznego w dolinie Zimnej Wody	Zakres prac obejmuje stworzenie ścieżki edukacyjnej w sąsiedztwie terenów podmokłych, okresowo zalewanych i łąk wilgotnych.	Plan nr 200, LXXXIV/2523/23 – obowiązujący	B39-52/1; B39-51/1; B39-42; B39-43/1; B39-7/4; B39-41/1; ; B39-40/4; B39-40/3; B39-40/2; B39-39/1; B39-45/6; B39-23/20; B39-21/19; B39-66/1; B39-53/1; oraz od B38-104/2 do B38-104/8; B38-73/1; B38-74/2; B38-86/1; B38-85	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania; Własność Skarbu Państwa i inny rodzaj władania; Własność prywatna (od B39-41/1 do B38-73/1); Własność nieustalona; Własność nieustalona; Własność nieustalona	2025	2026	3,52	NIE	N/A

Źródło: opracowanie własne

4.2.6. Wdrażanie rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody

Ważną grupę projektów stanowią przedsięwzięcia poprawiające retencję i infiltrację wody, tj.: **niecki bioretencyjne** – obszary zieleni w zagłębieniach gromadzące wodę opadową, która jest wstępnie oczyszczana przez roślinność oraz przez warstwy podłoża, a następnie wsiąka w grunt lub jest retencjonowana, a jej nadmiar odprowadzany do kanalizacji lub wykorzystywany na cele użyteczności publicznej (podlewanie). Rozwiązania te są często stosowane w przestrzeniach publicznych, szczególnie tam, gdzie występuje zanieczyszczony spływ powierzchniowy i mała przepuszczalność gruntu.

Rowy bioretencyjne to płytkie zagłębienia porośnięte roślinnością służące do zbierania, filtrowania i infiltracji wód opadowych, zwykle stosowane wzdłuż dróg, parkingów, zabetonowanych placów lub wielkopowierzchniowych budowli, na których nie została wprowadzona zieleń na dachu. Ogród deszczowy to odmiana niecki retencyjnej lub rowu retencyjnego porośnięta roślinnością przystosowaną do okresowego zalewania wodą. Wyróżnia się ogrody deszczowe suche (inaczej infiltrujące) oraz mokre (czyli szczelne) z zaworem przelewowym. Najważniejszą funkcją niecek i ogrodów deszczowych jest szybka retencja oraz wykorzystanie i spowolnienie rozchodzenia się wody opadowej.

Niecki, rowy bioretencyjne i ogrody deszczowe można lokalizować w różnorodnych środowiskach miejskich: od gęsto zabudowanych obszarów, takich jak osiedla mieszkaniowe, centra miast, parkingi i drogi, po przestrzenie publiczne, w tym place i ciągi piesze. Często są umieszczane na terenach zieleni, które przylegają do mocno zabudowanych obszarów. Są one szczególnie przydatne na terenach o dużych powierzchniach nieprzepuszczalnych, gdzie pomagają zarządzać spływem powierzchniowym i redukują ryzyko powodzi. Rowy bioretencyjne są często stosowane wzdłuż dróg i parkingów, natomiast ogrody deszczowe, zarówno te suche, jak i szczelne, dobrze sprawdzają się w przestrzeniach takich jak dziedzińce czy podwórza oraz na zielonych dachach budynków.

Bardzo ważnym aspektem przy wdrażaniu rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody jest dobór roślin. W przypadku ogrodów deszczowych powinny to być rośliny o właściwościach fitoremediacyjnych z grupy hygrofitów, (w ogrodach szczelnych) oraz rośliny znoszące krótkotrwałe zalewanie i długotrwałe susze (w ogrodach suchych).

W nieckach bioretencyjnych i szczelnych ogrodach deszczowych sprawdzają się m.in.:

- roślinność wysoka – drzewa i wysokie krzewy liściaste rodzime (wierzby oraz olchy), a także obcego pochodzenia (cypryśnik błotny lub metasekwoja chińska); drzewa mogą być stosowane na rozległych terenach zalewowych, które mają niezabudowane dno;
- krzewy – krzewy liściaste zdomowione w Polsce (derenie, kaliny, wierzby oraz bzy) mogą być stosowane na terenach podmokłych;
- byliny (kosańce, krwawnica, knieć błotna, przywrotnik, mięta nadwodna, wiązówka błotna, rdest wązownik), paprocie (nerecznica samcza, tatarak, sit), a także trawy (trzcinnika oraz turzyca) mogą być stosowane w podmokłym ogrodzie.

W ogrodach deszczowych suchych lub nieckach rozsączających, gdzie nadmiar wody jest odprowadzany do głębszych warstw gleby, sprawdzają się następujące gatunki roślin:

- wysokie drzewa liściaste: jesiony, klony oraz iglaste choiny i żywotniki,
- krzewy znoszące okresowe zalewanie (pęcherznica, hortensja lub irga), a także pnącza (bluszcz pospolity),

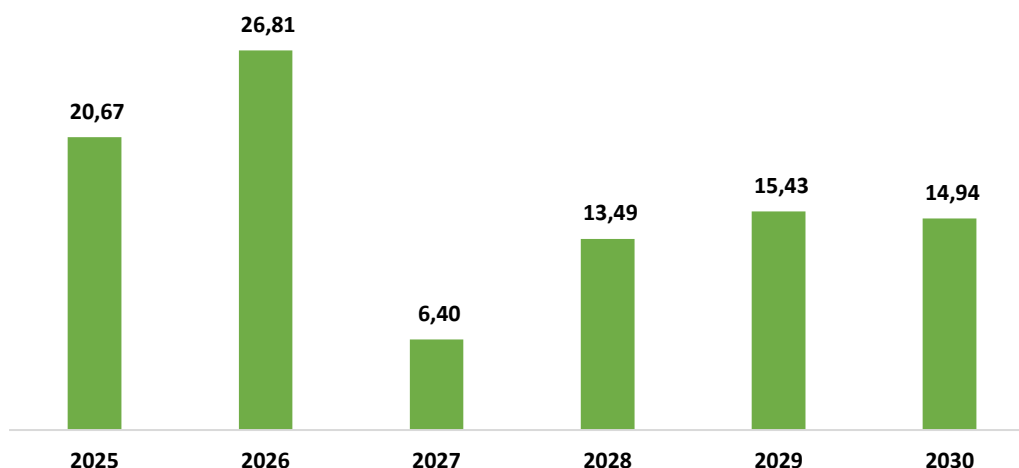
- byliny (funkia, ostróżki oraz trawy ozdobne, np. miskanty, rozplenice czy śmiałki).

Powierzchnie utwardzone w przestrzeni miasta mają wpływ na jakość życia mieszkańców. Wraz ze wzrostem temperatur powietrza oraz zwiększaniem się zagrożenia w postaci podtopień deszczami nawalnymi duże nieprzepuszczalne obszary (place, parkingi, infrastruktura komunikacyjna) pogarszają warunki lokalne – zwiększa się lokalna temperatura, a wody opadowe, zamiast wsiąkać w glebę, są kierowane do systemu kanałów i rowów, a następnie odprowadzane do systemu rzek. Z tego powodu konieczne jest realizowanie działań prowadzących do zamiany powierzchni nieprzepuszczalnych na wodoprzepuszczalne.

Graficzną prezentację rozmieszczenia proponowanych inicjatyw poprawiających retencję wód deszczowych i roztopowych zawiera mapa *Retencja Infiltracja*, stanowiąca załącznik do opracowania.

Największe wydatki na działania realizowane w ramach omówionego zakresu zostaną poniesione w latach 2025–2026.

Wykres 14: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu wdrażania rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody w mln zł

Źródło: opracowanie własne

Tabela 23: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu wdrażania rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	Narożnik ul. Kilińskiego i Przodek						
2	Plac Zwycięstwa						
3	Zielony parking z ogrodem deszczowym w centralnej części pętli - skrzyżowanie ul. A. Felińskiego i Gojawczyńskiej						
4	Teren w rozwidleniu ul. Władysława Króla						
5	Teren przy ul. Władysława Króla						
6	Skwer Daszyńskiego						
7	Parking przed Teatrem Muzycznym ul. Północna						
8	Ul. Bałucki Rynek 1 (teren po południowej stronie ul. Bałucki Rynek, pomiędzy ul. Zgierską a ul. Łagiewnicką)						
9	Al. Kościuszki 97 (teren chodnika za skrzyżowaniem al. Kościuszki i al. Mickiewicza od strony południowo-wschodniej)						
10	Ul. Kościuszki 99 (teren chodnika po wschodniej stronie al. Kościuszki, na południe od skrzyżowania z al. Mickiewicza, po południowej stronie przystanku autobusowego)						
11	ul. Łąkowa 19 (teren przy skrzyżowaniu ul. Łąkowej i ul. Kopernika - część północno - zachodnia)						

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	2025	2026	2027	2028	2029	2030
12	Al. Mickiewicza 11-13 (teren chodnika po południowej stronie al. Mickiewicza pomiędzy ul. Wólczańską a al. Kościuszki)						
13	Ul. Paderewskiego 11b (teren szerokiego chodnika zlokalizowany od przejścia dla pieszych przy skrzyżowaniu ulicy Paderewskiego z ulicą Zaolziańską (część zachodnia) do ulicy Wiwulskiego)						
14	Park leśny na Janowie oraz teren przy ul. Zagłoby, za zachodnią częścią skrzyżowania z ul. Maćka z Bogdańca; występują 2 obszary do odbetonowania - po północnej i po południowej stronie ulicy						
15	Al. Piłsudskiego 39-55 (teren chodnika położony po południowej części al. Piłsudskiego, pomiędzy Ul. Kilińskiego a ul. Targową)						
16	al. Piłsudskiego 138 (stadion Widzew) (teren zlokalizowany przy północnej części al. Piłsudskiego, rozpoczynając za ul. Tunelową (w kierunku wschodnim) wzdłuż stadionu Widzew i parkingu)						
17	Al. Piłsudskiego - ul. Piotrkowska przy Stajni Jednorożców (teren przy skrzyżowaniu al. Piłsudskiego i al. Kościuszki z ul. Piotrkowską)						
18	Pl. Niepodległości 4 (teren obejmuje obszar wzdłuż południowej części pl. Niepodległości, na odcinku od ul. Pabianickiej do ul. Rzgowskiej (chodnik wzdłuż budynku Uniwersal)						
19	Al. Rodziny Poznańskich (teren na al. Rodziny Poznańskich, wzdłuż Dworca Łódź Fabryczna - do obetonowania wyznaczono odcinki pomiędzy przystankami)						
20	Ul. Roosevelta (obszar północnej strony ulicy Roosevelta - odcinek od ulicy Piotrowskiej do ulicy Sienkiewicza z pominięciem obszaru parkingów, miejsc dla taksówek oraz wjazdów na posesje)						
21	Ul. Rzgowska 7 (obszar zlokalizowany za skrzyżowaniem ul. Rzgowskiej z Placem Niepodległości w kierunku południowym, po stronie zachodniej)						
22	Ul. Wiwulskiego 15 (obszar zlokalizowany przy skrzyżowaniu ul. Wiwulskiego z ul. Zaolziańską, część zachodnia od narożnika, na południe, do przejścia dla pieszych)						
23	Al. Włókniarzy 214 (teren zlokalizowany przy wschodniej stronie al. Włókniarzy (za 6-ego Sierpnia w stronę północną), obok Stadionu Orła. Obszar obejmuje parking Stadionu oraz obszar przylegający do boiska za stadionem bez terenu boiska)						
24	Ul. Wólczańska 171-173 (teren przy zachodniej stronie ul. Wólczańskiej przed wejściem do Wydziału Biotechnologii i Nauk o Żywności Politechniki Łódzkiej)						
25	Ul. Wólczańska 197-199 (teren przy zachodniej stronie ul. Wólczańskiej)						
26	Ul. Wólczańska - ul. Ks. Skorupki (teren zlokalizowany po zachodniej stronie ul. Wólczańskiej, za skrzyżowaniem z ul. Skorupki w kierunku północnym)						
27	Ul. Wysoka 10-14 (teren zlokalizowany po wschodniej stronie ulicy Wysokiej)						
28	Parkingi – wprowadzenie zieleni, małej retencji						
29	Urządzenie zieleni na dzikich parkingach i terenach niezagospodarowanych w okolicach Dworca Fabrycznego						
30	Okolice dworca Łódź Fabryczna i EC1						
31	Pętla autobusowa Rondo Inwalidów						
32	Zielony Parking Smugowa 30/32						
33	Zielony parking Prządek						
34	Zielony Parking Atlas Areny						
35	Przebudowa Placu Dąbrowskiego						

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawione zostały zadania planowane do realizacji ze wskazaniem ich zakresu oraz szacowanych nakładów inwestycyjnych.

Tabela 24: Zadania z zakresu wdrażania rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁵ [TAK/CZĘŚĆ IOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁶ [PLN]
1	Narożnik ul. Kilińskiego i Prądek	Zakres prac obejmuje stworzenie ogrodu deszczowego i połączenie z sąsiadującym zielonym parkingiem.	Przystąpienie nr 263, XXXIV/1117/20	S6-166/6	Gmina Łódź i inny rodzaj władania	2025	2026	0,36	NIE	N/A
2	Plac Zwycięstwa	Zakres prac obejmuje stworzenie ogrodu deszczowego, niecki retencyjnej, rozszczelnienie nawierzchni, energooszczędne oświetlenie, nasadzenia bylin i drzew, ławkę kwietną, wyspy zadarniające.	Przystąpienie nr 238, LXXII/1946/18	W24-56/3	Własność Gminy Łódź	2025	2026	5,27	NIE	N/A
3	Zielony parking z ogrodem deszczowym w centralnej części pętli – skrzyżowanie ul. Felińskiego i Gojawczyńskiej	Zakres prac obejmuje stworzenie ogrodu deszczowego w centralnej części pętli oraz parkingu o zielonej nawierzchni po zewnętrznej części.	brak	G17-209/23	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2027	2028	0,60	NIE	N/A
4	Teren w rozwidleniu ul. Władysława Króla	Zakres prac obejmuje stworzenie ogrodu deszczowego w rozwidleniu drogi.	brak	P26-57/51	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2027	2027	0,10	NIE	N/A
5	Teren przy ul. Władysława Króla	Zakres prac obejmuje zagospodarowanie nieużytku pod parking, w połączeniu z ogrodem deszczowym ulokowanym w północnej części terenu.	brak	P27-355/1	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2027	2028	2,28	NIE	N/A
6	Skwer Daszyńskiego	Zakres prac obejmuje stworzenie ogrodu deszczowego w sąsiedztwie ul. Tymienieckiego na terenie Skweru Daszyńskiego.	Plan nr 105, LXVI/1684/18 – obowiązujący	106105_9.0009.85/5 S9-85/5	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2026	2027	0,75	NIE	N/A

³⁵ Wieloletnia Prognoza Finansowa zgodna z uchwałą Nr IV/86/24 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 3 lipca 2024 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej miasta Łodzi na lata 2024-2050.

³⁶ Finansowanie działań, dla których w budżecie miasta Łodzi nie zabezpieczono całkowitej kwoty niezbędnej do ich realizacji, odbywać się będzie przy udziale środków finansowych podmiotów innych niż Urząd Miasta Łodzi odpowiedzialnych za realizację działań, jak również z wykorzystaniem dofinansowań ze środków zewnętrznych (już zabezpieczonych lub możliwych do pozyskania). W przypadku zadań stanowiących kontynuację działań realizowanych w poprzednich latach część kosztów została już poniesiona.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁵ [TAK/CZĘŚĆ IOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁶ [PLN]
7	Parking przed Teatrem Muzycznym, ul. Północna	Zakres prac obejmuje obetonowanie parkingu znajdującego się przed Teatrem Muzycznym.	Przystąpienie nr 208, LXXII/1914/18	wiele działek	Własność Gminy Łódź w użytkowaniu	2028	2029	1,20	NIE	N/A
8	Ul. Bałucki Rynek 1 (teren po południowej stronie ul. Bałucki Rynek, pomiędzy ul. Zgierską a ul. Łagiewnicką)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - demontaż słupków betonowych, - wykonanie nawierzchni i obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń. W sąsiedztwie istniejących budynków planuje się zastosowanie roślinności przesłaniającej, np. żywopłotu nieformowanego. Na terenie zieleńca planowana jest retencja wód opadowych poprzez spływ wód z otaczających powierzchni utwardzonych oraz przy pomocy elementów liniowych retencji wód opadowych.	nie	B47 - 227/12, B47 - 227/13	Miasto Łódź Miasto Łódź	2025	2026	0,13	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
9	Al. Kościuszki 97 (teren chodnika za skrzyżowaniem al. Kościuszki i al. Mickiewicza od strony południowo-wschodniej)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń. Na terenie zieleńca planowana jest retencja wód opadowych poprzez spływ wód z otaczających powierzchni utwardzonych oraz przy pomocy elementów liniowych retencji wód opadowych.	nie	S7 - 19/21	Miasto Łódź	2025	2026	0,02	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
10	Ul. Kościuszki 99 (teren chodnika po wschodniej stronie al. Kościuszki, na południe od skrzyżowania z al. Mickiewicza, po południowej stronie)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - demontaż elementów małej architektury, - wykonanie obrzeży, - wykonanie nawierzchni pod ławki, - ponowny montaż 2 ławek, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	nie	S7 - 19/23 S7 - 19/24	Miasto Łódź Miasto Łódź	2025	2026	0,06	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na

STRATEGIA ZAZIELENIANIA ŁÓDZI DO 2030 ROKU Z PERSPEKTYWĄ DO 2050 R.

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁵ [TAK/CZĘŚĆ IOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁶ [PLN]
	przystanku autobusowego)	- nasadzenia projektowane nawiązujące do zieleni istniejącej – hortensje.								zmiany klimatu; 8 265 411,00
11	ul. Łąkowa 19 (teren przy skrzyżowaniu ul. Łąkowej i ul. Kopernika – część północno-zachodnia)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	VI/213/19	P18 - 45/7 P18 - 43/32 P18 - 45/8 P18 - 70/7	Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź	2026	2027	0,02	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
12	Al. Mickiewicza 11–13 (teren chodnika po południowej stronie al. Mickiewicza pomiędzy ul. Wólczańską a al. Kościuszki)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń. Na terenie rabat planowana jest retencja wód opadowych poprzez spływ wód z otaczających powierzchni utwardzonych oraz przy pomocy elementów błękitnej infrastruktury, np. rów infiltracyjny.	VI/213/19	S7 - 1/14 S7 - 1/15	Miasto Łódź Miasto Łódź	2026	2027	0,08	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
13	ul. Paderewskiego 11b (teren szerokiego chodnika zlokalizowany od przejścia dla pieszych przy skrzyżowaniu ulicy Paderewskiego z ulicą Zaolziańską (część zachodnia) do ulicy Wiwulskiego)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	nie	G11 - 64/41	Miasto Łódź	2026	2027	0,03	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
14	Park leśny na Janowie oraz teren przy ul. Zagłoby, za zachodnią częścią skrzyżowania z ul. Maćka z Bogdańca; dwa obszary do	Zagospodarowanie polega na stworzeniu przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowej wpisującej się w strukturę parku leśnego. Zakres prac obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, pozostałości po budynkach, destruktu asfaltowego,	nie	W35 - 24/181 W35 - 24/70 W35 - 24/69 W35 - 24/174 24/139	Skarb Państwa (w trakcie komunalizacji – potrzebna zgoda Oddziału ds. Skarbu Państwa)	2026	2027	2,89	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna -

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁵ [TAK/CZĘŚC IOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁶ [PLN]
	odbetonowania – po północnej i po południowej stronie ulicy	demontaż pozostałości słupków, - wykonanie nawierzchni utwardzonych przepuszczalnych – 18% całego terenu, - wyposażenie w elementy małej architektury – 10 ławek, 6 koszy, 10 stojaków rowerowych, 3 tablice informacyjne/edukacyjne, 5 domków dla owadów, - nasadzenie 20 szt. drzew rodzimych, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń. Minimum 60% powierzchni planuje się zachować jako otwarte polany typu łąka kwietna. Od strony ulicy wprowadzone zostaną nasadzenia osłonowe, np. w postaci szpaleru krzewów.		24/140 24/141	Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź					Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
15	Al. Piłsudskiego 39–55 (teren chodnika położony po południowej części al. Piłsudskiego, pomiędzy ul. Kilińskiego a ul. Targową)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	nie	S7 - 42/81 W24 - 328/60	Miasto Łódź Miasto Łódź	2027	2028	0,29	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
16	al. Piłsudskiego 138 (stadion Widzew) (teren zlokalizowany przy północnej części al. Piłsudskiego, rozpoczynając za ul. Tunelową (w kierunku wschodnim) wzdłuż stadionu Widzew i parkingu)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń. W pasie położonym najbliżej stadionu planuje się nasadzenia traw, bylin.	nie	W22 - 40/12 W22 -39/36 W22 -97/56 W22 -97/57 W22 -97/58 W22 -97/59	Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź	2024	2025	0,66	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁵ [TAK/CZĘŚC IOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁶ [PLN]
17	Al. Piłsudskiego – ul. Piotrkowska przy Stajni Jednorozców (teren przy skrzyżowaniu al. Piłsudskiego i al. Kościuszki z ul. Piotrkowską)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - demontaż 8 krat pod drzewami, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	XLVIII/1227/17	S6 - 26/14 S7 - 1/22 S7 - 1/30 S7 - 1/16 S7 - 1/31 S7 - 1/19 S7 - 1/20 S7 - 1/7 S7 - 41/23 S7 - 41/28 S7 - 41/21 S7 - 41/20 S7 - 41/19 S7 - 41/27	Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Skarb Państwa Skarb Państwa Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź	2027	2028	0,60	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
18	Pl. Niepodległości 4 (teren obejmuje obszar wzdłuż południowej części pl. Niepodległości, na odcinku od ul. Pabianickiej do ul. Rzgowskiej (chodnik wzdłuż budynku Uniwersal))	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń. Ze względu na skalę budynku w otoczeniu planuje się zastosować nasadzenia w dużych grupach nie mniejszych niż 50 szt., np. bylin kwitnących, traw. Na terenie rabat planowana jest retencja wód opadowych poprzez spływ wód z otaczających powierzchni utwardzonych przy pomocy elementów liniowych retencji wód opadowych.	LXXXVIII/1823/14	G3 - 133/1	Miasto Łódź	2027	2028	0,14	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
19	Al. Rodziny Poznańskich (teren na al. Rodziny Poznańskich, wzdłuż Dworca Łódź Fabryczna – do obetonowania wyznaczono odcinki pomiędzy przystankami)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	III/41/14	S2 - 288/2 S2 - 289/4 S2 - 290/4 S2 - 293/89 S2 - 293/62	Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź	2028	2029	0,14	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁵ [TAK/CZĘŚĆ IOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁶ [PLN]
										klimatu; 8 265 411,00
20	ul. Roosevelta (obszar północnej strony ulicy Roosevelta – odcinek od ulicy Piotrowskiej do ulicy Sienkiewicza z pominięciem obszaru parkingów, miejsc dla taksówek oraz wjazdów na posesje)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń. Na terenie rabat planowana jest retencja wód opadowych poprzez spływ wód z otaczających powierzchni utwardzonych – górna krawędź projektowanych obrzeży granitowych, szer. 15 cm, w poziomie istniejącego chodnika. Z uwagi na harmonijny charakter istniejącej kolorystyki ulicy należy zachować jednolity charakter nasadzeń w postaci zwartej roślinności okrywowej utrzymanej w tonacjach zieleni. Ciemna zieleń bardzo dobrze kontrastuje z kolorem elewacji w jasnych, piaskowych barwach oraz z ceglanym kolorem drogi.	XLVIII/1227/17	S6 - 395/4	Miasto Łódź	2028	2029	0,11	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
21	ul. Rzgowska 7 (obszar zlokalizowany za skrzyżowaniem ul. Rzgowskiej z Placem Niepodległości w kierunku południowym, po stronie zachodniej)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - demontaż słupka, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	LXXXVIII/1823/14	G3 - 74/6	Miasto Łódź	2028	2029	0,12	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
22	ul. Wiwulskiego 15 (obszar zlokalizowany przy skrzyżowaniu ul. Wiwulskiego z ul. Zaolziańską, część zachodnia od narożnika,	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	nie	G11 - 64/41	Miasto Łódź	2029	2030	0,05	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁵ [TAK/CZĘŚC IOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁶ [PLN]
	na południe, do przejścia dla pieszych)									zmiany klimatu; 8 265 411,00
23	Al. Włókniarzy 214 (teren zlokalizowany przy wschodniej stronie al. Włókniarzy (za 6-ego Sierpnia w stronę północną), obok Stadionu Orła. Obszar obejmuje parking Stadionu oraz obszar przylegający do boiska za stadionem, bez terenu boiska)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wykonanie trawników wzmocnionych dostosowanych do postoju pojazdów do 3,5 tony.	nie	P17 - 33/70 P17 - 33/62 P17 - 33/63 P17 - 33/64 P17 - 33/11 P17 - 33/12 P17 - 33/13 P17 - 33/14 P17 - 33/15 P17 - 33/16 P17 - 33/54 P17 - 33/55 P17 - 33/56 P17 - 33/57	Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź	2029	2030	1,14	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
24	ul. Wólczarska 171–173 (teren przy zachodniej stronie ul. Wólczarskiej przed wejściem do Wydziału Biotechnologii i Nauk o Żywności Politechniki Łódzkiej)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - demontaż dwóch stojaków rowerowych, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	nie	S8 - 1/14	Miasto Łódź	2029	2030	0,32	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
25	ul. Wólczarska 197–199 (teren przy zachodniej stronie ul. Wólczarskiej)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - demontaż dwóch stojaków rowerowych oraz dwóch donic betonowych, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	LXVI/1684/18	S9 - 41/31 S9 - 41/41 S9 - 41/46	Miasto Łódź Miasto Łódź Miasto Łódź	2029	2030	0,03	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
26	ul. Wólczarska – ul. Ks. Skorupki (teren	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni,	LXVI/1684/18	S9 - 41/30	Miasto Łódź	2029	2030	0,35	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁵ [TAK/CZĘŚĆ IOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁶ [PLN]
	zlokalizowany po zachodniej stronie ul. Wólczańskiej, za skrzyżowaniem z ul. Skorupki w kierunku północnym)	- demontaż czterech słupków, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.								terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
27	ul. Wysoka 10–14 (teren zlokalizowany po wschodniej stronie ulicy Wysokiej)	Zagospodarowanie obejmuje: - rozbiórkę nawierzchni, - wykonanie obrzeży, - wymianę podłoża i wykonanie nasadzeń.	XVII/712/19	W24 - 229/5 W24 - 229/6 W24 - 229/7	Skarb Państwa Miasto Łódź Miasto Łódź	2029	2030	0,34	TAK	1.1.2.7. Odbetonowanie terenów miejskich (*) cel: Łódź silna i odporna - Miasto odporne na zmiany klimatu; 8 265 411,00
28	Parkingi – wprowadzenie zieleni, małej retencji	Zakres prac obejmuje wprowadzenie zieleni i małej retencji na tereny parkingów w okolicach ulic Wólczańskiej i Kościuszki.	Plan nr 105, LXVI/1684/18 – obowiązujący	wiele działek	różne typy własności z przewagą własności określonej jako Inne, Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania i Prywatne	2027	2028	1,00	NIE	N/A
29	Urządzenie zieleni na dzikich parkingach i terenach niezagospodarowanych w okolicach Dworca Łódź Fabryczna (działki pomiędzy dworcem Łódź Fabryczna a ul. Hasa)	Zakres prac obejmuje wprowadzenie zieleni tymczasowej, np. łąki kwietne, zadarnienie i zakrzewienie, drzewa w donicach.	Plan nr 159, LVII/1722/22 – obowiązujący	106105_9.0002.367 S2-367 106105_9.0002.366 S2-366	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2025	2026	1,63	NIE	N/A
30	Okolice dworca Łódź Fabryczna i EC1	Zakres prac obejmuje odbetonowanie, zazielenienie, wprowadzenie małej retencji (do weryfikacji z istniejącą	Plan nr 72-139-159, III/40/14 – obowiązujący;	wiele działek	różne typy własności	2027	2028	5,20	NIE	N/A

Lp.	Nazwa działania i lokalizacja	Opis/uzasadnienie działania	MPZP	Numer działki	Własność	Rok rozpoczęcia	Rok zakończenia	Koszt realizacji (mln zł)	Koszty działania uwzględnione w WPF ³⁵ [TAK/CZĘŚC IOWO/NIE]	Numer, nazwa działania z WPF oraz kwota zabezpieczona w WPF ³⁶ [PLN]
		infrastrukturą podziemną). Rozwiązanie problemów z silnie wiejącymi wiatrami poprzez nasadzenia w postaci gęstych żywopłotów (na ile to możliwe, np. żywopłoty grabowe); wprowadzenie zieleni funkcjonalnej (w tym zastosowanie roślin niskich i sadzonych w donicach).	Plan nr 164, LXII/1883/22 – obowiązujący							
31	Pętla autobusowa Rondo Inwalidów	Zakres prac obejmuje rozszczelnienie nawierzchni.	Plan nr 12 - XL/774/2000 – obowiązujący		Własność Gminy Łódź Własność Skarbu Państwa	2025	2026	4,50	NIE	N/A
32	Zielony Parking Smugowa 30/32	Zakres prac obejmuje rozszczelnienie nawierzchni parkingu przy Wydziale Spraw Obywatelskich i Komunikacji UMŁ.	Przystąpienie nr 283, LII/1609/21 – przystąpienie	106102_9.0048.125/27	Własność Gminy Łódź z użytkownikiem wieczystym	2025	2026	12,00	NIE	N/A
33	Zielony parking Prądek	Zakres prac obejmuje stworzenie zielonego parkingu.	Przystąpienie nr 263, XXXIV/1117/20 – przystąpienie	106105_9.0006.166/5 106105_9.0006.166/6	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2025	2026	1,20	NIE	N/A
34	Zielony Parking Atlas Areny	Zakres prac obejmuje rozszczelnienie parkingu na terenie Atlas Areny.	Plan nr 70, XCIX/2033/14 – obowiązujący	106104_9.0016.55/13 P16-55/13	Własność Gminy Łódź	2028	2030	34,00	NIE	N/A
35	Przebudowa Placu Dąbrowskiego	Zakres prac obejmuje adaptację Placu Dąbrowskiego do pełnienia funkcji retencyjnych – rozszczelnienie nawierzchni betonowych i zmianę powierzchni na przepuszczalną, urządzenie rabat, zachowanie zbiorników wodnych i ich przebudowę.	Plan NR 190, LXXVIII/2337/23 – obowiązujący	106105_9.0002.179/8 S2-179/8	Własność Gminy Łódź i inny rodzaj władania	2024	2026	25,50	CZĘŚCIOWO	1.3.2.143. Zazielenie Placu Dąbrowskiego cel: Łódź zachwycająca - Miasto Ogród; 700 000,00

Źródło: opracowanie własne

4.3. Działania edukacyjne, partycypacyjne i regulacyjne

4.3.1. Edukacja w zakresie zieleni

W społecznościach lokalnych rośnie świadomość korzyści płynących z obecności zieleni w mieście. Wyrazem tego zrozumienia staje się zaangażowanie mieszkanki i mieszkańców w obronę zachowywania istniejących elementów zieleni miejskiej oraz tworzenie nowych jej składników. Coraz częściej to również użytkownicy miasta (np. wspólnoty mieszkaniowe, nieformalne grupy mieszkańców, przedsiębiorcy) angażują się w urządzanie i utrzymanie zieleni.

Aby możliwe było skuteczne wdrożenie Strategii zazieleniania Łodzi, konieczne jest zaangażowanie w ten proces społeczności lokalnej. Współdziałanie z partnerami społecznym w dbaniu o zieleń doprowadzi do zbudowania kapitału społecznego, który staje się kluczowy przy rozwiązywaniu problemów współczesnych miast. Rozdział ten koncentruje się na działaniach edukacyjnych służących zwiększeniu zaangażowania mieszkańców i budowaniu partnerstwa między mieszkańcami a władzami miasta.

Działania edukacyjne wynikające ze Strategii mogą mieć dwoistą naturę. Z jednej strony będą to działania mieszczące się w szeroko rozumianej **edukacji środowiskowej**, której celem jest upowszechnianie wiedzy o przyrodzie, zwiększanie świadomości ekologicznej, rozwijanie wrażliwości na naturę, propagowanie konkretnych zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego. Z drugiej strony ważne będzie **rozpowszechnianie wiedzy o celach Łodzi w zakresie gospodarowania zielenią**. Ten drugi wymiar będzie pomagał w ukierunkowywaniu działań całej społeczności lokalnej na cele wynikające z dokumentu. Każda z tych grup działań skierowana będzie do innych adresatów i posłuży się niezależnymi środkami. Poniżej omówiono rekomendowane aktywności w obu tych grupach.

Powszechne edukowanie o zieleni w ramach edukacji ekologicznej

Edukacja ekologiczna jest obecna w przedszkolach i szkołach, pod jej wpływem zmieniają swe postawy również dorośli. Pozwala na wyjaśnianie zależności pomiędzy środowiskiem, gospodarką, społeczeństwem i kulturą. Działania edukacyjne są bardzo ważne w kontekście wdrażania Strategii zazieleniania Łodzi. Będą się one koncentrować na **uzupełnieniu istniejącego katalogu metod i treści edukacyjnych o materiały związane z zagadnieniem zazieleniania miasta**. Obecnie działający edukatorzy, tj. wychowawcy przedszkolni, nauczyciele (w szczególności nauczyciele przyrody/ geografii/ biologii), trenerzy, wykładowcy UTW, pracownicy Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Łodzi, organizacje pozarządowe zajmujące się edukacją ekologiczną, np. Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”, przyrodnicy – pasjonaci, powinni zostać wyposażeni w atrakcyjne pomoce dydaktyczne ukierunkowujące zajęcia z wiedzy o ekologii i kształtujące postawy odbiorców w zakresie powiązanym z rolą zieleni w życiu człowieka i miasta. Proponowana lista pomocy dydaktycznych przedstawiona została w tabeli.

Wykres 15: Rodzaje edukacji w zakresie zieleni miejskiej oraz jej adresaci

Źródło: opracowanie własne

Tabela 25: Proponowane działania edukacyjne w zakresie zieleni miejskiej (edukacja powszechna)

Nazwa	Opis	Liczba	Zakres rzeczowy	Szacowane nakłady	Koszty eksploatacji
Ścieżka dydaktyczna poświęcona znaczeniu zieleni dla kwestii odporności na zmiany klimatu	Ścieżka prezentuje różne aspekty wpływu zmian klimatu na życie Łodzi. Składa się z rozmieszczonych w terenie parkowym stanowisk dydaktycznych w formie słupków z informacjami (informacje można umieszczać na różnej wysokości, by inny zestaw treści był dostępny dla dzieci, inny dla dorosłych) oraz w formie rozłożonych stanowisk dydaktycznych. Rozmieszczenie słupków może zostać zaprojektowane jako gra terenowa (lokalizacja kolejnych stanowisk wskazywana jest na wcześniejszych stanowiskach). Proponowane treści stanowisk: 1) skutki zmian klimatu dla Łodzi; 2) rola drzew w obniżaniu temperatury w mieście; 3) rola korytarzy ekologicznych w przewietrzaniu miasta; 4) rola ogrodnictwa miejskiego (stanowisko z ogródkiem dydaktycznym) w adaptacji miasta do zmian klimatu; 5) rola retencji krajobrazowej w mieście.	1	Konieczne zaprojektowanie stanowisk oraz zaplanowanie ich położenia w terenie, najlepiej w relacji do istniejących lub nowych obiektów zieleni. Konieczne opracowanie merytoryczne oraz przygotowanie materiałów dydaktycznych, szczególnie scenariuszy zajęć dla nauczycieli i trenerów. Wartość nakładów uzależniona od przyjętych rozwiązań technicznych.	240 000, w przypadku projektowania rozbudowanych instalacji (np. rozbudowana makieta miasta) – znacznie wyższe nakłady	20 000/rok
Ścieżka edukacyjna o znaczeniu rzek, renaturyzacji rzek	Ścieżka przyrodnicza o łącznej długości ok. 4,9 km, adresowana głównie do dzieci i młodzieży, poświęcona zostanie zagadnieniom takim jak: regulacja renaturyzacja rzek, korytarz ekologiczny, retencja wodna czy roślinność terenów podmokłych. Ścieżka zostanie utworzona w Dolinie Sokołowski.	1	Konieczne zaprojektowanie ścieżki, elementów dydaktycznych oraz zaplanowanie ich położenia w terenie. Działaniami towarzyszącymi są: budowa lub modernizacja ścieżek pieszych, budowa kładek, podestów i pomostów, stworzenie miejsc wypoczynku dla różnych grup wiekowych (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci), wykonanie nowych nasadzeń zieleni.	12,37 mln	200 000/rok
Obiekty dydaktyczne rozłożone po mieście	Ich istota jest podobna do instalacji przedstawionej w wierszu wyżej, ale w tym przypadku poszczególne obiekty edukacyjne prezentujące w szczególności: 1) rolę zieleni w obniżaniu temperatury w mieście; 2) rolę korytarzy ekologicznych w przewietrzaniu miasta; 3) rolę ogrodnictwa miejskiego w adaptacji miasta do zmian klimatu; 4) rolę retencji krajobrazowej w mieście powinny być rozmieszczone niezależnie od siebie w przestrzeni miejskiej, najlepiej takiej, która poddawana jest modernizacji związanej z wdrażaniem Strategii zazieleniania Łodzi (np. wiata przystankowa w pobliżu nowych elementów zieleni może stać się miejscem prezentacji wpływu zieleni na	4–10	Konieczne zaprojektowanie stanowisk oraz opracowanie materiałów informacyjnych w postaci tablic i oznaczeń. Koszty zależne od przyjętych rozwiązań technicznych i funkcjonalnych.	10 000–100 000 zł na stanowisko	1 000 –10 000 zł/rok na stanowisko

Nazwa	Opis	Liczba	Zakres rzeczowy	Szacowane nakłady	Koszty eksploat.
	temperaturę w mieście, jeśli podzielona zostanie na część osłoniętą bluszczem oraz odkrytą). Przy każdej stacji powstać powinny materiały informacyjne. Obiekty mogą działać jako sieć, umożliwiając np. prowadzenie gry miejskiej dla uczniów (konieczność odwiedzenia określonej liczby stacji w wyznaczonym czasie i wykonania na tych stacjach określonych zadań). Stacje powinny być lokalizowane w pobliżu miejsc powiązanych z nimi treścią, np. stacja o roli korytarzy zieleni w pobliżu przebiegu takiego korytarza zieleni.				
Ścieżka dydaktyczna Drugie Życie Drzew	Ścieżka ukaże, jak ważnym elementem przyrody jest martwe drzewo. Celem projektu „Drugie Życie Drzew” jest nie tylko edukacja, ale także inspirowanie do refleksji nad cyklem życia natury i znaczeniem recyklingu w ochronie środowiska. Ścieżka zlokalizowana zostanie w terenie zalesionym noszącym cechy lasu naturalnego lub w innym miejscu publicznym, gdzie tablice informacyjne, instalacje i inne materiały edukacyjne ilustrują cykl życia drzewa i jego „drugie życie”.	1	Uzależniony od warunków naturalnych. W przypadku instalacji w istniejącym kompleksie leśnym koszt ograniczony do tablic informacyjnych i oznakowania. Konieczne opracowanie merytoryczne oraz przygotowanie materiałów dydaktycznych, np. stanowisk z drewnem w różnym stadium butwienia, scenariuszy zajęć dla nauczycieli/trenerów. Preferowana lokalizacja np. na terenie Rezerwatu Przyrody Polesie Konstantynowskie.	50 000 zł	2 000 zł/rok
Zestaw scenariuszy dla nauczycieli, np. lekcje z Se-Ma-For dla dzieci młodszych lub lekcje z Wiedźminem ³⁷ dla dzieci starszych	Zestaw scenariuszy dla nauczycieli szkół podstawowych i średnich mających na celu podniesienie poziomu wiedzy na temat lokalnego środowiska naturalnego oraz wiedzy o zieleni miejskiej i jej znaczeniu dla adaptacji do zmian klimatu. Uatrakcyjnieniem tej propozycji będzie powiązanie zajęć z postaciami związanymi z Łodzią, np. postaciami bajkowymi stworzonymi w łódzkim studiu Se-Ma-For lub z postacią Geralta z Rivii stworzoną przez łódzianina Andrzeja Sapkowskiego. Celem zajęć objętych scenariuszami powinno być w szczególności zapoznanie z pojęciem „zieleni miejskiej”, scharakteryzowanie elementów zieleni miejskiej i omówienie znaczenia zieleni miejskiej dla jakości życia społeczności lokalnej oraz dla odporności na zmiany klimatyczne, zwrócenie uwagi na przyczyny i rodzaje zagrożeń zieleni miejskiej oraz na możliwości wzbogacania zieleni miejskiej w Łodzi. W każdym ze scenariuszy należy podkreślić zmiany dotyczące zieleni planowane do wprowadzenia w ramach Strategii	1 komplet (scenariusze dla szkół podstawowych i dla szkół średnich)	Koszt opracowania scenariuszy. Koszt redakcji materiałów. Ewentualne opłaty za nabycie praw autorskich.	12 000 zł bez opłat za prawa autorskie	Nie dotyczy

Nazwa	Opis	Liczba	Zakres rzeczowy	Szacowane nakłady	Koszty eksploat.
	zazieleniania Łodzi. Efektem lekcji powinno być pogłębianie emocjonalnego związku z przyrodą miasta oraz zachęcenie do rozwijania zainteresowań związanych z przyrodą, w tym z zielenią.				
Cykl szkoleń/warsztatów dla studentów kierunków projektanckich i architektów dotyczących znaczenia zieleni w procesie inwestycyjnym	Zestaw działań edukacyjnych propagujących wykorzystywanie przez projektantów rozwiązań wynikających z idei Błękitno-Zielonej Sieci. Szkolenia i konkursy zachęcą do rozwijania umiejętności planowania zieleni w projektowanych obiektach. Inicjatywy dla studentów mogą być powiązane z planowanymi inwestycjami miejskimi, co przełoży się na pobudzenie dyskusji o sposobie zagospodarowania miasta.	2 wydarzenia na rok	Koszt opracowania scenariuszy, koszt zatrudnienia personelu, koszt finansowania nagród.	60 000 zł	20 000 zł/rok jako nagrody dla uczestników
Książeczka (broшуra) dla uczniów	Zwięzły materiał informacyjny prezentujący wpływ zieleni na funkcjonowanie miast oraz informujący o planach zazieleniania Łodzi. Proponowana grupa – uczniowie klas IV–VI. W treści miejsce na zadania do rozwiązania przez ucznia.	5 000 szt./rok	Konieczne projektowanie merytoryczne oraz zaprojektowanie broшуry.	20 000 zł	4 000 zł na dodruki
Interaktywna gra terenowa z użyciem aplikacji	Aplikacja oferująca użytkownikom wzięcie udziału w grze terenowej wiążącej się z odwiedzeniem obiektów i terenów zieleni miejskiej. Aplikacja wykorzysta lokalizatory dostępne w telefonach komórkowych użytkowników, przyznając punkty za odwiedzenie lub spędzenie określonego czasu w danym miejscu. Poza funkcją gry w aplikacji wprowadzone być powinny materiały informacyjne dotyczące roli zieleni miejskiej.	1	Konieczne programowanie aplikacji, przygotowanie zadań i materiałów. Po uruchomieniu konieczna promocja oraz organizacja konkursów i wydarzeń związanych z używaniem aplikacji.	40 000 zł	20 000 zł/rok jako nagrody dla uczestników gry

Źródło: opracowanie własne

Edukacja o planach zazieleniania Łodzi

Poza edukacją ekologiczną wśród zadań edukacyjnych powiązanych ze Strategią zazieleniania Łodzi powinny znaleźć się również takie, które informują o dokumencie oraz zachęcają różnych partnerów społecznych do współpracy w zakresie jego wdrażania. W ramach działań edukacyjnych należy postawić na wiedzę praktyczną, umożliwiającą włączenie się mieszkank i mieszkańców w inicjatywy na rzecz tworzenia i utrzymania zieleni.

Dobrym przykładem jest wdrażany przez Miasto projekt „Łódzkie Szkoły dla Klimatu”. Zgodnie z jego założeniami w każdej z publicznych szkół i zespołów szkolnych będą realizowane ogrody deszczowe, ogrody społeczne i zielone przestrzenie wspólne do rekreacji. Zadanie te mają wymiar nie tylko edukacyjny, ale są też projektami o charakterze inwestycyjnym, wpisującymi się w zakres ochrony bioróżnorodności i małej retencji.

Poniższy katalog działań należy traktować jako punkt wyjścia – istnieje możliwość skalowania tych procesów.

Tabela 26: Edukacja o celach miasta – proponowane działania edukacyjne i partycypacyjne zachęcające do włączenia się interesariuszy w projektowanie i utrzymywanie zieleni

Nazwa	Opis	Liczba	Zakres rzeczowy	Szacowane nakłady	Koszty ekspl.
Szkolne/ przedszkolne i osiedlowe projekty ogrodnicze	Tworzenie szkolnych lub przedszkolnych ogrodów, społecznych ogrodów miejskich lub indywidualnych ogródków, które uczą o uprawie roślin, zasadach ekologii i zrównoważonego rozwoju. Zieleń wokół szkół odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu relacji młodych ludzi z naturą, ich poczucia estetyki oraz świadomości ekologicznej. Jeśli zieleń ta jest odpowiednio zaprojektowana, może nie tylko zniwelować brak kontaktu z naturą, ale również sprzyjać samorozwojowi, aktywności fizycznej i społecznej, a także wspierać rozwój praktycznych umiejętności. Przestrzenie zielone przy szkołach mogą być zaprojektowane tak, aby: • stymulować kreatywność i zachęcać do poszukiwania nowych rozwiązań; • wspierać zdobywanie umiejętności życiowych na różnych poziomach; • umożliwiać obserwację i doświadczanie zmian, takich jak te sezonowe w przyrodzie; • ćwiczyć uważność i skupienie; • służyć celom edukacyjnym z zakresu przyrody i środowiska. Tak zaprojektowana zieleń wokół szkół staje się dynamicznym narzędziem edukacyjnym,	15/rok	Zajęcia z trenerem-ogrodnikiem, prace ziemne, projektowanie, sadzenie i pielęgnowanie zieleni	5 000 zł/ogród	2 000/ogród

Zdjęcie 2: Przykład ogrodu przyszkolnego. PSP w Gdańsku

Źródło:

<https://psp.pozitywneinicjatywy.pl/ogrodedukacyjny/>

Nazwa	Opis	Liczba	Zakres rzeczowy	Szacowane nakłady	Koszty ekspl.
	które przyczynia się do wszechstronnego rozwoju młodych ludzi.				
Warsztaty terenowe dla architektów krajobrazu	Warsztaty pozwalające profesjonalistom wypracować pomysły na łączenie zieleni miejskiej z rozwiązaniami projektowanymi dla terenów i obiektów niepublicznych. Wspólne spojrzenie na ustalenia Strategii zazieleniania Łodzi pozwoli na lepszą koordynację działań.	1/rok	Konieczne zatrudnienie prowadzących, przygotowanie pomocy dydaktycznych	8 000 zł	6 000 zł rocznie
Warsztaty z projektowania zieleni na terenach mieszkaniowych	Warsztaty ze specjalistami – architektami krajobrazu, ogrodnikami – dla wspólnot mieszkaniowych i nieformalnych grup mieszkańców. Eksperti bezpośrednio w terenie mogą prezentować, jakie rozwiązania w zakresie zieleni są możliwe i wskazane do wdrożenia, ucząc przy tym technik planowania zieleni.	15/rok	Konieczne zatrudnienie prowadzących, zakup narzędzi ogrodniczych do wykorzystania na warsztatach	10 000 zł	30 000 zł/rok (koszt szkoleń)
Opracowany film dotyczący zmian przestrzeni Łodzi z uwzględnieniem roli terenów zieleni miejskiej	Film prezentujący zmiany w zakresie zazieleniania Łodzi na przestrzeni dziejów, uwzględniający planowane zmiany wynikające ze Strategii zazieleniania Łodzi. Wykorzystanie technologii VR oraz ujęć z drona. Proponowany scenariusz pokazujący oblicza miasta od lokacji pośród borów nad rzeką Łódką, poprzez gwałtowną industrializację obserwowaną w XIX wieku i zmiany, które nastąpiły w wieku XX. Finałem materiału powinno być przesłanie, że realizacja planów miejskich w zakresie zazieleniania powinna zmienić oblicze miasta na bardziej przyjazne do życia.	1 film około 10 min na potrzeby edukacyjne, 1 film w formie skróconej do prezentowania w mediach społecznościowych	Opracowanie wykonane przez profesjonalnego wykonawcę, z wykorzystaniem obrazu z góry, z wykorzystaniem technologii VR/AR pozwalającej na zaprezentowanie treści o czasach minionych lub o przyszłym zagospodarowaniu miasta	150 000 zł	Nie dotyczy
Konkurs na najpiękniejszy nowy ogród społeczny/konkurs na najlepsze projekty zazieleniania budynków wspólnego zamieszkania	Coroczny konkurs miejski promujący najbardziej starannie prowadzone ogrody społeczne. Konkurs nagradzający najbardziej ambitne projekty mieszkańców dotyczące zakładania zieleni towarzyszącej terenom osiedli mieszkaniowych – zielone ściany, zielone dachy itp.	Po jednym konkursie na rok na ogrody/zieleni	Organizacja i promocja konkursów, zatrudnienie komisji konkursowej	40 000 zł	40 000 zł
Opieka grup mieszkańców nad ważnymi obiektami zielonymi	Określona grupa mieszkańców (np. słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku) korzysta z porad specjalisty (ogrodnika/architekta krajobrazu), ucząc się pielęgnacji roślin, w zamian za co przejmują opiekę nad określonym terenem zielonym.	3 grupy	Zakup narzędzi, odzieży, opłacenie ogrodników – opiekunów i trenerów dla grup, zakup roślin i środków ochrony roślin	5 000 zł na grupę	20 000 zł rocznie

Źródło: opracowanie własne

4.3.2. Działania partycypacyjne

Rozwiązania partycypacyjne w zakresie zarządzania zielenią w mieście obejmują różne formy zaangażowania społeczności lokalnych, mieszkańców i innych grup interesariuszy w planowanie, projektowanie, utrzymanie i ochronę terenów zieleni, a także zasobów wodnych.

Poniżej zaprezentowano różne formy angażowania interesariuszy w proces zazieleniania miasta, które będą realizowane w ramach wdrażania Strategii zazieleniania Łodzi:

- **warsztaty partycypacyjne i konsultacje społeczne:** organizowanie spotkań, w których mieszkańcy mogą wyrażać swoje opinie i pomysły dotyczące planowania i zarządzania terenami zielonymi oraz wodnymi w mieście;
- **programy adopcji zieleni:** umożliwienie mieszkańcom adopcji skwerów, rabat, parków czy drzew, dzięki czemu mogą brać bezpośredni udział w dbaniu o te tereny;
- **projekt Parklet** – zielony punkt w mieście: wspólne z mieszkańcami opracowanie mapy, na której wskazyliby oni zasadność przekształcenia dotychczasowej przestrzeni w parklet. To niewielkie miejsce byłoby małą oazą zieleni wśród zabudowy miejskiej;
- **budżet obywatelski:** pozostawienie mieszkańcom decyzji o wydatkach na projekty związane z zielenią i wodą poprzez system głosowania lub wnioskowania o środki;
- **programy wolontariatu ekologicznego:** zachęcanie do udziału w projektach związanych z sadzeniem drzew, zakładaniem ogrodów deszczowych czy oczyszczaniem zbiorników wodnych;
- **inicjatywy społeczne:** wspieranie lokalnych inicjatyw, takich jak tworzenie ogrodów wspólnotowych, zielonych dachów czy programów edukacji ekologicznej – dotacje na małą, przydomową retencję, dotacje na zrealizowany ogród deszczowy;
- **identyfikacja miejsc podtopień i realizacja ogrodów deszczowych:** stworzenie aplikacji do zgłaszania miejsc, gdzie występują lokalne podtopienia. Lokalizacje byłyby weryfikowane pod kątem możliwości realizacji na tych terenach ogrodów deszczowych. Gdy te powstaną, mieszkańcy są zapraszani do wspólnego sadzenia roślin;
- **monitoring środowiska przez mieszkańców:** zaangażowanie mieszkańców w monitorowanie stanu zieleni miejskiej i jakości wody, np. poprzez aplikacje mobilne czy współdziałanie przy tworzeniu Społecznej Mapy Drzew;
- **udział w planowaniu przestrzennym:** aktywne uczestnictwo mieszkańców w procesach planowania przestrzennego, mających wpływ na rozwój zielonych przestrzeni i zarządzanie zasobami wodnymi;
- **zielone partnerstwa publiczno-prywatne:** współpraca między władzami miejskimi, przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami w realizacji projektów z zakresu zielonej infrastruktury i zarządzania wodą.

Te i podobne rozwiązania partycypacyjne pomogą w budowaniu silniejszej wspólnoty, poprawią jakość życia w mieście i będą sprzyjać zrównoważonemu rozwojowi Łodzi.

4.3.3. Działania regulacyjne

W ramach regulacji, które mogą zachęcić do wprowadzania zieleni i retencjonowania wody, wskazać należy:

- **zwolnienie podatkowe dla właścicieli nieruchomości z zielonymi dachami**

Zwolnienie lub ulga w podatku od nieruchomości powierzchni użytkowych lokali mieszkalnych w ramach projektu intensyfikacji powstawania terenów zieleni. Instrument może dotyczyć zabudowy ekstensywnej, intensywnej, nieruchomości należących do podmiotów prywatnych, jak również galerii handlowych.

- **ograniczenia w zakresie zrzutu wód roztopowych i opadowych do systemów odwodnieniowych**

W wydawanych warunkach miejsca gestorzy zarządzający sieciami kanalizacji deszczowej będą ograniczać możliwość zrzutu wód roztopowych i opadowych do swoich systemów. Spowoduje to konieczność zagospodarowania znacznej części wód na danych nieruchomościach, zwiększając naturalną retencję terenową.

- **wprowadzenie opłaty za zrzut wód opadowych i roztopowych do systemów odwodnieniowych³⁸**

Ustalenie ceny za usługę komunalną bezpośredniego i pośredniego odprowadzania wód deszczowych i roztopowych do systemu zamkniętej bądź otwartej kanalizacji deszczowej pozwoli na finansowanie inwestycji związanych z małą retencją i zachęci właścicieli nieruchomości do stosowania nawierzchni przepuszczalnych.

- **zniżki dla właścicieli Zielonych Dachów w opłatach za zrzut wód opadowych i roztopowych**

Właścicielom zielonych dachów należy zaproponować np. 50% zniżki w opłacie za odbiór wód opadowych, tam gdzie dachy są połączone z systemem filtrowania i zbierania wód opadowych do nawadniania i wykorzystania w toaletach właściciel może zostać całkowicie zwolniony z tej opłaty.

- **dofinansowanie budowy Zielonych Dachów**

Dofinansowanie dotyczyłoby dachów ekstensywnych i intensywnych o maksymalnym kącie nachylenia 30%, minimalnej powierzchni 10 m², o warstwie substratu 8–10 cm dla dachu ekstensywnego, 30–40 cm dla intensywnego. Występować o dotację mogłyby osoby fizyczne i spółdzielnie mieszkaniowe.

Dodatkowo działania regulacyjne podejmowane przez miasto powinny dotyczyć planowania przestrzennego. Zapisy w **Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego** powinny stawiać wysokie wymagania w zakresie zieleni dotyczące m.in.:

- powierzchni biologicznie czynnej – procent powierzchni biologicznie czynnej podniesiony np. o 5%;
- współczynnika spływu (dach skośny pokryty dachówką – 0,9; teren zieleni – 0,1);
- standardów dostępności terenów zieleni – ustalenie norm dotyczących dostępności zieleni miejskiej, jak np. minimalna ilość metrów kwadratowych terenów zieleni na osobę lub odsetek mieszkańców mających dostęp do parków w określonej odległości;
- wskaźnika powierzchni biotopu (*Biotope Area Factor* – BAF) – definiowanie minimalnych standardów dla powierzchni biotopu w zależności od typu zabudowy, co wpływa na ilość terenów zieleni i ich funkcjonalność;
- zielonych dachów i ścian – wprowadzenie wymogów dotyczących zielonych dachów i ścian w nowych projektach budowlanych.

4.3.4. Rekomendowane zmiany w prawie krajowym

Jednym z postulatów podniesionych w ramach prac nad dokumentem było wprowadzenie do obowiązujących przepisów ogólnokrajowych wskaźnika zieleni. **Wskaźnik zieleni** to rozwiązanie

³⁸ Wprowadzenie tego typu opłat musi być poprzedzone analizą prawną i ekonomiczną skutków budżetowych.

wypracowane w Miejskiej Pracowni Urbanistycznej³⁹, które może wpłynąć na ilość i jakość zieleni przy realizacji nowych inwestycji oraz wzmocnić wymagania dotyczące zagospodarowania zieleni stawiane inwestorom. Obok takich parametrów jak: powierzchnia zabudowy, intensywność zabudowy, powierzchnia biologicznie czynna w planach miejscowych powinien być stosowany wskaźnik maksymalizujący wartość przyrodniczą zastosowanej zieleni w relacji do powierzchni działki. W metodyce stosowane są różne współczynniki, które co do zasady przypisują wyższe wartości rozwiązaniom cenniejszym z punktu widzenia wartości przyrodniczej. Wskaźnik zieleni nie może być obecnie wprowadzony jako prawnie obowiązujący, jednak należy dołożyć starań, by jego maksymalizacja stała się dobrą praktyką promowaną przez miasto. Dodać należy, że podobne rozwiązania stosowane są w wielu miastach na świecie⁴⁰.

Korzystne byłoby ponadto przyspieszenie **procedur związanych z wycinką drzew martwych**. Obecnie obowiązujące przepisy w tym zakresie dają Urzędowi Marszałkowskiemu taki sam termin na wydanie decyzji jak w przypadku innych drzew. Szybsze decyzje dotyczące wycinki sanitarnej podniosłyby poziom bezpieczeństwa w mieście i ułatwiły realizację przedsięwzięć rozwojowych.

Zasadnym wydaje się również postulat podnoszony między innymi przez Unię Metropolii Polskich, której Miasto Łódź jest członkiem, aby zmienić system i wysokość stawek opłat za zezwolenie na usunięcie drzewa w taki sposób, by opłata była odpowiednio wyższa w przypadku zezwolenia na usunięcie drzewa na obszarze, na którym zieleni jest stosunkowo mniej (jak np. w centrach miast) w stosunku do obszarów peryferyjnych, nawet jeśli gatunek i parametry drzewa byłyby tożsame.

4.4. System zarządzania zielenią w okresie wdrażania dokumentu

4.4.1. Aspekty instytucjonalne

W strukturze administracyjnej miasta Łodzi funkcjonuje kilka jednostek, których kompetencje obejmują zarządzanie i pielęgnację terenów zieleni. Obecny system zarządzania przestrzenią zieloną w mieście charakteryzuje się rozproszeniem odpowiedzialności między różne instytucje, co generuje wyzwania w zakresie efektywnej koordynacji i komunikacji. Może to również powodować, że mieszkańcy nie będą w stanie jednoznacznie określić zakresu kompetencji poszczególnych jednostek, przez co nie będą wiedzieli, do której z nich powinni się zwrócić w określonej sprawie.

W odpowiedzi na te wyzwania istotne wydaje się wprowadzenie nowej roli w strukturze zarządzania miastem – **pełnomocnika prezydenta ds. zielonej transformacji**. Działanie to miałooby na celu centralizację i optymalizację procesów decyzyjnych, a także ujednolicenie strategii rozwoju m.in. terenów zieleni i wodnych w mieście.

³⁹ Szczegółowa metodyka wraz ze studium przypadku dostępna jest na stronie:

https://mpu.lodz.pl/files/mpu/public/PROGRAMY_DZIELNIC/wskaznik_zieleni/wskaznik_zieleni.pdf (dostęp: 6.06.2024).

⁴⁰ Na przykład w Singapurze wskaźnik o nazwie Green Plot Ratio (GnPR) jest składową zielonego certyfikatu przyznawanego inwestycjom za rozwiązania proekologiczne.

4.4.2. Standardy utrzymania terenów zieleni

W obszarze zarządzania zielenią proponuje się określenie działań w zakresie rozwoju, utrzymania i pielęgnacji zieleni w podziale na najważniejsze elementy składowe każdego z tych procesów.

W tabeli poniżej zaprezentowano proponowane działania dla poszczególnych typów zieleni, tj.:

1) obszarów zieleni naturalnej, w tym:

- lasów i zadrzewień, w tym w dolinach rzek;
- łąk i zieleni izolacyjnej;

2) obszarów zieleni zaprojektowanej i utrzymywanej, tj.:

- parków miejskich;
- zieleńców, skwerów, promenad, bulwarów i parków kieszonkowych;
- zieleni towarzyszącej (uliczna/w korytarzach transportowych, woonerfach);
- ogródków działkowych;
- terenów zieleni o funkcji edukacyjnej (ogrody zoologiczne, ogrody botaniczne, palmiarnie);
- cmentarzy;
- zieleni towarzyszącej budynkom mieszkalnym (prywatne ogródki przydomowe, uprawy balkonowe i zaokienne, zielone dachy i ściany);
- zieleni osiedlowej.

Dla każdego z typów zieleni zaproponowano jeden z trzech standardów utrzymania (utrzymanie intensywne, standardowe lub interwencyjne), podając szacunkowe koszty działań w przeliczeniu na 1 ha terenu.

Zgodnie z tą wyceną w poniższej tabeli zaprezentowano szacunkowe koszty utrzymania parków będących w zarządzie ZZM w podziale na:

- utrzymanie intensywne – dotyczy parków objętych ochroną konserwatorską lub zlokalizowanych w Strefie Wielkomiejskiej;
- utrzymanie interwencyjne – dotyczy parków leśnych;
- utrzymanie standardowe – dotyczy pozostałych parków,

Tabela 27: Poziom niezbędnych wydatków dla zachowania wskazanych standardów utrzymania parków

Standard utrzymania	ha	tys. zł/ha	tys. zł
Utrzymanie intensywne	338	18	6 084
Utrzymanie standardowe	217	14	3 040
Utrzymanie interwencyjne	110	10	1 099
SUMA	665	-	10 223

Źródło: opracowanie własne

Należy zaznaczyć, że:

- wskazane standardy utrzymania mogą i powinny być stosowane w odniesieniu do poszczególnych części danego obszaru. Oznacza to, że w danym parku część terenów może podlegać utrzymaniu intensywnemu, a część – np. standardowemu. Decyzja o tym, jaki standard zastosować do poszczególnych obszarów, powinna być podejmowana przez zarządcę danego terenu i wynikać z charakterystyki obszaru oraz celu, jakiemu służy;
- wskazane koszty dotyczą jedynie bezpośrednich prac zieleniarskich, nie obejmują kosztów administracji, pośrednich i zarządu;
- Miasto posiada i stosuje „Standardy kształtowania, utrzymania i ochrony zieleni w Łodzi” przyjęte Zarządzeniem Prezydenta Miasta Łodzi. Określone w niniejszej sekcji rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią należy traktować jako komplementarne i rozszerzające w stosunku do tych standardów.

Tabela 28: Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią w podziale na jej rodzaje i standardy utrzymania

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
Obszary zieleni naturalnej	Lasy i zadrzewienia w tym w dolinach rzek	Opracowanie kart terenowych z analizą terenowo-prawną; wskazanie powierzchni terenu zajmowanego lasu/zadrzewienia; określenie w % obszaru zadrzewienia; określenie siedliska i klasy bonitacyjnej; wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej pod kątem występowania gatunków chronionych zwierząt, roślin, grzybów i porostów; występowania pomników przyrody; na rozległych obszarach wykonanie szacunkowej inwentaryzacji drzewostanu i terenów zadrzewionych z określeniem wieku drzewostanu, % udziału gatunków drzew, w tym ilość gatunków inwazyjnych, wskazanie wartości i znaczenia drzew – dla drzew cennych przyrodniczo przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji drzew w systemie GIS z publikacją w systemie informacji przestrzennej z pełnymi danymi parametrycznymi oraz diagnostyką podstawową. - do karty powinny zostać wpisane ogólne informacje o sąsiadujących terenach oraz zapisy z MPZP odnośnie potencjalnego rozwoju lub zagrożeń wynikających z planów inwestycyjnych lub użytkowania terenu, np. intensywna uprawa rolnicza, - karta powinna zawierać informację o rodzaju planowanych i realizowanych zabiegach pielęgnacyjnych wraz z terminami (usuwanie jemioli, gatunków inwazyjnych, drzew nierokujących i zagrażających; dokonywanie przeglądów diagnostycznych z opisem wyników i planowaniem kolejnych terminów; planowanymi działaniami ochrony przeciwpożarowej lasów); - do karty należy wpisać informację o pojawiających się nowych nasadzeniach, ich ilości i rodzaju; - karta powinna zawierać odnotowanie podmiotów lub osób zajmujących się pracami pielęgnacyjnymi, utrzymaniem, przeprowadzoną diagnostyką, inwentaryzacją i przeglądem; <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny:</u> - przeprowadzanie inspekcji pod kątem występowania drzew zagrażających upadkowi wzdłuż szlaków, wiat leśnych, placów i parkingów, ciągów wodnych i rzecznych – przeglądów dokonywać po każdej wichurze lub silnych opadach deszczu lub śniegu (cyklicznie, nie rzadziej niż 2 razy w roku), - uporządkowywanie z posuszu i materiałów łatwopalnych w pasach 30 m od dróg w ramach ochrony p. poż. – 1 raz w roku, - w drzewostanach I–III klasy wieku przeprowadzenie pielęgnacji odnowień, czyszczenia i trzebieży wczesnej – co 2 lata, - usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku, - przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników i ewentualnie ustawienie pułapek feromonowych – w okresie wegetacji w każdym miesiącu, - przegląd drzew nowo posadzonych – 1 raz w roku, <u>Planowanie i dokonywanie nasadzeń oraz kierunków rozwoju:</u> - przeanalizowanie zbiorowisk leśnych i śródpolnych pod względem możliwości ubiegania się o formę ochrony przyrody – co 5 lat, - przygotowywanie terenu, gdzie będą mogły się znaleźć nowe nasadzenia – 1 raz w roku, - dokonywanie nasadzeń (okres spoczynku od października do kwietnia) – 1 raz w roku, - przeprowadzenie analiz pod kątem możliwości rozwoju lub zdiagnozowanie powodów degradacji terenu – co 3–5 lat.	5–8 tys. zł
	Łąki i zieleń izolacyjna	Wprowadzenie kart terenowych z podstawowymi informacjami o wielkości terenu, jego przeznaczeniu, własności, warunkach siedliskowych, określenie rodzaju łąk (grądowe, zalewne, bagienne i półbagienne), rodzaju izolacji (od hałasu, pyłów, terenów przemysłowych itp.), przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej pod kątem występowania gatunków chronionych – wszystkie cenne przyrodniczo drzewa w pasie izolacyjnym należy objąć szczegółową inwentaryzacją zieleni opracowaną w GIS. Sprawdzenie zapisów MPZP pod względem potencjalnego zagrożenia i dalszego rozwoju zieleni. <u>Zabiegi pielęgnacyjne i ochronne:</u> - sporządzenie listy podmiotów i osób odpowiedzialnych za pielęgnację, utrzymanie, diagnostykę, inwentaryzację i przegląd; - przeprowadzenie koszenia na początku jesieni – 1 raz w roku, - usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku,	3–5 tys. zł

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		- usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku, - usunięcie jemioli, posuszu – co 2–3 lata, - wykonanie cięć formujących – co 3–4 lata, - przeanalizowanie zbiorowisk łąkowych i zieleni izolacyjnej pod względem możliwości ubiegania się o formę ochrony przyrody – co 5 lat.	
Obszary zieleni zaprojektowane i utrzymywane	Parki miejskie	Opracowanie kart terenowych z analizą terenowo-prawną, wskazaniem powierzchni terenu zajmowanego przez zadrzewienia; opracowanie mapy koron drzew, określenie warunków glebowych, wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej pod kątem występowania gatunków chronionych zwierząt, roślin, grzybów i porostów, występowania pomników przyrody. Należy prowadzić inwentaryzację drzew i krzewów w systemie GIS z publikacją w systemie informacji przestrzennej z pełnymi danymi parametrycznymi oraz diagnostyką podstawową i nadaniem arbotagu; wpisać ogólne informacje o sąsiadujących terenach oraz sprawdzić zapis z MPZP odnośnie potencjalnego rozwoju lub zagrożeń wnikających planów inwestycyjnych lub użytkowania terenu; do karty dodać informację o rodzaju planowanych i realizowanych zabiegach pielęgnacyjnych wraz z terminami (np. usuwanie jemioli, gatunków inwazyjnych drzew nierokujących i zagrażających); dokonywanie przeglądów diagnostycznych z opisem wyników i planowaniem kolejnych terminów; wpisanie do karty informacji o pojawiających się nowych nasadzeniach drzew i krzewów. Należy sporządzić listę podmiotów lub osób zajmujących się pracami pielęgnacyjnymi, utrzymaniem, przeprowadzoną diagnostyką, inwentaryzacją i przeglądem. Utrzymanie intensywne – dotyczy parków objętych ochroną konserwatorską lub zlokalizowanych w strefie Wielkomiejskiej. <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny istniejących drzew i krzewów:</u> - przeprowadzenie inspekcji pod kątem występowania drzew zagrażających upadkowi, w pierwszej kolejności wzdłuż ścieżek, miejsc wypoczynku i rekreacji, parkingów, ciągów wodnych; przeglądów dokonywać każdorazowo po wichurze lub silnych opadach deszczu lub śniegu – cyklicznie nie mniej niż 1 raz w roku, - usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku, - przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników – w okresie wegetacji w każdym miesiącu, - usuwanie drzew niebezpiecznych oraz dokonywanie cięć sanitarnych, korygujących, prześwietlających, formujących i technicznych w zależności od potrzeb – 1 raz w roku oraz na bieżąco, - przeprowadzenie prac porządkowych, wywóz śmieci, zamykanie ścieżek – 1 raz w miesiącu, <u>Planowanie i dokonywanie nasadzeń i kierunków rozwoju:</u> - planowanie nowych nasadzeń – co 2 lata, - dokonywanie nasadzeń uzupełniających (okres spoczynku od października do kwietnia) – 1 raz w roku, - przeprowadzenie analiz pod kątem rozwoju lub zdiagnozowanie powodów degradacji terenu – co 3–5 lat. <u>Zabiegi pielęgnacyjne:</u> - nasadzenia drzew, krzewów i pnączy: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń według bieżących potrzeb, dostosowane do warunków pogodowych i potrzeb danej rośliny (od IV–IX), ✓ nawożenie – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i jesienne), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 2 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ cięcia pielęgnacyjne i formujące pokrój – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż raz w roku, ✓ kontrola zabezpieczenia drzew – według bieżących potrzeb, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb,	15–18 tys. zł

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		✓ grabienie liści, • nasadzenia traw ozdobnych i bylin: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń według bieżących potrzeb, dostosowane do warunków pogodowych i potrzeb danej rośliny (od IV–IX); trawy ozdobne potrzebują 20–30/l m², ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 2 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ usuwanie obumarłych części roślin – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 2 razy w ciągu roku, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 1 raz w roku, • trawniki parkowe: ✓ koszenie trawników – 1 raz w miesiącu (od maja do września), ✓ nawożenie trawników – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i letnie), ✓ aeracja – 1 raz w roku, ✓ wetykulacja – co 3 lata, ✓ uzupełnianie braków w trawnikach – według bieżących potrzeb. Utrzymanie standardowe – dotyczy pozostałych terenów zieleni urządzonej. <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny istniejących drzew i krzewów:</u> • przeprowadzanie inspekcji pod kątem występowania drzew zagrażających upadkowi, w pierwszej kolejności wzdłuż ścieżek, miejsc wypoczynku i rekreacji, parkingów, ciągów wodnych – przeglądy dokonywać każdorazowo po wichurze lub silnych opadach deszczu lub śniegu – cyklicznie, nie rzadziej niż 1 raz w roku, • usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku, • przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników – w okresie wegetacji w każdym miesiącu, • usuwanie drzew niebezpiecznych, dokonywanie cięć sanitarnych, korygujących, prześwietlających, formujących i technicznych w zależności od potrzeb – 1 raz w roku oraz na bieżąco, • przeprowadzenie prac porządkowych, wywóz śmieci, zamykanie ścieżek – 1 raz w miesiącu. <u>Planowanie i dokonywanie nasadzeń i kierunków rozwoju:</u> • planowanie nowych nasadzeń – co 2 lata, • dokonywanie nasadzeń uzupełniających (okres spoczynku od października do kwietnia) – 1 raz w roku, • przeprowadzenie analiz pod kątem rozwoju lub zdiagnozowanie powodów degradacji terenu – co 3–5 lat. <u>Zabiegi pielęgnacyjne:</u> • nasadzenia drzew, krzewów i pnączy: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń tylko w przypadku suszy (od IV–IX), ✓ nawożenie – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i jesienne), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 1 raz w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ cięcia pielęgnacyjne i formujące pokrój – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż raz w roku, ✓ kontrola zabezpieczenia drzew – według bieżących potrzeb, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, • nasadzenia traw ozdobnych i bylin: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń tylko w przypadku suszy (od IV–IX), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 1 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji),	10–14 tys. zł
			8–10 tys. zł

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		✓ usuwanie obumarłych części roślin – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 2 razy w ciągu roku, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 1 raz w ciągu roku, • trawniki parkowe: ✓ koszenie trawników – co 6 tygodni (od maja do września), ✓ bronowanie – co 3 lata, ✓ uzupełnianie braków w trawnikach – 1 raz w roku. Utrzymanie interwencyjne – dotyczy parków leśnych. <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny istniejących drzew i krzewów:</u> • przeprowadzanie inspekcji pod kątem występowania drzew zagrażających upadkowi, w pierwszej kolejności wzdłuż ścieżek, miejsc wypoczynku i rekreacji, parkingów, ciągów wodnych – przeglądy dokonywać każdorazowo po wichurze lub silnych opadach deszczu lub śniegu – cyklicznie nie mniej niż 1 raz w roku, • usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – co 2 lata, • przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników – w okresie wegetacji 4 razy w ciągu sezonu, • usuwanie drzew niebezpiecznych, dokonywanie cięć sanitarnych, korygujących, prześwietlających, formujących i technicznych w zależności od potrzeb – 1 raz w roku oraz na bieżąco, • przeprowadzenie prac porządkowych, wywóz śmieci – 1 raz w miesiącu. <u>Planowanie i dokonywanie nasadzeń i kierunków rozwoju:</u> • planowanie nowych nasadzeń – co 2 lata, • dokonywanie nasadzeń uzupełniających (okres spoczynku od października do kwietnia) – co 2 lata, • przeprowadzenie analiz pod kątem i rozwoju lub zdiagnozowanie powodów degradacji terenu – co 3–5 lat. <u>Zabiegi pielęgnacyjne:</u> • nasadzenia drzew i krzewów: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń w pierwszym roku po posadzeniu (od IV–IX), ✓ odchwaszczanie – 2 razy w roku (przez cały okres wegetacji), ✓ cięcia pielęgnacyjne i formujące pokrój – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż raz w roku, ✓ kontrola zabezpieczenia drzew – według bieżących potrzeb, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb. • trawniki ekstensywne: ✓ koszenie trawników – 1 raz w roku (wrzesień – październik), ✓ bronowanie – co 3 lata, ✓ uzupełnianie braków w trawnikach – 1 raz w roku.	
	Zieleńce, skwery, promenady, bulwary i parki kieszonkowe	Opracowanie kart terenowych z analizą terenowo-prawną; wskazaniem powierzchni terenu zajmowanego przez zadrzewienia; opracowanie mapy koron drzew; określenie warunków glebowych; wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej pod kątem występowania gatunków chronionych zwierząt, roślin, grzybów i porostów; występowania pomników przyrody; przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji drzew i krzewów w systemie GIS z publikacją w systemie informacji przestrzennej z pełnymi danymi parametrycznymi oraz diagnostyką podstawową i nadaniem arbotagu; wpisać ogólne informacje o sąsiadujących terenach oraz sprawdzić zapis z MPZP odnośnie potencjalnego rozwoju lub zagrożeń wnikających planów inwestycyjnych lub użytkowania terenu; do karty dodać informację o rodzaju planowanych i realizowanych zabiegach pielęgnacyjnych wraz z terminami (np. usuwanie jemioty, gatunków	

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		inwazyjnych drzew nierokujących i zagrażających; dokonywania przeglądów diagnostycznych z opisem wyników i planowaniem kolejnych terminów; wpisaniem do karty informacji o pojawiających się nowych nasadzeniach drzew i krzewów. Należy sporządzić listę podmiotów lub osób zajmujących się pracami pielęgnacyjnymi, utrzymaniem, przeprowadzoną diagnostyką, inwentaryzacją i przeglądem. Utrzymanie intensywne – w strefie Wielkomiejskiej. <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny istniejących drzew i krzewów:</u> • przeprowadzanie inspekcji pod kątem występowania drzew zagrażających upadkowi, w pierwszej kolejności wzdłuż ścieżek, miejsc wypoczynku i rekreacji, parkingów, ciągów wodnych – przeglądy dokonywać każdorazowo po wichurze lub silnych opadach deszczu lub śniegu – cyklicznie nie mniej niż rok, • usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku, • przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników – w okresie wegetacji w każdym miesiącu, • usuwanie drzew niebezpiecznych, dokonywanie cięć sanitarnych, korygujących prześwietlających formujących i technicznych w zależności od potrzeb – 1 raz w roku oraz na bieżąco, • przeprowadzenie prac porządkowych, wywóz śmieci, zmiatanie ścieżek – 1 raz w miesiącu. <u>Planowanie i dokonywanie nasadzeń i kierunków rozwoju:</u> • planowanie nowych nasadzeń – co 1 rok, • dokonywanie nasadzeń uzupełniających (okres spoczynku od października do kwietnia) – 1 raz w roku, • przeprowadzenie analiz pod kątem i rozwoju lub zdiagnozowanie powodów degradacji terenu – co 3–5 lat. <u>Zabiegi pielęgnacyjne:</u> • nasadzenia drzew, krzewów i pnączy: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń według bieżących potrzeb, dostosowane do warunków pogodowych i potrzeb danej rośliny (od IV–IX), ✓ nawożenie – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i jesienne), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 2 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ cięcia pielęgnacyjne i formujące pokrój – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 1 raz w roku, ✓ kontrola zabezpieczenia drzew – według bieżących potrzeb, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, ✓ grabienie liści, • nasadzenia traw ozdobnych i bylin: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń według bieżących potrzeb, dostosowane do warunków pogodowych i potrzeb danej rośliny (od IV–IX); trawy ozdobne potrzebują 20–30/l m2, ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 2 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ usuwanie obumarłych części roślin – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 2 razy w ciągu roku, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 1 raz w roku. • trawniki parkowe: ✓ koszenie trawników – 1 raz w miesiącu (od maja do września), ✓ nawożenie trawników – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i letnie), ✓ aercja – 1 raz w roku,	16–20 tys. zł

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		✓ wetykulacja – co 3 lata, ✓ uzupełnianie braków w trawnikach – według bieżących potrzeb.	
	Zieleń towarzysząca (uliczna/ w korytarzach transportowych, woonefach)	Opracowanie kart terenowych z analizą terenowo-prawną; wskazanie powierzchni terenu zajmowanego przez zadrzewienia; opracowanie mapy koron drzew; określenie warunków glebowych; wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej pod kątem występowania gatunków chronionych zwierząt, roślin, grzybów i porostów; występowania pomników przyrody; przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji drzew i krzewów w systemie GIS z publikacją w systemie informacji przestrzennej z pełnymi danymi parametrycznymi oraz diagnostyką podstawową i nadaniem arbotagu; wpisać ogólne informacje o sąsiadujących terenach oraz sprawdzić zapis z MPZP odnośnie potencjalnego rozwoju lub zagrożeń wnikających planów inwestycyjnych lub użytkowania terenu; do karty dodać informację o rodzaju planowanych i realizowanych zabiegach pielęgnacyjnych wraz z terminami (np. usuwanie jemoły, gatunków inwazyjnych drzew nierokujących i zagrażających); dokonywanie przeglądów diagnostycznych z opisem wyników i planowaniem kolejnych terminów; wpisaniem do karty informacji o pojawiających się nowych nasadzeniach drzew i krzewów. Należy sporządzić listę podmiotów lub osób zajmujących się pracami pielęgnacyjnymi, utrzymaniem, przeprowadzoną diagnostyką, inwentaryzacją i przeglądem. Utrzymanie intensywne – w strefie Wielkomiejskiej. <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny istniejących drzew i krzewów:</u> • przeprowadzanie inspekcji pod kątem występowania drzew zagrażających upadkowi, w pierwszej kolejności wzdłuż dróg, ulic o intensywnym natężeniu ruchu, ścieżek, miejsc wypoczynku i rekreacji, parkingów – przeglądów dokonywać każdorazowo po wichurze lub silnych opadach deszczu lub śniegu – cyklicznie nie mniej niż 1 raz w roku, • usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku, • przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników i patogenów – w okresie wegetacji w każdym miesiącu, • usuwanie drzew niebezpiecznych, dokonywanie cięć sanitarnych, korygujących przeświatlających formujących i technicznych w zależności od potrzeb – 1 raz w roku oraz na bieżąco, • przeprowadzenie prac porządkowych, wywóz śmieci, zamiatanie chodników – 1 raz w miesiącu. <u>Planowanie i dokonywanie nasadzeń, kierunków rozwoju:</u> • planowanie nowych nasadzeń – co 1 rok, • dokonywanie nasadzeń uzupełniających (okres spoczynku od października do kwietnia) – 1 raz w roku, • przeprowadzenie analiz pod kątem i rozwoju lub zdiagnozowanie powodów degradacji terenu – co 2–4 lata, <u>Zabiegi pielęgnacyjne:</u> • nasadzenia drzew i krzewów oraz pnączy: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń według bieżących potrzeb, dostosowane do warunków pogodowych i potrzeb danej rośliny (od IV–IX), ✓ nawożenie – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i jesienne), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 2 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ cięcia pielęgnacyjne i formujące pokrój – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż raz w roku, ✓ kontrola zabezpieczenia drzew – według bieżących potrzeb, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, ✓ grabienie liści.	15–20 tys. zł

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		- nasadzenia traw ozdobnych i bylin: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń według bieżących potrzeb, dostosowane do warunków pogodowych i potrzeb danej rośliny (od IV–IX); trawy ozdobne potrzebują 20–30/l m², ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 2 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ usuwanie obumarłych części roślin – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 2 razy w ciągu roku, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 1 raz w ciągu rok - trawniki ekstensywne: ✓ koszenie trawników – co 6 tygodni (od maja do września), ✓ uzupełnianie braków w trawnikach – według bieżących potrzeb, - łąki kwietne: ✓ koszenie – 1 raz w sezonie (wrzesień), ✓ uzupełnianie braków – według bieżących potrzeb.	
	Ogródki działkowe	Zasadniczo poza władztwem miasta i jego służb.	
	Tereny zieleni o funkcji edukacyjnej (ogrody zoologiczne, ogrody botaniczne, palmiarnie)	Opracowanie kart terenowych z analizą terenowo-prawną; wskazaniem powierzchni terenu zajmowanego przez zadrzewienia; opracowanie mapy koron drzew; określenie warunków glebowych; wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej pod kątem występowania gatunków chronionych zwierząt, roślin, grzybów i porostów; występowania pomników przyrody; przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji drzew i krzewów w systemie GIS z publikacją w systemie informacji przestrzennej z pełnymi danymi parametrycznymi oraz diagnostyką podstawową i nadaniem arbotagu; wpisać ogólne informacje o sąsiadujących terenach oraz sprawdzić zapis z MPZP odnośnie potencjalnego rozwoju lub zagrożeń wnikających planów inwestycyjnych lub użytkowania terenu; do karty dodać informację o rodzaju planowanych i realizowanych zabiegach pielęgnacyjnych wraz z terminami (np. usuwanie jemoły, gatunków inwazyjnych drzew nierokujących i zagrażających; dokonywania przeglądów diagnostycznych z opisem wyników i planowaniem kolejnych terminów; wpisaniem do karty informacji o pojawiających się nowych nasadzeniach drzew i krzewów; Należy sporządzić listę podmiotów lub osób zajmujących się pracami pielęgnacyjnymi, utrzymaniem, przeprowadzoną diagnostyką, inwentaryzacją i przeglądem. Utrzymanie intensywne <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny istniejących drzew i krzewów:</u> • przeprowadzanie inspekcji pod kątem występowania drzew zagrażających upadkowi, w pierwszej kolejności wzdłuż ścieżek, miejsc wypoczynku i rekreacji, parkingów, ciągów wodnych – przeglądy dokonywać każdorazowo po wichurze lub silnych opadach deszczu lub śniegu – cyklicznie nie mniej niż 1 raz w roku, • usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku, • przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników – w okresie wegetacji w każdym miesiącu, • usuwanie drzew niebezpiecznych, dokonywanie cięć sanitarnych, korygujących prześwietlających formujących i technicznych w zależności od potrzeb – 1 raz w roku oraz na bieżąco, • przeprowadzenie prac porządkowych, wywóz śmieci, zamiatanie ścieżek – 1 raz w miesiącu. <u>Planowanie i dokonywanie nasadzeń, kierunków rozwoju:</u> • planowanie nowych nasadzeń – co 1 rok, • dokonywanie nasadzeń uzupełniających (okres spoczynku od października do kwietnia) – 1 raz w roku, • przeprowadzenie analiz pod kątem i rozwoju lub zdiagnozowanie powodów degradacji terenu – co 3–5 lat.	20–25 tys. zł

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		<u>Zabiegi pielęgnacyjne:</u> - nasadzenia drzew, krzewów i pnączy: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń w przypadku braku automatycznego systemu nawadniania, według bieżących potrzeb, dostosowane do warunków pogodowych i potrzeb danej rośliny (od IV–IX), ✓ nawożenie – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i jesienne), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 2 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ cięcia pielęgnacyjne i formujące pokrój – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż raz w roku, ✓ kontrola zabezpieczenia drzew – według bieżących potrzeb, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, ✓ grabienie liści. - nasadzenia traw ozdobnych i bylin: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń w przypadku braku automatycznego systemu nawadniania według bieżących potrzeb, dostosowane do warunków pogodowych i potrzeb danej rośliny (od IV–IX); trawy ozdobne potrzebują 20–30/l m², ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb min. 2 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ usuwanie obumarłych części roślin – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 2 razy w ciągu roku, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 1 raz w ciągu roku. - trawniki parkowe: ✓ koszenie trawników – 1 raz w miesiącu (od maja do września), ✓ nawożenie trawników – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i letnie), ✓ nawadnianie – podlewanie w przypadku automatycznego systemu nawadniania, według bieżących potrzeb, dostosowane do warunków pogodowych i potrzeb (od IV–IX), ✓ aeracja – 1 raz w roku, ✓ wertykulacja – co 3 lata, ✓ uzupełnianie braków w trawnikach – według bieżących potrzeb.	
	Cmentarze	Opracowanie kart terenowych z analizą terenowo-prawną; wskazaniem powierzchni terenu zajmowanego przez zadrzewienia; opracowanie mapy koron drzew; określenie warunków glebowych; wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej pod kątem występowania gatunków chronionych zwierząt, roślin, grzybów i porostów; występowania pomników przyrody; przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji drzew i krzewów w systemie GIS z publikacją w systemie informacji przestrzennej z pełnymi danymi parametrycznymi oraz diagnostyką podstawową i nadaniem arbotagu; wpisać ogólne informacje o sąsiadujących terenach oraz sprawdzić zapis z MPZP odnośnie potencjalnego rozwoju lub zagrożeń wnikających planów inwestycyjnych lub użytkowania terenu; do karty dodać informację o rodzaju planowanych i realizowanych zabiegach pielęgnacyjnych wraz z terminami (np. usuwanie jemoły, gatunków inwazyjnych drzew nierokujących i zagrażających; dokonywania przeglądów diagnostycznych z opisem wyników i planowaniem kolejnych terminów; wpisaniem do karty informacji o pojawiających się nowych nasadzeniach drzew i krzewów. Należy sporządzić listę podmiotów lub osób zajmujących się pracami pielęgnacyjnymi, utrzymaniem, przeprowadzoną diagnostyką, inwentaryzacją i przeglądem. Utrzymanie standardowe <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny istniejących drzew:</u>	11–15 tys. zł

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		- przeprowadzanie inspekcji pod kątem występowania drzew zagrażających upadkowi, osłabionych lub nierokujących na całym terenie cmentarza – przeglądy dokonywać każdorazowo po wichurze lub silnych opadach deszczu lub śniegu – cyklicznie nie mniej niż 1 raz w roku, - usuwanie gatunków inwazyjnych – 1 raz w roku, - przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników – w okresie wegetacji w każdym miesiącu, - usuwanie drzew niebezpiecznych, dokonywanie cięć sanitarnych, korygujących, prześwietlających, formujących i technicznych w zależności od potrzeb – 1 raz w roku oraz na bieżąco, - przeprowadzenie prac porządkowych, wywóz śmieci, zamykanie ścieżek – raz w miesiącu, <u>Planowanie i dokonywanie nasadzeń, kierunków rozwoju:</u> - planowanie nowych nasadzeń co 2 lata, - dokonywanie nasadzeń uzupełniających (okres spoczynku od października do kwietnia) – 1 raz w roku, - przeprowadzenie analiz pod kątem rozwoju lub zdiagnozowanie powodów degradacji terenu – co 2–3 lata. <u>Zabiegi pielęgnacyjne:</u> - nasadzenia drzew: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń tylko w przypadku suszy (od IV–IX), ✓ nawożenie – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i jesienne), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb minimum 1 raz w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ cięcia pielęgnacyjne i formujące pokrój – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż raz w roku, ✓ kontrola zabezpieczenia drzew – według bieżących potrzeb, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb.	
	Zieleni towarzysząca budynkom mieszkalnym: - prywatne ogródki przydomowe, - uprawy balkonowe i zaokienne, - zielone dachy, - zielone ściany	Opracowanie skróconych kart terenowych z analizą terenowo-prawną; wskazaniem powierzchni terenu zajmowanego przez dach zielony lub zieloną fasadę; wpisać ogólne informacje o sąsiadujących terenach oraz sprawdzić zapis z MPZP odnośnie potencjalnego rozwoju lub zagrożeń wynikających planów inwestycyjnych lub użytkowania terenu; do karty dodać informację o rodzaju planowanych i realizowanych zabiegów pielęgnacyjnych wraz z terminami. Należy sporządzić listę podmiotów lub osób zajmujących się pracami pielęgnacyjnymi, utrzymaniem, przeprowadzoną diagnostyką, inwentaryzacją i przeglądem. Utrzymanie intensywne – trudne warunki. <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny:</u> - usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku, - przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników – w okresie wegetacji w każdym miesiącu, - dokonywanie cięć sanitarnych, korygujących, prześwietlających, formujących i technicznych w zależności od potrzeb – 1 raz w roku oraz na bieżąco, - przeprowadzenie prac porządkowych – 1 raz w miesiącu. <u>Zabiegi pielęgnacyjne:</u> - nasadzenia drzew, krzewów i pnączy: ✓ nawadnianie – zasilanie z systemu nawadniania (od IV–IX), ✓ nawożenie – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i jesienne), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb minimum 2 razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ cięcia pielęgnacyjne i formujące pokrój – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż raz w roku,	30–40 tys. zł

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		✓ kontrola zabezpieczenia drzew (jeśli są sadzone) – według bieżących potrzeb, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb. • nasadzenia traw ozdobnych i bylin: ✓ nawadnianie – zasilanie z systemu nawadniania (od IV–IX), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb, minimum dwa razy w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ usuwanie obumarłych części roślin – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż dwa razy w ciągu roku, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż raz w ciągu roku. • trawniki intensywne – jeśli występują: ✓ koszenie trawników – co tydzień (od maja do września), ✓ nawadnianie – zasilanie z systemu nawadniania (od IV–IX), ✓ nawożenie trawników – według bieżących potrzeb, nie mniej niż dwa razy w roku (wiosenne i letnie), ✓ aeracja – raz w roku, ✓ uzupełnianie braków w trawnikach – według bieżących potrzeb.	
	Zieleń osiedlowa	Opracowanie kart terenowych z analizą terenowo-prawną; wskazaniem powierzchni terenu zajmowanego przez zadrzewienia; opracowanie mapy koron drzew; określenie warunków glebowych; wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej pod kątem występowania gatunków chronionych zwierząt, roślin, grzybów i porostów; występowania pomników przyrody; przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji drzew i krzewów w systemie GIS z publikacją w systemie informacji przestrzennej z pełnymi danymi parametrycznymi oraz diagnostyką podstawową i nadaniem arbotagu; wpisać ogólne informacje o sąsiadujących terenach oraz sprawdzić zapis z MPZP odnośnie potencjalnego rozwoju lub zagrożeń wnikających planów inwestycyjnych lub użytkowania terenu; do karty dodać informację o rodzaju planowanych i realizowanych zabiegów pielęgnacyjnych wraz z terminami (np. usuwanie jemoły, gatunków inwazyjnych drzew nierokujących i zagrażających; dokonywanie przeglądów diagnostycznych z opisem wyników i planowaniem kolejnych terminów; wpisanie do karty informacji o pojawiających się nowych nasadzeniach drzew i krzewów). Należy sporządzić listę podmiotów lub osób zajmujących się pracami pielęgnacyjnymi, utrzymaniem, przeprowadzoną diagnostyką, inwentaryzacją i przeglądem. Utrzymanie standardowe – według planów wspólnoty mieszkaniowej i spółdzielni. <u>Plan pielęgnacyjno-ochronny istniejących drzew i krzewów:</u> • przeprowadzanie inspekcji pod kątem występowania drzew zagrażających upadkowi, w pierwszej kolejności wzdłuż ścieżek, miejsc wypoczynku i rekreacji, parkingów – przeglądów dokonywać każdorazowo po wichurze lub silnych opadach deszczu lub śniegu – cyklicznie nie mniej niż raz w roku, • usuwanie gatunków inwazyjnych zarówno zielnych, jak i drzewiastych – 1 raz w roku, • przeglądy pod kątem masowego występowania szkodników – w okresie wegetacji w każdym miesiącu, • usuwanie drzew niebezpiecznych, dokonywanie cięć sanitarnych, korygujących, prześwietlających, formujących i technicznych w zależności od potrzeb – 1 raz w roku oraz na bieżąco, • przeprowadzenie prac porządkowych, wywóz śmieci, zamykanie ścieżek – co 2 tygodnie. <u>Planowanie i dokonywanie nasadzeń i kierunków rozwoju:</u> • planowanie nowych nasadzeń – co 2 lata, • dokonywanie nasadzeń uzupełniających (okres spoczynku od października do kwietnia) – 1 raz w roku, • przeprowadzenie analiz pod kątem i rozwoju lub zdiagnozowanie powodów degradacji terenu – co 3–5 lat.	11–15 tys. zł

Grupa	Rodzaj terenów zieleni	Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią	Koszt utrzymania 1ha/rok
		<u>Zabiegi pielęgnacyjne:</u> • nasadzenia drzew, krzewów i pnączy: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń tylko w przypadku suszy (od IV–IX), ✓ nawożenie – według bieżących potrzeb, nie mniej niż 2 razy w roku (wiosenne i jesienne), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb minimum 1 raz w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ cięcia pielęgnacyjne i formujące pokrój – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż raz w roku, ✓ kontrola zabezpieczenia drzew – według bieżących potrzeb, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb. • nasadzenia traw ozdobnych i bylin: ✓ nawadnianie – podlewanie nowych nasadzeń tylko w przypadku suszy (od IV–IX), ✓ odchwaszczanie – według bieżących potrzeb minimum 1 raz w miesiącu (przez cały okres wegetacji), ✓ usuwanie obumarłych części roślin – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 2 razy w roku, ✓ dosadzenia wypadów – według bieżących potrzeb, nie rzadziej niż 1 raz w roku. • trawniki parkowe: ✓ koszenie trawników – co 6 tygodni (od maja do września), ✓ bronowanie – co 3 lata, ✓ uzupełnianie braków w trawnikach – 1 raz w roku.	

Źródło: opracowanie własne

4.5. Zbiornicze koszty działań inwestycyjnych i miękkich

W poprzednich rozdziałach przedstawiono szacunkowe koszty inwestycyjne dla poszczególnych zadań. W tabeli poniżej zaprezentowano zbiorcze wydatki w podziale na poszczególne grupy inwestycji oraz realizację zadań edukacyjnych i promocyjnych.

Tabela 29: Koszty zadań przewidzianych w Strategii zazieleniania Łodzi w podziale na grupy w mln zł

Lp.	Wyszczególnienie	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	SUMA
1	Rewaloryzacja parków i zieleńców	-	49,78	63,87	21,92	18,47	22,34	11,69	188,07
2	Tworzenie nowych terenów zieleni	-	1,81	3,00	1,52	2,68	3,18	2,46	14,64
3	Tworzenie zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z towarzyszącą infrastrukturą	2,88	34,85	43,22	35,90	38,39	19,27	14,36	188,87
4	Tworzenie specjalnych form zieleni	0,10	1,73	3,39	4,43	0,19	1,12	0,99	11,96
5	Renaturyzacja rzek	5,10	26,00	39,65	46,97	19,08	14,24	15,48	166,52
6	Wdrażanie rozwiązań poprawiających retencje i infiltrację wody	5,37	20,67	26,81	6,40	13,49	15,43	14,94	103,10
7	Realizacja zadań edukacyjnych i promocyjnych	1,46	4,11	4,19	2,96	1,70	0,42	0,42	15,25
SUMA		14,91	138,94	184,12	120,10	94,01	76,00	60,33	688,41

Źródło: opracowanie własne

Pośród wymienionych projektów 35 posiada całkowite lub częściowe zabezpieczenie finansowania w Wieloletniej Prognozie Finansowej⁴¹ na łączną kwotę w wysokości 29,36 mln zł⁴². Dla pozostałych projektów kwotę potrzebną do ich realizacji oszacowano na 643,80 mln zł. Finansowanie działań, dla których w budżecie miasta Łodzi nie zabezpieczono całkowitej kwoty niezbędnej do ich realizacji, odbywać się będzie przy udziale środków finansowych podmiotów innych niż Urząd Miasta Łodzi odpowiedzialnych za realizację działań, jak również z wykorzystaniem dofinansowań ze środków zewnętrznych (już zabezpieczonych lub możliwych do pozyskania), np. Fundusze Europejskie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. W przypadku zadań stanowiących kontynuację działań realizowanych w poprzednich latach część kosztów została już poniesiona. Warto podkreślić, że w przypadku planów związanych z zalesianiem Urząd Miasta Łodzi może – poza wykupem gruntów – stosować także rozwiązania niefinansowe, np. zamiana gruntów. Przy realizacji planów zalesiania wskazane będzie także wykorzystanie środków finansowych i organizacyjnych Miasta i zewnętrznych.

⁴¹ Dane te zgodne są z Uchwałą Nr IV/86/24 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 3 lipca 2024 r. zmieniającą uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej miasta Łodzi na lata 2024–2050. Zostały przygotowane w oparciu o najbardziej aktualną wersję WPF na dzień opracowania ostatecznej wersji dokumentu i z tego względu różnią się od danych finansowych przyjętych w innych dokumentach opracowanych w ramach Łódzkiego Pakietu Klimatycznego, które bazowały na wcześniejszych wersjach WPF.

⁴² Pełna lista inwestycji wraz z informacjami dotyczącymi realizacji w ramach WPF znajduje się w Załączniku nr 1 do dokumentu.

Spis wykresów, tabel, map, zdjęć

Spis wykresów

Wykres 1: Wykres temperatur w Łodzi w poszczególnych miesiącach	6
Wykres 2: Średnie opady atmosferyczne w Łodzi w poszczególnych miesiącach	6
Wykres 3: Charakterystyka zbiorników wód podziemnych na terenie Łodzi.....	11
Wykres 4: Udział poszczególnych typów obszarów zieleni.....	54
Wykres 5: Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem miast (%) ..	55
Wykres 6: Udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem (%)	55
Wykres 7: Tereny zieleni przypadające na jednego mieszkańca (w m. kw.).....	55
Wykres 8: Powierzchnia zieleni (ha) w Łodzi w latach 2010–2022.....	56
Wykres 9: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu rewaloryzacji parków i zieleńców w mln zł w podziale na lata	69
Wykres 10: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu tworzenia nowych terenów zieleni w mln zł w podziale na lata	78
Wykres 11: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu tworzenia zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z towarzyszącą infrastrukturą w mln zł w podziale na lata	85
Wykres 12: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu tworzenia specjalnych form zieleni w mln zł.....	101
Wykres 13: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu renaturyzacji rzek w mln zł	106
Wykres 14: Szacunkowe koszty zaprezentowanych rozwiązań z zakresu wdrażania rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody w mln zł.....	114
Wykres 15: Rodzaje edukacji w zakresie zieleni miejskiej oraz jej adresaci	125

Spis tabel

Tabela 1: Zestawienie rzek występujących w Łodzi (długość obejmuje również odcinki poza granicami miasta).....	10
Tabela 2: Kluczowe zielone inwestycje zrealizowane w Łodzi w ostatnich latach.....	15
Tabela 3: Działania w zakresie zazieleniania miasta realizowane w sposób ciągły	19
Tabela 4: Formy ochrony przyrody w Łodzi	24
Tabela 5: Główne tereny zieleni w Śródmieściu	29
Tabela 6: Główne tereny zieleni w dzielnicy Polesie	31
Tabela 7: Główne tereny zieleni w dzielnicy Bałuty.....	34
Tabela 8: Główne tereny zieleni w dzielnicy Widzew	38
Tabela 9: Główne tereny zieleni w dzielnicy Górna	41
Tabela 10: Zadania jednostek i wydziałów Urzędu Miasta Łodzi zaangażowanych w zarządzanie zielenią miejską	51
Tabela 11: Wybrane dane o zieleni w miastach regionalnych	56
Tabela 12: Wskaźniki monitorujące	65
Tabela 13: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu rewaloryzacji parków i zieleńców na lata 2025–2030.....	69
Tabela 14: Planowane zadania z zakresu rewaloryzacji parków i zieleńców	70
Tabela 15: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu tworzenia nowych terenów zieleni	78
Tabela 16: Planowane zadania z zakresu tworzenia nowych terenów zieleni.....	79

Tabela 17: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu tworzenia zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą	85
Tabela 18: Zadania z zakresu tworzenia zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą	87
Tabela 19: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu tworzenia specjalnych form zieleni	101
Tabela 20: Zadania z zakresu tworzenia specjalnych form zieleni	102
Tabela 21: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu renaturyzacji rzek	107
Tabela 22: Zadania z zakresu renaturyzacji rzek	108
Tabela 23: Harmonogram zadań inwestycyjnych z zakresu wdrażania rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody	114
Tabela 24: Zadania z zakresu wdrażania rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody	116
Tabela 25: Proponowane działania edukacyjne w zakresie zieleni miejskiej (edukacja powszechna)	126
Tabela 26: Edukacja o celach miasta – proponowane działania edukacyjne i partycypacyjne zachęcające do włączenia się interesariuszy w projektowanie i utrzymywanie zieleni	129
Tabela 27: Poziom niezbędnych wydatków dla zachowania wskazanych standardów utrzymania parków	134
Tabela 28: Rekomendowane działania w zakresie systemu zarządzania zielenią w podziale na jej rodzaje i standardy utrzymania	136
Tabela 29: Koszty zadań przewidzianych w Strategii zazieleniania Łodzi w podziale na grupy w mln zł	147

Spis map

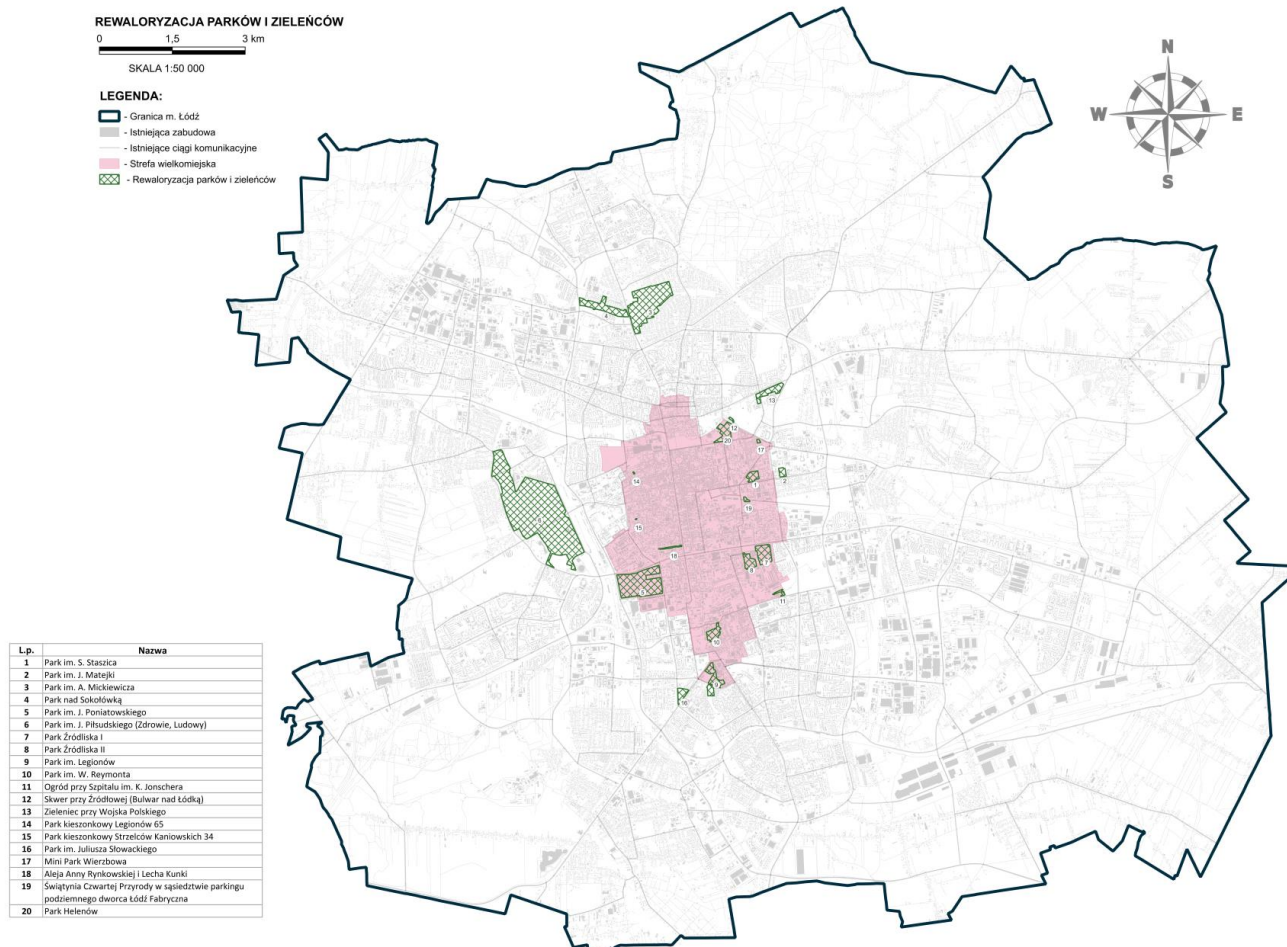
Mapa 1: Położenie Łodzi na mapie Polski	5
Mapa 2: Miejska wyspa ciepła	6
Mapa 3: Hałas w Łodzi	7
Mapa 4: Sytuacja hydrologiczna Łodzi	9
Mapa 5: Mapa ryzyka podtopień Miasta Łódź	12
Mapa 6: Tereny zurbanizowane a tereny zieleni w Łodzi	12
Mapa 7: Lokalizacja ogólnodostępnych terenów zieleni w Łodzi	13
Mapa 8: Formy ochrony przyrody w granicach miasta Łodzi	23
Mapa 9: Udział terenów zieleni w poszczególnych dzielnicach Łodzi	28
Mapa 10: Parki w dzielnicy Śródmieście	29
Mapa 11: Parki w dzielnicy Polesie	31
Mapa 12: Parki w dzielnicy Bałuty	33
Mapa 13: Parki w dzielnicy Widzew	37
Mapa 14: Parki w dzielnicy Górna	40
Mapa 15: Pokrycie miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Stan na czerwiec 2024 r.	50
Mapa 16: Strefa Wielkomiejska na tle podziału administracyjnego Łodzi	62

Spis zdjęć

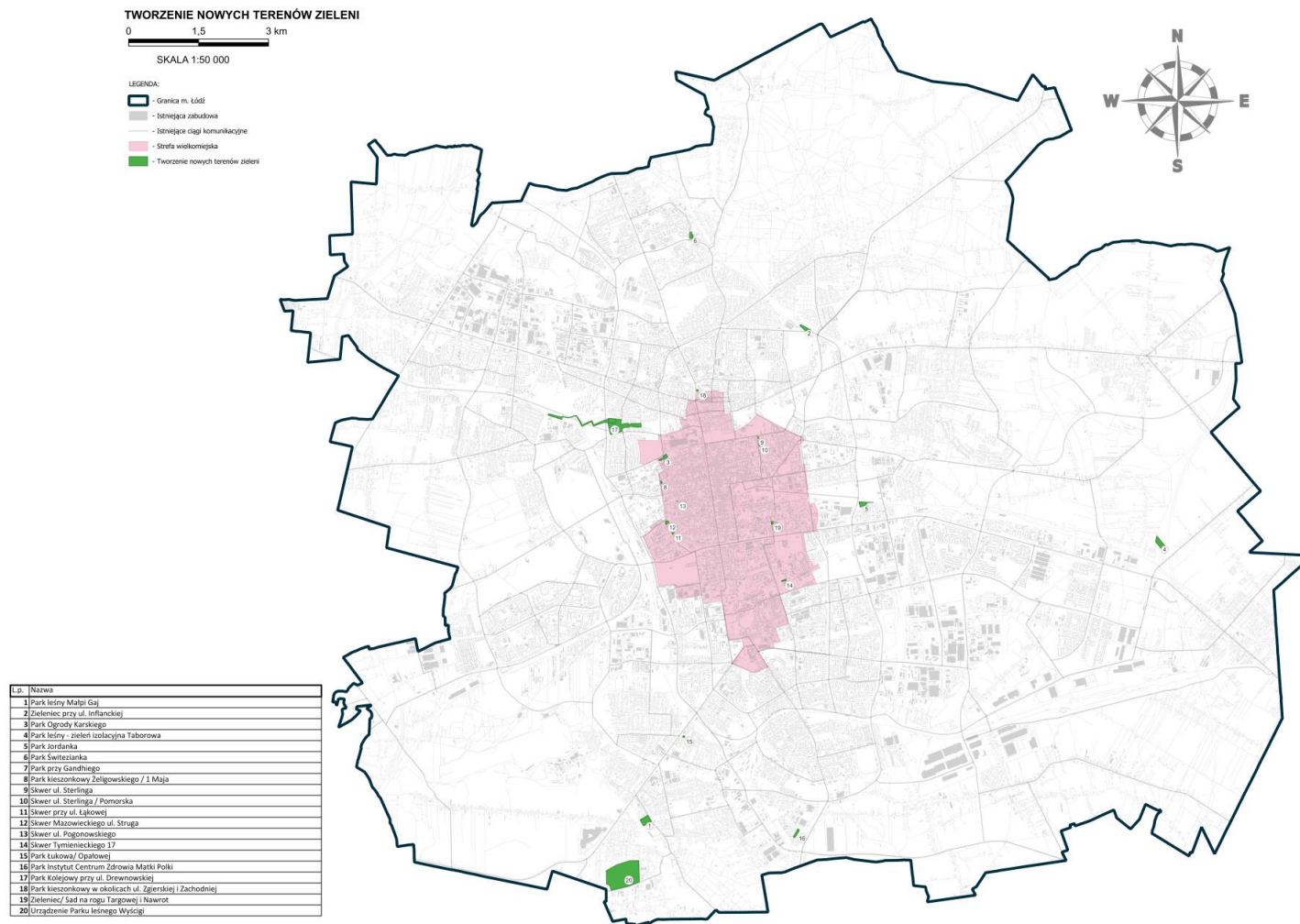
Zdjęcie 1: Park Staromiejski	68
Zdjęcie 2: Przykład ogrodu przyszkolnego. PSP w Gdańsku	129

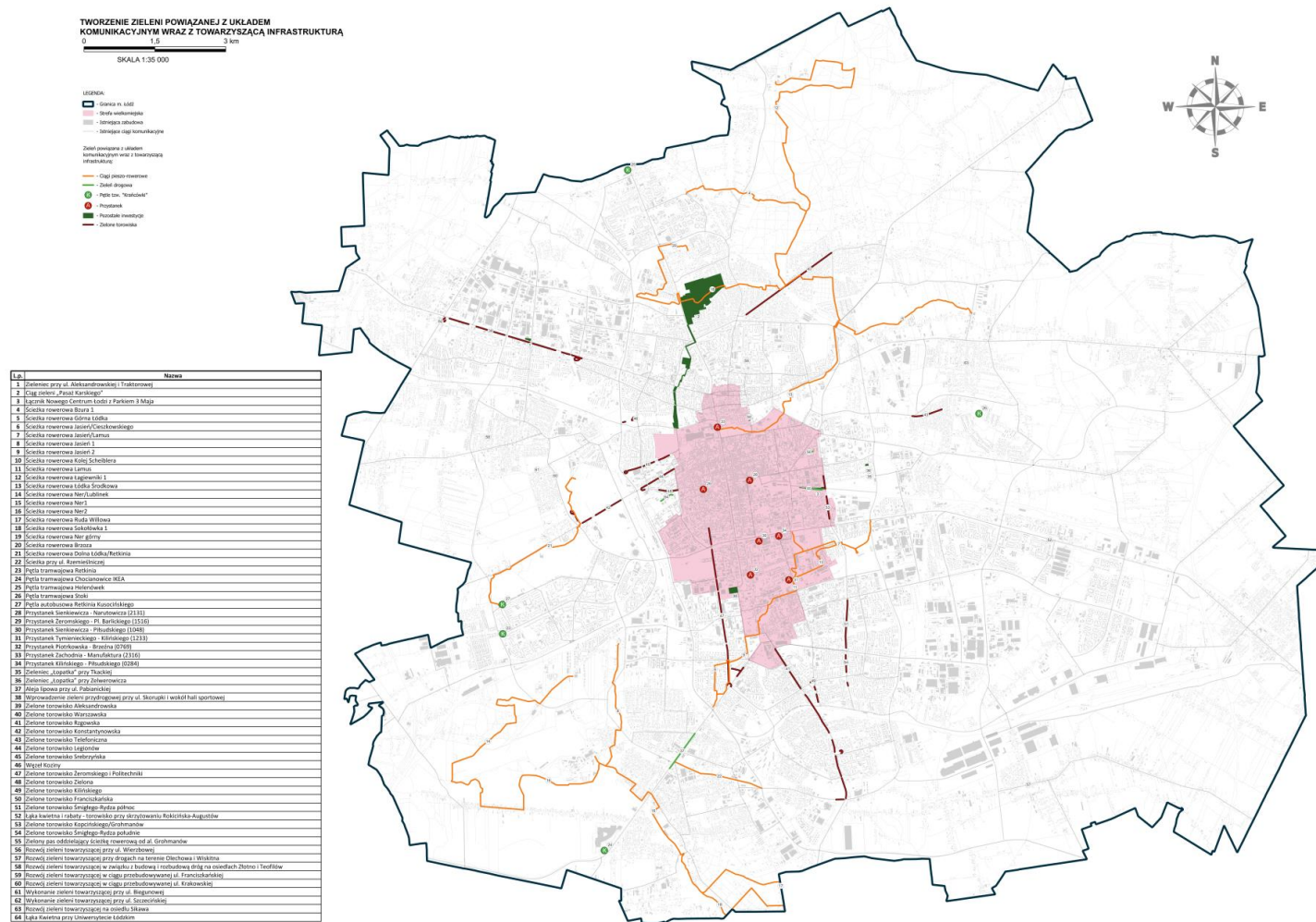
Załącznik 1. Projekty inwestycyjne – rewaloryzacja parków i zieleńców

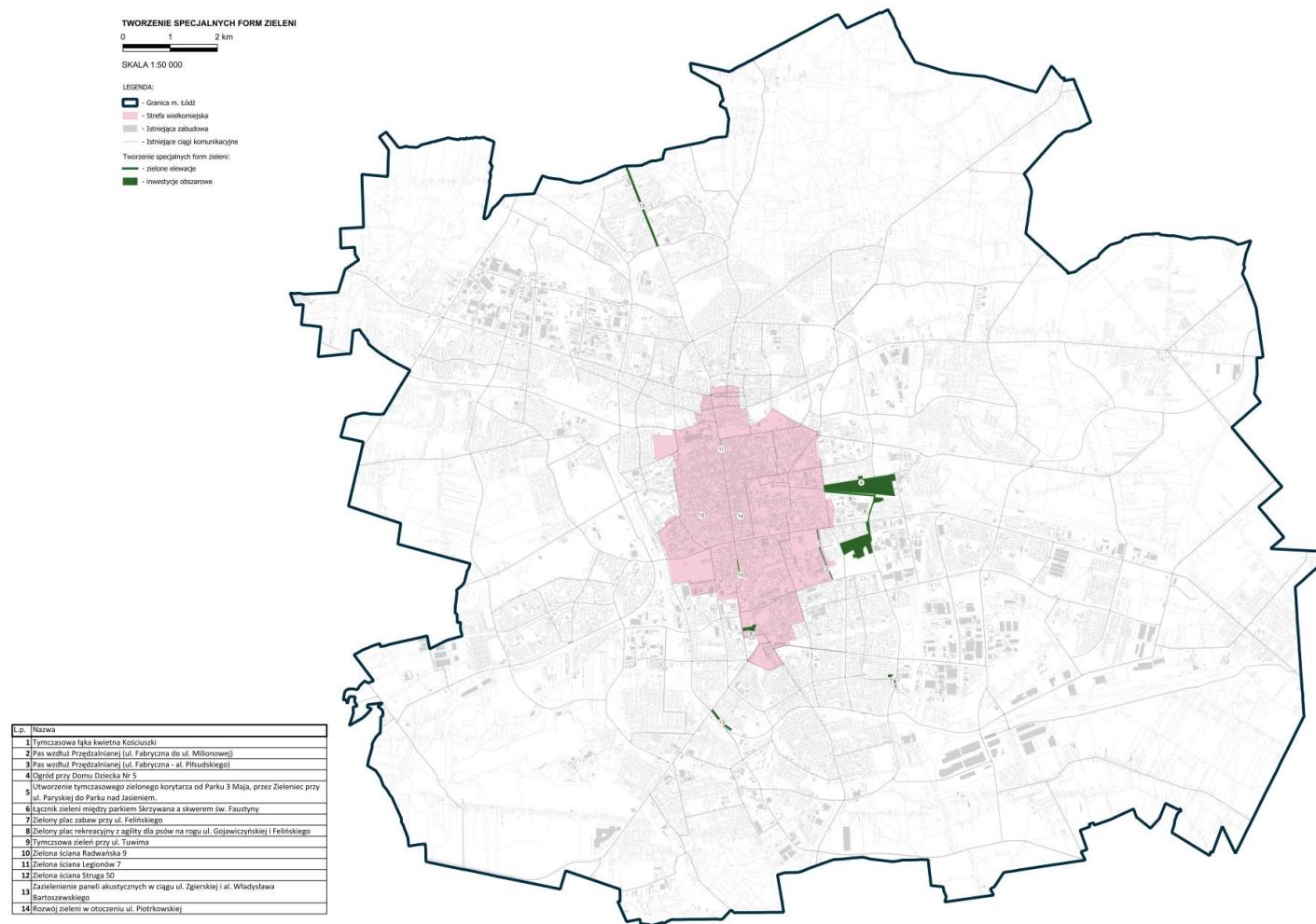
Załącznik 2. Projekty inwestycyjne – tworzenie nowych terenów zieleni

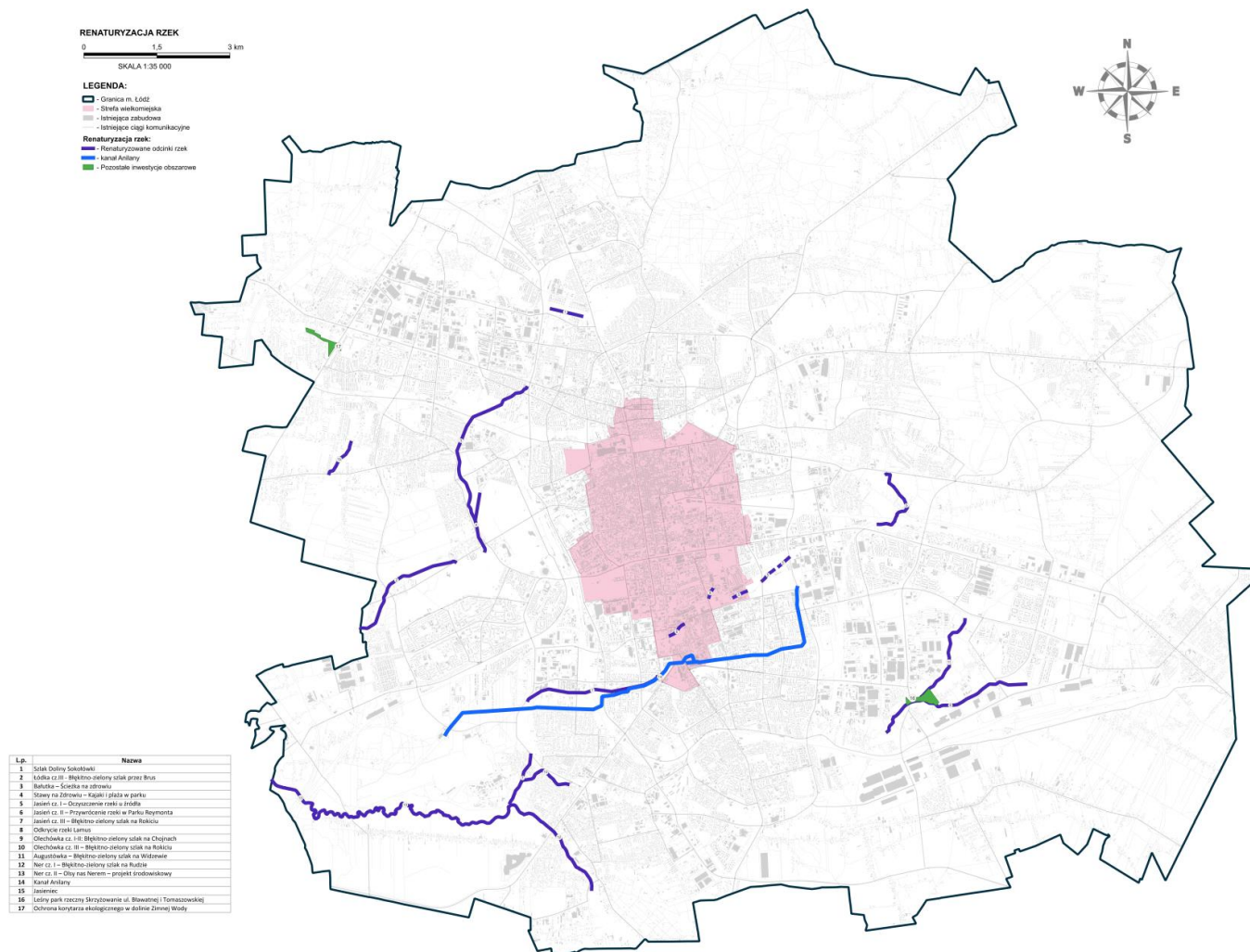
Załącznik 3. Projekty inwestycyjne – tworzenie zieleni powiązanej z układem komunikacyjnym

Załącznik 4. Projekty inwestycyjne – tworzenie specjalnych form zieleni

Załącznik 5. Projekty inwestycyjne – działania z zakresu renaturyzacji rzek

Załącznik 6. Projekty inwestycyjne – rozwiązania poprawiające retencję i infiltrację wody

WDRAŻANIE ROZWIĄZAŃ POPRAWIAJĄCYCH RETENCJĘ I INFILTRACJĘ WODY

0 0,5 1 km
SKALA 1:20 000

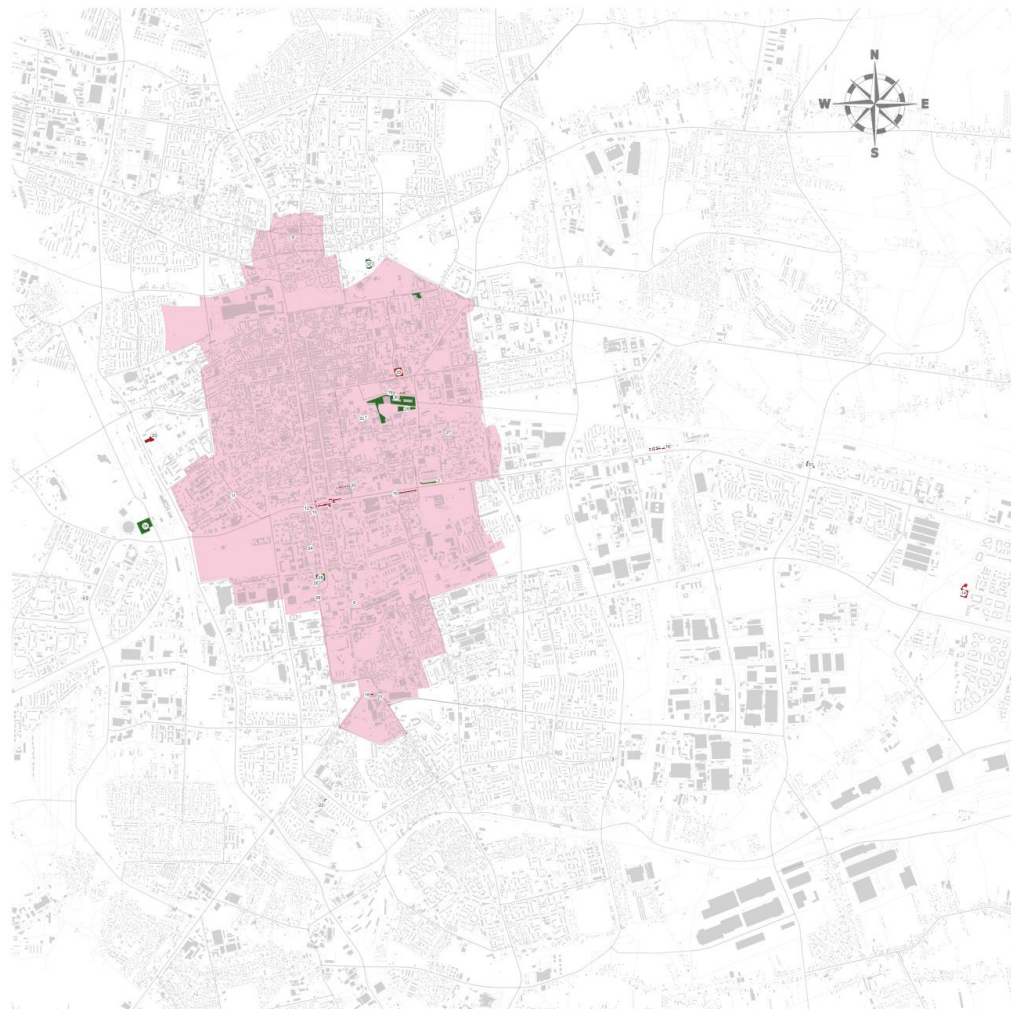
LEGENDA:

- Granica m. Łódź
- Strefa wielkomiejska
- Istniejące autostrady
- Istniejące ciągi komunikacyjne

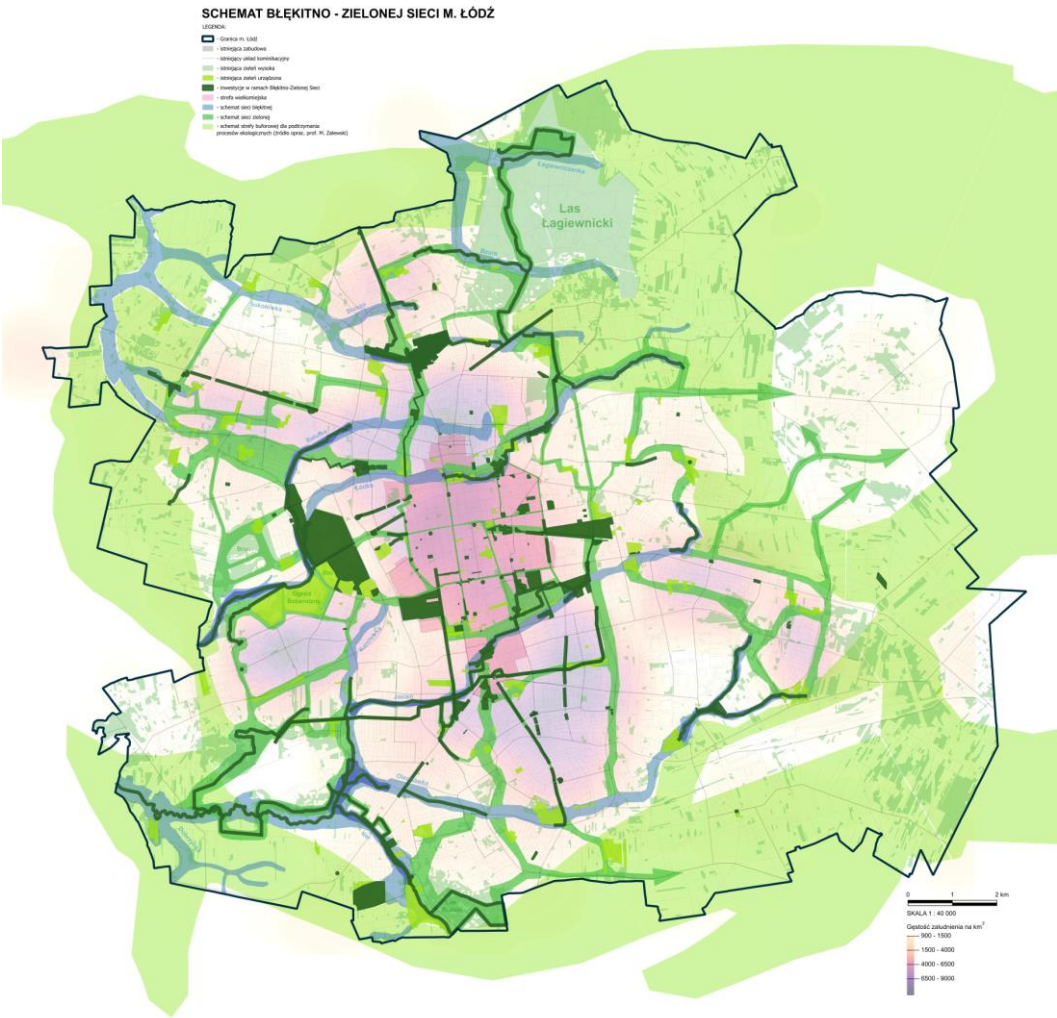
Wdrażanie rozwiązań poprawiających retencję i infiltrację wody:

- Planowane odcienianie
- Pozostałe inwestycje obszarowe

1. Nowy ul. Chładowski/Projekt
2. Plac Zrywanych
3. Złoty parking i ogólny obszarowy w centralnej części ogółu - drogowanie ul. A. Fickuskiego i Gajewskiego
4. Teren w rejonie ul. Włodzimieza Kłosa
5. Teren przy ul. Włodzimieza Kłosa
6. Teren drogowy
7. Parking przed Teatrem Muzycznym ul. Piłsudskiego
8. ul. Białych Koryt 3 teren przydrożny z przeczyszczeniem ul. Białych Koryt, pomosty ul. Główną i ul. Główną
9. ul. Kosińskiego 11 teren chodnikowy z drogowaniem ul. Kosińskiego i ul. Młocznica od strony południowo-wschodniej
10. ul. Kosińskiego 10 teren chodnikowy z drogowaniem ul. Kosińskiego, na południe od drogowania z ul. Młocznica, po południowej stronie przeczyszczenia
11. ul. Lipowa 10 teren przydrożny z przeczyszczeniem ul. Lipowej i ul. Kosińskiego - części północno - wschodniej
12. ul. Młocznica 11-13 teren chodnikowy z drogowaniem ul. Młocznica pomiędzy ul. Włodzimieza i ul. Kosińskiego
13. ul. Piłsudskiego 118 teren chodnikowy z drogowaniem ul. Piłsudskiego, na południe od drogowania z ul. Kosińskiego
14. ul. Piłsudskiego 118 teren chodnikowy z drogowaniem ul. Piłsudskiego, na południe od drogowania z ul. Kosińskiego
15. ul. Piłsudskiego 39-51 teren chodnikowy z drogowaniem ul. Piłsudskiego, pomiędzy ul. Kosińskiego a ul. Kosińskiego
16. ul. Piłsudskiego 118 teren chodnikowy z drogowaniem ul. Piłsudskiego, na południe od drogowania z ul. Kosińskiego
17. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego przy ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
18. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
19. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
20. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
21. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
22. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
23. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
24. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
25. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
26. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
27. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
28. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
29. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
30. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
31. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
32. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
33. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
34. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego
35. ul. Piłsudskiego - ul. Kosińskiego teren przydrożny z drogowaniem ul. Piłsudskiego i ul. Kosińskiego

Załącznik 7. Masterplan

UZASADNIENIE

W dobie zmian klimatu i ich negatywnych skutków, wobec ambicji Łodzi, by stać się miastem neutralnym klimatycznie, rozwój terenów zieleni, dbałość o miejską powierzchnię biologicznie czynną jest jednym z priorytetów w działaniu samorządu. Aby zmaksymalizować efektywność podejmowanych działań konieczne jest prowadzenie ich nie w sposób incydentalny, punktowy, ale zgodny z dalekosiężną strategią działania.

Przedmiotowy dokument, stanowiący taką kompleksową wizję rozwoju i utrzymania terenów zieleni do 2030 r. z perspektywą do roku 2050 został oparty nie tylko o gruntowną analizę stanu obecnego i plany inwestycyjne, ale również o aktualne przepisy prawa krajowego i europejskiego, a także polityki centralne i unijne w zakresie zmian klimatu. Uwzględnione zostały również pojawiające się na przestrzeni ostatnich lat oczekiwania mieszkańców Łodzi w przedmiotowym obszarze. W celu zapewnienia operacyjnego, a nie wyłącznie strategicznego charakteru dokumentu, dokonano również wstępnej analizy kosztów planowanych przedsięwzięć w obszarze rozwoju infrastruktury zieleni.

Niewykluczone też, że dokument sporządzony w ramach Łódzkiego Pakietu Klimatycznego, będzie służył jako załącznik przyszłej dokumentacji aplikacyjnej na finansowanie zewnętrzne zawartych projektów, jako element wzmacniający uzasadnienie pozyskania dodatkowych środków.

Mając na uwadze powyższe, przyjęcie niniejszej uchwały jest w pełni uzasadnione i konieczne.

Uzasadnienie

W dobie zmian klimatu i ich negatywnych skutków, wobec ambicji Łodzi, by stać się miastem neutralnym klimatycznie, rozwój terenów zieleni, dbałość o miejską powierzchnię biologicznie czynną jest jednym z priorytetów w działaniu samorządu. Aby zmaksymalizować efektywność podejmowanych działań konieczne jest prowadzenie ich nie w sposób incydentalny, punktowy, ale zgodny z dalekosiężną strategią działania.

Przedmiotowy dokument, stanowiący taką kompleksową wizję rozwoju i utrzymania terenów zieleni do 2030 r. z perspektywą do roku 2050 został oparty nie tylko o gruntowną analizę stanu obecnego i plany inwestycyjne, ale również o aktualne przepisy prawa krajowego i europejskiego, a także polityki centralne i unijne w zakresie zmian klimatu. Uwzględnione zostały również pojawiające się na przestrzeni ostatnich lat oczekiwania mieszkańców Łodzi w przedmiotowym obszarze. W celu zapewnienia operacyjnego, a nie wyłącznie strategicznego charakteru dokumentu, dokonano również wstępnej analizy kosztów planowanych przedsięwzięć w obszarze rozwoju infrastruktury zieleni.

Niewykluczone też, że dokument sporządzony w ramach Łódzkiego Pakietu Klimatycznego, będzie służył jako załącznik przyszłej dokumentacji aplikacyjnej na finansowanie zewnętrzne zawartych projektów, jako element wzmacniający uzasadnienie pozyskania dodatkowych środków.

Mając na uwadze powyższe, przyjęcie niniejszej uchwały jest w pełni uzasadnione i konieczne.

DYREKTOR
Wydziału Kształtowania Środowiska

Anna Wierzbicka